

Konjunkturläget

Mars 2007

KONJUNKTURINSTITUTET (KI) gör analyser och prognoser över den svenska och den internationella ekonomin samt bedriver forskning i anslutning till detta. Konjunkturinstitutet är en statlig myndighet under Finansdepartementet och finansieras till största delen med statsanslag. I likhet med andra myndigheter har Konjunkturinstitutet en självständig ställning och svarar själv för bedömningar som redovisas.

Konjunkturläget innehåller analyser och prognoser över svensk och internationell ekonomi. **The Swedish Economy** sammanfattar rapporten på engelska. **Analysunderlag** består av ett omfattande sifferunderlag i tabellform och publiceras i anslutning till Konjunkturläget.

Lönebildningsrapporten är en analys av de samhällsekonomiska förutsättningarna för svensk lönebildning.

Konjunkturbarometern är samlingsnamnet för två rapporter: **Företagsbarometern** och **Hushållsbarometern** som visar företagets respektive hushållens syn på ekonomin.

I serien **Specialstudier** publiceras rapporter som härrör från utredningar eller andra uppdrag. Forskningsresultat publiceras i serien **Working Paper**. Våra publikationer kan laddas ner från Konjunkturinstitutets hemsida, www.konj.se.

Förord

I Konjunkturläget mars 2007 presenteras en prognos för den ekonomiska utvecklingen 2007–2008 i Sverige och i omvärlden. I ett särskilt avsnitt jämförs den nya prognosen med de bedömningar som presenterades i december 2006. Vidare presenteras en utvärdering av Konjunkturinstitutets prognoser för 2006, samt hur dessa står sig till andra prognosmakares prognoser för 2006.

Arbetet med Konjunkturläget har letts av biträdande prognoschef Kristian Nilsson. Beräkningarna avslutades den 21 mars 2007.

Mats Dillén
Generaldirektör

Innehåll

Sammanfattning.....	7
Internationell konjunkturutveckling.....	15
Tillväxtekonomier.....	19
USA.....	21
Japan.....	22
Euroområdet.....	23
Övriga Europa.....	26
Finansmarknaderna.....	29
Aktiemarknaden.....	29
Penningpolitik och räntor.....	30
Växelkurser.....	36
BNP och efterfrågan i Sverige.....	39
Hushållens konsumtion.....	45
Offentlig konsumtion.....	51
Fasta bruttoinvesteringar.....	52
Lager.....	55
Export.....	57
Import.....	60
Export- och importpriser samt bytesbalans.....	62
Produktion och arbetsmarknad.....	69
Produktion, produktivitet och arbetade timmar.....	70
Efterfrågan på arbetskraft.....	73
Arbetskraftsutbud och arbetslöshet.....	75
Resursutnyttjande.....	79
Löner, vinster och priser.....	81
Löner och arbetskostnader.....	82
Lönsamhet.....	85
Inflation.....	87
Offentliga finanser.....	91
Den ekonomiska politikens mål och inriktning.....	92
Skatte- och bidragsfrågor.....	102
Offentliga sektorns inkomster och utgifter.....	106
Finansiellt sparande i delsektorer.....	113
Prognosjämförelse.....	115
Prognosrevideringar för 2007 och 2008.....	116
Den internationella utvecklingen.....	116
Utvecklingen i Sverige.....	118
Utvärdering av prognoserna för 2006.....	121
Konjunkturinstitutets prognoser för 2006.....	121
Jämförelse med andra prognosmakare.....	124
FAKTA OCH FÖRDJUPNING	
Konjunkturinstitutets reporäntebedömning.....	33
Barometerindikatorn sammanfattar företagens och hushållens syn på ekonomin.....	41
Hushållens disponibla inkomst.....	49
Efterfrågans bidrag till BNP-tillväxten.....	66
Effekter av regeringens ekonomiska politik.....	78
Är finanspolitiken expansiv?.....	94
Metod för beräkning av skattedelen.....	104
Ny klassificering av premiepensionssystemet.....	110

Sammanfattning

Konjunkturuppgången fortsätter och BNP växer snabbt med 3,9 procent 2007 och 3,4 procent 2008. Arbetsmarknadsutvecklingen är fortsatt stark och sammantaget stiger sysselsättningen med 148 000 personer 2007 och 2008. Konjunktoren och läget på arbetsmarknaden medför att lönerna ökar snabbare och att inflationen stiger. Riksbanken bedöms höja reporäntan till 4,00 procent 2008 och till 4,75 procent 2009. Lägre arbetslöshet och minskad ohälsa medför att de offentliga finanserna är mycket starka. Konjunkturinstitutet avråder från åtgärder som innebär att finanspolitiken blir expansiv.

DEN GLOBALA TILLVÄXTEN DÄMPAS NÅGOT

Världsekonomin fortsätter att utvecklas starkt. År 2006 väntas global BNP ha ökat med hela 5,3 procent, vilket är en historiskt sett mycket hög tillväxt (se diagram 1). I år och nästa år dämpas tillväxten något, men den blir fortsatt starkare än den trendmässiga utvecklingen. Därmed fortsätter den globala konjunktoren att förstärkas. Fortfarande är det i synnerhet ekonomierna utanför OECD-området som växer snabbt, t.ex. Kina, Indien och Ryssland (se diagram 2).

På många håll är konjunktoren nu på väg in i en mera mogen fas, där det cykliska uppsvinget i investeringarna avtar i styrka och konsumtionen blir allt viktigare för efterfrågetillväxten. Under 2006 dämpades investeringstillväxten i OECD-området markant (se diagram 3), bl.a. till följd av den mycket svaga utvecklingen av bostadsinvesteringarna i USA. Även om investeringarna åter växer lite snabbare 2007 och 2008, driver de inte på BNP-tillväxten i samma utsträckning som tidigare.

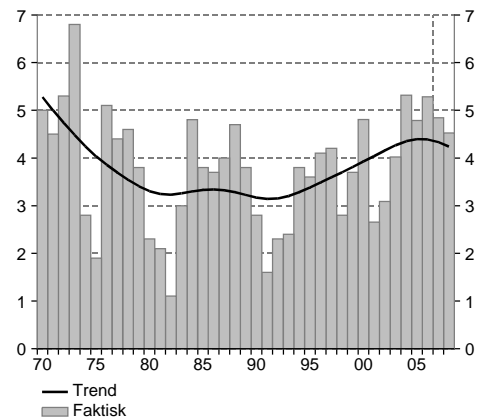
De senaste årens snabba globala tillväxt och det stigande resursutnyttjandet har medfört att penningpolitiken gradvis har lagts om i en mindre expansiv riktning. Detta bidrar till att den globala inflationen förblir låg under de närmaste åren, men fallande råvarupriser är också en viktig orsak. Bland annat väntas oljepriset falla från 61 dollar per fat i mars 2007 till 54 dollar per fat vid slutet av 2008.

I euroområdet står återhämtningen nu på allt fastare mark. År 2006 ökade BNP med 2,8 procent, vilket är den högsta tillväxten sedan 2000. ECB har därför höjt räntan successivt det senaste året och fortsatta höjningar är att vänta (se diagram 4). Dessutom stramas finanspolitiken åt, framför allt i Tyskland och Italien. Konjunkturuppgången fortsätter trots detta, men tillväxten dämpas något i år och nästa år.

I USA bedöms konjunkturtoppen ha passerats under 2006. De tidigare höjningarna av styrräntan har därmed haft avsedd verkan och tycks ha förhindrat en överhettning av ekonomin (se diagram 4). Samtidigt har de bidragit till att bostadsmarknaden

Diagram 1 Global BNP

Årlig procentuell förändring

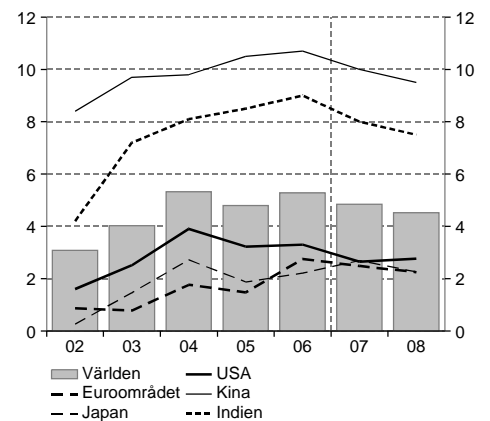

Anm. Trend beräknad med HP-filter.

Källor: IMF, OECD, nationella källor och Konjunkturinstitutet.

Diagram 2 BNP i valda länder

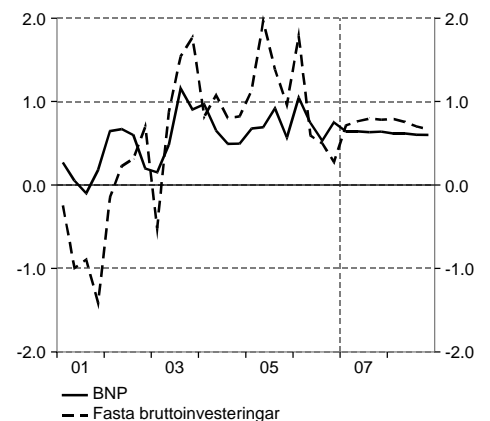
Årlig procentuell förändring

Källor: IMF, OECD, nationella källor och Konjunkturinstitutet.

Diagram 3 BNP och fasta bruttoinvesteringar i OECD-området

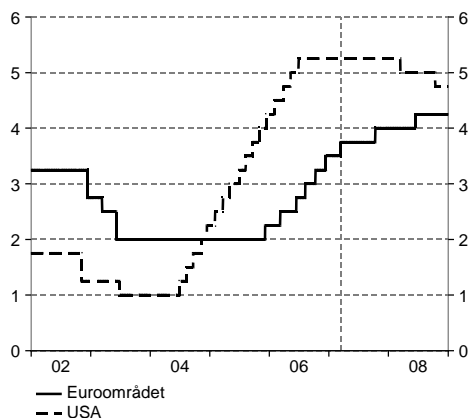
Procentuell förändring, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: IMF, OECD, nationella källor och Konjunkturinstitutet.

Diagram 4 Styrräntor

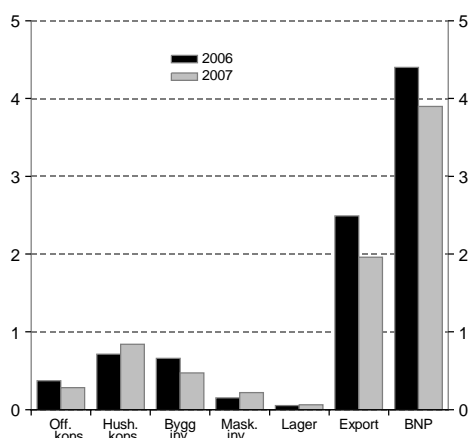
Procent, dagsvärden

Källor: Nationella källor och Konjunkturinstitutet.

Diagram 5 Bidrag till BNP-utvecklingen 2006 och 2007 efter korrigering för importinnehåll

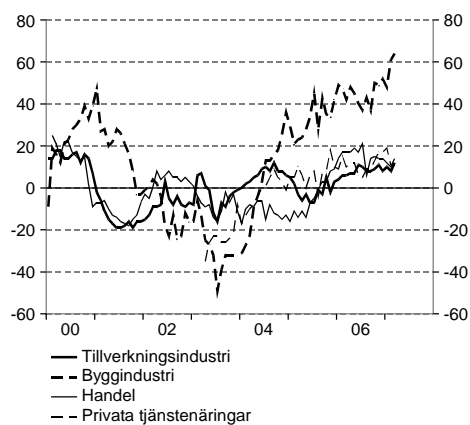
Procentenheter

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 6 Konfidensindikatorer

Avvikelse från medelvärde

Källa: Konjunkturinstitutet.

kyllt av rejält, med fallande bostadsinvesteringar som följd och en svag utveckling av huspriserna. Vissa boläneföretag har fått stora problem med riskfyllda krediter. Det finns därför en risk för att en ond spiral av kreditåtstramningar, högre utlåningsräntor och fallande bostadspriser sätts igång, med åtföljande negativa konsekvenser för hushållens ekonomi. En sådan utveckling skulle dämpa tillväxten i USA och därmed också den globala tillväxten. Tecknen på att problemen med riskfyllda krediter sprider sig är dock ännu så länge begränsade. Den mest sannolika utvecklingen är att den amerikanska ekonomin mjuklandar och att tillväxten faller tillbaka till 2,6 procent 2007 och 2,8 procent 2008.

DEN SVENSKA EKONOMIN RUSAR PÅ

Tillväxten i den svenska ekonomin blev 2006 hela 4,4 procent, efter en stark avslutning på året. I kalenderkorrigerade termer var tillväxten än högre, 4,8 procent. Den snabbt växande globala ekonomin drev i hög grad på utvecklingen i fjol och exporten ökade med 9,1 procent. Importinnehållet i exporten, främst i form av insatsvaror, är dock betydande. Bortsett från importinnehållet bidrog exporten med 2,5 procentenheter till tillväxten 2006, dvs. exporten stod för mer än halva tillväxten (se diagram 5 och fördjupning ”Efterfrågans bidrag till BNP-tillväxten”). Den svenska ekonomin påverkas således i mycket hög grad av handeln med omvärlden. Dämpningen av den globala tillväxten håller tillbaka den svenska exporttillväxten framöver. Men en förstärkning av exportorderingången under årets inledning bidrar till att exporten ökar med något över 7 procent i år. Därmed bidrar exporten till ungefär hälften av BNP-tillväxten 2007.

I Konjunkturbarometern för mars 2007 redovisar företagen en fortsatt mycket positiv bild av det ekonomiska läget. Konfidensindikatorerna ligger överlag på en hög nivå och optimismen är stor (se diagram 6). Optimismen är också ganska hög bland hushållen, även om den senaste tidens börsturbulens sannolikt dämpat optimismen något. Det samlade stämningläget i den svenska ekonomin kan ändå betecknas som mycket positivt. Detta återspeglas av den s.k. Barometerindikatorn, som är en sammanvägning av Företagsbarometern och Hushållsbarometern (se diagram 7 och fördjupning ”Barometerindikatorn sammanfattar företagets och hushållens syn på ekonomin”). Barometerindikatorn och andra indikatorer tyder på att BNP-tillväxten blir fortsatt hög på kort sikt.

Den snabba produktionsuppgången inom framför allt exportindustrin har drivit upp kapacitetsutnyttjandet i industrin till mycket höga nivåer. Tillsammans med en fortsatt stark efterfrågetillväxt och höga företagsvinster driver detta på investeringarna som fortsätter att växa mycket snabbt i år. År 2008 mattas investeringsutvecklingen påtagligt i varubranscherna, men också tillväxten i bostadsinvesteringarna dämpas markant.

Inkomstskattsänkningarna vid årsskiftet, en fortsatt snabb sysselsättningsstillväxt och högre löneökningar medför att hushållens reala disponibla inkomster växer med mycket höga 5,3 procent i år. Den starka inkomstutvecklingen bidrar till att hushållens konsumtion ökar snabbt i år och nästa år. Dessutom fortsätter den offentliga konsumtionen att växa i god, om än avtagande, takt som en följd av de starka offentliga finanserna.

Sammantaget medför detta att BNP fortsätter att öka starkt och i år blir tillväxten 3,9 procent, varefter den dämpas till 3,4 procent 2008 (se diagram 8). I kalenderkorrigerade termer är motsvarande siffror 4,1 respektive 3,3 procent.

Tabell 1 Valda indikatorer

Årlig procentuell förändring respektive procent

	2004	2005	2006	2007	2008
BNP till marknadspris	4,1	2,9	4,4	3,9	3,4
BNP, kalenderkorrigerad	3,5	2,8	4,8	4,1	3,3
Real BNI per capita	2,0	1,8	4,2	3,8	2,8
Bytesbalans ¹	6,5	5,8	7,0	7,1	7,2
Sysselsättning	-0,5	0,7	1,9	2,2	1,2
Sysselsättningsgrad ²	77,2	77,2	77,7	79,3	80,4
Öppen arbetslöshet ³	6,0	5,9	5,4	4,8	4,3
BNP-gap	-1,6	-1,7	-0,2	0,3	0,6
Timlön i näringslivet (KL)	3,0	3,2	3,2	4,1	4,5
Arbetskostnad i näringslivet (NR) ⁴	3,8	3,0	2,4	5,4	5,1
Produktivitet i näringslivet ⁴	5,3	2,6	3,7	2,4	2,3
KPI, dec-dec	0,3	0,9	1,6	2,1	2,4
UND1X, dec-dec	0,7	1,2	1,2	1,2	1,8
Reporänta ⁵	2,00	1,50	3,00	3,50	4,00
Tioårig statsobligationsränta ⁵	3,9	3,4	3,6	4,1	4,5
Kronindex (KIX) ⁵	111,0	120,9	112,8	115,0	113,9
Offentligt finansiellt sparande ⁶	0,6	1,9	2,1	2,3	2,7
Konjunkturjusterat sparande ⁷	1,7	2,7	2,5	2,4	2,3

¹ Procent av BNP. ² Reguljär sysselsättning i procent av befolkningen 20–64 år.

³ I procent av arbetskraften. ⁴ Kalenderkorrigerad. ⁵ Vid årets slut. ⁶ Procent av BNP exkl. PPM. ⁷ Procent av potentiell BNP.

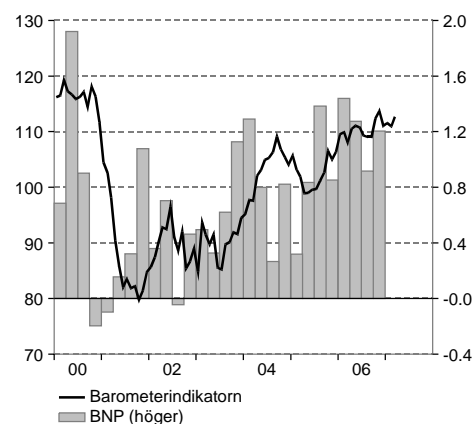
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

RESURSUUTNYTTJANDET BLIR NÅGOT ANSTRÄNGT 2008

Den sammantagna BNP-tillväxten för i fjol, i år och nästa år bedöms bli över 12 procent. Trots detta blir resursutnyttjandet i den svenska ekonomin bara något ansträngt 2008. Det beror delvis på att det fanns ganska gott om lediga resurser i den svenska ekonomin under 2005, men också på att potentiell BNP har expanderat snabbt, såväl vad det gäller utbudet av arbetskraft som arbetsproduktiviteten. Framöver stimuleras dessutom potentiell BNP av de åtgärder som regeringen genomför, bl.a. det s.k. jobbavdraget och förändringar i arbetslöshetsförsäkringen. I Konjunkturläget december 2006 gjordes bedömningen att reformerna lyfter utbudet av arbetskraft med ca 1,3 procent på längre sikt och potentiell BNP med 1,5 procent, varav cirka hälft

Diagram 7 Barometerindikatorn och BNP-tillväxten

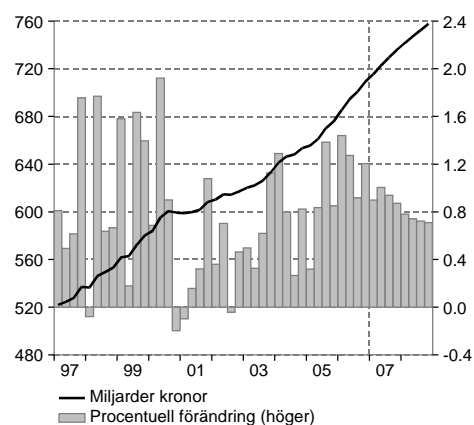
Index, månadsvärden respektive säsongrensad procentuell förändring, kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 8 BNP till marknadspris

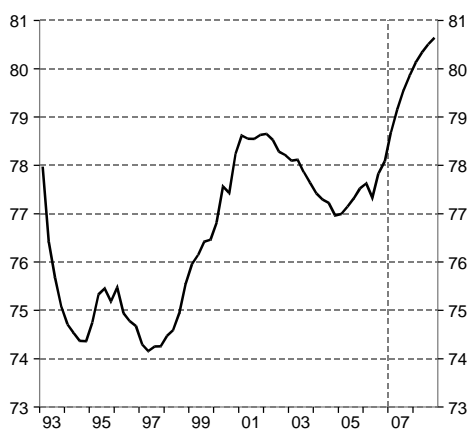
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 9 Reguljär sysselsättningsgrad

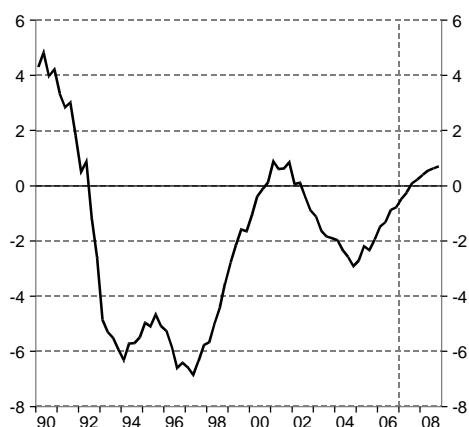
Procent av befolkningen i åldern 20–64 år, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 10 Arbetsmarknadsgap

Procent av potentiellt arbetade timmar, säsongrensade kvartalsvärden

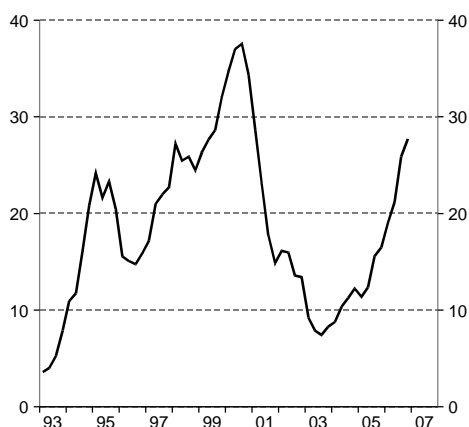

Anm. Arbetsmarknadsgapet är beräknat som arbetade timmars avvikelse från sin potentiella nivå.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 11 Brist på arbetskraft i näringslivet

Andel företag, procent, säsongrensade kvartalsvärden

Anm. Sammanvägt mått baserat på branscher i Konjunkturbarometern.

Källa: Konjunkturinstitutet.

ten slår igenom fram till och med 2008 (se faktarutan ”Effekter av regeringens ekonomiska politik”)

I fjol blev produktivitetstillväxten 3,7 procent i näringslivet, vilket är betydligt högre än den potentiella produktivitetstillväxten. Uppgången i produktiviteten 2006 bedöms dock till viss del vara av tillfällig karaktär. År 2007 och 2008 dämpas därför produktivitetstillväxten påtagligt, vilket är normalt när konjunkturen går in i en mera mogen fas. Den fortsatt starka BNP-tillväxten medför därför att sysselsättningen fortsätter att öka snabbt och resursutnyttjandet på arbetsmarknaden fortsätter att stiga. Den mycket positiva utvecklingen på arbetsmarknaden i fjol, då sysselsättningen ökade med ca 83 000 personer jämfört med 2005, fortsätter därmed i år och nästa år, även om det gradvis sker en viss avmattning av sysselsättningstillväxten. I år och nästa år stiger sysselsättningen med sammantaget 148 000 personer. Den reguljära sysselsättningsgraden stiger till 80,4 procent 2008 (se diagram 9).

LÅG ARBETSLÖSHET OCH VISSA FLASKHALSAR PÅ ARBETSMARKNADEN

Den snabbt stigande sysselsättningen innebär att den öppna arbetslösheten fortsätter att falla i rask takt, även om ett stigande utbud av arbetskraft och neddragningarna av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna i viss mån bromsar nedgången, framför allt under 2007. Den öppna arbetslösheten, som 2006 var 5,4 procent, faller till 4,3 procent 2008. Detta är lägre än Konjunkturinstitutets bedömning av jämviktsarbetslösheten och resursutnyttjandet på arbetsmarknaden blir därmed något ansträngt. Det s.k. arbetsmarknadsgapet, dvs. den procentuella avvikelserna av faktiskt arbetade timmar från potentiellt arbetade timmar, bedöms 2008 uppgå till igenomsnitt 0,6 procent, men det bör påpekas att uppskattningen omgärdas av ett stort osäkerhetsintervall (se diagram 10).

Den allt stramare arbetsmarknaden indikerar att arbetsgivare gradvis kommer att få allt svårare att finna arbetskraft med efterfrågad kompetens. Bristtalen i Konjunkturbarometern visar att det i vissa branscher redan nu råder stor brist på arbetskraft med rätt kompetens. Bristen är mest påtaglig inom byggsektorn och vissa tjänstebanscher. Även för näringslivet som helhet har bristtalen stigit under loppet av 2006, men det råder ännu inte någon generell brist på arbetskraft (se diagram 11).

HETARE ARBETSMARKNAD DRIVER PÅ LÖNERNA

De senaste åren har löneökningarna varit måttliga. För näringslivet som helhet har timlönerna de senaste tre åren ökat med i genomsnitt 3,1 procent per år enligt konjunkturlönestatistiken. Den konjunkturrellt svaga arbetsmarknaden har bidragit till att hålla tillbaka såväl de avtalsmässiga löneökningarna som löneökningarna utöver avtal.

Avtalsrörelsen 2007 är mycket omfattande och berör 2,8 miljoner arbetstagare. Arbetsmarknaden är betydligt starkare än under den föregående avtalsrörelsen 2004. Dessutom är företagsvinsterna i näringslivet höga. Det är därför inte förvånande om timlönerna ökar snabbare under åren 2007–2009 än de gjorde under åren 2004–2006.

De avtal som hittills har slutits inom industrin tyder också på att lönerna kan förväntas öka snabbare de kommande åren. Flera av de större industriavtalen medför att de avtalsmässiga arbetskostnaderna ökar med 10,2 procent under en treårsperiod.¹ Detta är högre än under den föregående treårsperioden då flertalet avtal innebar arbetskostnadsökningar på 7,3 procent.

Konjunkturinstitutet justerar mot denna bakgrund upp prognosen för löneökningarna i jämförelse med den bedömning som gjordes i december. För näringslivet som helhet bedöms timlönerna stiga med 4,1 procent 2007 och 4,5 procent 2008, vilket är 0,3 respektive 0,4 procentenheter mer än i bedömningen i december. Löneökningarna 2008 är därmed något högre än vad som på lång sikt bedöms vara förenligt med Riksbankens inflationsmål.

INFLATIONSTRYCKET STIGER SUCCESSIVT

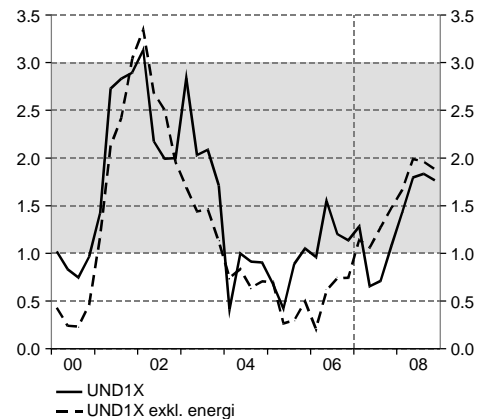
I februari var inflationen mätt med UND1X 1,3 procent (se diagram 12). Den låga inflationen 2007 förklaras främst av att enhetsarbetskostnaden i näringslivet har utvecklats mycket svagt under senare år (se diagram 13). I år hålls inflationen dessutom tillbaka av fallande energipriser. År 2007 blir därför inflationen mätt med UND1X så låg som 0,9 procent.

Den svaga enhetsarbetskostnadsutvecklingen de senaste åren beror på att arbetskostnadsutvecklingen varit dämpad samt att produktiviteten har utvecklats starkt (se diagram 13).

Ökningen av arbetsproduktiviteten 2006 bedöms till viss del vara av tillfällig karaktär. Framöver dämpas därför produktivitetstillväxten påtagligt. Tillsammans med de högre löneökningarna medför detta att enhetsarbetskostnaden i näringslivet stiger snabbt 2007 och 2008 (se diagram 13). Men eftersom enhetsarbetskostnaden har utvecklats så svagt under de senaste åren tar det tid innan ett mer påtagligt kostnadstryck byggs upp. Trots den något expansiva penningpolitiken förblir därför inflationen låg också under 2008, även om den gradvis ökar i takt med att kostnadstrycket stiger samt till följd av den starka efterfrågeutvecklingen. I december 2008 bedöms inflationen enligt UND1X uppgå till 1,8 procent, medan den för helåret i genomsnitt uppgår till 1,7 procent.

Diagram 12 Konsumentpriser

Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

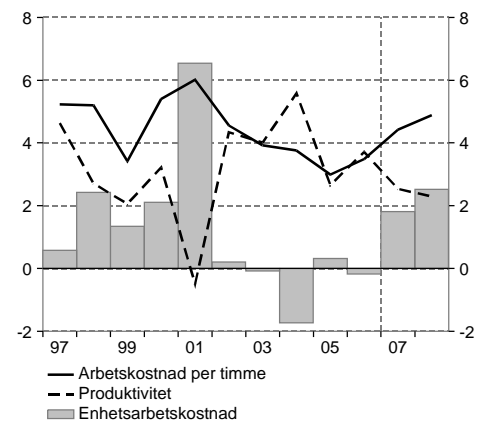

Anm. Det gråa fältet anger Riksbankens inflationsmål på 2 procent, med ett toleransintervall på plus/minus 1 procentenhet.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 13 Enhetsarbetskostnad i näringslivet

Årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

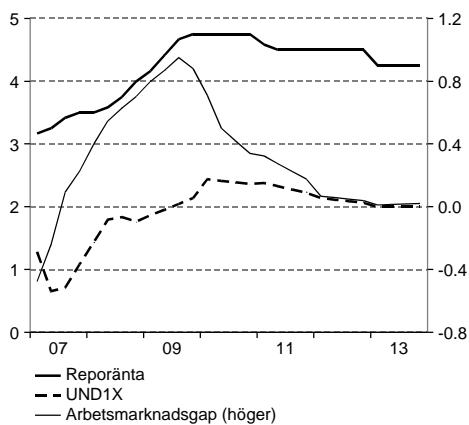
Anm. Arbetskostnad per timme och enhetsarbetskostnad är korrigerade för den tillfälliga pensionspremierabatten 2006 och 2007.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

¹ Arbetskostnader består förutom av löner också av arbetsgivaravgifter och löneskatter.

Diagram 14 Reporänta, UND1X-inflation och arbetsmarknadsgap

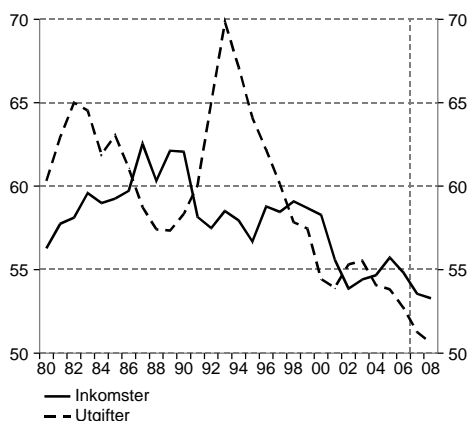
Procent respektive procent av potentiellt arbetade timmar, kvartalsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 15 Inkomster och utgifter i offentlig sektor

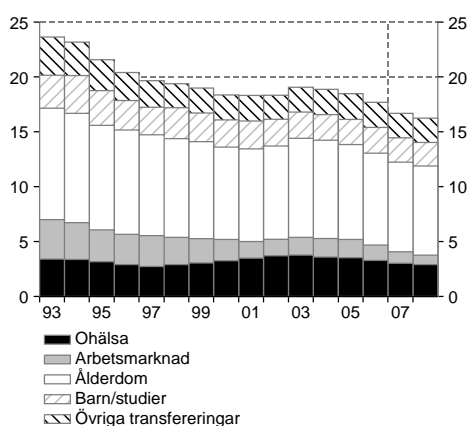
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 16 Transfereringar till hushållen

Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

RIKSBANKEN HÖJER RÄNTAN TILL 4,00 PROCENT 2008

Den starka ekonomiska utvecklingen medför att Riksbanken behöver fortsätta att höja reporäntan framöver (se diagram 14). Riksbankens prognos är att reporäntan har höjts till 3,50 procent efter sommaren 2007. Marknadsförväntningarna är i linje med en sådan utveckling och det är också Konjunkturinstitutets bedömning av vad Riksbanken kommer att göra. Därefter bedöms reporäntan lämnas oförändrad en bra bit in på 2008. Givet att Konjunkturinstitutets prognos för den ekonomiska utvecklingen infrias, bedöms Riksbanken höja reporäntan under sommaren och hösten 2008 till 4,00 procent. Om tidshorizonten sträcks ut längre blir prognoserna osäkrare. Men så vitt nu kan bedömas är det troligt att Riksbanken fortsätter att höja reporäntan till 4,75 procent under 2009. Penningpolitiken blir därmed tydligt åtstramande för att undvika att resursutnyttjandet och inflationen stiger allt för mycket under 2010 och åren därefter (se fördjupning ”Konjunkturinstitutets reporäntebedömning”).

STARKA OFFENTLIGA FINANSER

De offentliga finanserna är fortsatt starka. Från och med i år redovisas sparandet i premiepensionssystemet som en del av den privata sektorn, och såväl det offentliga sparandet som det privata sparandet revideras bakåt i tiden (se fördjupning ”Ny klassificering av premiepensionssystemet”). Sparandet i premiepensionssystemet har de senaste åren varit ca 1 procent som andel av BNP och det offentliga sparandet revideras därför ner i motsvarande grad. En oförändrad ambitionsnivå för det offentliga finansiella sparandet innebär att målet om 2 procents överskott i genomsnitt över en konjunkturcykel justeras ner lika mycket, dvs. i nuläget till ca 1 procent som andel av BNP.² Trots överföringen av premiepensionssystemet till den privata sektorn bedöms det finansiella sparandet i den offentliga sektorn uppgå till 2,3 procent som andel av BNP 2007. Nästa år bidrar den allt starkare konjunkturen till att sparandet stiger ytterligare till 2,7 procent som andel av BNP. Det stigande offentliga sparandet beror på att de offentliga utgifterna minskar snabbt som andel av BNP (se diagram 15). Minskningen förklaras främst av att utgifterna för arbetsmarknadsersättningar och ohälsa minskar som andel av BNP (se diagram 16).

Även korrigerat för den starka konjunkturen är det offentliga finansiella sparandet högt. Som andel av potentiell BNP är det 2,5 procent 2006, 2,4 procent 2007 och 2,3 procent 2008. Det konjunkturjusterade sparandet minskar således marginellt i år och nästa år som andel av potentiell BNP, men finanspolitikens inriktning kan i stort sett beskrivas som neutral (se fördjupning ”Är finanspolitiken expansiv?”).

² Regeringen aviserade i samband med regeringsöverläggningarna den 23:e mars att regeringen avser att föreslå riksdagen att finanspolitiken framöver ska inriktas på att upprätthålla ett finansiellt sparande i den offentliga sektorn på motsvarande 1 procent av BNP i genomsnitt över konjunkturcykeln.

De åtgärder som regeringen genomför, t.ex. det s.k. jobbvdraget och förändringar i arbetslöshetsförsäkringen, stimulerar sammantaget både efterfrågesidan och utbudssidan i ekonomin. Åtgärdernas dynamiska effekter på utbudet av arbetskraft är dock särskilt svåra att bedöma. Prognoserna över det offentliga finansiella sparandet omgärdas därför av en högre grad av osäkerhet än vanligt. Tillkommande åtgärder, i synnerhet sådana som inte stimulerar utbudssidan i ekonomin, bör därför vara fullt ut finansierade. Så vitt nu kan bedömas behöver inte heller den svenska ekonomin några ytterligare tillväxtstimulanser från en expansiv finanspolitik under de kommande åren.

Internationell konjunkturutveckling

En avmattning av investeringskonjunkturen medför att den starka globala tillväxten dämpas 2007 och 2008. Nedgången blir dock måttlig. Oljepriset, som har fallit sedan augusti 2006, väntas fortsätta att falla något under prognosperioden. Då dessutom många centralbanker fortsätter att höja sina styrräntor förblir inflationen måttlig.

VISS DÄMPNING AV DEN STARKA GLOBALA KONJUNKTUREN ATT VÄNTA

Den globala konjunkturen fortsatte att vara stark under avslutningen av 2006. Exempelvis uppgick BNP-tillväxten det fjärde kvartalet till drygt 2,5 procent i Kina och till nära 1 procent i OECD-området (se diagram 17). För helåret 2006 väntas global BNP ha ökat med 5,3 procent vilket, tillsammans med 2004 års lika höga siffra, är den högsta tillväxttakten sedan 1973 (sediagram 18). I de flesta regioner dämpas tillväxten 2007 och 2008, men nedgången blir måttlig. Global BNP ökar med 4,8 respektive 4,5 procent 2007 och 2008, vilket kan jämföras med en genomsnittlig tillväxttakt på 3,7 procent sedan 1970.

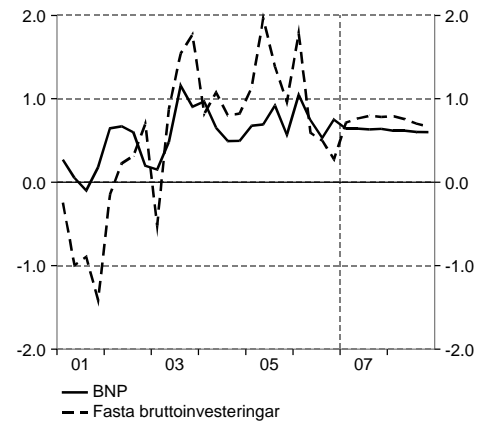
Fortfarande är det framför allt ekonomierna utanför OECD-området som växer snabbt, t.ex. Kina, Indien och Ryssland (sediagram 19). Politiska förändringar och marknadsreformer har bl.a. medfört att såväl produktivitetsutvecklingen som investeringstillväxten har ökat markant i dessa regioner. Innovationer inom framför allt informations- och kommunikationsteknologi och den därmed sammanhängande ökade integreringen av de internationella produkt- och finansmarknaderna har också bidragit till att den globala trendtillväxten har ökat de senaste tio åren.

Under de allra senaste åren är det dock i hög grad den cykliska återhämtningen av investeringarna som har drivit på den globala BNP-tillväxten. I diagram 17 visas utvecklingen för OECD-området. Det cykliska uppsvinget i framför allt maskininvesteringarna har nu avtagit i styrka, vilket är normalt när konjunkturen kommer in i en mer mogen fas. Dessutom har OECD-områdets investeringar sedan det andra kvartalet 2006 hållits tillbaka av kraftigt fallande bostadsinvesteringar i USA. I takt med att korrigeringen i den amerikanska bostadssektorn ebbar ut under loppet av 2007 återhämtar sig dock den globala investeringstillväxten något. Trots det blir tillväxten i de fasta investeringarna betydligt lägre under 2007–2008 än under de föregående tre åren.

Hushållens konsumtion i bl.a. Kina, Japan och euroområdet väntas öka något snabbare framöver. En allt bättre arbetsmarknad och stigande lönetakt bidrar till en snabbare inkomstutveckling. I Japan och euroområdet dämpas dock konsumtionsuppgången av en åtstramande finanspolitik. Hushållens inkomster utvecklas relativt starkt även i USA. Till skillnad från i ovan nämnda regioner är dock hushållssparandet i USA mycket lågt

Diagram 17 BNP och fasta bruttoinvesteringar i OECD-området

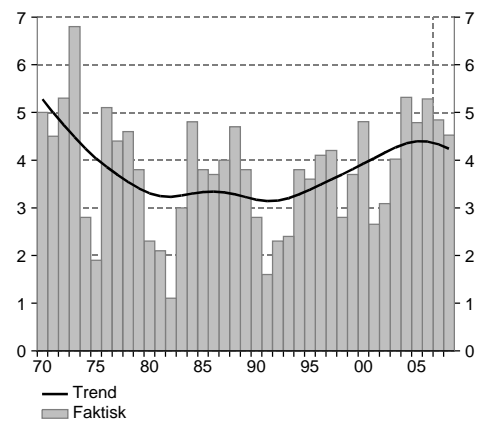
Procentuell förändring, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: IMF, OECD, nationella källor och Konjunkturinstitutet.

Diagram 18 Global BNP

Årlig procentuell förändring

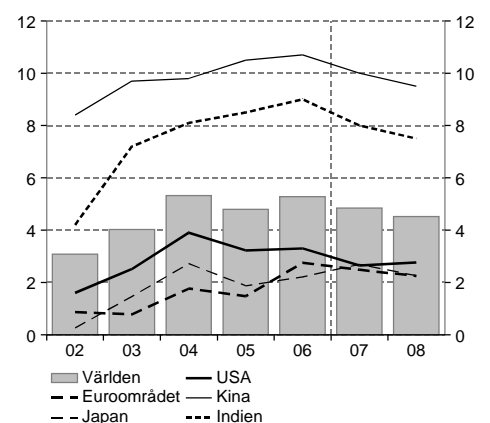

Anm. Trend beräknad med HP-filter.

Källor: IMF, OECD, nationella källor och Konjunkturinstitutet.

Diagram 19 BNP i valda länder

Årlig procentuell förändring

Källor: IMF, OECD, nationella källor och Konjunkturinstitutet.

Diagram 20 Export i världen

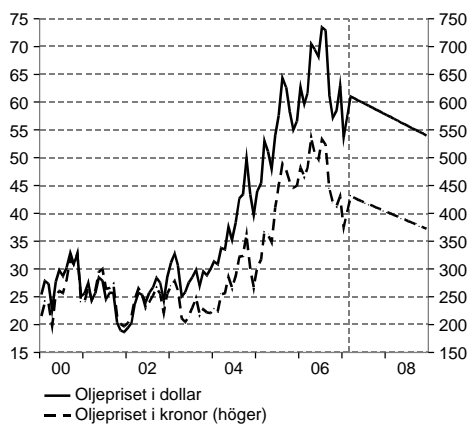
Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källa: IMF.

Diagram 21 Oljepris

Brent dollar/fat respektive kronor/fat, månadsvärden

Källor: Reuters EcoWin, International Petroleum Exchange och Konjunkturinstitutet.

Diagram 22 Realt oljepris i dagens penningvärde

Dollar/fat, realt i februari 2007 års priser, månadsvärden

Anm. Pris på WTI-olja deflaterad med konsumtionsvägd KPI för 14 OECD-länder i gemensam valuta. Deflatorn är lika med 1 i februari 2007. Källor: Reuters EcoWin, International Petroleum Exchange, OECD, nationella källor och Konjunkturinstitutet.

och väntas stiga något 2007 och 2008. Detta verkar återhållande på konsumtionstillväxten. Sammantaget väntas därför konsumtionstillväxten 2007 och 2008 på global nivå bli ungefär densamma som under de senaste åren. Därmed är det i första hand avmattningen i investeringskonjunkturen som ligger bakom avmattningen i den globala BNP-tillväxten 2007 och 2008.

Trots att hushållens sparande ökar i USA och minskar i bl.a. euroområdet, Kina och Japan bedöms inte någon nämnvärd korrigerande av de internationella sparandeobalanserna komma till stånd under 2007 och 2008. I USA fortsätter det finansiella sparandet att vara mycket lågt och bytesbalansunderskottet att vara stort, medan det omvända gäller i de flesta andra regioner.

Världshandelstillväxten sjönk något till 8,5 procent det tredje kvartalet 2006, mätt som årstakt (se diagram 20).³ Eftersom den globala efterfrågetillväxten dämpas något framöver bedöms världshandelstillväxten växla ner något ytterligare till 7–8 procent per år 2007 och 2008. Det kan jämföras med en genomsnittlig årlig tillväxt på ca 6 procent de senaste 25 åren.

OLJEPRISET FORTSÄTTER ATT FALLA

Oljepriset har fallit sedan augusti 2006, då månadsgenomsnittet för oljepriset var ca 73 dollar per fat. Genomsnittspriset i februari 2007 blev knappt 58 dollar per fat (se diagram 21). Den sannolikt viktigaste faktorn bakom prisfallet sedan sommaren 2006 är den senaste tidens svaga tillväxt i efterfrågan på olja. OPEC har därför beslutat att minska produktionen för att undvika ett kraftigare prisfall. Produktionsminskningarna har i viss utsträckning redan ägt rum och kan ha varit en bidragande orsak till att oljepriset steg i februari 2007.

Oljepriset har fallit även i reala termer under den senaste tiden, men är fortfarande högt i ett historiskt perspektiv (se diagram 22). De senaste årens snabba ekonomiska utveckling i ett flertal tillväxtekonomier, framför allt Kina, har ändrat balansen på oljemarknaden och det är troligt att det reala jämviktspriset har stigit. Konjunkturinstitutets prognos för oljepriset baseras på bedömningen att det reala oljepriset uttryckt i dagens prisnivå kommer att ligga omkring 50 dollar i ett medelfristigt perspektiv. Det reala jämviktspriset har därmed skiftat upp betydligt jämfört med perioden 1986–2001, dvs. efter den andra oljekrisen och före innevarande prisuppgång. Det genomsnittliga reala oljepriset 1986–2001 var omkring 30 dollar per fat (se diagram 22).

Trots att den globala BNP-tillväxten var hög under 2006 ökade förbrukningen av olja endast med 0,9 procent, bl.a. till följd av att det höga priset dämpade efterfrågan. Förbrukningen ökade därmed mindre än produktionskapaciteten, varför reserv-

³ Man bör dock notera att världshandelssiffrorna för inledningen av 2006 till viss del är uppblåsta av en mycket kraftig ökning av s.k. VAT Missing Trader Intra-Community Fraud i Storbritanniens handelsstatistik. För det andra halvåret blir effekten den motsatta.

kapaciteten, dvs. den outnyttjade produktionskapaciteten ökade. De kommande åren väntas produktionskapaciteten öka relativt kraftigt, bl.a. i Ryssland och i Afrika. Trots att förbrukningen årligen väntas öka med omkring 2 procent bedöms därmed reservkapaciteten fortsätta att stiga (se tabell 2).

Den stigande reservkapaciteten bidrar till att oljepriset faller något de kommande åren, från 61 dollar per fat i mars 2007 till 54 dollar per fat i slutet på 2008 (se diagram 21). Prisprognosen förutsätter att den politiska oro som råder i många av de oljeproducerande länderna kvarstår, men att den inte förvärras. Om den politiska situationen blir mer osäker kommer oljepriset med stor sannolikhet att stiga.

Tabell 2 Konsumtion och produktion av olja

Miljoner fat per dag respektive årlig procentuell förändring

	2005	2005	2006	2007	2008
Produktion, länder utanför OPEC	50,3	0,3	1,1	2,8	3,2
Produktion, OPEC	34,2	3,4	0,6	-1,8	0,2
Förbrukning	83,7	1,4	0,9	1,9	2,0
Lagerförändring (procent av total årlig produktion)		0,9	0,9	0,0	0,0
Reservkapacitet (procent av total årlig produktion)		2,1	3,6	5,1	6,4

Anm. OPEC:s produktion 2006–2008 beräknas som total efterfrågan (konsumtion och lagerförändring) minus produktion i länder utanför OPEC.

Källor: International Energy Agency (IEA) och Konjunkturinstitutet.

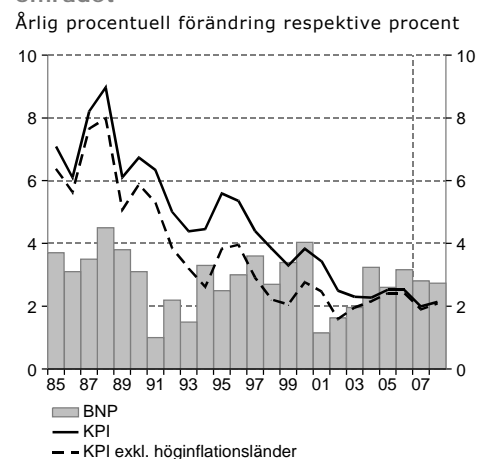
PENNINGPOLITIKEN STRAMAS ÅT OCH INFLATIONEN FÖRBLIR LÅG

Trots en hög global tillväxt och ett stigande resursutnyttjande har inflationen sjunkit på många håll i världen. I t.ex. OECD-området har inflationen fallit från 3,2 procent i juli 2006 till 2,0 procent i januari 2007. Bakom nedgången ligger framför allt fallande bidrag från energipriserna. Inflationen exklusive energi och livsmedel i OECD-området har stigit gradvis under loppet av 2006, men ökningen har skett från en låg nivå. I januari 2007 var inflationen exklusive energi och livsmedel 2,0 procent.

Inflationen i den globala ekonomin förblir låg under de närmaste två åren. Utanför OECD-området stiger inflationen marginellt, bl.a. till följd av stigande inflation i Kina. I OECD-området väntas inflationen uppgå till ca 2,0 procent 2007 och 2008 (se diagram 23). Inflationen hålls tillbaka av en fortsatt gradvis nedgång i oljepriset, men också av fallande priser på många andra råvaror.

Det globala resursutnyttjandet har varit lågt sedan konjunkturedgången 2001 och den höga tillväxten de senaste åren har delvis varit ett resultat av att det har funnits lediga resurser som successivt har tagits i anspråk. För att understödja och påskynda denna utveckling har penningpolitiken varit expansiv. Det globala resursutnyttjandet blir något mer ansträngt framöver och styrrentorna i bl.a. euroområdet, Storbritannien och Japan kommer

Diagram 23 BNP och inflation i OECD-området

Anm. KPI för EU-länderna avser harmoniserade KPI, HIKP.

Källor: OECD och Konjunkturinstitutet.

att fortsätta att höjas. I USA, där styrräntan sedan i maj 2004 har höjts med hela 4,25 procentenheter, nådde räntecykeln troligen sin topp redan sommaren 2006 då räntan höjdes till 5,25 procent och den amerikanska centralbanken (Fed) förutsätts börja sänka sin styrränta 2008.

DEN INTERNATIONELLA RISKBILDEN

De globala konjunkturutsikterna omges av ett antal osäkerhetsfaktorer. I mars 2007 är oljepriset 61 dollar, vilket är drygt 15 procent lägre än de 73 dollar per fat som noterades i augusti 2006. Oljepriset har dock ökat något under inledningen av 2007 och risken finns att uppgången fortsätter. Exempelvis kan situationen kring Irans kärnvapenprogram och USA:s militära uppladdning i Persiska viken förvärras. Eftersom sparbenägenheten hos de oljeexporterande länderna åtminstone på kort sikt är högre än hos de oljeimporterande länderna, riskerar nya politiska oroligheter och/eller andra utbudsstörningar med åtföljande högre oljepris att leda till en svagare global efterfrågeutveckling.

Även de fortsatt stora sparandeobalanserna i den globala ekonomin utgör en osäkerhetsfaktor. Risken finns att den ökning av det amerikanska sparandet, som förr eller senare kommer att komma, inträffar betydligt snabbare än prognostiserat. Ett sådant scenario skulle kunna utlösas av en hastig ökning av hushållssparandet i USA, exempelvis till följd av fallande aktie- eller huspriser. Ett annat scenario är att den senaste tidens finansiella problem i en del amerikanska bolåneinstitut förvärras och får spridningseffekter såsom kraftigt minskad kreditgivning och ökad kreditriskpremie. Detta skulle kunna få negativ inverkan på såväl husmarknaden som efterfrågetillväxten i hela ekonomin.

Den minskade efterfrågan i USA skulle motverkas av en styrräntesänkning, vilket i sin tur skulle kunna utlösa ett dollarfall. En annan faktor som skulle kunna utlösa en hastig korrigering av de internationella sparandeobalanserna är att riskpremien på placeringar i dollar ökar. Detta skulle också kunna leda till ett kraftigt dollarfall och turbulens på de finansiella marknaderna. Även i det här fallet skulle såväl den amerikanska som den globala tillväxten bromsas mer än vad som prognostiseras.

Tabell 3 BNP och KPI i världen

Årlig procentuell förändring

	BNP				KPI			
	2005	2006	2007	2008	2005	2006	2007	2008
USA	3,2	3,3	2,6	2,8	3,4	3,2	2,0	2,4
Kanada	2,9	2,7	2,6	2,9	2,2	2,0	1,7	2,0
Japan	1,9	2,2	2,7	2,3	-0,3	0,2	0,4	0,7
Danmark	3,1	3,2	2,5	2,0	1,7	1,9	2,0	2,2
Finland	3,0	5,5	3,6	2,8	0,8	1,3	1,3	1,8
Norge	2,9	2,9	2,7	2,6	1,5	2,3	1,4	2,0
Euroområdet	1,5	2,8	2,5	2,2	2,2	2,2	1,9	1,9
Tyskland	1,1	2,9	2,3	2,0	1,9	1,8	2,1	1,5
Frankrike	1,2	2,0	2,1	2,2	1,9	1,9	1,5	1,7
Italien	0,1	2,0	1,9	1,6	2,2	2,2	1,9	2,0
Storbritannien	1,9	2,7	2,8	2,5	2,0	2,3	2,6	2,2
EU	1,7	2,9	2,6	2,4	2,2	2,2	2,2	2,1
OECD	2,6	3,2	2,8	2,7	2,5	2,5	2,0	2,1
Indien	8,5	9,0	8,0	7,5	4,2	5,8	5,5	5,5
Kina	10,5	10,7	10,0	9,5	1,8	1,5	2,4	2,7
Latinamerika	4,3	4,8	4,2	3,9	6,3	5,6	5,0	5,2
Världen	4,8	5,3	4,8	4,5				

Anm. BNP-siffrorna är kalenderjusterade. KPI för EU-länder avser harmoniserade KPI (HIKP).

Källor: IMF, OECD, Eurostat och Konjunkturinstitutet.

Tillväxtekonomier

KINA FORTSÄTTER VÄXA SNABBT

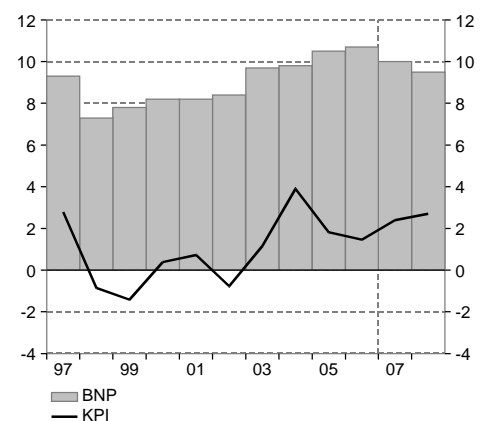
BNP i Kina steg med 10,7 procent 2006 efter att ha ökat med 10,5 procent 2005 (se diagram 24). Investeringarna och exporten fortsatte att driva tillväxten.

Under 2006 dämpades emellertid investeringstillväxten något. Avmattningen var delvis en effekt av myndigheternas åtgärder för att begränsa investeringsuppgången inom områden som riskerar att bli överhettade, däribland fastighets-, byggnads-, stål- och energisektorn. Hushållens konsumtionsutgifter växte däremot med oförminskad styrka. Exporten steg snabbare än importen, vilket resulterade i fortsatt stora bytesbalansöverskott. Kinas valutareserv steg till ca 1 000 miljarder dollar förra året, vilket motsvarar ca 40 procent av Kinas BNP.

Den höga efterfrågetillväxten har bidragit till en stark ökning av tillgångspriserna. Shanghai-börsen har stigit mycket kraftigt sedan början av 2006, delvis till följd av att antalet företag som introducerats på börsen har stigit. Efter en mycket volatil börsutveckling sedan årsskiftet 2006/2007 var börsvärdet i mars i år ca 170 procent högre än i början av 2006.

BNP-tillväxten blir fortsatt mycket stark framöver. BNP stiger med 10,0 procent i år och med 9,5 procent 2008 (se diagram 24). Investeringstillväxten dämpas ytterligare något. Hushållskonsumtionen ökar i stället något snabbare, vilket delvis beror på kommande stimulansåtgärder riktade mot främst befolkning-

Diagram 24 BNP och inflation i Kina
Årlig procentuell förändring respektive procent

Källor: IMF, National Bureau of Statistics, China och Konjunkturinstitutet.

en på landsbygden. Exportökningen blir även fortsättningsvis betydande, bl.a. till följd av de mycket konkurrenskraftiga produktpriserna.

FORTSATT STARK TILLVÄXT ÄVEN I INDIEN

De senaste åren har den indiska ekonomin växt i snabb takt och 2006 växte BNP med 9,0 procent. Framför allt var det de fasta investeringarna som drev utvecklingen, även om hushållens konsumtionsutgifter också växte förhållandevis starkt. De kommande två åren förväntas BNP fortsätta att stiga i en snabb takt alltjämt pådriven av investeringarna och hushållens konsumtionsutgifter. Tillväxten dämpas dock något jämfört med 2006 bl.a. till följd av att penningpolitiken stramades åt under loppet av 2006. BNP-tillväxten blir 8,0 procent 2007 och 7,5 procent 2008.

GOD TILLVÄXT OCH LÅG INFLATION I LATINAMERIKA

Efter konjunkturedgången 2001–2003 har ekonomierna i Latinamerika återhämtat sig snabbt. År 2004 ökade BNP för Latinamerika sammantaget med 5,7 procent, vilket är den högsta tillväxttakten sedan 1980. 2005 och 2006 ökade BNP med ca 4,5 procent per år.

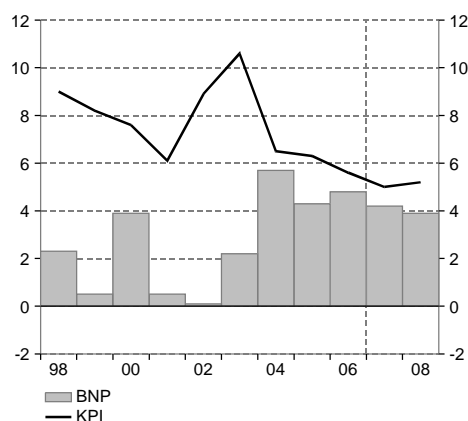
Även om de latinamerikanska ekonomierna inte är lika dynamiska som t.ex. de ostasiatiska länderna, har det reformeringsarbete som inleddes i början av 1990-talet höjt tillväxtpotentialen. Under de senaste åren har tillväxten dessutom gynnats av den starka globala efterfrågetillväxten och av stigande råvarupriser. På sistone är det dock den inhemska efterfrågan, framför allt hushållens konsumtion, som har drivit tillväxten. Den inhemska efterfrågan väntas fortsätta att växa starkt och BNP-tillväxten blir omkring 4 procent per år 2007 och 2008 (se diagram 25). Det kan jämföras med en genomsnittlig årlig BNP-tillväxt på 3,3 procent sedan 1970.

Under senare år har regionen för första gången i modern tid uppvisat ett överskott i det samlade bytesbalanssaldot. Samtidigt har den samlade utlandsskuden minskat och är historiskt låg mätt som andel av BNP. En markant förbättring av bytesförhållandet är en viktig anledning till förbättringen av bytesbalanssaldot, men även minskade offentliga underskott har haft en inverkan.

Utvecklingen med en förhållandevis låg utlandsskuld och sundare offentliga finanser bidrar till att minska de latinamerikanska ländernas känslighet för svängningar på de internationella finansiella marknaderna, vilket i sin tur skapar bättre förutsättningar för en stabil ekonomisk utveckling i regionen. Å andra sidan kan man förvänta sig att en region som den latinamerikanska med en relativt låg inkomstnivå och stort kapitalbehov på sikt kommer att ha ett negativt finansiellt sparande gentemot omvärlden, dvs. ha ett underskott i bytesbalansen.

Diagram 25 BNP och inflation i Latinamerika

Årlig procentuell förändring respektive procent

Källor: IMF och Konjunkturinstitutet.

Trots en relativt hög tillväxt är inflationen mycket måttlig i ett historiskt perspektiv. Så sent som 1994 var inflationstakten i Latinamerika över 200 procent. 2006 uppgick inflationen till knappt 6 procent. Här har sannolikt införandet av inflationsmål i en rad latinamerikanska länder spelat en viktig roll. Inflationen väntas ligga på omkring 5 procent 2007 och 2008.

USA

MJUKLANDNINGEN FORTSÄTTER

Den amerikanska ekonomin växte enligt preliminär statistik med 0,6 procent det fjärde kvartalet 2006 (se diagram 26). Hushållens konsumtionsutgifter växte med 1,0 procent, dvs. fortsatt mycket starkt. Investeringarna utvecklades däremot mycket svagt och föll med 1,8 procent. Näringslivets investeringar föll något medan bostadsinvesteringarna uppvisade ett kraftigt fall. En uppbromsning i lagerinvesteringarna drog ner BNP-tillväxten med 0,3 procentenheter. Sammantaget växte BNP med 3,3 procent 2006.

Inköpschefsindex för tillverkningsindustrin steg i februari till en nivå som indikerar en måttlig tillväxt framöver. För den betydligt större tjänstesektorn föll visserligen index i februari (se diagram 27), men tyder ändå på en fortsatt någorlunda stark tillväxt framöver.

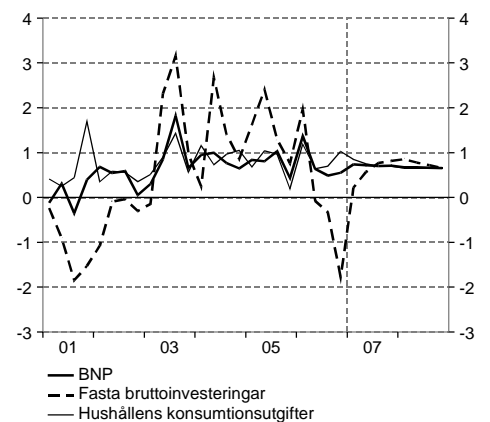
Antalet ingångsatta nya husbyggen har minskat ytterligare de senaste månaderna, vilket indikerar fortsatt mycket svaga bostadsinvesteringar det första kvartalet. Trots den svaga husmarknaden har huspriserna påverkats relativt lite, vilket har hållit uppe den starka förmögenhetsställningen hos hushållen. Förtroendeindikatorer visar att hushållen är fortsatt optimistiska (se diagram 28) vilket tyder på att konsumtionen fortsätter att växa hyfsat starkt det första kvartalet i år.

I år och nästa år växer de reala disponibla inkomsterna snabbare än de har gjort de senaste åren, trots att sysselsättningsökningen dämpas. Orsaken är att lönerna ökar snabbare som en följd av den strama arbetsmarknaden. Detta ger stöd åt konsumtionstillväxten. Ett stigande hushållssparande gör dock att konsumtionstillväxten blir lägre än inkomstillväxten. Sparkvoten, som i januari 2007 uppgick till -1,2 procentenheter, ökar under prognosperioden och närmar sig noll vid slutet av 2008.

Bostadsinvesteringarna fortsätter att falla under 2007 vilket bidrar till att de totala fasta investeringarna får en förhållandevis svag utveckling (se diagram 26). Tillväxttakten för de fasta investeringarna stiger dock successivt under 2007 allt eftersom fallet i bostadsinvesteringarna minskar. Investeringarna stöds av fortsatt höga vinster och ett högt kapacitetsutnyttjande.

Den fortsatt starka globala tillväxten stimulerar exporten. I kombination med en svagare inhemsk efterfrågetillväxt, och en därmed svagare importtillväxt, medför detta att bytesbalansun-

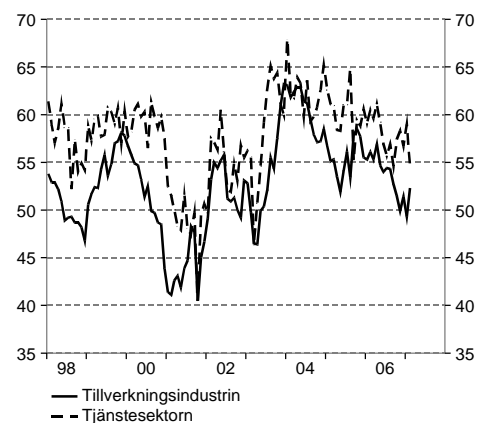
Diagram 26 BNP och efterfrågan i USA
Procentuell förändring, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: Bureau of Economic Analysis och Konjunkturinstitutet.

Diagram 27 Inköpschefsindex (ISM) i USA

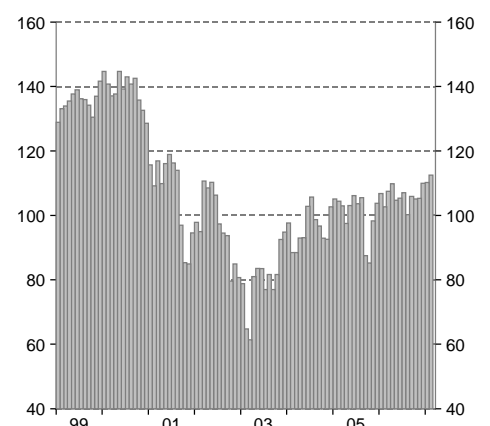
Index, månadsvärden

Källa: Institute for Supply Management.

Diagram 28 Konsumentförtroende i USA

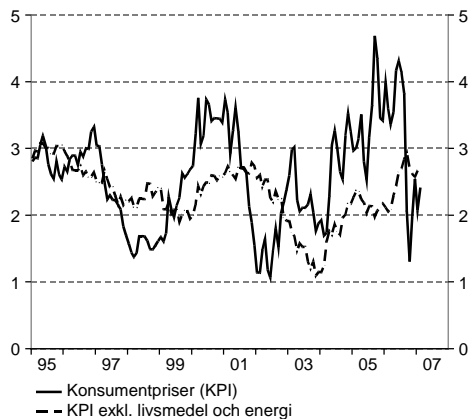
Index 1985=100, månadsvärden

Källa: The Conference Board.

Diagram 29 Inflation i USA

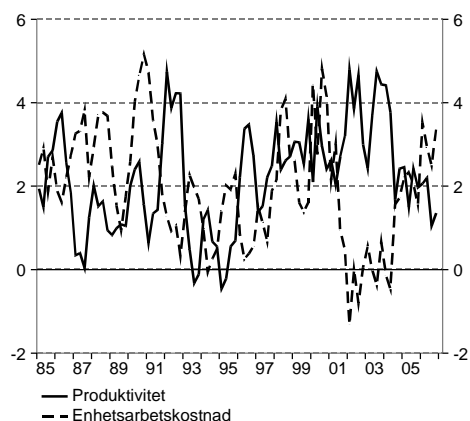
Årlig procentuell förändring, månadsvärden

Källa: U.S. Department of Labour.

Diagram 30 Arbetsproduktivitet och enhetsarbetskostnad i USA

Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källa: Bureau of Labor Statistics.

derskottet stabiliseras som andel av BNP de kommande åren. 2006 uppgick bytesbalansunderskottet till 6,5 procent av BNP.

Sammantaget växer BNP med 2,6 procent 2007 och 2,8 procent 2008 (se tabell 4).

Underskottet i den federala budgeten föll 2006 till 1,9 procent av BNP. 2007 väntas underskottet krympa rejält till följd av kraftigt ökade skatteintäkter från hushåll och företag.

Sedan i höstas har inflationen fallit kraftigt, främst beroende på fallande olje- och energipriser. Kärninflationen är dock fortfarande hög, i februari 2,7 procent (se diagram 29). Detta beror delvis på att enhetsarbetskostnaden har stigit snabbt det senaste året. Det fjärde kvartalet steg enhetsarbetskostnaden med 3,4 procent jämfört med samma period föregående år (se diagram 30). Bakom uppgången ligger dels en något fallande produktivitetstillväxt och dels stigande löneökningstakt.

Den amerikanska ekonomin uppvisar ett något ansträngt resursutnyttjande, men eftersom tillväxten de kommande åren håller sig något under den trendmässiga tillväxttakten balanseras resursutnyttjandet gradvis och inflationstrycket avtar långsamt. Fed har därför ingen anledning att höja styrräntan ytterligare från dagens 5,25 procent. När penningpolitiken har haft sin verkan och inflationstrycket dämpas sänks styrräntan gradvis fr.o.m. början av 2008 och når 4,75 procent i slutet av 2008. Detta bedöms vara i paritet med den neutrala nivån.

Tabell 4 Valda indikatorer för USA

Miljarder dollar. Löpande priser, respektive årlig procentuell förändring, fasta priser

	2005	2005	2006	2007	2008
Hushållens konsumtionsutgifter	8 742	3,5	3,2	3,3	2,7
Offentliga konsumtionsutgifter	1 976	0,9	1,6	2,2	1,8
Fasta bruttoinvesteringar	2 433	6,4	3,1	-0,3	3,1
Lagerinvesteringar ¹	21	-0,3	0,2	-0,3	0,0
Nettoexport ¹	-717	-0,3	0,0	0,3	0,0
BNP	12 456	3,2	3,3	2,6	2,8
KPI		3,4	3,2	2,0	2,4
Arbetslöshet		5,1	4,6	4,7	4,9
Styrränta ^{2,3}		4,25	5,25	5,25	4,75
Lång ränta ^{2,4}		4,5	4,6	4,8	5,0
Yen/Dollar ²		118,5	117,1	113,9	110,1
Dollar/Euro ²		1,19	1,32	1,32	1,32

¹ Miljarder dollar respektive bidrag till BNP-tillväxten. ² Vid slutet av respektive år.³ Federal Funds target rate. ⁴ Tioårig statsobligationsränta.

Källor: Bureau of Economic Analysis och Konjunkturinstitutet.

Japan

STADIG TILLVÄXT GER STRAMARE PENNINGPOLITIK

Återhämtningen i den japanska ekonomin fortsätter. Resursutnyttjandet har ökat, vilket har bidragit till att konsumentpriserna

åter har börjat stiga. Den japanska centralbanken har följaktligen börjat höja styrräntan.

BNP-tillväxten var 2,2 procent 2006 (se diagram 31). Nästan alla efterfrågekomponenter bidrog till tillväxten. Byggnadsinvesteringarna utgör dock fortfarande ett undantag. Exporten steg rejält, vilket delvis berodde på försvagningen av yenen med drygt 10 procent i effektiva termer mellan december 2004 och december 2006 (se diagram 32). Exportökningen var starkast i handeln med Kina och USA. Även maskininvesteringarna ökade markant, bl.a. till följd av ett stigande kapacitetsutnyttjande och en god utveckling av företagsvinsterna. Företagen ökade även sina nyanställningar och arbetslösheten fortsatte att sjunka. Reallöneutvecklingen var dock fortfarande mycket dämpad, vilket bidrog till att hushållens konsumtionsökning var fortsatt svag.

Den japanska ekonomin drivs även 2007 och 2008 av exporten och maskininvesteringarna. En starkare yen och en långsammare internationell tillväxt dämpar dock exportökningen något. Detta resulterar även i en viss avmattning i maskininvesteringstillväxten. Hushållens konsumtionsökning stärks däremot något, delvis till följd av bättre reallöneutveckling.

Budgetunderskottet som andel av BNP var 8,2 procent 2002 och sjönk till ca 4,6 procent 2006. Underskottet försätter att reduceras framöver i linje med regeringens ambition att uppnå överskott i den offentliga budgeten på sikt, varför finanspolitiken blir något åtstramande 2007 och 2008.

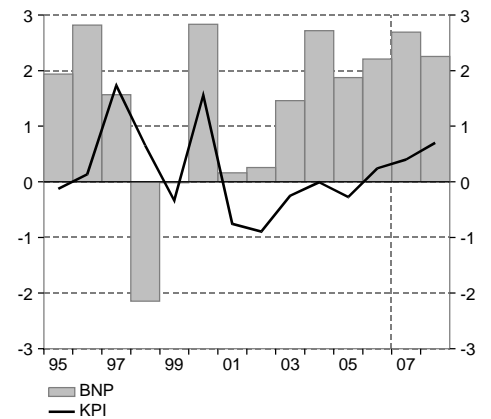
Sammantaget stiger BNP-tillväxten till 2,7 procent 2007, men dämpas sedan till 2,3 procent 2008 (se diagram 31). Därmed blir BNP-tillväxten högre än den potentiella BNP-tillväxttakten framöver och resursutnyttjandet ökar. Arbetslösheten sjunker från 4,1 procent i december 2006 till ca 3,5 procent 2008. Det högre resursutnyttjandet bidrar till att lönerna stiger snabbare och inflationen ökar. Inflationen stiger från 0,2 procent 2006 till 0,4 procent i år och till 0,7 procent 2008 (se diagram 31). Det ökade resursutnyttjandet och det stigande inflationstrycket innebär att den japanska centralbanken höjer styrräntan från dagens 0,50 procent till 1,00 procent i december 2008.

Euroområdet

ÅTERHÄMTNINGEN PÅ ALLT FASTARE MARK

Den starka omvärldsefterfrågan och en expansiv penningpolitik har bidragit till att återhämtningen i euroområdet har kommit igång på allvar. Efter en ganska svag tillväxt på 1,5 procent 2005, bidrog en stark avslutning på året till att BNP ökade med 2,8 procent 2006. Det är den högsta tillväxttakten sedan 2000. Återhämtningen väntas fortsätta, men bl.a. en mer restriktiv ekonomisk politik medför att tillväxten dämpas något till 2,5 respektive 2,2 procent 2007 och 2008.

Diagram 31 BNP och inflation i Japan
Årlig procentuell förändring respektive procent

Källor: Economic and Social Research Institute, Ministry of Internal Affairs and Communications och Konjunkturinstitutet.

Diagram 32 Effektiv växelkurs för yenen

Index, månadsvärden

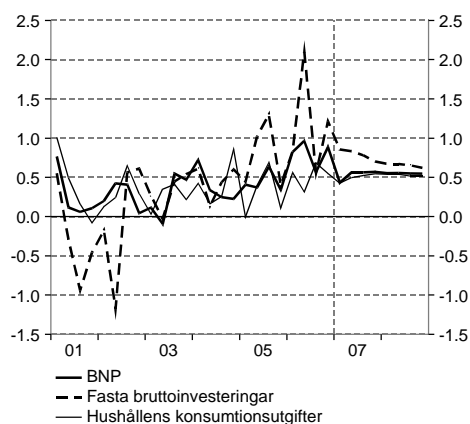

Anm. Ett lägre indexantal motsvarar en svagare nominell växelkurs.

Källa: Bank of England.

Diagram 33 BNP och efterfrågan i euroområdet

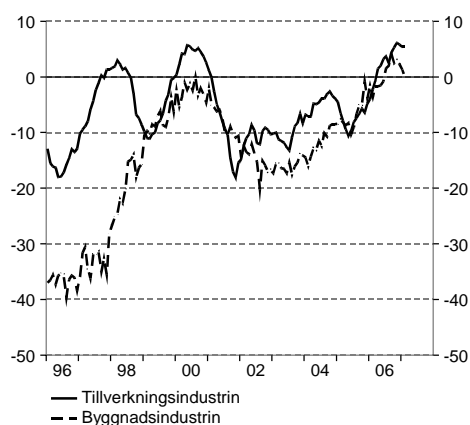
Procentuell förändring, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: Eurostat och Konjunkturinstitutet.

Diagram 34 Industriförtroende i euroområdet

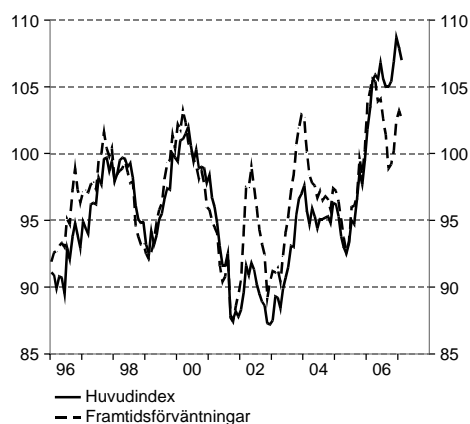
Nettotal

Källa: EU-kommissionen.

Diagram 35 Företagsförtroende i Tyskland (IFO)

Index 1991=100, månadsvärden

Källa: IFO.

Enligt preliminära siffror ökade BNP med 0,9 procent det fjärde kvartalet 2006 (se diagram 33). Bakom den överraskande höga tillväxten låg i första hand ett stort bidrag från utrikeshandeln. Men även de fasta investeringarna steg i rask takt.

Utvecklingen av hushållens konsumtion var mer dämpad. Inte minst gällde detta Tyskland där preliminär statistik visade på en svagare utveckling än väntat. Bedömningen i t.ex. Konjunkturläget, december 2006 var att tidigare lagd konsumtion till följd av momshöjningen i januari 2007 skulle medföra en hög konsumtionsstillväxt de avslutande månaderna 2006. För sällanköpsvaror, vilket torde vara den komponent som påverkas mest av en momshöjning, tycks utvecklingen ha varit ungefär den väntade med hög tillväxt mot slutet av 2006. Samtidigt verkar t.ex. energi- och klädkonsumtionen ha varit överraskande svag och dragit ner hushållens totala konsumtion det fjärde kvartalet. En del av denna nedgång bedöms vara väderrelaterad och därmed tillfällig och leder till en positiv rekyl i början av 2007.

Under inledningen av 2007 väntas momshöjningen medföra en negativ effekt på framför allt hushållens konsumtion i Tyskland. Konjunkturinstitutet har förutsett att effekten blir ganska måttlig (se fördjupning "Effekterna av den finanspolitiska åtstramningen i Tyskland 2007" i *Konjunkturläget*, december 2006). Därtill har det nyligen publicerade utfallet för det fjärde kvartalet 2006 föranlett en viss uppjustering av hushållens konsumtion det första kvartalet 2007. Det tycks alltså som om farhågorna för att momshöjningen kommer att medföra recession i Tyskland var överdrivna.

För såväl Tyskland som för euroområdet som helhet är den samlade bilden av utvecklingen den närmaste tiden ganska ljus. Flera indikatorer som mäter företagens förtroende har visserligen fallit tillbaka något, men ligger fortfarande på höga nivåer (se diagram 34 och diagram 35).

En fortsatt god efterfrågetillväxt, höga vinster i företagen och relativt låga finansieringskostnader talar för en fortsatt god investeringstillväxt. Dessutom är kapacitetsutnyttjandet på sin högsta nivå sedan 2000 (se diagram 36).

Tillväxten i hushållens konsumtion väntas stiga ytterligare något 2007 och 2008. Situationen på arbetsmarknaden har fortsatt att ljusna och arbetslösheten föll i januari till 7,4 procent, vilket är den lägsta nivån sedan 1991. Utvecklingen på arbetsmarknaden har avspeglats i hushållens förtroende, som är på sin högsta nivå sedan 2001 (se diagram 37). Trots detta blir konsumtionsuppgången relativt trög då löneinflationen är låg och endast stiger marginellt framöver.

Den ekonomiska politiken håller tillbaka tillväxten något framöver. Finanspolitiken blir åtstramande, framför allt i Tyskland och i Italien. Penningpolitiken, vilken varit expansiv under de senaste åren, väntas inte ge mycket understöd åt konjunkturen 2007 och 2008. Ett högre ränteläge bidrar till att dämpa vinstutvecklingen i företagen framöver, vilket påskyndar avmattningen av investeringskonjunkturen (se diagram 33).

Sammantaget sker en viss dämpning av BNP-tillväxten det första kvartalet 2007 till följd av effekterna av den tyska moms-höjningen. Därefter ökar BNP-tillväxten till 0,5–0,6 procent per kvartal. Detta bedöms vara något högre än den potentiella tillväxttakten och resursutnyttjandet fortsätter därmed att stiga långsamt.

MÄTLIG INFLATION TROTS TYSK MOMSHÖJNING

Som väntat steg den tyska inflationen i samband med att momsen i januari höjdes från 16 till 19 procent. Inflationen steg från 1,4 procent i december till 1,8 procent i januari. I februari var inflationen 1,9 procent. Om man jämför med utvecklingen i de övriga medlemsländerna tycks momshöjningen ha medfört att inflationen i Tyskland under de två första månaderna 2007 blev drygt 0,5 procentenheter högre än annars. Men momshöjningen har troligen inte hunnit slå igenom fullt ut på konsumentpriserna i januari och februari. Bedömningen i Konjunkturläget, december 2006 att momshöjningen kommer att dra upp tysk inflation med omkring 0,8 procentenheter 2007 förefaller därför fortfarande ganska rimlig.

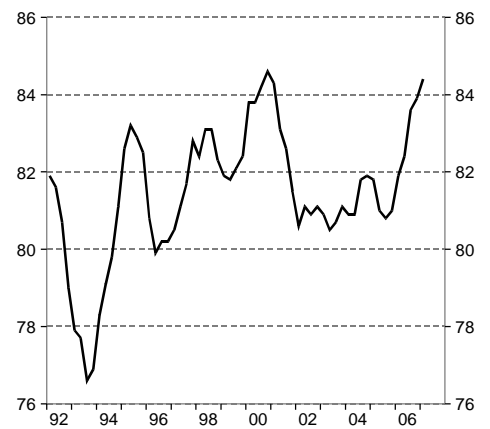
I de flesta övriga medlemsländer föll dock inflationen tillbaka i januari och för euroområdet som helhet sjönk inflationen från 1,9 procent i december till 1,8 procent i januari (se diagram 38). Även i februari var inflationen 1,8 procent. Därmed har prisökningstakten under de senaste månaderna varit i linje med den europeiska centralbankens (ECB) mål om en inflation på strax under 2 procent. Den huvudsakliga anledningen till att inflationen har fallit är att bidraget från energipriserna har minskat.

Samtidigt har den s.k. kärninflationen (dvs. förändringen i HIKP exkl. energi, livsmedel, alkohol och tobak) fortsatt att stiga och uppgick i februari till 1,9 procent.

För att motverka ett stigande inflationstryck har ECB höjt styrräntan i flera steg från 2,00 procent i december 2005 och sedan mars 2007 är styrräntan 3,75 procent.

Resursutnyttjandet väntas fortsätta att öka långsamt och ECB har bl.a. uttryckt oro för en stigande löneökningstakt. Bedömningen är att ECB höjer styrräntan från 3,75 procent till 4,00 procent under hösten 2007. Sommaren 2008 väntas styrräntan höjas ytterligare till 4,25 procent.

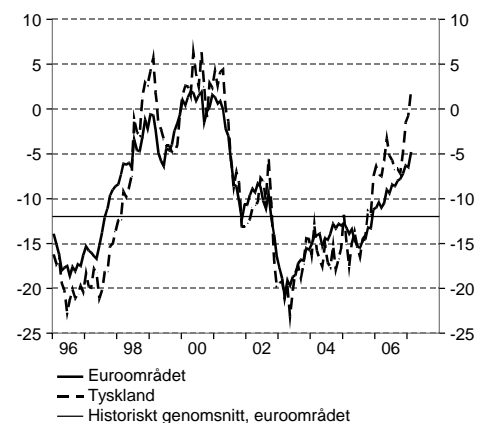
Diagram 36 Kapacitetsutnyttjandet i tillverkningsindustrin, euroområdet
Procent

Källa: Eurostat.

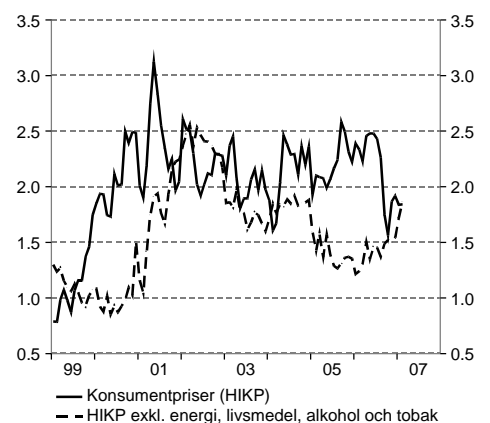
Diagram 37 Hushållens förtroende i euroområdet

Nettotal, månadsvärden

Källa: EU-kommissionen.

Diagram 38 Inflation i euroområdet
Procent, månadsvärden

Källa: Eurostat.

Tabell 5 Valda indikatorer för Euroområdet

Miljarder euro, löpande priser, respektive årlig procentuell förändring, fasta priser.

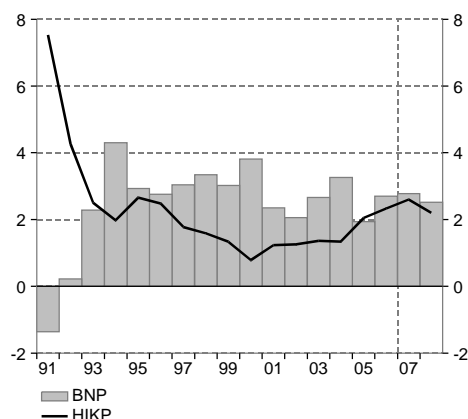
	2005	2005	2006	2007	2008
Hushållens konsumtionsutgifter	4 584	1,5	1,8	2,0	2,1
Offentliga konsumtionsutgifter	1 639	1,4	2,3	1,6	1,6
Fasta bruttoinvesteringar	1 640	2,7	4,3	3,8	2,8
Lagerinvesteringar ¹	18	0,1	-0,1	-0,2	0,0
Nettoexport ¹	118	-0,3	0,4	0,5	0,1
BNP	8 000	1,5	2,8	2,5	2,2
HIKP		2,2	2,2	1,9	1,9
Arbetslöshet		8,6	7,8	7,6	7,5
Styrränta ^{2,3}		2,25	3,50	4,00	4,25
Lång ränta ^{2,4}		3,4	3,8	4,2	4,5
Dollar/Euro ²		1,19	1,32	1,32	1,32

¹ Miljarder euro respektive bidrag till BNP-tillväxten. ² Vid slutet av respektive år.³ Refiränta. ⁴ Tioårig statsobligationsränta.

Källor: Eurostat och Konjunkturinstitutet.

Diagram 39 BNP och inflation i Storbritannien

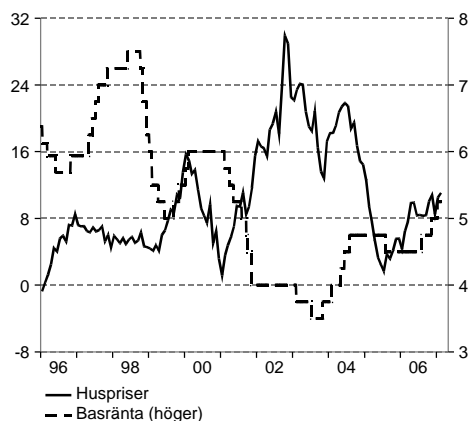
Årlig procentuell förändring respektive procent

Källor: Office for National Statistics och Konjunkturinstitutet.

Diagram 40 Huspriser och styrränta i Storbritannien

Årlig procentuell förändring respektive procent, månadsvärden

Källor: Halifax och Bank of England.

Övriga Europa

SNABBARE TILLVÄXT I STORBRIANNIEN

BNP-tillväxten i Storbritannien stärktes till 2,7 procent 2006, efter en tillfällig försvagning 2005 då BNP steg med 1,9 procent (se diagram 39). Den inhemska efterfrågan fortsatte att driva tillväxten 2006.

Den inhemska efterfrågeökningen skedde på bred front och berodde på flera faktorer. Hushållens konsumtion gynnades av ökad sysselsättning, en bra inkomstutveckling och ökade förmögenhetsvärden i fastigheter. Högre fastighetspriser (se diagram 40) och ökade offentliga investeringar bidrog till en god byggnadsinvesteringstillväxt. Det ökade kapacitetsutnyttjandet understödde en stark maskininvesteringstillväxt.

Handeln med utlandet uppvisade fortsatta underskott 2006. En bidragande orsak är det starka pundet. Osäkerheten beträffande bruttoströmmarna i utrikeshandeln är emellertid stor på grund av bristfällig statistik för Storbritanniens handel med EU (se fotnot 3 sidan 16).

De senaste årens ganska starka tillväxt har lett till ett stigande resursutnyttjande, vilket har bidragit till att inflationen tagit fart (se diagram 39). Det högre inflationstrycket har medfört att Bank of England gradvis har höjt styrräntan från 4,50 procent i augusti 2006 till 5,25 procent i januari 2007 (se diagram 40).

Åtstramningen av penningpolitiken dämpar tillväxten 2007 och 2008, framför allt genom att det håller tillbaka byggnadsinvesteringarna. En fortsatt god sysselsättnings- och löneutveckling medför att hushållskonsumtionen fortsätter att öka i god takt. Stigande kapacitetsutnyttjande bidrar även till att maskininvesteringarna växer. Detta innebär att den inhemska efterfrågan även fortsättningsvis driver tillväxten.

BNP växer med 2,8 procent 2007 och med 2,5 procent 2008 (se diagram 39). Faktisk BNP ökar därmed något mer än den potentiella tillväxttakten, trots att denna har stigit något de senaste åren, bl.a. till följd av en ökad nettoinvandring till Storbritannien. Det fortsatt stigande resursutnyttjandet medför att penningpolitiken stramas åt ytterligare framöver. Åtstramningarna bidrar till att inflationen sjunker från 2,6 procent 2007 till 2,2 procent 2008.

FORTSATT STARK TILLVÄXT I NORGE

I Norge steg BNP med 2,9 procent 2006 (se diagram 41), vilket var tredje året i rad med stark tillväxt. Uppgången drevs av den inhemska efterfrågan, vilken gynnades av bl.a. högkonjunkturen inom oljesektorn och låga räntor. Den snabba tillväxten har lett till ett ökat resursutnyttjande och arbetslösheten har sjunkit markant.

BNP fortsätter att öka i snabb takt även 2007 och 2008, men dämpas något av en stramare penningpolitik. Högre räntor medför att bl.a. den höga prisökningstakten för fastigheter saktar in, samt till att både hushållens konsumtion och byggnadsinvesteringarna mattas av. Byggnadsinvesteringarna dämpas även av att investeringarna inom olje- och gassektorn trappas ner. Sammantaget ökar BNP med 2,7 procent 2007 och med 2,6 procent 2008 (se diagram 41).

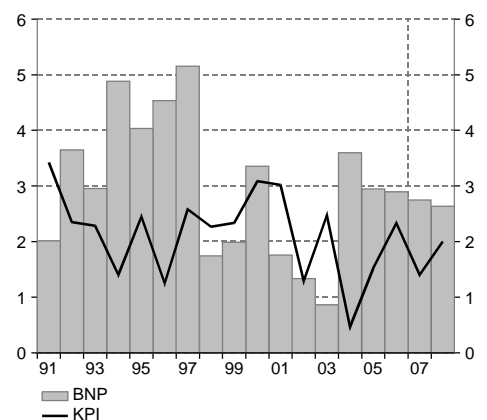
Inflationstakten uppgick till 2,3 procent 2006 (se diagram 41). Fallande energipriser bidrar till att inflationen dämpas till 1,4 procent i år. År 2008 stiger inflationen till 2,0 procent. Den norska centralbanken sänkte styrräntan från 7,00 procent i slutet av 2002 till 1,75 procent i mars 2004. Sedan juli 2005 har penningpolitiken blivit allt mindre expansiv till följd av det stigande resursutnyttjandet och i mars 2007 var styrräntan 4,00 procent. Mot bakgrund av ett fortsatt högt resursutnyttjande kommer Norges Bank att fortsätta att strama åt penningpolitiken under 2007 och 2008.

ANSTRÄNGT RESURSUTNYTTJANDE I DANMARK

Danmarks BNP växte med 3,2 procent 2006 (se diagram 42). Den privata konsumtionen och investeringarna fortsatte att driva tillväxten. Arbetslösheten fortsatte att sjunka, vilket har medfört att resursutnyttjandet på arbetsmarknaden nu är relativt högt. Det ansträngda resursutnyttjandet och räntor som stiger i takt med ECB:s räntehöjningar håller tillbaka tillväxten de kommande två åren.

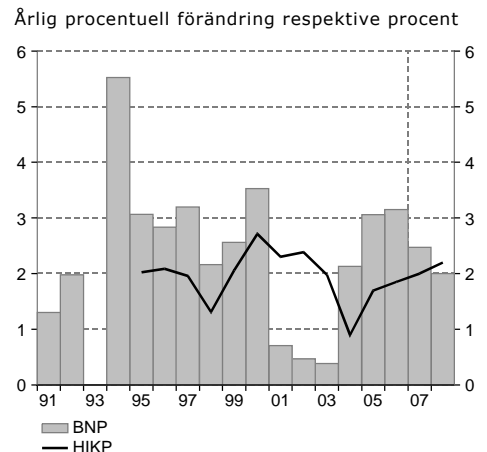
BNP-tillväxten dämpas till 2,5 procent 2007 och till 2,0 procent 2008 (se diagram 42). Högre räntor medför att prisökningstakten på fastigheter sjunker, vilket dämpar tillväxten av både hushållskonsumtionen och byggnadsinvesteringarna, men

Diagram 41 BNP och inflation i Norge
Årlig procentuell förändring respektive procent

Källor: Statistisk Sentralbyrå och Konjunkturinstitutet.

Diagram 42 BNP och inflation i Danmark
Årlig procentuell förändring respektive procent

Källor: Danmarks Statistik och Konjunkturinstitutet.

den inhemska efterfrågan förblir den huvudsakliga tillväxtmotorn.

Inflationen steg till 1,9 procent 2006. Det högre resursutnyttjandet bidrar till att inflationen stiger till 2,2 procent 2008 (se diagram 42).

Finansmarknaderna

Den senaste tiden har världens aktiemarknader präglats av en viss turbulens med en trots allt måttlig korrigerings av börs-kurserna. Den starka globala konjunkturen innebär att penningpolitiken internationellt förs i en stramare riktning och att de långa räntorna stiger. Den ekonomiska utvecklingen är stark även i Sverige, vilket får till följd att Riksbanken höjer styrräntan till 4,00 procent under 2008 och att den svenska kronan stärks något under prognosperioden.

Aktiemarknaden

Under hösten och vintern har såväl den svenska som de stora internationella börserna fortsatt att utvecklas positivt (se diagram 43). Förväntningar om en fortsatt stark global tillväxt har lagt grunden för en bred internationell börsuppgång.

Den senaste tiden har världens aktiemarknader dock präglats av en viss turbulens. Till skillnad från den börsoro som uppstod under maj 2006, då risken för en överhettning av den amerikanska ekonomin skapade farhågor om snabba styrränthöjningar, låg fokus denna gång till en början på de asiatiska ekonomierna. I slutet av februari utlöste ryktet om en kinesisk skatt på aktievinster en våg av vinsthemtagningar som bidrog till kursfall på många av världens börser. I mitten av mars bidrog växande problem för amerikanska bolåneinstitut till ytterligare fluktuationer på världens börser. Sammantaget har detta medfört att flera av de större börserna värderades lägre i mars än vid årsskiftet.

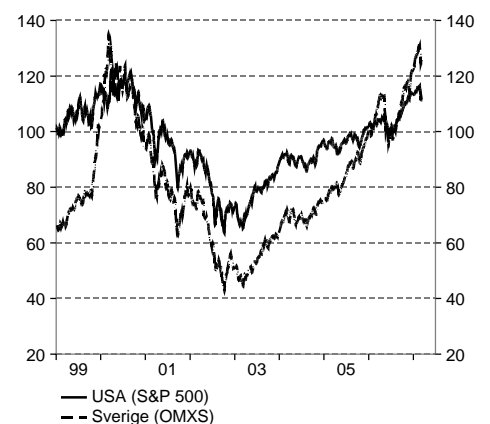
I mitten av mars var det amerikanska S&P 500-indexet knappt 2 procent lägre än i början av 2007 och drygt 4 procent lägre än i mitten av februari. Sedan början av den nuvarande kursuppgången 2003 har den amerikanska börserna stigit med knappt 60 procent.

Även den svenska börserna har påverkats av den internationella börsoron men det svenska OMXS-indexet hade i mitten av mars stigit med ca 1,5 procent sedan början av 2007. Sedan början av 2003 har den svenska börserna stigit med drygt 150 procent och är nu, trots korrigeringen i februari/mars, nära de rekordnivåer som noterades under 2000.

P/E-talen, dvs. dagens aktiepriser i förhållande till nästa års förväntade vinster, är trots de senaste årens kraftiga börsuppgång inte påfallande höga. I USA ligger P/E-talet för S&P 500-indexet nära sitt genomsnittsvärde för de senaste tre decennierna. För den svenska börserna ligger P/E-talet långt under sitt genomsnittsvärde för de senaste 12 åren. I ljuset av P/E-talen framstår därför varken den svenska eller de amerikanska börserna som påfallande högt värderade. Detta står i stark kontrast till börsuppgången 2000 då P/E-talen var dubbelt så höga (se diagram 44).

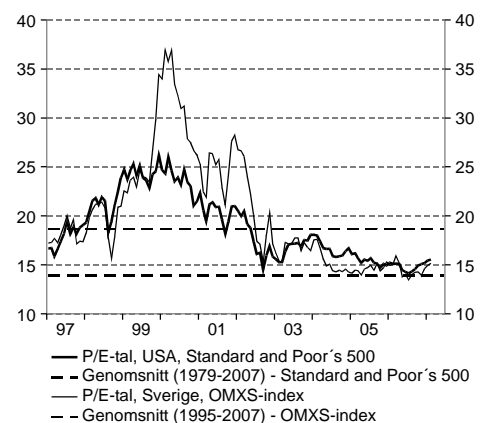
Diagram 43 Börsutveckling i USA och Sverige

Index 2005-12-30=100, 5-dagars centrerat glidande medelvärde

Källa: Reuters EcoWin.

Diagram 44 P/E-tal
Månadsvärden

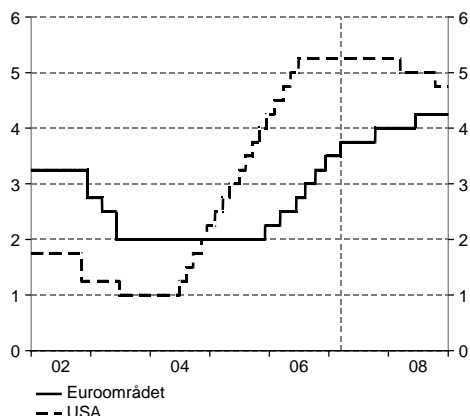

Anm. P/E-tal: aktiepris i förhållande till förväntade vinster 12 månader framåt.

Källor: Prudential Equity Group, LCC och JCF.

Diagram 45 Styrrentor

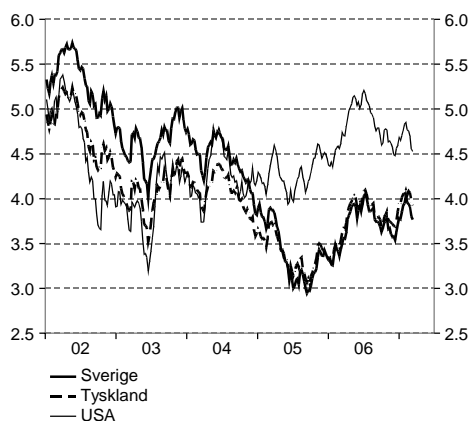
Procent, dagsvärden

Källor: Nationella källor och Konjunkturinstitutet.

Diagram 46 Långräntor, tioåriga statsobligationer

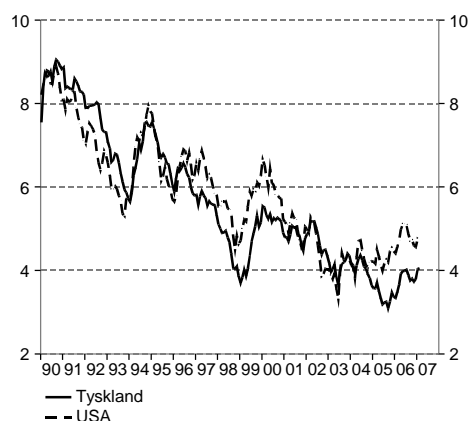
Procent, månadsvärden

Källa: Riksbanken.

Diagram 47 Långräntor, tioåriga statsobligationer

Procent, månadsvärden

Källa: Riksbanken.

Penningpolitik och räntor

STRAMARE PENNINGPOLITIK INTERNATIONELLT

Penningpolitiken i flertalet av världens stora ekonomier har under de senaste åren gradvis blivit mindre expansiv. Denna utveckling har fortsatt under inledningen av 2007 då styrräntorna har höjts i t.ex. euroområdet, Japan och Storbritannien.

Den amerikanska centralbanken (Fed) har lämnat sin styrränta oförändrad på 5,25 procent sedan sommaren 2006 (se diagram 45). Resursutnyttjandet på den amerikanska arbetsmarknaden har varit något ansträngt sedan drygt ett år tillbaka. Detta har bidragit till stigande enhetsarbetskostnader och till att den s.k. kärninflationen har stigit något över den nivå Fed bedömer som önskvärd. Penningpolitiken i USA bedöms i dagsläget vara något åtstramande, vilket bidrar till att resursutnyttjandet gradvis blir mindre ansträngt och att den underliggande inflationen faller tillbaka de kommande åren. Fed bedöms inte höja sin styrränta ytterligare i innevarande konjunkturcykel utan sänker i stället räntan till 4,75 procent under 2008. Penningpolitiken ges därmed en neutral inriktning.

Den europeiska centralbanken (ECB) har sedan slutet av 2005 gradvis minskat den penningpolitiska stimulansen i euroområdet (se diagram 45). I mars 2007 höjde ECB sin styrränta till 3,75 procent. Den förhållandevis starka BNP-tillväxten i euroområdet innebär att de lediga resurserna på arbetsmarknaden tas i anspråk det kommande året och under 2008 bedöms resursutnyttjandet vara balanserat. Inflationen i euroområdet ligger i dagsläget nära 2 procent. För att undvika ett alltför högt resursutnyttjande och högre inflation på sikt fortsätter ECB att höja styrräntan, om än i långsammare takt än under 2006. I slutet av 2008 blir ECB:s styrränta 4,25 procent.

HÖGRE OBLIGATIONS RÄNTOR I EUROPA

Obligationsräntorna i euroområdet har stigit något sedan i slutet av 2006. Den tioåriga obligationsräntan i euroområdet var i mitten på mars 2007 ca 0,2 procentenheter högre än i december 2006. Motsvarande ränta i USA var i mitten på mars på ungefär samma nivå som tre månader tidigare (se diagram 46).

Obligationsräntorna är fortfarande låga i ett historiskt perspektiv, trots den trendmässiga uppgången sedan mitten av 2005 (se diagram 47). De låga räntorna beror framför allt på strukturella faktorer som en hög global sparbenägenhet och en hög tilltro till centralbankernas förmåga att hålla tillbaka inflationen.

Uppgången i obligationsräntor i Europa i början på 2007 sammanföll med stigande långa realräntor (se diagram 48). Realräntorna i euroområdet har stigit bl.a. till följd av att förväntningarna om konjunkturen i euroområdet har skruvats upp gradvis. Den starka utvecklingen av konjunkturen har även inneburit att förväntningarna på ECB har skiftat i riktning mot fler

höjningar av styrräntan. Konjunkturinstitutets prognos innebär att ECB höjer räntan till 4,25 procent under 2008, vilket är något högre än vad marknadsaktörerna i nuläget förväntar sig. En sådan utveckling får till följd att obligationsräntorna i euroområdet stiger framöver och i slutet av 2008 bedöms den tioåriga obligationsräntan i euroområdet vara 4,5 procent.

I USA bedöms konjunkturen ha passerat toppen i innevarande konjunkturcykel och under 2008 sänker Fed styrräntan. Den tioåriga obligationsräntan i USA bedöms därför stiga långsammare än motsvarande ränta i euroområdet och nå upp till 5,0 procent i slutet av 2008. Avkastningskurvan i USA, som har haft en negativ lutning sedan mitten på 2006, återtar därmed sin normala, positiva lutning under andra halvåret 2008.

Svenska obligationsräntor har de senaste månaderna nära följt utvecklingen i euroområdet och har stigit med ca 20 punkter sedan i början av december 2006 (se diagram 46). Den svenska tioårsräntan har varit lägre än motsvarande tyska ränta sedan mitten av 2005. Denna utveckling sammanfaller med lägre korträntor i Sverige och ett allt mindre lånebehov hos den svenska staten. Räntedifferensen mot Tyskland vidgades ytterligare något då Riksbanken publicerade sin prognos för reporäntan i mitten av februari. Riksbankens bedömning var då att reporäntan blir lägre de kommande åren än marknaden väntade sig, varvid svenska obligationsräntor föll.

Svenska obligationsräntor bedöms stiga framöver i takt med att den svenska konjunkturen stärks och Riksbanken höjer reporäntan. Den tioåriga obligationsräntan i Sverige uppgår till 4,5 procent i slutet av 2008. Obligationsräntorna i Sverige stiger därmed något mer än i euroområdet.

MINDRE EXPANSIV PENNINGPOLITIK I SVERIGE

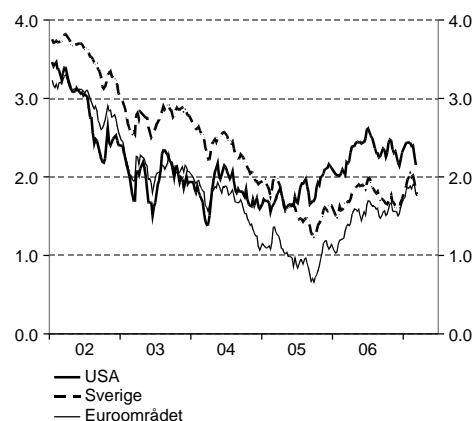
Penningpolitiken i Sverige har relativt snabbt blivit mindre expansiv under det senaste året. Riksbankens har höjt reporäntan från 1,50 procent i december 2005 till 3,25 procent i februari 2007.

Förtroendet för att Riksbanken ska uppnå målet om 2 procents inflation de kommande åren är högt. Inflationsförväntningarna i enkätundersökningar som Prosperas undersökning från januari 2007 och Hushållsbarometern från mars 2007 ligger nära 2 procent på ett års sikt. Enligt Prosperas undersökning är inflationsförväntningarna hos marknadsaktörerna nära 2 procent även på två och fem års sikt. Även mätt som s.k. break-even inflation ligger inflationsförväntningarna runt 2 procent (se diagram 49).

Inflationen är dock i nuläget fortsatt låg. I februari 2007 var inflationen mätt med UND1X 1,3 procent. Den låga inflationen beror framför allt på att det underliggande kostnadstrycket i ekonomin är lågt, då enhetsarbetskostnaden i näringslivet har utvecklats mycket svagt sedan 2002. Den svaga utvecklingen av

Diagram 48 Realobligationsräntor

Procent, veckovärden

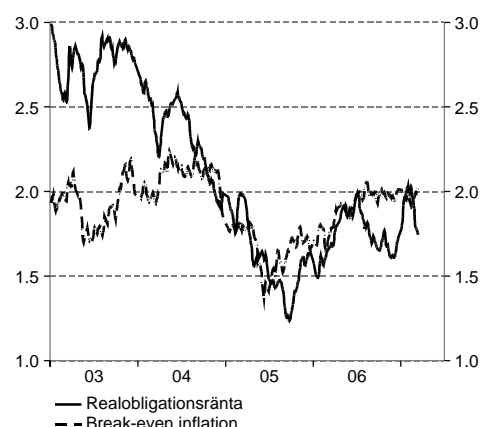

Anm. Löptiden är ca 10 år. För euroområdet avses en fransk realobligation.

Källa: Reuters EcoWin.

Diagram 49 Realränta och break-even inflation i Sverige

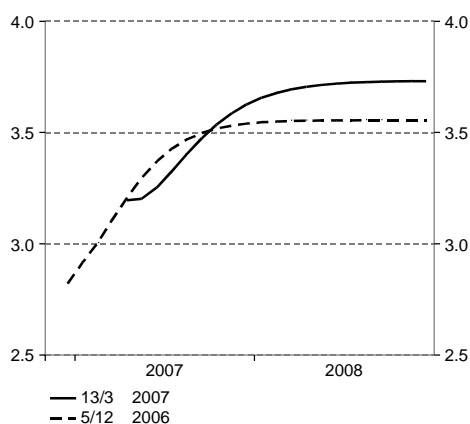
Procent, 5-dagars centrerat glidande medelvärde

Anm. Break-even inflationen är skillnaden mellan en nominell obligationsränta och en realobligationsränta med samma löptid. Löptiden är ca 10 år.

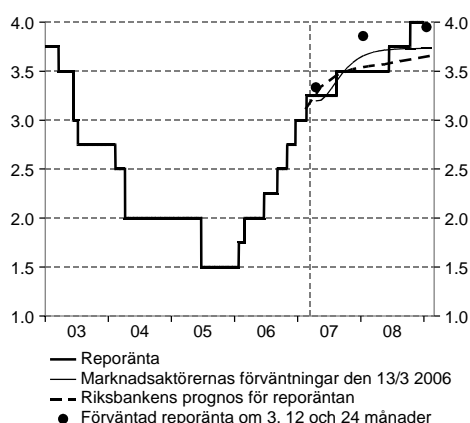
Källa: Reuters EcoWin.

Diagram 50 Förväntad reporänta i Sverige enligt avkastningskurvan
Procent, månadsvärden

Källor: Reuters och Konjunkturinstitutet.

Diagram 51 Reporäntan i Sverige
Procent, dagsvärden

Anm. Enligt avkastningskurvan och Prosperas mätning den 17/1 2007.

Källor: Riksbanken, Reuters, Prospera och Konjunkturinstitutet.

enhetsarbetskostnaden förklaras dels av en stark produktivitetstillväxt, dels av ett lågt resursutnyttjande på arbetsmarknaden.

Resursutnyttjandet på arbetsmarknaden stiger i snabb takt för närvarande, bl.a. till följd av de senaste årens expansiva penningpolitik. Den snabba realekonomiska utvecklingen leder till att resursutnyttjandet på arbetsmarknaden bedöms bli något ansträngt från och med senare delen av 2007, vilket tillsammans med högre avtalade löneökningar bidrar till att löneökningstakten och inflationen gradvis stiger. Uppgången i inflationen blir dock måttlig och UND1X-inflationen ligger något under Riksbankens mål även i slutet av 2008.

Den starka ekonomiska utvecklingen i Sverige innebär att penningpolitiken behöver bli mindre expansiv framöver för att undvika ett alltför ansträngt resursutnyttjande och en alltför hög inflation på längre sikt. Den i utgångsläget låga inflationen i kombination med regeringens utbudsstimulerande politik innebär dock att reporäntan inte behöver höjas särskilt mycket det närmaste året.

Konjunkturinstitutets prognos för reporäntan följer normalt marknadsförväntningarna på kort sikt. Mätt med s.k. implicita terminsräntor har marknadsförväntningarna stigit marginellt på ett års sikt jämfört med december 2006 (se diagram 50). Sedan i februari 2007 publicerar även Riksbanken en egen prognos för reporäntan. För 2007 ligger marknadsförväntningarna nära Riksbankens prognos för reporäntan. På ett års sikt ligger marknadsförväntningarna något över Riksbankens prognos, men skillnaden är marginell (se diagram 51).

Konjunkturinstitutet bedömer att reporäntan höjs till 3,50 procent under 2007, i linje med Riksbankens prognos och marknads förväntningar. Mot bakgrund av den starka realekonomiska utvecklingen och det ökande inflationstrycket höjs reporäntan därefter till 4,00 procent under andra halvåret 2008 (se diagram 51). Konjunkturinstitutet bedömer att denna prognostiserade utveckling av reporäntan motsvarar en rimlig penningpolitik (se fördjupning ”Konjunkturinstitutets reporäntebestämning”).

FÖRDJUPNING

Konjunkturinstitutets reporäntebedömning

Konjunkturinstitutets prognoser för svensk ekonomi innefattar en prognos för reporäntan. Därutöver gör Konjunkturinstitutet en bedömning av om prognosen för reporäntan avspeglar en välavvägd penningpolitik, givet Riksbankens mål för penningpolitiken och Konjunkturinstitutets prognoser för svensk ekonomi.

Nuvarande prognos för svensk ekonomi, med stigande inflation och resursutnyttjande de kommande åren, både förutsätter och motiverar att reporäntan höjs framöver. Den avvägning penningpolitiken står inför är därför i vilken takt reporäntan bör höjas. En tidig och snabb höjning av reporäntan innebär att inflationen kommer att ligga under målsatta 2 procent under längre tid. En lång period med låg ränta innebär att inflationen kommer närmre 2 procent på kort sikt, men å andra sidan ökar risken för att inflationen och resursutnyttjandet blir alltför högt längre fram.

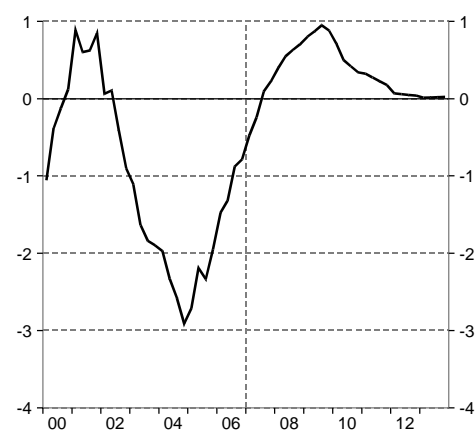
Konjunkturinstitutets bedömning av en välavvägd penningpolitik utgår från Riksbankens mål om 2 procents inflation samt från kravet att penningpolitiken, utan att åsidosätta inflationsmålet, ska främja ett stabilt resursutnyttjande. De avvägningar som ligger till grund för Konjunkturinstitutets bedömning belyses nedan genom en jämförelse av den ekonomiska utvecklingen vid den prognostiserade reporäntebanan med utvecklingen vid två alternativa banor för reporäntan. Effekterna av alternativ penningpolitik har beräknats med hjälp av Konjunkturinstitutets simuleringsmodell KLEM.

DEN EKONOMISKA UTVECKLINGEN 2007–2013 MED KONJUNKTURINSTITUTETS PROGNOSE FÖR REPORÄNTAN

Den svenska ekonomin är inne i en stark konjunkturuppgång. Sysselsättningsstillväxten har varit hög under det senaste året och de lediga resurserna på arbetsmarknaden har successivt minskat. Konjunkturinstitutet mäter resursutnyttjandet på arbetsmarknaden med det s.k. arbetsmarknadsgapet. Detta bedöms bli positivt under andra halvåret 2007. Arbetsmarknadsgapet fortsätter därefter att stiga fram till slutet av 2009 för att sedan falla tillbaka, bl.a. till följd av en högre reporänta (se diagram 52).

Trots den starka realekonomiska utvecklingen fortsätter inflationen att understiga 2 procent de närmaste åren. Konjunkturinstitutets nuvarande bedömning är att inflationen når upp till 2 procent först under andra halvåret 2009. Därefter ökar inflationen ytterligare till 2,4 procent 2010 för att sedan gradvis falla tillbaka mot 2 procent (se diagram 53). Det bör betonas att prognoserna för 2009–2013 är mera osäkra än prognoserna för 2007 och 2008. Förväntningarna på den ekonomiska utveckling-

Diagram 52 Arbetsmarknadsgapet med prognostiserad reporäntebana
Procent, kvartalsvärden

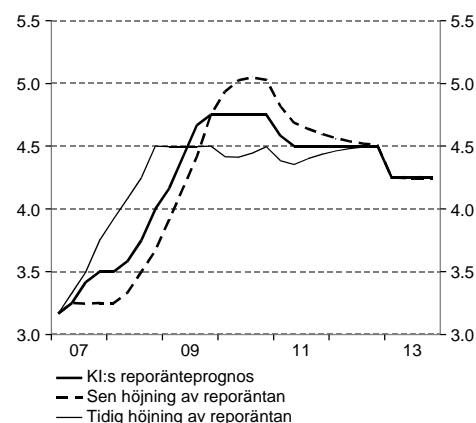
Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 53 UND1X-inflationen med prognostiserad reporäntebana
Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

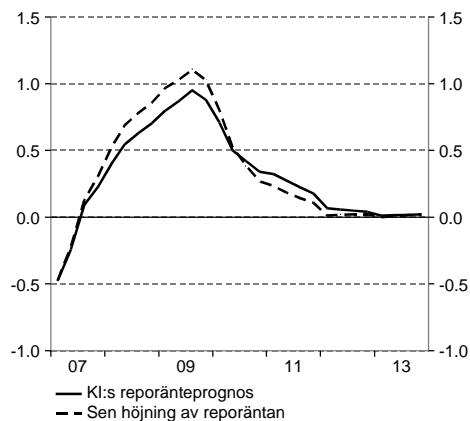
Diagram 54 Alternativa reporäntebanor
Procent, kvartalsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 55 Arbetsmarknadsgap

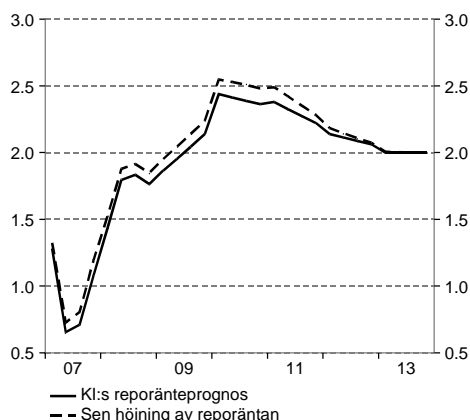
Procent, kvartalsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 56 UND1X-inflationen

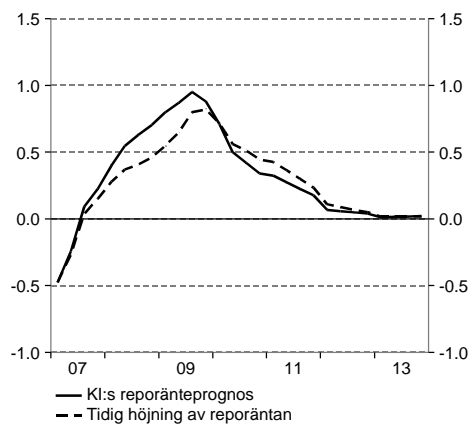
Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 57 Arbetsmarknadsgap

Procent, kvartalsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

en och reporäntebanan efter 2008 är dock av betydelse för bedömningen av en välavvägd nivå på reporäntan fram till och med 2008. De medelfristiga prognoserna är därför nödvändiga vid en analys av penningpolitiken.

Tabell 6 Valda indikatorer 2006–2011

Årlig procentuell förändring respektive procent

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Kalenderkorrigerad BNP	4,8	4,1	3,3	2,8	2,1	1,8
UND1X	1,2	0,9	1,7	2,0	2,4	2,3
Arbetsmarknadsgap	-1,1	-0,1	0,6	0,9	0,5	0,2
Reporänta ¹	3,00	3,50	4,00	4,75	4,75	4,50

¹ Vid årets slut.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Konjunkturinstitutet bedömer att reporäntan höjs till 3,50 procent i mitten av 2007, vilket är i linje med marknadens förväntningar och Riksbankens prognos. Räntan höjs därefter till 4,00 procent under andra halvåret 2008 och vidare till 4,75 procent under 2009. Härigenom undviks att resursutnyttjandet stiger alltför mycket och att inflationen blir alltför hög 2010 och åren därefter.

UTVECKLINGEN MED SENARE HÖJNING AV REPORÄNTAN

I ett första alternativscenari antas reporäntan ligga kvar på 3,25 procent till och med mitten av 2008. Räntan höjs därefter gradvis mot 4,75 procent i slutet av 2009 (se diagram 54). Efter 2009 bestäms räntan av KLEM på ett sådant sätt att inflationen närmar sig 2 procent och arbetsmarknadsgapet närmar sig noll.

Den lägre reporäntan fram till 2009 gör att resursutnyttjandet stiger snabbare än i prognosen (se diagram 55). Det högre resursutnyttjandet och en svagare växelkurs leder till att inflationen stiger något snabbare mot 2 procent än i prognosen (se diagram 56). Inflationen ligger därmed närmare inflationsmålet i år och nästa år. Nackdelarna med en lägre reporänta de kommande åren blir tydliga efter 2008 då arbetsmarknaden blir ännu mer ansträngt och inflationen blir något högre än i prognosen.

UTVECKLINGEN MED TIDIGARE HÖJNING AV REPORÄNTAN

I det andra alternativscenariot, med en tidigare höjning av reporäntan, höjs räntan i relativt snabb takt till 4,50 procent i slutet av 2008 (se diagram 58). Efter 2009 bestäms räntan av KLEM även i detta scenario.

Den högre reporäntan under 2007 och 2008 medför att såväl resursutnyttjandet som inflationen stiger något långsammare än i

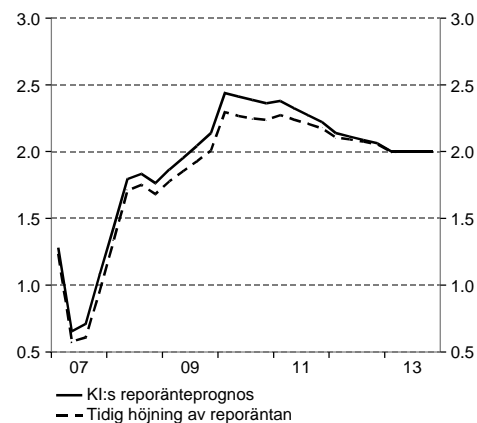
prognosen (se diagram 57 och diagram 58). Resursutnyttjandet blir därmed något mindre ansträngt. Den tidigare höjningen av reporäntan leder dock till att inflationen blir lägre och understiger inflationsmålet mer och under längre tid jämfört med huvudscenariot, fram till senare delen av 2009.

SLUTSATS

Konjunkturinstitutets prognos för svensk ekonomi omfattar en gradvis höjning av reporäntan. Prognosen för reporäntan medför att inflationen stiger till 2 procent under 2009, dvs. i linje med Riksbankens mål, utan att leda till alltför högt resursutnyttjande och hög inflation på längre sikt. Konjunkturinstitutet bedömer därför att den prognostiserade banan för reporäntan, som t.o.m. mitten på 2008 ligger nära såväl marknadsförväntningarna som Riksbankens prognos för reporäntan, beskriver en rimlig penningpolitik.

Diagram 58 UND1X-inflationen

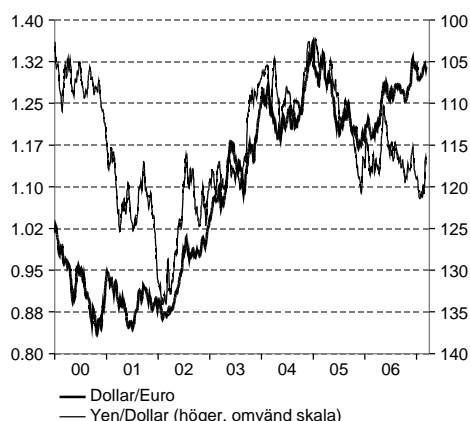
Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 59 Nominella växelkurser

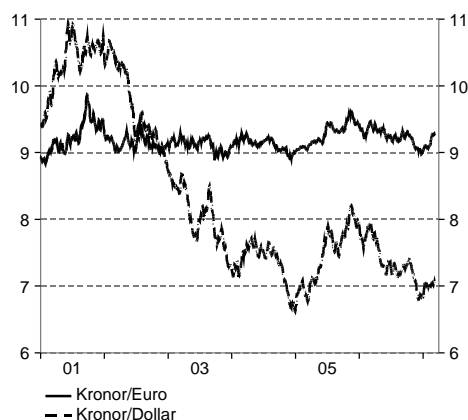
5-dagars centrerat glidande medelvärde

Källa: Reuters EcoWin.

Diagram 60 Nominella växelkurser

5-dagars centrerat glidande medelvärde

Källa: Reuters EcoWin.

Diagram 61 Kronans effektiva växelkurs - KIX

Index 1992-11-18=100, månadsvärden

Anm. Ett högre indexvärde motsvarar en svagare krona.

Källor: Riksbanken och Konjunkturinstitutet.

Växelkurser

FORTSATTA KAPITALINFLÖDEN GER STÖD ÅT DOLLARN

Under 2006 försvagades dollarn med drygt 4 procent i effektiva termer. En gradvis justering neråt av marknadens förväntningar avseende den framtida amerikanska styrräntenivån kan ha bidragit till denna försvagning. I slutet av 2006 försvagades dollarn påtagligt. Den sviktande bostadsmarknaden i USA skapade oro för spridningseffekter och ökade osäkerheten kring den amerikanska ekonomins utveckling på kort sikt.

I början av 2007 har oron för en snabb amerikansk konjunkturedgång avtagit, vilket har bidragit till att dollarn har återhämtat sig något mot övriga valutor (se diagram 59).

På längre sikt drivs växelkursers utveckling av ett antal fundamentala bestämningsfaktorer, såsom nettoställning mot omvärlden, produktivitetstillväxt och utveckling av bytesförhållandet. Det finansiella sparandet i USA har under längre tid varit negativt, vilket visat sig i form av stora amerikanska bytesbalansunderskott. Ett så stort negativt finansiellt sparande är inte en långsiktigt hållbar situation och en korrigering av denna obalans kan bidra till en försvagning av dollarn på längre sikt.

Valutainflödet till USA kommer i dag främst från Asien och av denna anledning kan dollarn främst väntas försvagas mot asiatiska valutor. Då flera asiatiska centralbanker för en aktiv valutapolitik är det dock framför allt den japanska yenen som väntas förstärkas mot dollarn under prognosperioden. I övrigt väntas omvärldens investeringar i amerikanska tillgångar ge fortsatt stöd åt dollarn. Eurons kurs mot dollarn ändras inte nämnbart under prognosperioden och en euro bedöms kosta 1,32 dollar i slutet av 2008.

KRONAN NÅGOT SVAGARE SEDAN ÅRSSKIFTET

Den svenska kronan stärktes mot såväl dollarn som euron under 2006 (se diagram 60). I effektiva termer, mätt som växelkursindexet KIX, förstärktes kronan med knappt 7 procent under året (se diagram 61). Under de första månaderna av 2007 har kronan dock försvagats med ca 2,5 procent i effektiva termer, bl.a. i samband med Riksbankens återhållsamma prognos för reporäntan som presenterades i februari. Trots försvagningen i början av

året framstår kronan i nuläget inte som svag i förhållande till den av Konjunkturinstitutet beräknade jämviktsväxelkursen.⁴

De fundamentala bestämningsfaktorerna indikerar dock att kronans jämviktsväxelkurs kommer att stärkas trendmässigt under en tid. En viktig faktor bakom denna utveckling är den svenska nettoställningen mot omvärlden som förbättras till följd av överskottet i bytesbalansen. Under prognosperioden bedöms kronan appreciera med ca 1,5 procent i effektiva termer och kronkursen mätt som KIX uppgår i slutet av 2008 till 113,9 (se diagram 61). En dollar förväntas då kosta 6,89 kronor och en euro 9,10 kronor.

Tabell 7 Räntor och växelkurser vid slutet av respektive år

	2005	2006	2007	2008
Styrräntor				
Sverige	1,50	3,00	3,50	4,00
Euroområdet	2,25	3,50	4,00	4,25
USA	4,25	5,25	5,25	4,75
Obligationsräntor¹				
Sverige	3,4	3,6	4,1	4,5
Tyskland	3,4	3,8	4,2	4,5
USA	4,5	4,6	4,8	5,0
Valutakurser				
Kronor/Euro	9,44	9,04	9,21	9,10
Kronor/Dollar	7,95	6,84	6,99	6,89
Dollar/Euro	1,19	1,32	1,32	1,32
TCW-index	131,2	123,1	125,6	124,5
KIX-index	120,9	112,8	115,0	113,9

¹ Tioårig statsobligationsränta.

Källor: Riksbanken och Konjunkturinstitutet.

⁴ För en beskrivning av hur denna jämviktsväxelkurs bestäms, se Nilsson, K., "Do Fundamentals Explain the Behavior of the Real Effective Exchange Rate?", Working Paper 78, Konjunkturinstitutet, 2002.

BNP och efterfrågan i Sverige

En fortsatt snabb global efterfrågetillväxt, en stark inkomstutveckling för både hushåll och kommuner och en något expansiv penningpolitik innebär att BNP-tillväxten blir fortsatt hög. I år ökar den inhemska efterfrågan snabbt och BNP ökar med 3,9 procent. 2008 dämpas tillväxten något till 3,4 procent. BNP ökar därmed fortsatt snabbare än den potentiella BNP-tillväxten och resursutnyttjandet i ekonomin stiger.

BNP växte med 4,4 procent 2006 och korrigerat för olika antal arbetsdagar mellan åren var tillväxten hela 4,8 procent (se tabell 8). Detta är den högsta kalenderkorrigerade tillväxten sedan 1970 (se diagram 62). Denna starka tillväxt möjliggjordes genom en snabb produktivitetöknings, men också av att det finns lediga resurser på arbetsmarknaden. Framför allt växte exporten och investeringarna starkt 2006.

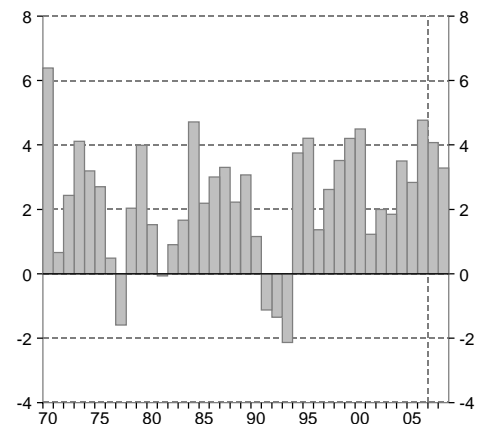
Förutsättningarna för en fortsatt hög tillväxt är goda. På kort sikt pekar olika indikatorer, t.ex. Konjunkturinstitutets nya Barometerindikator, på en fortsatt hög tillväxt (se diagram 63 och fördjupning "Barometerindikatorn sammanfattar företagets och hushållens syn på ekonomin"). Utbudssidan av ekonomin fortsätter dessutom att växa snabbt, bl.a. som en effekt av regeringens politik med t.ex. jobbavdrag och förändrade regler i arbetslöshetsförsäkringen. Detta möjliggör en hög tillväxt de kommande åren utan att inflationen drivs upp särskilt mycket (se diagram 64). Riksbanken kan därmed fortsätta att bedriva en något expansiv penningpolitik i år och nästa år, även om reporäntan höjs gradvis under perioden (se "Finansmarknaderna").

Den globala efterfrågetillväxten fortsätter att vara hög, även om den mattas något 2007 och 2008 jämfört med de senaste åren. Detta medför att även exporttillväxten dämpas något framöver. Den höga exporttillväxten de senaste åren har emellertid drivit upp kapacitetsutnyttjandet inom industrin till rekordhöga nivåer, vilket tillsammans med goda efterfrågeutsikter bidrar till att investeringarna fortsätter att växa starkt. Enligt SCB:s investeringsenkät i mars har företagen justerat upp sina investeringsplaner kraftigt för 2007 jämfört med vad de angav i oktober. Planerna tyder på att investeringarna kommer att öka kraftigt även i år. Därtill fortsätter bostadsbyggandet att öka i snabb takt ytterligare ett tag.

Sysselsättningen fortsätter att öka snabbt, vilket tillsammans med inkomstskattesänkningar och stigande löneökningstakt medför att hushållens disponibla inkomster ökar kraftigt i år. Detta bidrar till att hushållen ökar sin konsumtion betydligt mer i år än de gjort de senaste åren. Nästa år ökar inkomsterna betydligt långsammare men hushållen fortsätter att öka konsumtionen i snabb takt och därmed att dra ner på sitt sparande. Både den offentliga konsumtionen och de offentliga investeringarna ökade starkt 2006. De mycket goda offentliga finanserna medför

Diagram 62 BNP till marknadspris

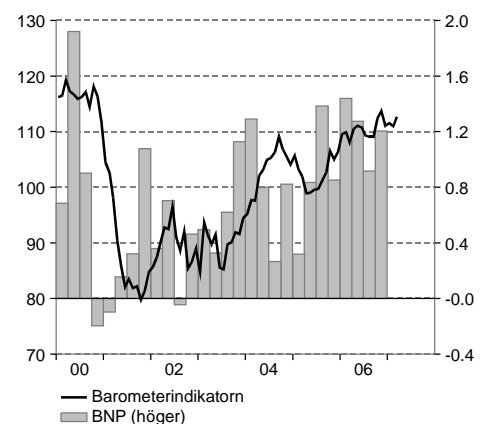
Årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 63 Barometerindikatorn och BNP-tillväxten

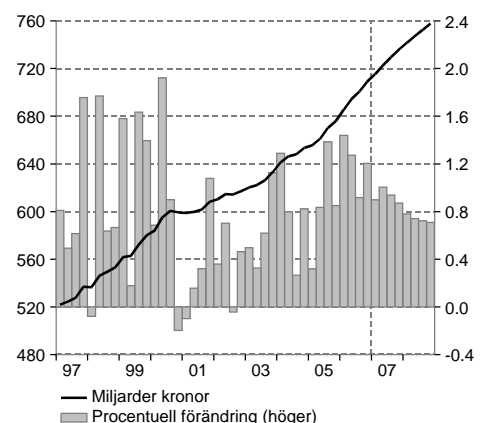
Index, månadsvärden respektive säsongrensad procentuell förändring, kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 64 BNP till marknadspris

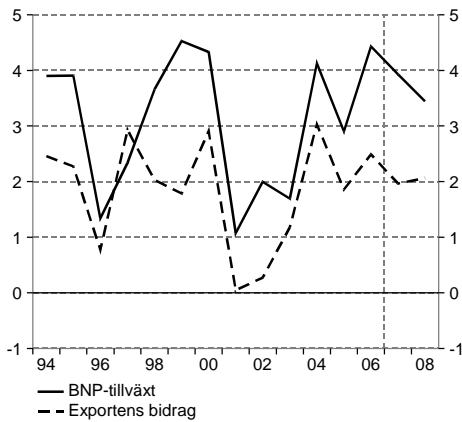
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 65 Exportens bidrag till BNP-utvecklingen 1994–2008 efter korrigering för importinnehåll

Procentuell förändring respektive procentenheter

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

att denna utveckling fortsätter de närmaste åren, även om det sker en viss dämpning.

Tabell 8 Försörjningsbalans

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	2005	2005	2006	2007	2008
BNP	2 671	2,9	4,4	3,9	3,4
BNP, kalenderkorrigerad		2,8	4,8	4,1	3,3
Real BNI per capita		1,8	4,2	3,8	2,8
Hushållens konsumtionsutgifter	1 285	2,4	2,8	3,8	3,5
Offentliga konsumtionsutgifter	724	0,3	1,8	1,4	1,1
Fasta bruttoinvesteringar	460	8,1	8,2	9,1	4,7
Lagerinvesteringar ¹	-3	-0,1	0,0	0,2	0,0
Export	1 301	6,6	9,1	7,1	6,4
Import	1 097	6,9	7,8	8,6	6,1
Total inhemsk efterfrågan	2 467	2,7	3,5	4,3	3,0
Nettoexport ¹	204	0,4	1,2	0,0	0,6
Bytesbalans ²	156	5,8	7,0	7,1	7,2

¹ Bidrag till BNP-tillväxten.

² I procent av BNP, löpande priser.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Till följd av den starka efterfrågetillväxten blir också importökningen betydande i år. Eftersom tillväxten i den inhemska efterfrågan tilltar medan exporttillväxten mattas kommer inte nettoexporten att ge något bidrag till BNP-tillväxten i år (se tabell 8). Nettoexporten ger åter positiva bidrag till BNP-tillväxten 2008, då tillväxten i den inhemska efterfrågan växlar ner.

I genomsnitt 1994–2006 har nettoexportbidraget varit 1,0 procentenheter per år. Exportens bidrag till BNP-tillväxten är dock betydligt större. Då exporten rensas för dess egentliga importinnehåll blir bidraget till BNP-tillväxten 1994–2006 i genomsnitt 2,0 procentenheter per år (se diagram 65 och fördjupning ”Efterfrågans bidrag till BNP-tillväxten”). I år och nästa år uppgår exportbidraget till 2,0 respektive 2,1 procentenheter.

De stora bidragen från nettoexporten till BNP-tillväxten de senaste åren avspeglas också i att bytesbalansöverskottet har ökat starkt och det ligger nu på en mycket hög nivå (se tabell 8).

FÖRDJUPNING

Barometerindikatorn sammanfattar företagens och hushållens syn på ekonomin

Från och med februari 2007 publicerar Konjunkturinstitutet en ny indikator, Barometerindikatorn. Det finns två viktiga mål för denna nya indikator:

1. Den ska sammanfatta företagens och hushållens syn på ekonomin och på ett lättolkat och korrekt sätt mäta det aktuella stämningläget i den svenska ekonomin.
2. Den ska utnyttja informationen i alla Konjunkturinstitutets barometrar och spegla dem på ett transparant sätt.

Förlagan till Barometerindikatorn är EU-kommissionens ESI, Economic Sentiment Indicator, som finns utförligt beskriven på kommissionens hemsida.⁵ Barometerindikatorn har medelvärdet 100 och standardavvikelsen 10. Om man antar att Barometerindikatorn har en normalfördelning blir tolkningarna av utfallen raka och enkla. Värden över 100 motsvarar en starkare ekonomi än normalt; värden över 110 motsvarar en mycket starkare ekonomi än normalt, eftersom dessa värden förekommer bara i 16 procent av observationerna i Barometerindikatorn. Värden under 100 respektive under 90 har motsvarande tolkning i termer av svagare och mycket svagare ekonomi än normalt.

BAROMETERINDIKATORN GER EN BILD AV STÄMNINGSLÄGET I DEN SVENSKA EKONOMIN

Barometerindikatorn avser att ge ett sammanfattande mått på det aktuella stämningläget i den svenska ekonomin, med hjälp av enkäter till hushåll och företag. Utgångspunkten är svaren på de frågor som också ingår i konfidensindikatorerna för Hushållsbarometern och de olika Företagsbarometrarna. Barometerindikatorns informationsbas är visserligen bred, men inte tillräckligt bred för att täcka hela försörjningsbalansen i nationalräkenskaper. Till exempel saknas information om den offentliga sektorn. Men för att ändå ge en fingervisning om Barometerindikatorns egenskaper används i fortsättningen förändringen av BNP som måttstock. Barometerindikatorn ger information om ett kvartal 2–5 månader innan BNP-tillväxten för samma kvartal publiceras av SCB. I det följande analyseras hur Barometerindikatorn kan användas vid bedömningar av BNP-tillväxten.

⁵ EU publicerar även ESI för Sverige. Av främst tekniska skäl kommer Barometerindikatorn inte att anta samma värden som detta ESI. Exempelvis definieras hushållens förtroendeindikator annorlunda, säsongrensningarna är olika m.m.

I ett första steg skattas den kvartalsvisa förändringen av säsongrensad BNP mot enbart historiska kvartalsvisa förändringar (ekvation 1 i tabell 9). Därefter tillförs i ett andra steg Barometerindikatorn som ytterligare förklarande variabel i en ny skattning (ekvation 2 i tabell 9).⁶ I tabell 10 görs motsvarande analys för förändringen av kalenderkorrigerad BNP jämfört med samma kvartal föregående år.

Tabell 9 BNP-tillväxt och Barometerindikatorn

Beroende variabel är procentuell förändring av säsongrensad BNP, jämfört med föregående kvartal

	Ekvation 1	Ekvation 2
Konstant	1,0 (7,6)	-1,6 (2,0)
ΔBNP_{t-4}	-0,4 (2,5)	-0,5 (3,4)
Barometerindikatorn		0,027 (3,3)
$\check{R}^2$	0,11	0,27
F(1,42) och F(2,38)	6,11	8,52
DW(1) och DW(4)	1,52 och 1,69	2,14 och 2,07

Anm. t-värden inom parentes.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 10 BNP-tillväxt och Barometerindikatorn

Beroende variabel är procentuell förändring av kalenderkorrigerad BNP, jämfört med samma kvartal föregående år

	Ekvation 1	Ekvation 2
Konstant	1,5 (3,2)	-9,4 (4,2)
$\Delta^4\text{BNP}_{t-1}$	0,5 (3,5)	-0,1 (0,7)
$\Delta^4\text{BNP}_{t-2}$	0,2 (1,4)	0,0 (0,3)
$\Delta^4\text{BNP}_{t-3}$	0,0 (0,1)	0,1 (0,9)
$\Delta^4\text{BNP}_{t-4}$	-0,3 (2,1)	-0,2 (1,5)
Barometerindikatorn		0,131 (4,9)
$\check{R}^2$	0,42	0,64
F(4,39) och F(5,35)	8,73	15,44
DW(1) och DW(4)	1,77 och 2,00	1,79 och 2,24

Anm. t-värden inom parentes.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Oavsett om kvartalsförändring för BNP används (se tabell 9) eller om BNP-tillväxten mäts som en jämförelse mellan innevarande kvartal och motsvarande kvartal föregående år (se tabell 10), blir Barometerindikatorn en signifikant förklarande variabel i skattningarna. Förklaringsvärdet (som det mäts av $\check{R}^2$) ökar med 0,16 och 0,22 i respektive skattning. Tolkningsen av den kvantitativa relationen mellan Barometerindikatorn och föränd-

⁶ Barometerindikatorn är på månadsfrekvens och fanns för perioden augusti 1996 till och med februari 2007 när dessa skattningar gjordes. Kvartalsvärden skapas som genomsnittet av månadsvärdena under kvartalet. Samplet blir därmed från och med kvartal 4 1996 till och med kvartal 4 2006.

ringen av BNP är i stort sett densamma i båda skattningarna. Om Barometerindikatorn ökar med 10 enheter ett kvartal svarar det mot att uppräknad årstakt ($10 \cdot (1,027^4 - 1)$) och kalenderkorrigerad årstakt för BNP ($10 \cdot 0,131$) ökar med 1,1 respektive 1,3 procentenheter.

Den generella slutsatsen är att Barometerindikatorn har en relativt stark samvariation med förändringen av BNP, vilket även framgår av en rent visuell betraktelse (se diagram 66 och diagram 67). Men för en särskild händelse, den s.k. Asienkrisen runt årsskiftet 1998/1999, framgår också att Barometerindikatorn visserligen var framgångsrik i att fänga det då allt dystrare stämningläget bland centrala aktörer i svensk ekonomi. Men dessa farhågor för en svagare ekonomisk tillväxt besannades aldrig och den faktiska BNP-tillväxten påverkades knappt alls. Det finns således skäl att vara försiktig med att använda Barometerindikatorn som indikator för BNP-tillväxten. Barometerindikatorn fångar förväntningarna, men om dessa inte slår in missar sannolikt Barometerindikatorn i utsagan om BNP-tillväxten.

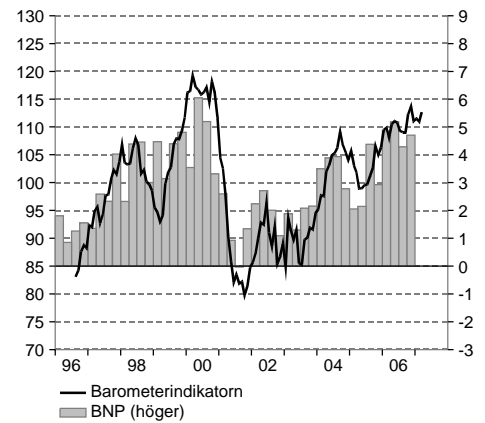
BAROMETERINDIKATORN ÄR LÄTT ATT TOLKA

En viktig uppgift för Barometerindikatorn är att sammanfatta de bakomliggande företags- och hushållsenkätorna på ett så lättolkat sätt som möjligt. Därför motsvaras de 16 netttotal som bygger upp Barometerindikatorn av samtliga netttotal som bygger upp de enskilda konfidensindikatorerna i de olika barometrarna. Efter bearbetning (se nedan) summeras netttotalen med hjälp av ett viktsystem, där netttotalen för industrin sammanlagt ges vikten 40 procent, för privata tjänstenärings 30 procent, för detaljhandel och bygg vardera 5 procent och slutligen för hushållen 20 procent. Detta innebär en hög grad av transparens, där t.ex. en ökning av Barometerindikatorn oftast enkelt kan härledas till att någon eller några av de ingående sektorerna går bättre.

Lägg dock märke till att viktsystemet inte tillämpas direkt på delsektorernas konfidensindikatorer. Den bearbetning som görs är att tidsserierna för alla enskilda netttotal som ingår i konfidensindikatorerna först säsongrensas och sedan transformeras till den standardiserade normalfördelningen med medelvärdet 0 och standardavvikelsen 1.⁷ Först därefter sker summeringen med hjälp av viktsystemet ovan. Fördelen med denna bearbetning är att man undviker att Barometerindikatorns förändringar regelmässigt domineras av de enskilda netttotal som normalt varierar mest, dvs. har högst historisk varians. Nackdelen är en viss förlust av genomskinlighet när man ska tolka förändringarna av

Diagram 66 Barometerindikatorn och BNP-tillväxten

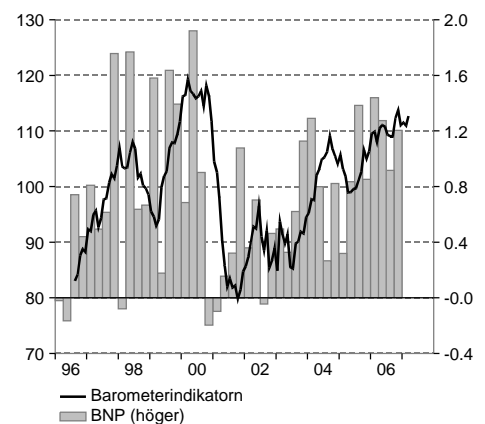
Index, månadsvärden respektive årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 67 Barometerindikatorn och BNP-tillväxten

Index, månadsvärden respektive säsongrensad procentuell förändring, kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

⁷ En mer utförlig beskrivning av hur Barometerindikatorn är konstruerad, finns på Konjunkturinstitutets hemsida (www.konj.se).

Barometerindikatorn i förhållande till förändringarna av delsektorernas konfidensindikatorer.

Hushållens konsumtion

HUSHÅLLENS INKOMSTER STIGER KRAFTIGT 2007

Hushållens reala disponibla inkomster ökade med 1,9 procent 2006 (se tabell 11 och diagram 68). Med tanke på den höga lönesummeutvecklingen i fjol kan utvecklingen av disponibelinkomsten förefalla förhållandevis låg. Bland annat minskade överföringarna från den privata sektorn till hushållen överraskande mycket. Därtill ökade hushållens skattebetalningar snabbt 2006 vilket, bortsett från den stigande lönesumman, orsakades av höga reavinstitskatter. Inkomstutvecklingen hölls även tillbaka av kraftigt stigande ränteutgifter.

I år ökar hushållens reala disponibla inkomst med 5,3 procent, vilket är den högsta ökningstakten sedan 2001. Lönesumman ökar än mer i år, främst till följd av att timlöneökningen blir större än i fjol. Därtill leder införandet av jobbvdraget i januari 2007 till att hushållens skattebetalningar minskar. I viss mån motverkas detta av att avgiften till a-kassan höjs men sammantaget stiger skatter och avgifter med endast 0,6 procent 2007, trots den kraftiga lönesummeökningen på 6,6 procent. Också i år ökar hushållens ränteutgifter kraftigt men effekten på disponibelinkomsten motverkas till stor del av stora aktieutdelningar.

Hushållens disponibla inkomster fortsätter att öka 2008, om än betydligt måttligare än i år. Lönesumman utvecklas fortsatt snabbt med 6,2 procent som ett resultat av den förbättrade arbetsmarknaden. Men 2008 ökar även hushållens skattebetalningar, vilket har en bromsande effekt på disponibelinkomstens utveckling.

Tabell 11 Hushållens inkomster

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring

	2005	2005	2006	2007	2008
Lönesumma	1 079	3,7	5,4	6,6	6,2
Timlön enligt NR ¹		3,1	3,4	4,4	4,8
Arbetade timmar ¹		0,5	2,0	2,1	1,3
Övriga faktorinkomster	246	5,3	3,5	4,1	3,7
Överföringar från offentlig sektor	489	1,8	1,8	0,5	2,6
Överföringar från privat sektor	59	0,4	-4,6	2,9	3,0
Skatter och avgifter	-539	4,6	5,6	0,6	5,9
Disponibel inkomst	1 332	2,8	3,2	6,3	4,5
Konsumentpris ²		1,3	1,3	0,9	1,6
Real disponibel inkomst		1,5	1,9	5,3	2,8

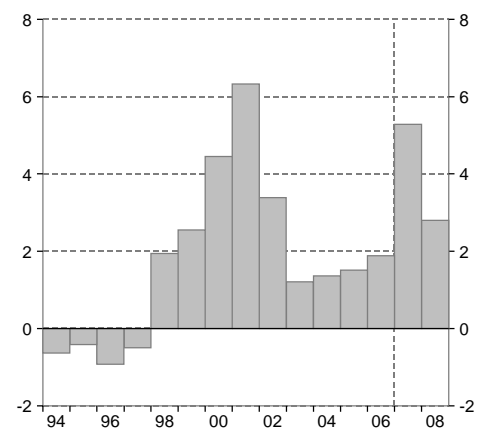
¹ Korrigerade för olika antal arbetsdagar mellan åren.

² Implicitprisindex för hushållens konsumtionsutgifter.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 68 Hushållens disponibla inkomster

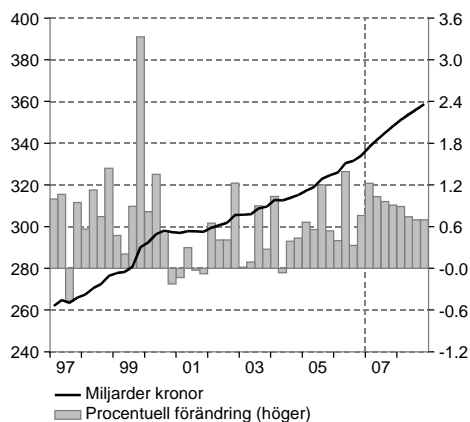
Årlig procentuell förändring, fasta priser

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 69 Hushållens konsumtion

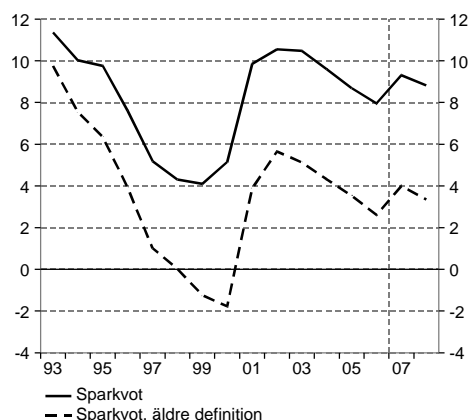
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 70 Hushållens sparande

Procent av disponibel inkomst, löpande priser

Anm. I sparkvot, äldre definition, ingår varken sparande i avtalspensioner eller PPM-medlen.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 71 Hushållens förtroendeindikator (CCI)

Nettotal, månadsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

KONSUMTIONEN ÖKADE MER ÄN INKOMSTERNA 2006

Hushållens konsumtion ökade 2006 med 2,8 procent (se diagram 69 och tabell 12). Konsumtionen ökade mer än vad inkomsterna gjorde och sparkvoten föll från 8,7 procent 2005 till 8,0 procent 2006.⁸ De senaste tre åren har sparkvoten fallit med sammanlagt 2,5 procentenheter (se diagram 70). Det tyder på att hushållen har fått en gradvis ökande tillförsikt inför framtiden och därmed ett minskat sparbehov. Konsumtionen av sällanköpsvaror 2006 ökade med hela 8,7 procent och förstärkte tendensen från 2005 då motsvarande ökning var 8,2 procent. Tjänstekonsumtionen (exkl. bostad) har ökat relativt måttligt sedan 2000. Förra året bröts denna svaga trend och tjänstekonsumtionen ökade med 3,8 procent. Det varma vädret, särskilt under det andra halvåret, bidrog starkt till att energikonsumtionen minskade med 3,2 procent 2006.

KONSUMTIONEN TAR FART 2007

Regeringens ekonomiska politik innehåller stora skattelättnader som började märkas i hushållens plånböcker redan med januari-lönen i år. Samtidigt ökar sysselsättningen mycket snabbt, vilket både ökar hushållssektorns disponibla inkomster och skapar förutsättningar för att hushållens förväntningar ska bli mer optimistiska. Hushållssektorns inkomstökning 2007 väntas bli 5,3 procent, vilket är den näst högsta ökningen för ett enskilt år sedan 1980. Hushållens förväntningar är visserligen ljusa, men än så länge lägre ställda än de var under högkonjunkturen 2000, vilket framgår av förtroendeindikatorn CCI från Hushållsbarometern (se diagram 71). Men hushållens förväntningar väntas bli mer optimistiska senare i år, i takt med att sysselsättnings- och inkomstökningarna realiserar. Hushållens konsumtion ökar därför med hela 3,8 procent i år.

HUSHÅLLENS EKONOMI TÅL EN MINDRE EXPANSIV PENNINGPOLITIK

Penningpolitiken har gradvis blivit allt mindre expansiv sedan drygt ett år tillbaka, men reporäntan på 3,25 procent är ännu relativt låg. Även om de långa räntorna också rört sig något uppåt från bottenivåerna under andra halvan av 2005, är även de fortfarande låga. Det sammantagna ränteläget stimulerar fortfarande till ökad konsumtion.

Riksbankens räntehöjningar har bidragit till att prisökningarna på fastighetsmarknaden, åtminstone temporärt, har dämpats (se diagram 72). Under perioden 2003–2006 ökade priserna stabilt med nästan 10 procent per år. På senare tid har prisökningarna planat ut till uppskattningsvis 5 procent på årsbasis, enligt

⁸ Sparandet i premiepensionssystemet ingår numera i hushållens sparande, se faktarutan "Förändringar i det offentliga sparandet" i kapitlet Offentliga finanser. De reviderade beräkningarna gäller från 1995 och effekten är att hushållens sparkvot är ca 2 procentenheter högre än i de tidigare beräkningarna.

Småhusbarometern. Samtidigt är dock omsättningen på fastighetsmarknaden mycket hög, vilket kan vara ett tecken på att priserna kommer att börja röra sig snabbare uppåt igen.

Det finns två faktorer som brukar framhållas som potentiella risker för hushållens ekonomi när priserna ökar snabbt på fastighetsmarknaden. Den ena är skulduppbyggnaden som hotar att försvaga hushållens ekonomiska ställning, särskilt om priserna på fastighetsmarknaden skulle börja falla i ett senare skede. Trots de senaste årens höga omsättning och kraftiga prisökningar på fastighetsmarknaden, är skulderna ännu så länge inte särskilt höga (se diagram 73), varken som andel av hushållens totala förmögenhet eller som andel av hushållens finansiella förmögenhet (där värdet av hushållens fastigheter inte ingår). Den andra faktorn är de ränteutgifter hushållen drar på sig i samband med skulduppbyggnaden. Men ränteutgifterna som andel av inkomsterna är snarast mycket låga i ett historiskt perspektiv, trots att de ökade något i fjol (se diagram 74). I genomsnitt är hushållens ekonomiska situation snarast stark, medan den för enskilda hushåll mycket väl kan vara relativt ansträngd. Detta gäller sannolikt för flera av de hushåll som nyligen köpt fastigheter i storstadsområdena, där priserna stigit kraftigt.

Tabell 12 Hushållens konsumtionsutgifter

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	2005	2005	2006	2007	2008
Konsumtionsutgifter	1 285	2,4	2,8	3,8	3,5
Varav: Sällanköpsvaror	251	8,2	8,7	7,8	5,1
Bilar	43	4,4	4,1	8,7	3,6
Dagligvaror	193	2,1	3,7	3,4	2,9
Konsumtion i utlandet	55	3,8	4,6	10,5	7,1
Tjänster exkl. bostad	363	2,8	3,8	4,8	4,9
Sparkvot ¹	122	8,7	8,0	9,3	8,8
Sparkvot, äldre definition ¹	47	3,5	2,6	4,0	3,4

¹ Sparande i miljarder kronor, löpande priser respektive sparande i procent av disponibel inkomst. PPM-medlen bokförs numera som sparande i hushållssektorn. I "Sparkvot, äldre definition" ingår varken sparande i avtalspensioner eller PPM-medlen.

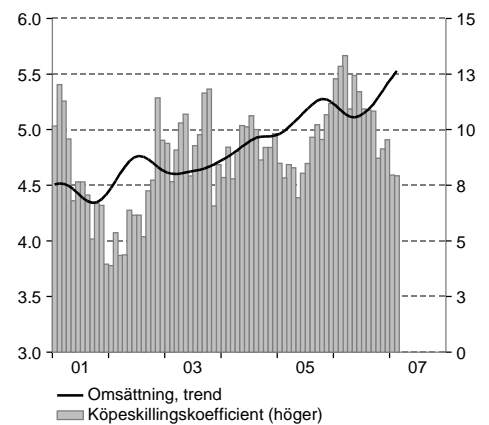
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

KONSUMTIONEN VÄXER SNABBT ÄVEN 2008

Hushållens inkomster ökar i betydligt lugnare takt 2008 jämfört med 2007, främst beroende på att finanspolitiken inte bidrar med ytterligare stora skattelättnader. Men sysselsättningen fortsätter att stiga och den ekonomiska tillväxten är fortsatt stark. Detta talar för att hushållen väljer att dra ner på sitt sparande och att öka konsumtionen relativt mycket. Det högre ränteläget 2008 håller dock tillbaka konsumtionsökningarna av kapitalvaror något, dvs. bilar och sällanköpsvaror. Men konsumtionen av tjänster, som sällan sker på kredit och därför inte är lika räntekänsliga, fortsätter att öka snabbt 2008. Även turistandet utomlands fortsätter att öka mycket, eller med drygt 7 procent. De

Diagram 72 Fastighetsmarknaden, småhus

Tusental respektive årlig procentuell förändring, månadsvärden

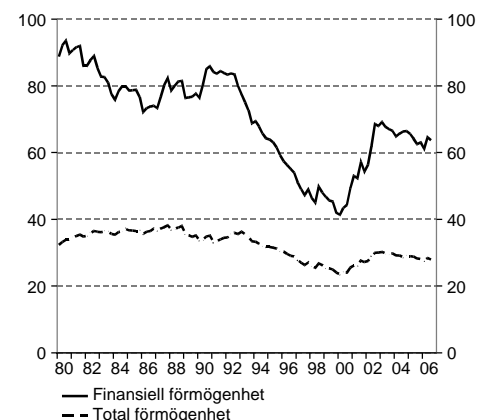

Anm. Köpeskillingskoefficient = köpeskilling / taxeringsvärde.

Källa: SCB.

Diagram 73 Hushållens skulder

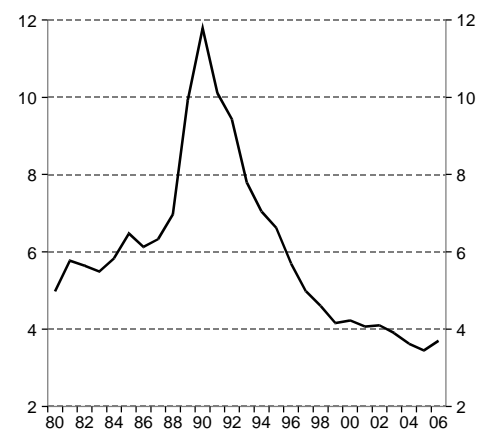
Andel av förmögenhet, procent

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 74 Hushållens ränteutgifter

Andel av disponibel inkomst, procent

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

totala konsumtionsutgifterna ökar med 3,5 procent 2008 (se tabell 12). Sparkvoten sjunker därmed till 8,8 procent, men är ändå hög jämfört med högkonjunkturen 2000 och dessutom högre än den var i fjol.

FÖRDJUPNING

Hushållens disponibla inkomst

Hushållens disponibla inkomst avser att mäta hushållens köpkraft, men det finns ingen entydigt fastställd definition av begreppet ”disponibel inkomst”. Teoretisk vägledning till vad som kännetecknar ett lämpligt inkomstmått har lämnats av Hicks som det maximala värdet som kan konsumeras under en period, utan att individen eller hushållet för den skull förväntar sig att värdet på konsumtionen under nästa period blir lägre.⁹ I detta sammanhang betonas just att nettoförmögenheten ska hållas på en oförändrad nivå.

Disponibel inkomst mäts i praktiken på två sätt från två olika datakällor, nationalräkenskaperna (NR) och inkomststatistiken, vilka båda produceras av SCB. I NR-systemet är målet att mäta inkomsterna på aggregerad nivå. De inkomster som då ingår i hushållens disponibla inkomster är de som genereras i ekonomin under en viss period. Är syftet att studera inkomstfördelningen mellan enskilda individer, hushåll eller samhällsgrupper lämpar sig inkomststatistikens inkomstmått bättre. Definitionen av hushållens inkomster i inkomststatistiken utgår i högre grad från vad hushållen själva upplever som inkomster. Det finns fem huvudsakliga skillnader mellan hur disponibel inkomst redovisas i NR och i inkomststatistiken:

- Svarta inkomster ingår i NR:s begrepp av disponibel inkomst men inte i inkomststatistiken. Speciellt när det gäller egna företagens inkomster utgör svarta inkomster en inte försumbar andel.
- NR inkluderar både hushållens ränteinkomster och ränteutgifter i disponibelinkomsten. I inkomststatistikens inkomstbegrepp ingår inte ränteutgifterna utan endast ränteinkomsterna.
- I disponibelinkomsten enligt NR görs ett fiktivt hyresinkomstillägg från boende i egenägd bostad. Motsvarande tillägg görs inte i disponibelinkomstmåttet enligt inkomststatistiken.
- Kapitalvinster ingår inte i disponibel inkomst enligt NR medan de ingår i inkomststatistikens begrepp.
- NR och inkomststatistiken använder olika metoder för att beräkna inkomster för egna företagare.

⁹ Se Hicks, J.R., *Value and Capital: An Inquiry into Some Fundamental Principles of Economic Theory*, andra utgåvan, Clarendon Press, Oxford, 1946.

DISPONIBEL INKOMST ENLIGT NR

Enligt NR beräknas hushållens disponibla inkomst som summan av alla inkomster minus skatter och avgifter. Den största delen av hushållens inkomster utgörs av löner. Eftersom NR ska täcka hela ekonomin görs ett tillägg för kalkylerade svarta löner som inte redovisas till Skatteverket. Till inkomsterna räknas även hushållens driftöverskott samt transfererings- och kapitalinkomster.

Hushållens driftöverskott utgörs av två poster; hushållens inkomster från egna hem och fritidshus, och företagarkinomster från näringsverksamhet. Inkomsterna från egna hem är en fiktiv inkomst som motsvarar avkastningen av en ägd bostad justerad med fastighetsskatt och subventioner. Det här inkomstillägget ska motsvara den potentiella hyresinkomst man kan få från den bostad man äger och bor i. Husägare hyr således sina bostäder från sig själva. Motsvarande post ingår i hushållens konsumtionsutgifter. Orsaken bakom detta beräkningssätt är att det möjliggör jämförelse mellan länder som har olika boendeformer. Utöver löner och vinster innehåller företagarkinomster även svarta företagarkinomster. Till hushållens transfereringsinkomster räknas bl.a. pensioner och bidrag från offentliga sektorn. Hushållens kapitalinkomster innefattar ränteinkomster, försäkringssparande samt aktieutdelningar men inte kapitalvinster, även om kapitalvinstskatten ingår i skattebetalningarna.

För att beräkna hushållens disponibla inkomst dras sedan skatter, avgifter och ränteutgifter från inkomsterna. Till skatterna räknas alla skatter som går från hushållen till offentliga sektorn. Hushållens avgifter innehåller bl.a. skadeförsäkringspremier och egenavgifter för avtalspensioner.

En speciell egenskap hos den disponibla inkomsten är att den påverkas av hushållens portföljval. För att belysa detta används här ett exempel där ett hushåll avser att öka sin konsumtion. Om det sker genom ökade banklån kommer den disponibla inkomsten att bli lägre så länge hushållet har lånet kvar, vilket är en följd av de ränteutgifter som uppkommer. Om hushållet i stället väljer att sälja av aktier kan disponibelinkomsten påverkas det första året om kapitalvinstskatten påverkas och därmed hushållets totala skattebetalningar. Framtida år sänks hushållets disponibla inkomst med den nu uteblivna aktieavkastning de sålda aktierna skulle ha genererat. I båda fallen påverkas hushållets disponibelinkomst och därmed sparkvot, men troligtvis är effekten inte densamma i de två alternativen. Effekten på disponibelinkomsten avgörs av räntornas respektive aktiemarknadens framtida utveckling.

Offentlig konsumtion

KOMMUNSEKTORN DRIVER PÅ DEN OFFENTLIGA KONSUMTIONEN

Den offentliga konsumtionen ökade med 1,8 procent under 2006, en markant större ökning än de tre senaste åren (se diagram 75 och tabell 13). Den offentliga sektorns konsumtion fortsatte emellertid att minska som andel av BNP, och gör så även 2007 och 2008 då tillväxttakten sjunker något i förhållande till fjolåret.

Tabell 13 Offentliga konsumtionsutgifter

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	2005	2005	2006	2007	2008
Offentliga konsumtionsutgifter	724	0,3	1,8	1,4	1,1
<i>Procent av BNP, löpande priser</i>		<i>27,1</i>	<i>26,7</i>	<i>26,4</i>	<i>26,3</i>
Statlig konsumtion	198	-2,0	1,0	0,4	0,2
Kommunsektorns konsumtion	526	1,2	2,0	1,8	1,4

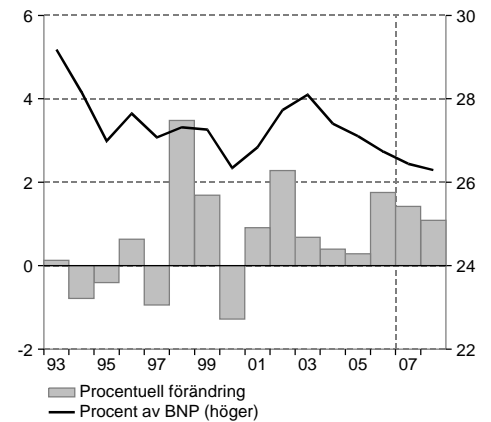
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Efter att ha minskat två år i rad ökade den **statliga** konsumtionen med 1 procent 2006, bl.a. till följd av att försvarets förbrukning av varaktiga varor var hög mot slutet av året. Under åren 2007 och 2008 fortsätter den statliga konsumtionen att växa, om än i betydligt långsammare takt än under 2006. Statsbudgeten innehåller ökade anslag för bl.a. fler poliser och mer resurser till forskning och utbildning. Den statliga konsumtionstillväxten hålls dock tillbaka av nedskärningar inom andra myndigheter, till exempel avvecklingen av Integrationsverket, Djurskyddsmyndigheten och Arbetslivsinstitutet och besparingar på bl.a. Arbetsmiljöverket och Arbetsmarknadsverket.

Kommunsektorns konsumtion växte 2006 med 2,0 procent, vilket är den största ökningen sedan 1998. Konsumtionen av receptbelagda läkemedel, vilka till stor del bekostas av landstingen, bidrog starkt till utvecklingen. Högre sysselsättning i ekonomin och en hög tillväxt av lönesumman ger snabbt stigande skatteinkomster, vilka tillsammans med stigande statsbidrag skapar ett stort utrymme för ökade kommunala utgifter under 2007 och 2008. Statsbudgeten ger dessutom ett tillskott till hälso- och sjukvården för bl.a. förbättrad kvalitet inom vuxenpsykiatri och äldreomsorgen. Under åren framöver fortsätter därför kommunsektorns konsumtion att öka i hög takt.

Diagram 75 Offentliga konsumtionsutgifter

Årlig procentuell förändring, fasta priser respektive procent av BNP, löpande priser

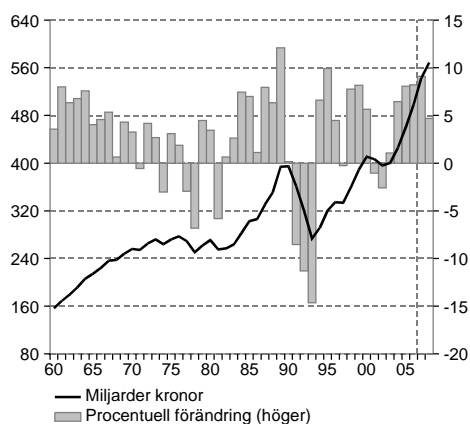

Anm. Den fallande konsumtionen 2000 förklaras av att Svenska kyrkan fr.o.m. detta år ingår i hushållssektorn i stället för som tidigare i kommunsektorn.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 76 Totala investeringar

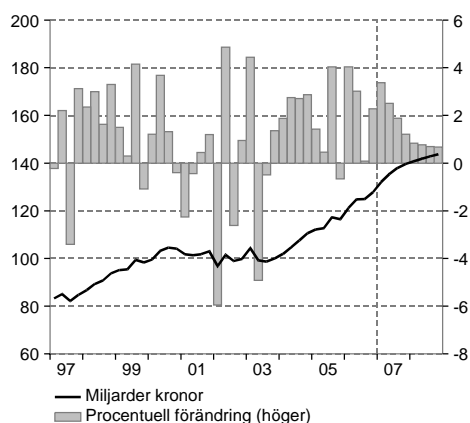
Miljarder kronor, fasta priser respektive årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 77 Totala investeringar

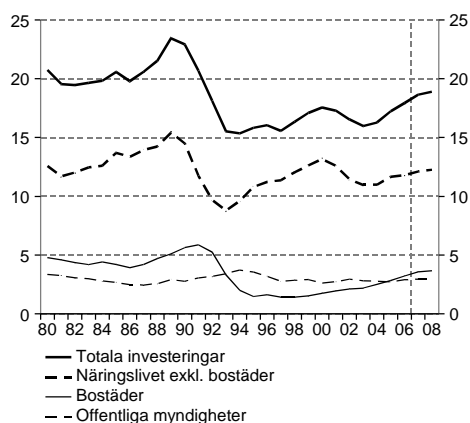
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 78 Investeringar

Procent av BNP, löpande priser

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Fasta bruttoinvesteringar

OVANLIGT LÅNG INVESTERINGSKONJUNKTUR

Investeringskonjunkturen har varit stark sedan 2004, och de fasta bruttoinvesteringarna har vuxit med över 7 procent per år i genomsnitt 2004–2006 (se diagram 76). De senaste årens investeringstillväxt är starkare än perioden runt decennieskiftet. Investeringarna har ökat på bred front och såväl investeringarna i maskiner, byggnader och anläggningar som bostäder har utvecklats starkt.

Den pågående konjunkturåterhämtningen är på väg in i en mer mogen fas. Investeringstillväxten, som normalt kommer relativt tidigt i en konjunkturcykel, avtar då vanligtvis. Samtidigt finns det ett antal faktorer som talar för att investeringskonjunkturen denna gång kommer att förbli relativt stark även de närmaste åren även om tillväxttakten avtar.

Olika mått på kapacitetsutnyttjandet visar på rekordhög nivåer, enligt såväl SCB som Konjunkturbarometern. Ett högt kapacitetsutnyttjande är dock inget som i alla lägen leder till höga investeringar. I den senaste Konjunkturbarometern redovisar företagen en fortsatt stark efterfrågetillväxt. Det är det höga kapacitetsutnyttjandet i kombination med en fortsatt god efterfrågetillväxt som talar för ett fortsatt behov av investeringar. Lönsamheten i näringslivet är i allmänhet hög, räntorna stiger endast måttligt de kommande åren och omvärldsefterfrågan växer starkt även framöver. Vidare bedöms regeringens strukturåtgärder höja den potentiella tillväxten i ekonomin de närmaste åren, vilket spar på behovet av investeringar.

I SCB:s senaste investeringsenkät, som publicerades i mars, redovisade flertalet branscher höga investeringsplaner för 2007. Därtill är de flesta investeringsplaner för i år kraftigt uppreviderade jämfört med investeringsenkäten från hösten 2006. Detta ger sammantaget en bild av fortsatt goda förutsättningar för investeringstillväxten samt att näringslivet själva planerar för en stark utveckling.

Bostadsinvesteringarna har de senaste åren vuxit snabbt och 2006 steg de med 16,5 procent. Efterfrågan på bostäder är alltså hög, vilket talar för en fortsatt stark byggkonjunktur även om tillväxttakten i bostadsinvesteringarna blir lägre framöver.

Sammantaget bedöms de fasta bruttoinvesteringarna stiga med 9,1 procent i år och med 4,7 procent 2008 (se diagram 77 och tabell 14). Om detta realiseras är det, tillsammans med de starka investeringarna de senaste åren, en period av investeringar som står sig väl i såväl längd som genomsnittlig tillväxttakt jämfört med starka investeringsperioder på 1960-talet och 1980-talet (se diagram 76).

Investeringarnas andel av BNP närmar sig 19 procent de kommande åren (se diagram 78). De totala investeringarna på-

verkas dock i stor utsträckning av bostadsinvesteringarna. Näringslivets investeringar exklusive bostäder som andel av BNP bedöms 2008 bli drygt 12 procent.

Tabell 14 Fasta bruttoinvesteringar

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser.

	2005	2005	2006	2007	2008
Industrin	82	13,9	4,0	7,0	2,9
Övriga varubranscher ¹	58	18,9	9,0	15,7	5,4
Tjänstebanscher exkl. bostäder	171	3,6	6,1	7,1	6,6
Bostäder	76	14,0	16,5	12,8	3,9
Näringslivet	387	9,8	8,1	9,6	5,1
Offentliga myndigheter	73	-0,3	8,7	6,5	2,6
Investeringar	460	8,1	8,2	9,1	4,7

¹ Övriga varubranscher innehåller jord- och skogsbruk, fiske-, el-, gas-, värme-, och vattenförsörjning samt byggverksamhet (SNI 01, 02, 05, 40, 41 och 45).

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

STARK INVESTERINGSKONJUNKTUR I NÄRINGSLIVETS ALLA DELAR

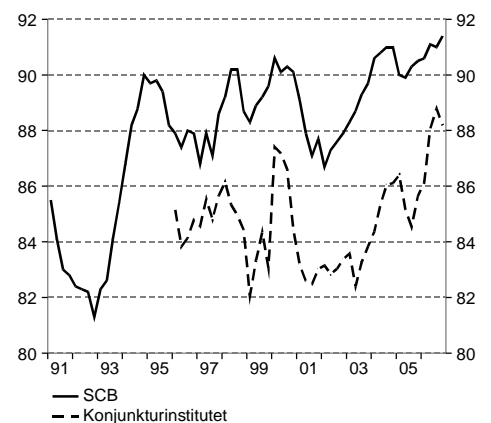
Investeringstillväxten i näringslivet bedöms bli något högre 2007 än 2006. Detta beror mycket på att investeringarna inom industrin bedöms öka efter en lite svagare utveckling 2006. Sett över ett antal år har investeringstillväxten varit högst inom industrin och de övriga varubranscherna. Framöver bedöms tjänstebanscherns investeringar bli allt viktigare för de totala investeringarna, framför allt på några års sikt.

Tillväxttakten i industrins investeringar, och då framför allt maskininvesteringarna, drivs i stor utsträckning av när industrin gör stora strukturinvesteringar. 2005 steg industrins maskininvesteringar med knappt 20 procent till följd av stora investeringar inom pappersindustrin. Maskininvesteringarna steg endast med drygt 2 procent under 2006. Det är inte med nödvändighet ett resultat av en svagare investeringskonjunktur utan snarare ett resultat av att stora investeringar har färdigställts. Kapacitetsutnyttjandet inom industrin är nu på rekordhöga nivåer (se diagram 79). Industrin redovisade stora uppjusteringar av investeringsplanerna för 2007 i den senaste investeringsenkäten. Industrins maskininvesteringar bedöms därför åter tillta under 2007 och växa med ca 8 procent. Investeringarna bedöms växa i de flesta industribranscher, men framför allt inom gruv- och kemiindustrin. Industrins totala investeringar, där utöver maskiner även investeringar i byggnader, anläggningar och övrigt kapital ingår, bedöms stiga med 7,0 procent i år och 2,9 procent 2008 (se diagram 80 och tabell 14).

Investeringarna inom de övriga varubranscherna drivs främst av stora investeringar inom energisektorn, bl.a. i kraftnäten. Behovet av fortsatta investeringar inom bl.a. energisektorn bedöms vara stort även de kommande åren, varför investeringstill-

Diagram 79 Industrins kapacitetsutnyttjande

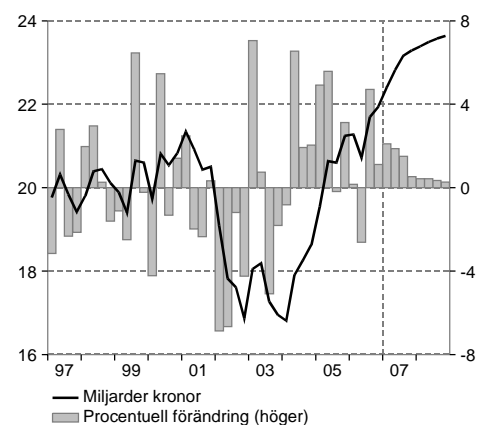
Procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 80 Industrins investeringar

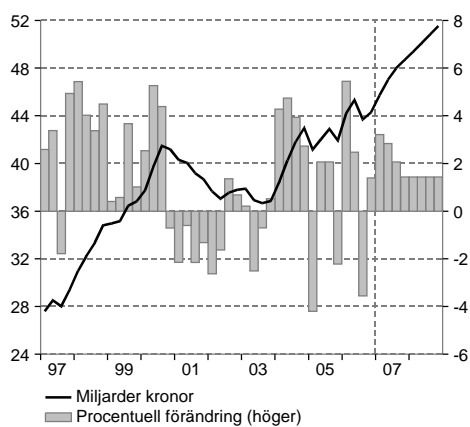
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 81 Tjänstbranschernas investeringar

Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Anm. Exkl. bostäder, fartyg och flygplan.
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

växten inom de övriga varubranscherna bedöms bli stark även framöver.

Tjänstbranscherna exklusive bostäder står för en stor del av näringslivets totala investeringar. Konjunkturen är nu inne i en mer mogen fas då hushållens konsumtion driver tillväxten i högre utsträckning än tidigare. Den starka konsumtionstillväxten stimulerar tjänstbranscherna och därmed dess investeringar. Tjänstbranschernas investeringar bedöms stiga med ca 7 procent per år 2007 och 2008 (se diagram 81 och tabell 14)

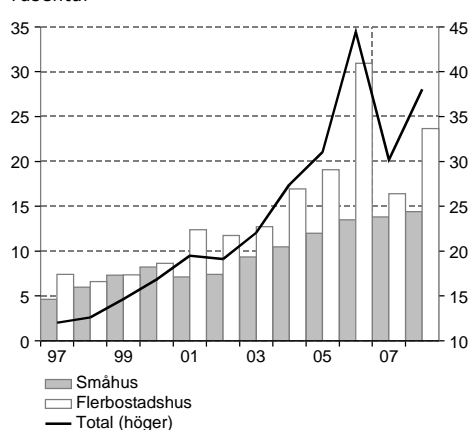
BOSTADSVÄSTERINGARNA ÖKAR STARKT ÄVEN I ÅR

Bostadsinvesteringarna ökade mycket starkt 2006 med 16,5 procent. De senaste tre åren har ökningstakten varit i genomsnitt drygt 15 procent per år. De allmänna förutsättningarna för bostadsbyggandet är fortfarande synnerligen goda. Fastighetspriserna på befintliga småhus och bostadsrätter fortsätter att stiga, om än i lugnare takt än tidigare. På årsbasis har priserna i flera år stigit med ca 10 procent, men ökningstakten ser nu ut att ha växlat ner till ca 5 procent enligt Småhusbarometern.

I Konjunkturbarometern har byggföretagen under en längre tid rapporterat att bristen på arbetskraft varit det främsta hindret för att öka byggandet ytterligare. Men trots detta har de hela tiden lyckats öka antalet anställda. I mars i år anger exempelvis 49 procent av de bostadsbyggande företagen att man ökat antalet anställda den senaste tremånadersperioden samtidigt som 58 procent uppger att de avser att öka antalet anställda de närmast kommande tre månaderna. Orderstocken har ökat och förväntningarna hos 38 procent av företagen är att den kommer öka ytterligare den närmaste tiden.

Enligt regeringens beslut upphörde systemet med räntesubventioner för bostadsbyggande i samband med årsskiftet 2006/2007 och redan beviljade räntesubventioner ska fasas ut under tiden fram till och med 2011. Detta resulterade i en mycket stor uppsnabbning av antalet påbörjade lägenheter under slutet av 2006 genom byggandet av s.k. Odellplattor. Avsikten var uppenbarligen att hinna uppfylla de formella villkoren för att erhålla räntesubventioner.

Antalet påbörjade lägenheter i flerbostadshus under det fjärde kvartalet i fjol blev hela 14 349, vilket kan jämföras med fjärde kvartalet 2005 då 5 561 lägenheter påbörjades (se diagram 82). Normalt slutförs påbörjade lägenheter under de sex närmast påföljande kvartalen och bokförs successivt i nationalräkenskaperna som genomförda bostadsinvesteringar under dessa kvartal. Men påbörjandet det fjärde kvartalet i fjol var inte normalt och därför görs här en annan investeringsbedömning. Cirka 8 000 av de påbörjade lägenheterna i flerbostadshus under det andra halvåret 2006 var tidigarelagda och antalet påbörjande lägenheter 2007 kommer att bli lägre. Dessa 8 000 påbörjade lägenheter kommer också att färdigställas, men sannolikt enligt företagets ursprungliga planer. På många av dessa s.k. Odellplattor fortsät-

Diagram 82 Påbörjade lägenheter

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

ter byggandet från en något senare tidpunkt under 2007. Bostadsinvesteringarna jämnas därmed åtminstone i viss mån ut mellan åren 2007 och 2008. De totala bostadsinvesteringarna ökar därför med 12,8 procent 2007 och med 3,9 procent 2008 (se diagram 83). Investeringarna i nybyggda lägenheter i flerbostadshus, vilket är de investeringar som berörs av regeländringen, ökar med 17,1 procent i år och minskar med 9,1 procent nästa år.

OFFENTLIGA INVESTERINGAR ÖKAR SNABBT

De offentliga investeringarna ökade kraftigt 2006 (diagram 84). De statliga investeringarna ökade med 8,2 procent. Särskilt inom Försvaret var investeringarna stora, men även Vägverket och Banverket bidrog till det starka utfallet. Försvaret har ett behov att anpassa sina lokaler till förändringar i verksamheten. Dessa investeringar blev försenade men kom igång ordentligt under framför allt andra halvåret 2006. Även 2007 kommer försvarets investeringar att utvecklas starkt. Infrastrukturinvesteringarna förväntas också utvecklas positivt. Sammantaget ökar de statliga investeringarna med 8,0 procent i år och 2,5 procent 2008.

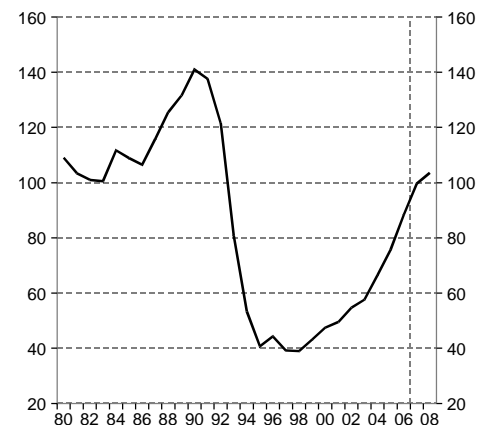
Också de kommunala investeringarna utvecklades positivt i fjol och steg med 9,2 procent, vilket är den starkaste utvecklingen sedan 1999. De goda finanserna 2006 gav kommunerna en möjlighet att genomföra tidigare uppskjutna investeringar och investeringsökningen var stark inom många kommuner. Kommunernas finanser är starka även i år och nästa år vilket bidrar till att kommunerna kan fortsätta moderniseringsprocessen. I år ökar de kommunala investeringarna med 4,9 procent och nästa år med 2,7 procent.

Lager

SMÅ LAGER I INDUSTRI OCH HANDELN

Lagren i hela ekonomin minskade med 3,2 miljarder kronor 2006 (se tabell 15). Industrin reducerade sina lager av insatsvaror, varor i arbete och färdigvaror. Efter dessa neddragningar, och de som gjordes 2005, uppger företagen i Konjunkturbarometern att de nu överlag är nöjda med storleken på industrilagren (se diagram 85). Den starka konsumtionsefterfrågan reducerade handelslagren 2006, och detta i synnerhet under första halvåret. Även storleken på handelslagren bedöms nu av företagen som tämligen tillfredställande (se diagram 86). Skogslagren nådde en mera normal tillväxtnivå förra året efter stormfällningen i januari 2005, vilken reducerade skogsbeståndet. Ökningen av skogslagren var emellertid mindre än industrins och handelslagerneddragning varför lagren i hela ekonomin minskade 2006. Eftersom lagerminskningen var i ungefär samma storleksordning som 2005 påverkade inte lagerneddragningen BNP-tillväxten.

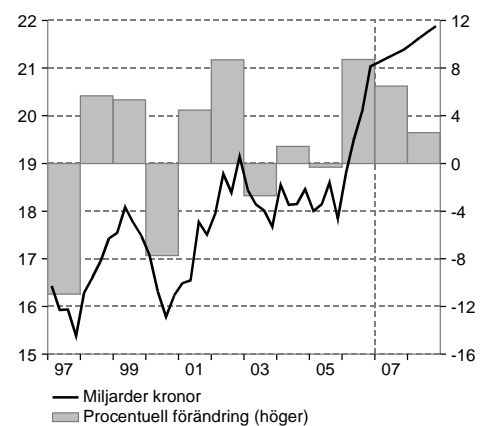
Diagram 83 Investeringar i bostäder
Miljarder kronor, fasta priser

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

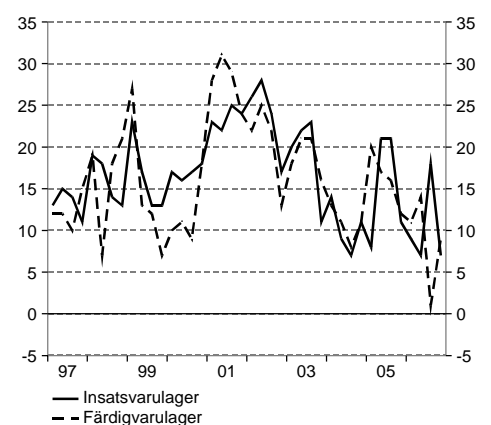
Diagram 84 Offentliga myndigheters investeringar

Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 85 Lageromdömen i industrin
Nettotal, kvartalsvärden

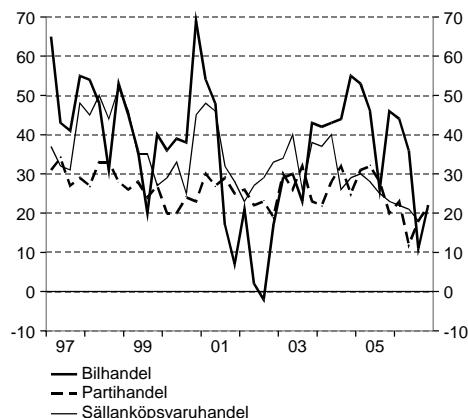

Anm. Högre nettotal innebär att fler företag är missnöjda med för stora lager.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 86 Lagerområde i handeln

Nettotal, kvartalsvärden

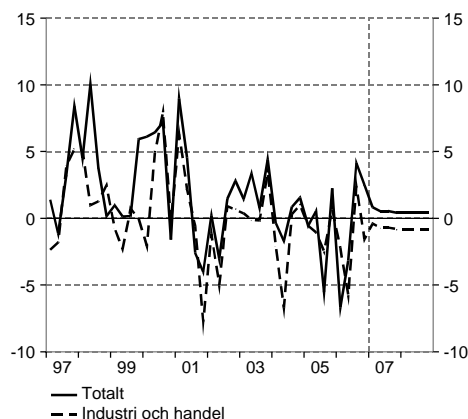

Anm. Högre nettotal innebär att fler företag är missnöjda med för stora lager.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 87 Lagerförändring

Miljarder kronor, fasta priser, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 15 Förändring i lager och bidrag till BNP

Miljarder kronor, fasta priser respektive procentenheter

	2005	2006	2007	2008
Insatsvaror	-1,6	-3,8	-0,9	-1,2
Varor i arbete och färdigvaror	-4,9	-0,6	-1,7	-1,5
Handelslager	3,9	-2,7	-0,1	-0,5
Skogslager	-0,8	3,4	4,1	4,4
Övriga lager	0,8	0,5	0,7	0,6
<i>Summa förändring i lager</i>	<i>-2,6</i>	<i>-3,2</i>	<i>2,0</i>	<i>1,7</i>
Lageromslag	-3,8	-0,6	5,2	-0,3
Bidrag till BNP-tillväxten	-0,1	0,0	0,2	0,0

Anm. *Skogslagren* ökar vanligtvis varje år eftersom tillväxten i skogen överstiger avverkningen. *Övriga lager* är i synnerhet bränslelager i el- och gasindustri samt värdeföremål. *Lageromslaget* är årets lagerändring minus föregående års lagerändring.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Under prognosperioden växer produktionen snabbt. Företagens bedömning i Konjunkturbarometern av orderstockens och lagrens storlek indikerar sammantaget att efterfrågeläget nu är mycket gynnsamt och att företagen i första hand bara kan dra ner på sina lager genom fortsatt effektivare lagerhållning.¹⁰ Skogslagren bedöms å andra sidan fortsätta att öka i normal takt 2007 och 2008. Stormen Per i januari 2007 väntas endast marginellt påverka storleken på skogslagren.¹¹ 2007 ökar lagren sammantaget med 2 miljarder kronor (se tabell 15). Eftersom lagren förra året minskade blir lageromslaget positivt i år och bidrar med 0,2 procentenheter till BNP-tillväxten. 2008 utvecklas lagren ungefär som 2007 och lämnar därför inget bidrag till BNP-tillväxten (se diagram 87).

¹⁰ Industrins och handelsnäs lager sjunker trendmässigt över tiden, i förhållande till industriproduktionen respektiv konsumentefterfrågan, bl.a. på grund av effektivare transporter och ökad användning av datateknologi.

¹¹ Stormen Per, som den 14 januari drog in över södra Sverige, är den fjärde mest allvarliga stormen i Sverige sedan 1930. Stormen beräknas preliminärt ha fällt 12 miljoner m³, vilket motsvarar drygt 15 procent av vad stormen Gudrun fällde två år tidigare.

Export

STARK VÄRLDSKONJUNKTUR BÄDDAR FÖR HÖG EXPORTTILLVÄXT

Världskonjunkturen fortsatte att vara stark även i slutet av 2006. Den globala BNP-utvecklingen i fjol översteg därmed 5 procent. Tillsammans med 2004 är detta den starkaste utvecklingen sedan början av 1970-talet. Liksom tidigare var det ekonomierna utanför OECD som växte mest, t.ex. Kina, Indien och Ryssland.

Den globala tillväxten 2007 och 2008 blir något svagare, framför allt till följd av att investeringsutvecklingen dämpas. Avmattningen blir dock måttlig och global BNP fortsätter att växa betydligt över genomsnittet sedan 1970 (se kapitlet "Internationell konjunkturutveckling").

Indikatorerna för exporttillväxtens utveckling den närmaste tiden har åter stärkts efter en viss försvagning under förra året. SCB har tidigare rapporterat om en successiv dämpning av exportorderingsgången fr.o.m. våren 2006. Mot slutet av förra året bröts dock denna negativa trend och orderutvecklingen stabiliserades. Möjligen kan t.o.m. en viss förstärkning ha ägt rum (se diagram 88).

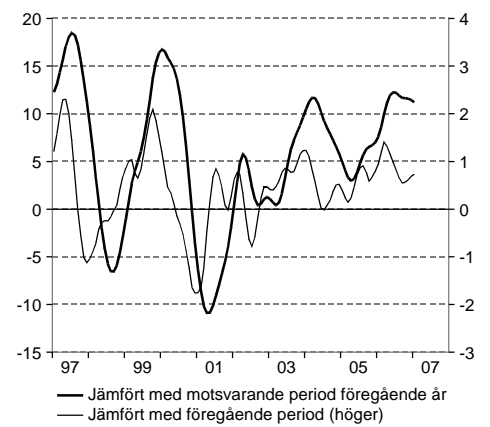
Även i Konjunkturbarometern rapporterar företagen om en viss nyförstärkning för exportorderingsgången efter en mer dämpad utveckling de sista månaderna förra året. Framför allt är det investeringsvaruindustrins orderingsgång som åter har stärkts. Inom insatsvaruindustrin är läget liksom tidigare mycket starkt. Åtta av tio industriföretag är nöjda med sin exportorderstock. En liknande utveckling framkommer även i inköpschefsindex.

I årsrapporteringarna fortsätter företagen att i huvudsak ha en mycket ljus syn på de närmaste kvartalens utveckling. Den bild som förmedlas är att efterfrågan förblir stark. Möjligen kan en förväntan om en något försiktigare utveckling 2007 jämfört med 2006 skönjas.

Bedömningen är att den globala efterfrågan fortsätter att växa starkt under hela prognosperioden, men samtidigt att utvecklingen dämpas en del. Den starka tillväxten i Asien innebär att denna region fortsätter att vara lokomotiv för den globala utvecklingen. Vägd med svenska exportvikter växer världsmarknaden med nära 7 procent i år och därefter med ytterligare 6,5 procent 2008 (se diagram 89). Trots en viss förstärkning av kronan (se diagram 90), är alltså förutsättningarna för en förhållandevis stark exportutveckling goda. Efter en något mer dämpad utveckling första kvartalet i år växer därför exporten med ca 1,5 procent per kvartal under hela prognosperioden (se diagram 91).

Diagram 88 Exportorderingsgång, industrin

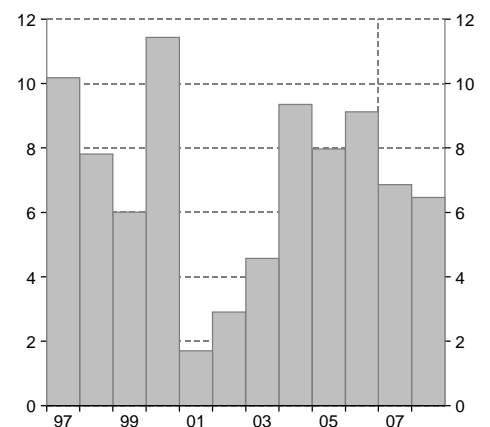
Årlig procentuell förändring respektive procentuell förändring, månadsvärden, trend

Källa: SCB.

Diagram 89 Världsmarknadstillväxt

Årlig procentuell förändring

Källor: OECD och Konjunkturinstitutet.

Diagram 90 Nominell växelkurs, exportvägd

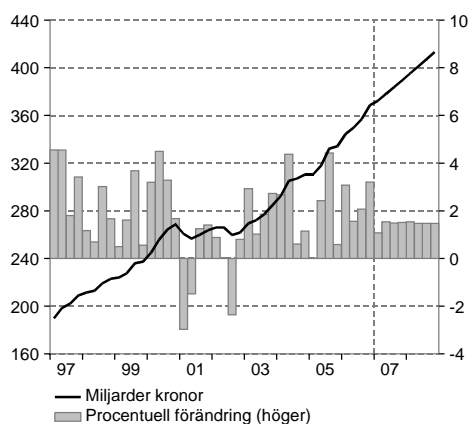
Kvartalsvärden

Källor: Riksbanken och Konjunkturinstitutet.

Diagram 91 Export

Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 16 Export

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	2005	2005	2006	2007	2008
Export av varor	973	5,1	8,0	6,9	6,0
Varav: Bearbetade varor	811	4,5	8,3	7,2	6,4
Råvaror	159	8,3	6,7	5,4	3,6
Export av tjänster	328	11,5	12,0	7,7	7,6
Export	1 301	6,6	9,1	7,1	6,4

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

STARK EXPORTTILLVÄXT FÖR BEARBETADE VAROR NÄR OMVÄRLDEN INVESTERAR

Omvärldens efterfrågan växte kraftigt förra året och exporten av bearbetade varor ökade starkt med över 8 procent. Marknaden växte på bred front, vilket innebar att den samlade verkstadsindustrin hade en stark exportutveckling.

Särskilt kraftigt ökade maskin-, elektro- och teleproduktindustrin sin export. Trots en viss inbromsning fortsätter den internationella investeringkonjunkturen att vara relativt stark. Det mycket goda orderläget inom såväl elektro- som maskinindustrin väntas därmed bestå även under de kommande åren.

Nätkapaciteten i världen för mobil teletrafik byggs ut i fortsatt rask takt. Samtidigt går produktutvecklingen oerhört snabbt och nya, mer avancerade tjänster erbjuds på marknaden kontinuerligt. Inte minst i Asien fortsätter efterfrågan att växa mycket snabbt. Exporten av teleprodukter fortsätter därmed att öka kraftigt.

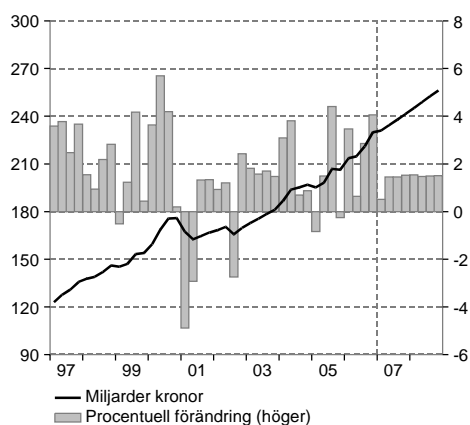
Motorfordonsindustrin hade ett starkt år 2006, efter det relativt svagare 2005, och kunde öka sin export påtagligt under i synnerhet årets senare del. Framför allt var det en kraftig ökning av efterfrågan på transporttjänster i Europa, förstärkt av nya utsläppsbestämmelser, som stärkte lastbilsproducenternas orderböcker. Saab tog marknadsandelar på en sviktande personbilsmarknad, vilket kompenserade för Volvos relativt svagare utveckling. Ett antal nya och uppgraderade modeller har dock lanserats och fått ett positivt bemötande på marknaden.

Stålkonsumtionen i världen fortsätter att utvecklas starkt, vilket hänger samman med den starka tillväxten i Kina och den fortsatt goda investeringskonjunkturen. Under 2006 byggde köparna över lag upp sina lager av stål. Trots det blev den svenska exporten måttlig, bl.a. på grund av produktionsstörningar. I år och nästa år ökar dock stålexporten något snabbare. Även exporten av papper och papp ökar något 2007 och 2008 trots en hård konkurrens.

De kommande åren innebär sammantaget mycket goda förutsättningar för en fortsatt stark utveckling för exporten av bearbetade varor (se diagram 92 och tabell 16).

Diagram 92 Export av bearbetade varor

Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

RÅVARUEXPORTEM GÅR IN I EN LUGNARE FAS

Råvaruexporten ökade med 6,7 procent i fjol (se diagram 93 och tabell 16), vilket var en mindre ökning än 2005. Uppgången i fjol bestod främst av en mycket stor ökning av petroleumexporten till följd av att stigande priser på petroleumprodukter föranledde raffinaderierna att dra ner på sina lager (se diagram 94). Även exporten av livsmedel ökade betydligt 2006, om än inte lika expansivt som åren innan då svenska livsmedelsprodukter i fjol fick vidkännas en ökad konkurrens på den viktiga europeiska marknaden. Stormen Gudrun, som i början av 2005 fällde stora mängder skog i södra Sverige, påverkade exporten även 2006. Trävaruindustrin fortsatte att öka sin export genom att sälja av de stora lager som byggdes upp 2005 i stormens spår. Exporten av avsalumassa minskade dock något på grund av de omfattande underhållningsarbeten som var nödvändiga att genomföra efter att industrin körde för fullt 2005.

Omvärldsefterfrågan ökar snabbt även 2007, inte minst kommer den investeringsinriktade tillväxten i Kina att vara fortsatt stark. Detta i kombination med höga exportpriser gynnar den svenska råvaruexporten i år och nästa år. Brist på kapacitet hämmar dock fortsättningsvis delar av den svenska råvaruindustrin varför exportökningen 2007 blir lägre än de tre senaste åren (se tabell 16). Exportökningen blir i år, liksom i fjol, mest betydande för petroleum- och livsmedelsprodukter. Trävaruexporten minskar i år till följd av ökade hemmaleveranser och tilltagande brist på timmer även om denna nedgång delvis pareras av den stormfällning som ägde rum i början av året.¹² Den svenska massaexporten ökar något men hålls tillbaka av en tilltagande internationell konkurrens. Trots betydligt större hemmaleveranser i år kommer exporten av järnmalm att öka med nästan 6,5 procent.

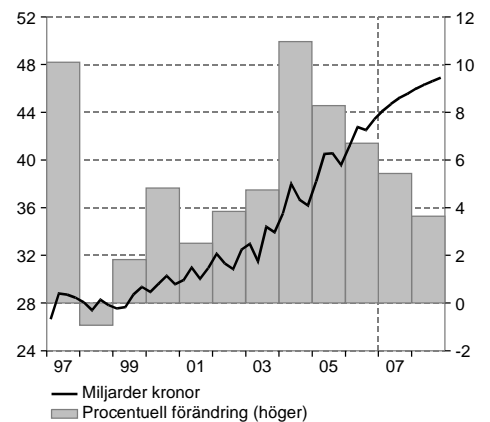
Nästa år fortsätter den höga globala tillväxten. Detta bidrar till att den svenska råvaruexporten fortsätter att öka snabbt. Ökningen blir mest betydande för livsmedels-, järnmalms- och petroleumexporten. Sammanfattningsvis innebär detta att den svenska råvaruexporten ökar med 5,4 procent 2007 och 3,6 procent 2008.

TJÄNSTEEXPORTEM VÄXER SNABBT OCH BLIR ALLT VIKTIGARE FÖR DEN TOTALA EXPORTUTVECKLINGEN

Exporten av tjänster har utvecklats starkt det senaste decenniet och dess andel av den totala exporten har stigit från 18 procent 1995 till 26 procent 2006 (se diagram 95). I fjol ökade tjänsteexporten starkt med hela 12 procent. Ökningen berodde främst på en mycket kraftig tillväxt för den utländska konsumtionen i Sverige. Samtidigt ökade även exporten av olika företagstjänster betydligt.

Diagram 93 Export av råvaror

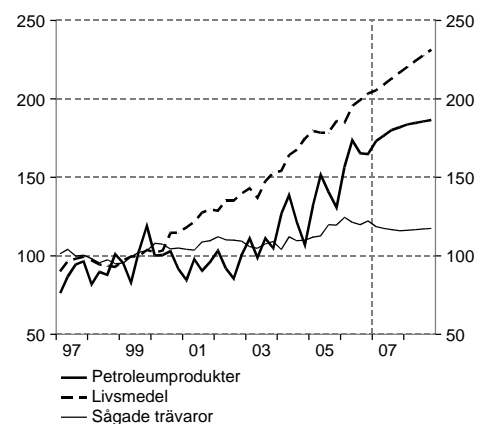
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden respektive årsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 94 Export av de tre största råvarugrupperna

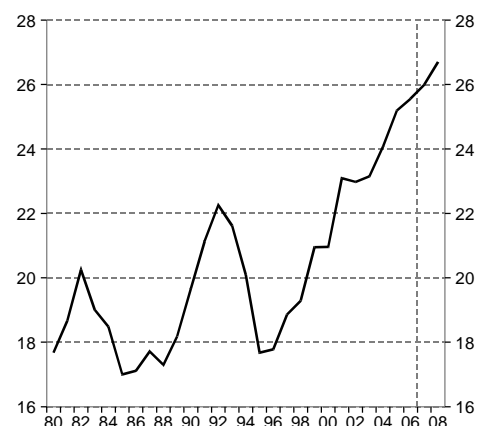
Index 1999=100, fasta priser, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 95 Tjänsteexportens andel av total export

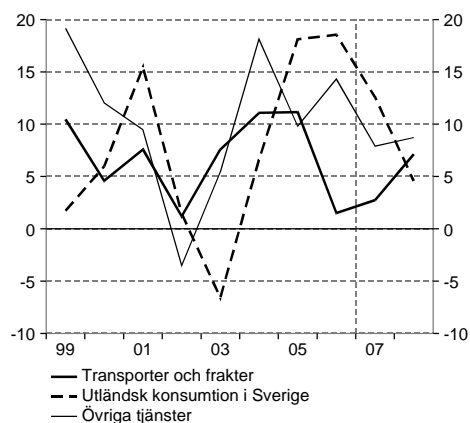
Procent

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

¹² Se not i lageravsnittet ovan.

Diagram 96 Export av tjänster

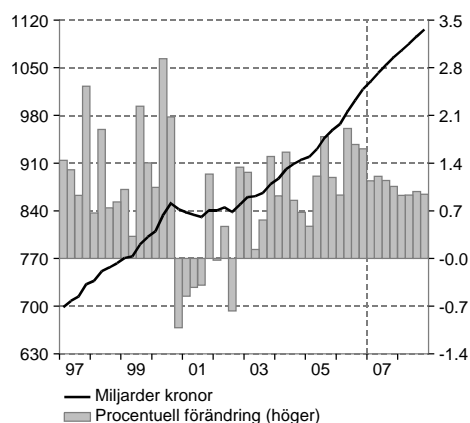
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Exporten av företagstjänster fortsätter att utvecklas starkt 2007, även om tillväxten bromsas en del till följd av en viss avmattning i den globala efterfrågetillväxten. Inte minst är det exporten av olika telekomtjänster som fortsätter att växa snabbt, men även exporten av övriga företagstjänster får en relativt stark utveckling. Exporten av frakttjänster bedöms få en starkare utveckling än i fjol. Samtidigt väntas den utländska konsumtionen i Sverige fortsätta att öka starkt, bl.a. till följd av att den i sammanhanget viktiga gränshandeln med Norge stimuleras av en förstärkning av den norska kronan. 2008 fortsätter tjänsteexporten att växa i god takt även om den utländska konsumtionen i Sverige inte bedöms fortsätta växa lika starkt som den gjort de senaste åren (se diagram 96 och tabell 16).

Import

Diagram 97 Efterfrågan

Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Anm. Inhemsk konsumtion och investering samt export.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

STARKARE IMPORTUTVECKLING NÄR ÄVEN INHEMSK EFTERFRÅGAN TAR FART

Importen hade en svag utveckling första kvartalet 2006, men växte sedan snabbt när efterfrågetillväxten mer påtagligt tog fart (se diagram 97). I första hand var det en stark exporttillväxt som drev på industrins import av insatsvaror.

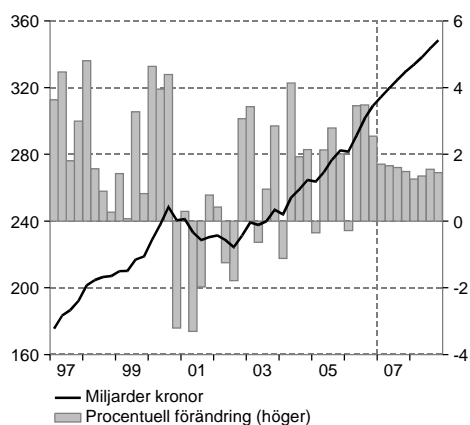
2007 kommer den inhemska efterfrågeutvecklingen i högre grad att bidra till importökningen. Hushållens konsumtionstillväxt ökar betydligt samtidigt som industrins maskininvesteringar växer kraftigt. I såväl konsumtionen som i maskininvesteringarna är importinnehållet stort. Varuexporten fortsätter också att öka starkt men tillväxten dämpas en del. Dessa förändringar i efterfrågans sammansättning gör att importen växer snabbare i år, trots att efterfrågan totalt sett utvecklas ungefär som 2006.

2008 växlar importutvecklingen ner. Anledningen är att den inhemska efterfrågan ökar långsammare beroende på en mer dämpad investeringsutveckling och en svagare tillväxt för hushållskonsumtionen. Därtill bromsar exporttillväxten in ytterligare nästa år.

Sammantaget växer dock efterfrågan starkt hela prognosperioden även om tillväxten dämpas en del jämfört med i fjol (se diagram 97). Importen ökar därmed också starkt (se diagram 98), och som andel av efterfrågan ungefär som den trendmässiga utvecklingen (se diagram 99).

Diagram 98 Import

Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 17 Import

Miljarder kronor, löpande priser respektive årlig procentuell förändring, fasta priser

	2005	2005	2006	2007	2008
Import av varor	827	7,9	7,6	8,9	5,6
Varav: Bearbetade varor	620	9,3	9,7	10,4	6,4
Råvaror	212	2,7	1,2	4,2	3,1
Import av tjänster	270	4,0	8,5	7,8	7,8
Import	1 097	6,9	7,8	8,6	6,1

Anm. Total varuimport redovisas f.o.b. medan import av enskilda varor redovisas cif.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

IMPORTEN AV VAROR ÖKAR STARKT ÄNNU ETT TAG

Importen av varor minskade första kvartalet 2006, men växte därefter starkt under resten av året (se diagram 100). Framför allt var det importen av verkstadsprodukter som bidrog till fjolårets importökning. Exempelvis ökade importen av olika maskiner betydligt. Motorfordonsimporten ökade också kraftigt, liksom importen av stål- och metallprodukter. Den svaga utvecklingen för råvaruimporten berodde på att importen av både råolja och petroleum sjönk. Råoljeimporten minskade därmed för tredje året i rad. Däremot steg importen av jordbruksprodukter kraftigt till följd av dåliga svenska skördar. Även importen av livsmedel ökade betydligt.

Importen av varor fortsätter att växa kraftigt i år. Bilinköpen tar ytterligare fart och industrin ökar takten för sina maskininvesteringar. Exportutvecklingen blir fortsatt snabb, vilket driver på importen av insatsvaror. Samtidigt växer råvaruimporten snabbare då raffinaderierna har behov av att fylla på sina lager av råolja, samtidigt som importen av petroleum återgår till en mera normal tillväxt efter neddragningen 2006. Även 2008 fortsätter importen av varor att öka förhållandevis starkt till följd av den fortsatt goda efterfrågetillväxten (se tabell 17).

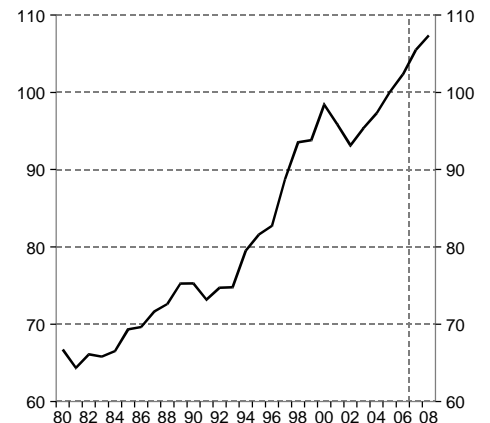
FORTSATT SNABB TILLVÄXT FÖR IMPORTEN AV TJÄNSTER

Tjänsteimporten ökade med 8,5 procent 2006. I första hand var det importen av olika företagstjänster som växte snabbt när den inhemska efterfrågeutvecklingen växlade upp. Importen av frakt-tjänster ökade också kraftigt, eller med nära 10 procent. Svenskars konsumtion i utlandet ökade betydligt långsammare.

Den starka konjunkturen gör att importen av olika företags-tjänster fortsätter att öka snabbt 2007 och 2008, även om tillväxten blir något svagare än under 2006. Detsamma gäller för importen av olika frakttjänster. Konjunkturen och utvecklingen på arbetsmarknaden gör, tillsammans med en starkare krona, att utlandsresandet åter tar fart. Därmed kommer också den svenska konsumtionen i utlandet att växa starkare de kommande åren. Sammantaget innebär detta en fortsatt hög tillväxt för tjänsteimporten i år och nästa år (se diagram 101).

Diagram 99 Importandel

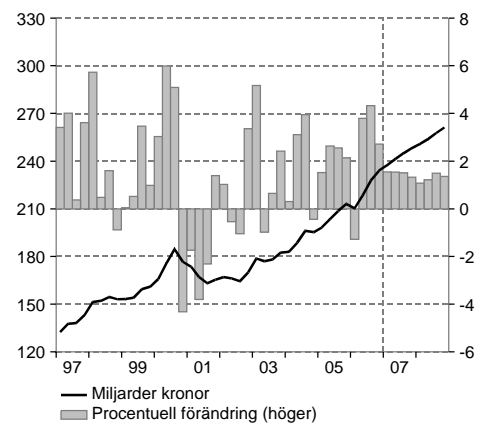
Andel av efterfrågan, index 2005=100

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 100 Import av varor

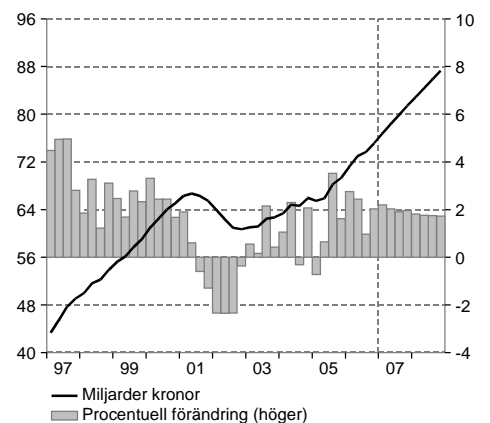
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 101 Import av tjänster

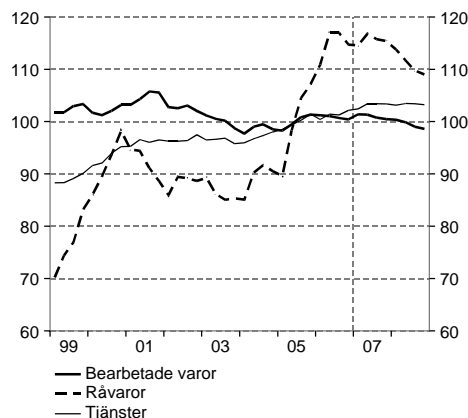
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 102 Exportpris

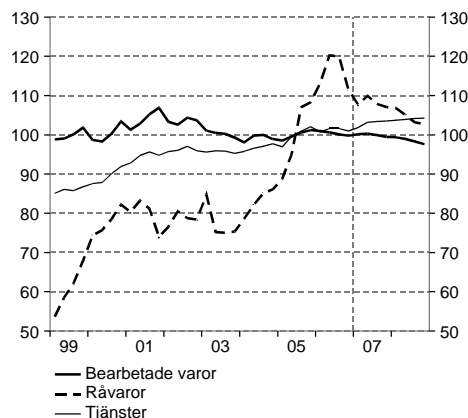
Index 2005=100

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 103 Importpris

Index 2005=100

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 104 Bytesförhållande

Index 2005=100

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Export- och importpriser samt bytesbalans

SJUNKANDE EXPORT- OCH IMPORTPRISER FRAMÖVER

Höjda priser på främst råolja, petroleumprodukter och metaller gjorde att både export- och importpriserna steg markant 2005. Dessutom försvagades kronan, vilket spädde på utvecklingen ytterligare.

Under början av 2006 fortsatte råvarupriserna att stiga kraftigt, vilket pressade upp export- och importpriserna än mer. Under senare delen av fjolåret bröts denna trend. Priset på råolja föll, vilket sänkte priserna även på petroleumprodukter. Samtidigt stärktes kronan kraftigt med nästan 7 procent under loppet av året, vilket gav en generell dämpning av prisutvecklingen.

Tabell 18 Export- och importpriser

Årlig procentuell förändring

	2005	2006	2007	2008
Exportpris totalt	3,0	2,7	0,6	-1,4
Bearbetade varor	1,3	0,8	0,1	-1,5
Råvaror	11,9	14,9	0,6	-3,9
Tjänster	3,0	1,3	1,8	0,1
Importpris totalt	4,7	3,5	-1,3	-1,2
Bearbetade varor	0,8	0,3	-0,4	-1,4
Råvaror	20,3	16,2	-6,9	-3,4
Tjänster	3,3	1,2	1,8	1,0

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Under 2007 och 2008 sjunker världsmarknadspriserna för råvaror tillbaka. Priserna på råolja och petroleumprodukter liksom på metaller och vissa skogsprodukter sjunker. Trots prissänkningarna kommer dock prisnivåerna för råvaror att vara fortsatt höga. Dessutom fortsätter kronan att stärkas, vilket bidrar till att såväl export- som importpriset totalt sett sjunker fr.o.m. andra halvåret i år (se diagram 102, diagram 103 och tabell 18).

BYTESFÖRHÅLLET STÄRKS TILLFÄLLIGT

Bytesförhållandet, dvs. kvoten mellan export- och importpriser, har sjunkit med i genomsnitt 0,9 procent per år mellan 1995 och 2006. Kraftigt fallande priser på teleprodukter och, under senare delen av perioden, påtagligt stigande oljepriser är de viktigaste förklaringsfaktorerna. Den negativa effekten på välfärden som de fallande priserna på teleprodukter till synes innebär har dock mer än väl uppvägs av branschens enormt snabba teknologiska utveckling och höga produktivitet utveckling (se avsnittet "Real BNI per capita ökar långsammare än BNP").

2007 bryts tillfälligt den negativa trenden när bytesförhållandet stärks med nära 2 procent. Förbättringen kommer sig av en för Sverige fördelaktig råvaruprisutveckling när framför allt råol-

jepriset sjunker tillbaka. 2008 försvagas dock åter bytesförhållandet något (se diagram 104, diagram 105 och tabell 19).

Tabell 19 Bytesförhållandet

Årlig procentuell förändring

	2005	2006	2007	2008
Bearbetade varor	0,5	0,5	0,6	-0,1
Råvaror	-7,0	-1,1	8,1	-0,5
Tjänster	-0,2	0,1	0,0	-0,8
Totalt	-1,7	-0,8	1,9	-0,2

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

BYTESBALANSEN STABILISERAS PÅ HÖG NIVÅ

2006 uppgick bytesbalansen till 7,0 procent av BNP, vilket var en ökning jämfört med 2005 med 1,2 procentenheter (se diagram 106 och tabell 20). Den främsta orsaken till denna uppgång var den fortsatta ökningen i tjänstebalansen (se diagram 107). Bytesbalansen ligger kvar på en hög nivå både 2007 och 2008.

Bytesbalansen motsvaras av det finansiella sparandet i ekonomin justerat för de s.k. kapitaltransfereringarna. Normalt brukar denna post uppgå till relativt små belopp, men 2006 var kapitaltransfereringarna kraftigt negativa. Det finansiella sparandet ökade därmed mindre än bytesbalansen, och uppgår 2006 till 6,3 procent (se tabell 20). I år och nästa år ökar det finansiella sparandet som andel av BNP, främst till följd av ett ökat offentligt sparande, och uppgår 2008 till 7,3 procent. Hushållens sparande ligger kvar på en relativt hög nivå. Höga investeringar har medfört att företagens finansiella sparande har sjunkit de senaste åren, men det blir ändå fortsatt positivt 2007 och 2008 (se diagram 108).

Tabell 20 Bytesbalans och finansiellt sparande

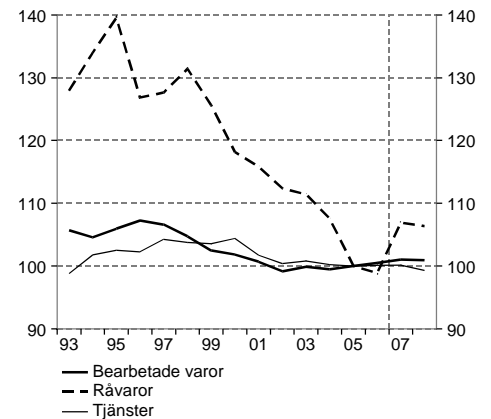
Miljarder kronor, löpande priser

	2005	2006	2007	2008
Handelsbalans	146	157	175	185
Tjänstebalans	58	76	82	85
Löner, netto	-1	-2	-2	-2
Kapitalavkastning, netto	-9	2	-9	-3
Transfereringar m.m., netto	-37	-33	-30	-36
Bytesbalans	156	199	215	229
<i>Procent av BNP</i>	<i>5,8</i>	<i>7,0</i>	<i>7,1</i>	<i>7,2</i>
Kapitaltransfereringar	2	-20	2	2
Finansiellt sparande	159	179	218	232
<i>Procent av BNP</i>	<i>5,9</i>	<i>6,3</i>	<i>7,2</i>	<i>7,3</i>
Offentligt sparande	51	60	70	84
<i>Procent av BNP</i>	<i>1,9</i>	<i>2,1</i>	<i>2,3</i>	<i>2,6</i>
Hushåll	97	85	109	106
<i>Procent av BNP</i>	<i>3,6</i>	<i>3,0</i>	<i>3,6</i>	<i>3,3</i>
Företag	11	34	39	42
<i>Procent av BNP</i>	<i>0,4</i>	<i>1,2</i>	<i>1,3</i>	<i>1,3</i>

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 105 Bytesförhållande

Index 2005=100

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 106 Bytesbalans

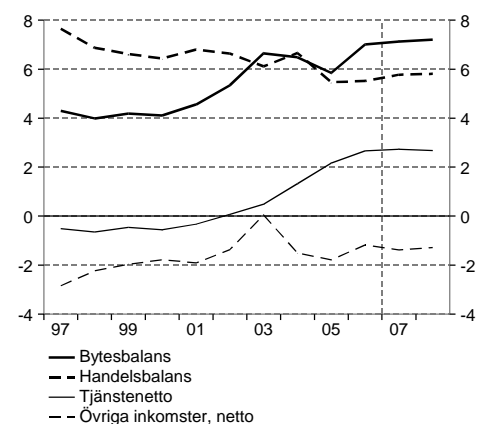
Procent av BNP, löpande priser

Källor: Riksbanken 1950–1992, SCB 1993–2005 och Konjunkturinstitutet.

Diagram 107 Bytesbalansens komponenter

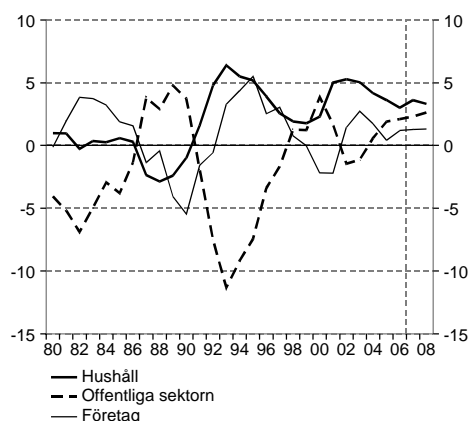
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 108 Finansiellt sparande

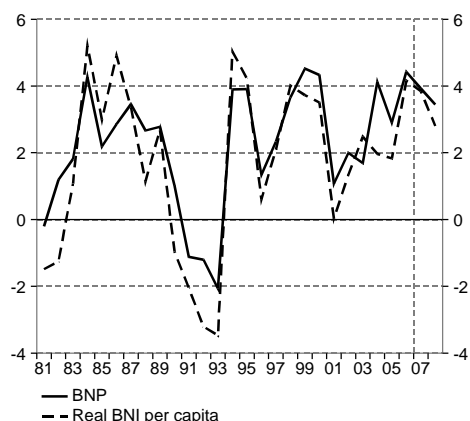
Procent av BNP, löpande priser

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 109 BNP och real BNI per capita

Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

REAL BNI PER CAPITA ÖKAR LÅNGSAMMARE ÄN BNP

BNP-tillväxten mäter volymutvecklingen för produktionen inom landet. Vid analyser av levnadsstandardens utveckling är real BNI per capita ett bättre mått. Real BNI per capita mäter i stället de inkomster för personer folkbokförda inom landet som denna produktion ger upphov till. Dessutom tillkommer nettot av primära inkomster från utlandet, dvs. olika kapital- och löneinkomster¹³. För beräkning av den reala inkomstutvecklingen används den inhemska prisutvecklingen (se tabell 21). Denna har i genomsnitt varit högre än utvecklingen i BNP-deflatoren, vilket speglar att bytesförhållandet har fallit.

Det fallande bytesförhållandet hänger bl.a. ihop med den mycket snabba teknologiska utvecklingen för teleprodukter, som även gett en stark utveckling för produktiviteten i branschen (se avsnittet ovan ”Bytesförhållandet stärks tillfälligt”). Eftersom en stor del av dessa produkter exporteras har de bidragit till en högre BNP-utveckling utan att de reala inkomsterna ökat i motsvarande grad. Prisutvecklingen för den inhemska användningen har följaktligen varit högre än för BNP-deflatoren. Välfärdseffekterna för svensk ekonomi har dock varit entydigt positiva. Det nominella förädlingsvärdet per arbetad timme visar den sammantagna effekten av produktivets- och prisutvecklingen. Teleproduktindustrins nominella förädlingsvärde per arbetad timme har ökat ungefär fyra gånger mer än genomsnittet för hela ekonomin de senaste tio åren. Det är mycket gynnsamt för en nation att vara framgångsrik i en snabbt växande och högteknologisk bransch. Utan dessa framgångar skulle real BNI per capita ha varit lägre.

Real BNI per capita ökade långsammare än BNP 2006. Den långsammare utvecklingen berodde på att bytesförhållandet försämrades och på befolkningsökningen (se diagram 109 och tabell 21). I år förbättras bytesförhållandet, vilket gör att real BNI ökar snabbare än BNP, men då befolkningen ökar kommer real BNI per capita att öka i ungefär samma takt som BNP. 2008 ökar åter real BNI per capita klart långsammare än BNP, vilket främst förklaras av befolkningsökningen.

¹³ Kapital och löneinkomster avser räntor, aktieutdelningar, avkastning från direktinvesteringar i utlandet, löner och vissa skatter och subventioner, netto.

Tabell 21 BNP och BNI

Miljarder kronor respektive årlig procentuell förändring

	2005	2005	2006	2007	2008
BNP, löpande pris	2 671	4,1	6,3	6,5	5,3
Deflator, BNP		1,2	1,8	2,5	1,8
BNP, fast pris	2 671	2,9	4,4	3,9	3,4
BNI, löpande pris	2 663	4,1	6,8	6,2	5,6
Deflator, inhemsk användning ¹		1,8	2,1	1,8	2,2
Real BNI		2,2	4,7	4,4	3,3
Befolkning		0,4	0,5	0,5	0,4
Real BNI per capita		1,8	4,2	3,8	2,8

¹ Implicit prisutveckling för hushållen och offentliga sektorns konsumtionsutgifter samt fasta bruttoinvesteringar och lagerinvesteringar.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

FÖRDJUPNING

Efterfrågans bidrag till BNP-tillväxten

Den svenska ekonomins stora importberoende är viktigt att beakta när efterfrågans inverkan på BNP-tillväxten analyseras. I denna fördjupning analyseras hur de olika efterfrågekomponenterna påverkar BNP-tillväxten efter det att man tagit hänsyn till att efterfrågekomponenterna i varierande grad består av varor och tjänster som är importerade.

BNP är summan av alla varor och tjänster som produceras i ett land. BNP kan beräknas både från användningssidan och från produktionssidan.

Användningssidan, som redovisas i en s.k. försörjningsbalans, visar den realiserade efterfrågan. Genom att importen dras av från den totala användningen erhålls den inhemska produktionen, dvs. BNP från användningssidan. Från produktionssidan beräknas BNP genom att förädlingsvärdet i alla sektorer (branscher) i ekonomin summeras. Förädlingsvärdet i respektive sektor beräknas genom att insatsförbrukningen dras av från bruttoproduktionsvärdet. Användnings- respektive produktionssidan stäms av mot varandra så att BNP beräknad på de olika sätten blir lika. Försörjningsbalansen för 2006 redovisas i tabell 22 (kolumnen totalt).¹⁴

Tabell 22 Försörjningsbalans 2006

Miljarder kronor, 2005 års priser och andelar i procent

	Totalt	Förädlingsvärde	Import	Import andel
Offentlig konsumtion	737	647	90	12
Hushållens konsumtion	1 322	975	347	26
Investeringar	498	287	211	43
Lager	-3	0	-3	
Export	1 418	880	538	38
Import	1 183		1 183	
BNP	2 789	2 789		
Nettoexport	235			

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Det vanligaste sättet att enkelt belysa vad förändringen i de olika efterfrågekomponenterna betyder för BNP-tillväxten är att beräkna bidragen till BNP-tillväxten från användningssidan – dvs. hur konsumtion, investeringar och nettoexport (export minus import) påverkar BNP-utvecklingen. Nettoexporten anger hur mycket utrikeshandeln bidrar med till BNP-utvecklingen, men

¹⁴ En presentation av den statistik som ligger till grund för denna fördjupning återfinns i Statistiska centralbyråns publikation Sveriges ekonomi, statistiskt perspektiv, tredje kvartalet 2005.

säger inget om exportens egentliga bidrag till denna. Inte bara exporten utan alla poster på försörjningsbalansens användnings-sida innehåller en betydande andel importerade produkter, vilka inte ska räknas in i respektive posts bidrag till BNP-tillväxten (se tabell 22).¹⁵ För att beräkna de egentliga bidragen till BNP-utvecklingen måste importen dras bort innan bidragen beräknas. Importinnehållet kan variera starkt mellan olika poster. Det är mycket högt för t.ex. maskininvesteringar och hushållens konsumtionsutgifter för bilar, medan det är mycket lågt för t.ex. hushållens bostadskonsumtion. Importandelarna ökar trendmässigt och kan variera något över tiden. För lagren kan denna variation vara betydande.

Den import som ingår i efterfrågeposterna kan vara av direkt eller indirekt karaktär. Den direkta importen är sådana produkter (t.ex. kläder, bilar och maskiner) som går direkt utan vidare bearbetning till respektive användning, medan den indirekta importen består av sådana produkter som används som insatsvaror (t.ex. bildelar och elektronikkomponenter) i produktionen. Ett exempel är bilar som dels importeras färdiga för försäljning i Sverige, och dels produceras i Sverige, men med en hel del importerade komponenter. Dessutom kan de svenskproducerade komponenterna innehålla vissa delar som är importerade. De direkta och indirekta importandelarna 2006 framgår av tabell 23. Importandelarna är beräknade av Konjunkturinstitutet med utgångspunkt från SCB:s s.k. IO (input-output) tabeller.

Tabell 23 Efterfrågeposternas importandelar 2006

Andelar i procent, fasta priser

	Direkt import	Indirekt import	Total import
Offentlig konsumtion	6	6	12
Hushållens konsumtion	16	10	26
Investeringar	26	17	43
Därav: Maskiner m.m.	43	14	57
Byggnader m.m.	4	20	24
Export	3	35	38

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

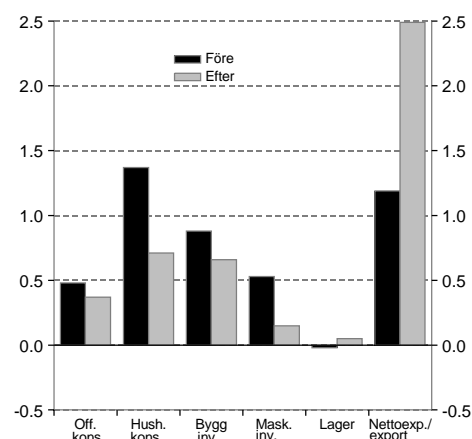
Av tabellen framgår att t.ex. maskininvesteringarna har ett stort direkt importinnehåll och ett ganska betydande innehåll av importerade komponenter. Exporten, som har ett obetydligt direkt importinnehåll, har ett desto större indirekt importinnehåll.

Med hjälp av de totala importandelarna, dvs. de direkta och indirekta, kan importen räknas av från posterna på försörjnings-

¹⁵ Uppgifter om hur importen används i den Svenska ekonomin, som insats i produktionen och som slutlig användning, redovisas av SCB i s.k. input-output (IO) tabeller. IO-tabeller görs intermittert i femårsintervall. Publicering sker med ca två års eftersläpning. Senaste redovisning avser år 2000.

Diagram 110 Bidrag till BNP-utvecklingen 2006 före och efter korrigerig för importinnehåll

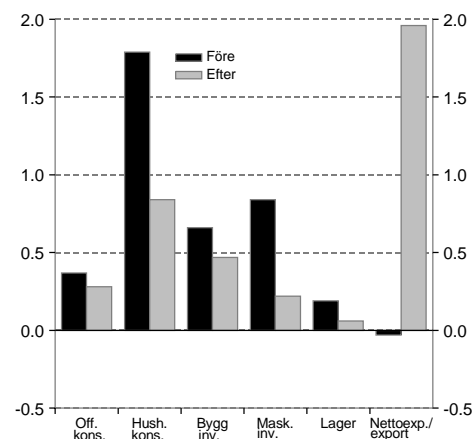
Procentenheter

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 111 Bidrag till BNP-utvecklingen 2007 före och efter korrigerig för importinnehåll

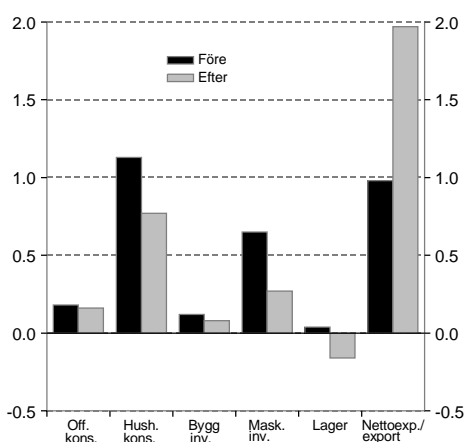
Procentenheter

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 112 Genomsnittligt bidrag till BNP-utvecklingen 1994–2006 före och efter korrigering för importinnehåll

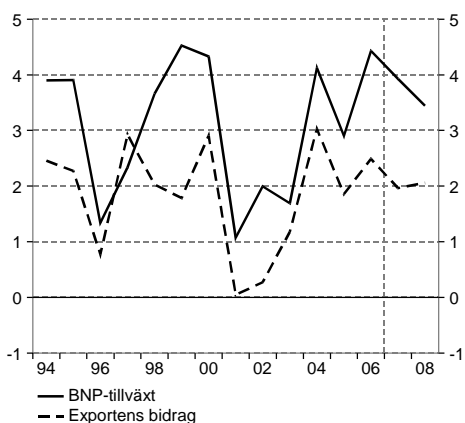
Procentenheter

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 113 Exportens bidrag till BNP-utvecklingen 1994–2008 efter korrigering för importinnehåll

Procentuell förändring respektive procentenheter

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

balansens användningssida, vilket gör det möjligt att beräkna posternas egentliga bidrag till BNP-tillväxten. Endast den del av efterfrågan som genererar svensk produktion ska då beaktas. Ojusterade respektive importjusterade bidrag till BNP-tillväxten 2006 och 2007 redovisas i diagram 110 respektive diagram 111.

BNP ökade med 4,4 procent 2006. Räknat inklusive import är bidragen störst från hushållens konsumtionsutgifter och de totala investeringarna, medan nettoexportens bidrag är något mindre. Om bidragen räknas exklusive import ändras bilden påtagligt. Bidraget från exporten är nu överlägset störst och större än det sammantagna bidraget från inhemsk efterfrågan. Bidraget från hushållens konsumtionsutgifter i det närmaste halveras, medan maskininvesteringarnas bidrag reduceras med 70 procent.

I år beräknas BNP öka något långsammare eller med 3,9 procent. Räknat inklusive import blir bidraget från hushållens konsumtionsutgifter i särklass störst. Även maskininvesteringarnas bidrag blir betydande, medan nettoexporten inte bidrar alls. Efter att posterna korrigerats för importinnehåll blir den inhemska efterfrågans bidrag sammantaget endast något större än exportens bidrag.

Efterfrågekomponenternas genomsnittliga bidrag till BNP-tillväxten för perioden 1994 till 2006 framgår av diagram 112. Den genomsnittliga BNP-tillväxten under perioden var 3,1 procent. Exporten lämnar det helt dominerande tillväxtbidraget. Det är ungefär dubbelt så stort som nettoexportens bidrag.

Beroende på vilken frågeställning som ska belysas kan man alltså välja olika sätt att redovisa efterfrågans bidrag till tillväxten. Vill man t.ex. belysa utrikeshandelns samlade effekt på tillväxten väljer man att redovisa exportnettots bidrag. Men om olika efterfrågekomponenters inverkan på BNP-tillväxten är av störst intresse är det lämpligare att redovisa importjusterade bidrag.

Exportens stora betydelse för svensk ekonomi framgår av diagram 113, som visar exportens bidrag till BNP-tillväxten för perioden 1994–2008, efter korrigering för importinnehåll. Importinnehållet antas öka successivt från 36 procent 1993 till 39 procent 2008.¹⁶ Exportbidraget varierar över konjunkturcykeln men utgör i genomsnitt ungefär 60 procent av BNP-tillväxten. 1997 var exporttillväxten stark och bidraget var större än BNP-tillväxten, vilket innebar att det sammantagna bidraget från övriga efterfrågekomponenter var negativt. Den svaga exporttillväxten under lågkonjunkturåren 2001 och 2002 innebar att tillväxtbidragen från exporten låg nära noll.

¹⁶ Importinnehållet i efterfrågekomponenterna stiger trendmässigt till följd av ökad världshandel. På kort sikt kan emellertid importinnehållet variera runt trenden.

Produktion och arbetsmarknad

Sysselsättningen fortsätter att öka. Den ekonomiska politiken stimulerar utbudet på arbetskraft men resursutnyttjandet blir ändå något ansträngt 2008.

BNP växte 2006 med 4,8 procent justerat för olika antal arbetsdagar mellan åren. Produktionen av varor och tjänster växer starkt även 2007 och 2008. Produktivitetstillväxten, som hittills varit hög, mattas dock av. Arbetade timmar växer därför mycket starkt 2007 och 2008 (se diagram 114).

Sysselsättningen ökade 2006 med 1,9 procent, vilket är den snabbaste ökningen på fem år. År 2007 ökar sysselsättningen ännu något snabbare varefter utvecklingen dämpas. Totalt ökar sysselsättningen med ca 231 000 personer mellan 2005 och 2008. Sysselsättningsuppgången omfattar både näringslivet och den offentliga sektorn. Inom bygg- och tjänstebranscherna är sysselsättningsökningen särskilt påtaglig.

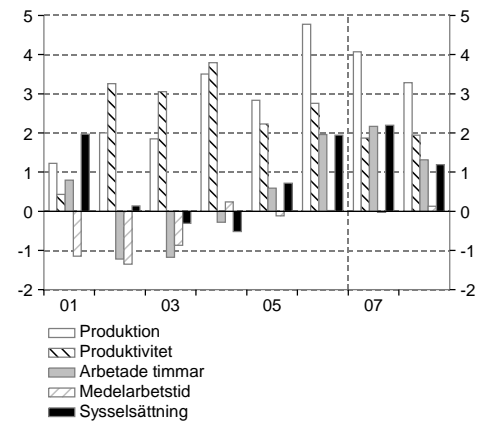
Det senaste året har också arbetskraften ökat mycket snabbt. Denna ökning förklaras främst av demografiska faktorer och den allt starkare arbetsmarknadskonjunkturen. Framöver bedöms även den ekonomiska politiken stimulera arbetsutbudet. Arbetskraften bedöms av dessa skäl öka snabbt 2007 och 2008.

Den snabba ökningen av arbetskraften medför att den höga produktionstillväxten blir möjlig utan att resursutnyttjandet på arbetsmarknaden blir mycket ansträngt. På kort sikt medför den snabba arbetskraftsökningen att arbetslösheten inte faller tillbaka lika snabbt som den annars skulle ha gjort. Nedgången i arbetslösheten bromsas även av att antalet personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder minskar framöver. Den öppna arbetslösheten sjunker från 5,4 procent 2006 till 4,3 procent 2008.

I slutet av 2006 fanns det fortfarande vissa lediga resurser på arbetsmarknaden. Den fortsatt starka sysselsättningsuppgången medför att resursutnyttjandet stiger successivt under prognosperioden. Arbetsmarknadsgapet sluts det tredje kvartalet 2007. Under 2008 blir resursutnyttjandet på arbetsmarknaden något ansträngt.

Diagram 114 Produktion och sysselsättning

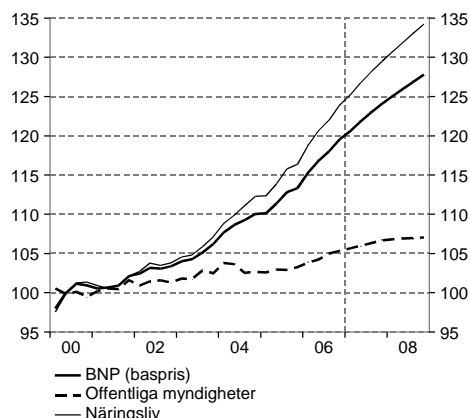
Årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 115 Produktion

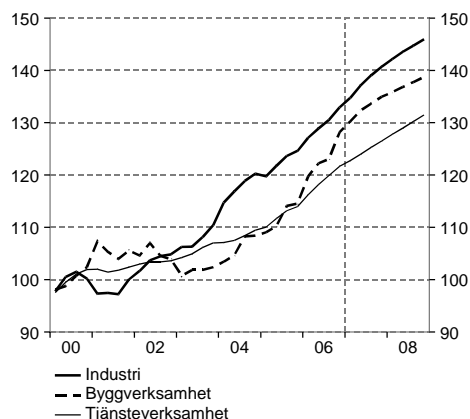
Index 2000=100, fasta priser, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 116 Produktion i näringslivet

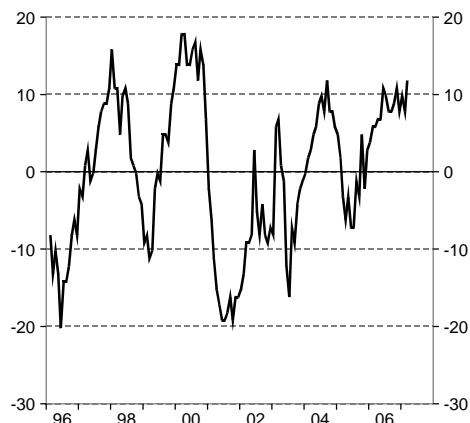
Index 2000=100, fasta priser, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 117 Konfidensindikator för industrin

Nettotal, säsongrensade månadsvärden

Anm. Orderstocksomdöme minus omdöme om färdigvarulager plus förväntad produktion. Medelvärde 1995–2006=0.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Produktion, produktivitet och arbetade timmar

KRAFTIG PRODUKTIONSÖKNING

BNP-tillväxten var mycket stark 2006 (se tabell 24 och diagram 115). I näringslivet ökade produktionen med 5,9 procent, främst till följd av den export- och investeringsutveckling som redovisats i föregående kapitel. Även 2007 ökar produktionen snabbt i näringslivet, men det sker en viss förskjutning i efterfrågetillväxten från export och investeringar till hushållens konsumtionsutgifter. De offentliga myndigheternas produktion ökade påtagligt 2006 och fortsätter att öka i ungefär samma takt 2007. 2008 blir resursutnyttjandet något ansträngt och den gradvis allt mindre expansiva penningpolitiken bidrar till att bromsa BNP-tillväxten.

Tabell 24 Produktion

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	2005	2005	2006	2007	2008
	Kalenderkorrigerat				
Varubranscher	683	3,5	5,7	5,4	4,0
Varav: Industri	475	4,0	6,1	6,2	4,5
Byggsverksamhet	111	5,5	10,1	7,7	3,4
Tjänstebanscher	1 116	3,8	6,0	4,7	4,0
Varav: Handel	256	4,9	6,2	6,4	5,5
Företagstjänster	240	5,4	10,7	6,8	4,4
Summa näringsliv	1 799	3,7	5,9	5,0	4,0
Offentliga myndigheter	490	-0,2	1,6	1,5	0,7
Total produktion (baspris) ¹	2 324	2,8	4,9	4,2	3,3
Produktskatter/subventioner	339	3,5	3,6	3,1	3,1
BNP (marknadpris)¹	2 663	2,8	4,8	4,1	3,3
	Ej kalenderkorrigerat				
Näringsliv	1 802	3,7	5,6	4,9	4,1
Offentliga myndigheter	493	-0,2	1,1	1,2	1,0
BNP (marknadpris)¹	2 071	2,8	4,6	4,1	3,5

¹ Inkl. produktion i hushållens ideella organisationer.

Anm. Med produktion avses här förädlingsvärdet.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Industrikonjunkturen är stark (se diagram 116) och enligt Konjunkturbarometern i mars ligger konfidensindikatorn för industrin alltså på en hög nivå (se diagram 117). Både orderinång och produktion har ökat snabbare under 2006 än vad företagen räknat med och orderläget i industrin har stärkts. Produktionskapaciteten har byggts ut men kapacitetsutnyttjandet ligger trots detta kvar på en mycket hög nivå. Företagens förväntningar om orderinången är positiva, även om en viss dämpning väntas på exportmarknaderna. Industriföretagen planerar att fortsätta öka produktionen första halvåret 2007. I flera branscher bedöms ökningen bli betydande. Längre fram under prognosperioden

begränsas produktionstillväxten av ett allt högre kapacitetsutnyttjande inom främst de råvaruproducerande industribranscherna.

Byggnadskonjunkturen har stärkts ytterligare under 2006 och konfidensindikatorn har stigit till en rekordhög nivå (se diagram 118). Tillväxten är dock på väg in i ett något lugnare skede (se diagram 116). Svårigheterna att hitta lämplig arbetskraft är betydande, särskilt när det gäller bostadsbyggandet. Byggföretagen räknar ändå med en fortsatt ökning av ordergång och byggande, främst inom anläggningssektorn. Byggföretagens förväntningar på ett års sikt är nu något mer positiva än tidigare.

Produktionen inom **tjänstebranscherna** fortsatte att öka påtagligt 2006 (se diagram 116). Starkast har produktionsökningen varit inom handel och företagstjänster. Inom tjänstebranscherna är man nu i allmänhet fortsatt optimistisk om framtiden. Svårigheter att rekrytera t.ex. arkitekter, bygg- och datakonsulter utgör dock ett visst hinder för ytterligare expansion inom delar av branschen företagstjänster.

Sammanfattningsvis ökade produktionen i näringslivet mycket starkt 2006. Framöver dämpas produktionstillväxten i år och 2008. Avmattningen beror bl.a. på att efterfrågan från omvärlden ökar något långsammare. Men efterfrågetillväxten dämpas också av att begränsningar på ekonomins utbudssida väntas föranleda en allt mindre expansiv penningpolitik. Produktionen i de offentliga myndigheterna ökade förhållandevis mycket 2006 och fortsätter att öka i år, men även här dämpas utvecklingen 2008.

PRODUKTIVITETSÖKNINGEN AVTAR FRAMÖVER

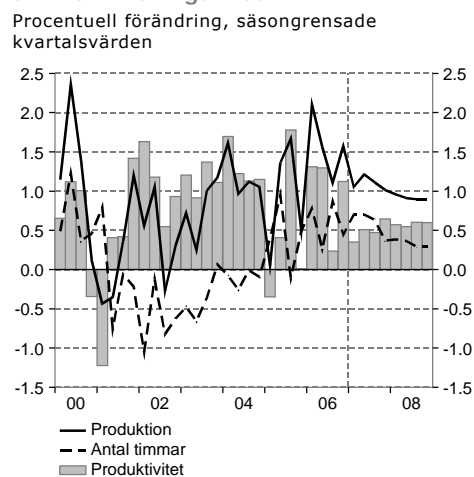
Den starka produktionsökningen 2006 inom tjänstebranscherna, främst företagstjänsterna, sammanföll med en betydande produktivitetsökning, särskilt under det första halvåret. Däremot blev produktivitetstillväxten i industrin ungefär lika stor 2006 som 2005, trots en påtaglig förstärkning av industrikonjunkturen. I den expansiva byggbranschen var produktivitetstillväxten starkare 2006 än 2005. Sammantaget innebar detta att produktivitetsökningen i näringslivet blev större 2006 än 2005, och också något större än den trendmässiga utvecklingen (se tabell 25, diagram 119, diagram 120 och diagram 121). Framöver avtar produktivitetsökningen i näringslivet när konjunkturen går in i en allt mognare fas, och produktiviteten ökar långsammare än den trendmässiga utvecklingen 2007 och 2008. I tjänstebranscherna dämpas produktivitetstillväxten markant 2007, särskilt inom handeln, delvis som en konsekvens den svaga ökningen av produktiviteten under andra halvåret 2006.

Diagram 118 Konfidensindikator för byggverksamhet

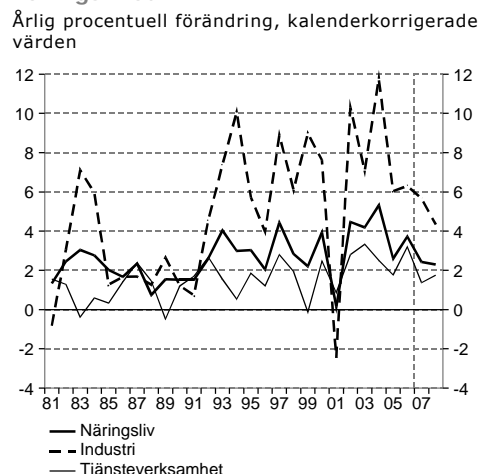
Anm. Orderstocksomdöme + förväntad förändring antal sysselsatta. Medelvärde 1995-2006=0.
Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 119 Produktion och arbetade timmar i näringslivet

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

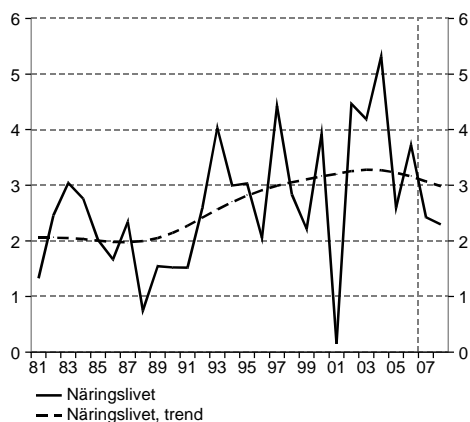
Diagram 120 Produktivitet i näringslivet

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 121 Produktivitet i näringslivet

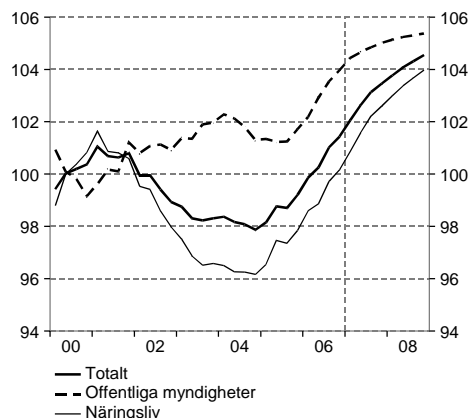
Årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 122 Arbetade timmar

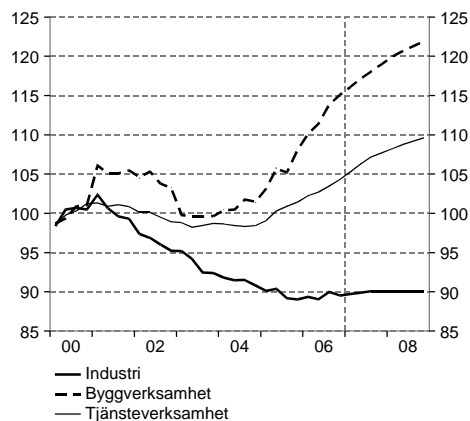
Index 2000=100, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 123 Arbetade timmar i näringslivet

Index 2000=100, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 25 Produktivitet

Kronor per timme respektive årlig procentuell förändring, fasta priser

	2005	2005	2006	2007	2008
Kalenderkorrigerat					
Varubranscher	371	3,9	4,6	4,1	3,2
Varav: Industri	410	6,0	6,3	5,7	4,3
Byggnadsverksamhet	256	1,0	3,2	3,1	0,5
Tjänstebanscher	388	1,8	3,2	1,4	1,8
Varav: Handel	280	2,9	4,0	1,7	2,4
Företagstjänster	362	1,0	6,3	2,7	2,0
Näringsliv	381	2,6	3,7	2,4	2,3
Offentliga myndigheter	252	0,3	-0,1	0,0	0,2
Totalt¹	339	2,1	2,9	2,0	2,0
Ej kalenderkorrigerat					
Näringsliv	381	2,6	4,0	2,6	2,2
Offentliga myndigheter	252	0,3	0,0	0,1	0,2
Totalt¹	339	2,2	3,1	2,2	1,9

¹ Inklusive produktivitet i hushållens ideella organisationer.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

ARBETADE TIMMAR ÖKAR SNABBT

Antalet arbetade timmar ökade snabbt 2006 (se tabell 26 och diagram 122). I näringslivet var uppgången starkast i byggbranschen och i vissa tjänstebanscher. Inom tjänstebanschererna var utvecklingen starkast för tjänster riktade mot företag. Dessutom avstannade den negativa trenden i industrin och antalet arbetade timmar ökade t.o.m. något under loppet av 2006 (se diagram 123). Den procentuella utvecklingen på helår är dock fortfarande något negativ för industrin. Arbetstimmarna ökade påtagligt hos de offentliga myndigheterna.

Tabell 26 Arbetade timmar

Miljoner timmar respektive årlig procentuell förändring

	2005	2005	2006	2007	2008
Kalenderkorrigerat					
Varubranscher	1 843	-0,4	1,1	1,2	0,8
Varav: Industri	1 157	-1,9	-0,2	0,5	0,1
Byggnadsverksamhet	434	4,5	6,7	4,4	2,9
Tjänstebanscher	2 874	2,0	2,7	3,3	2,2
Varav: Handel	916	1,9	2,1	4,6	3,0
Företagstjänster	661	4,3	4,1	4,0	2,3
Näringsliv	4 717	1,0	2,1	2,5	1,7
Offentliga myndigheter	1 949	-0,5	1,7	1,5	0,5
Totalt¹	6 848	0,6	2,0	2,2	1,3
Ej kalenderkorrigerat					
Näringsliv	4 734	1,1	1,6	2,2	1,9
Offentliga myndigheter	1 956	-0,5	1,1	1,1	0,8
Totalt¹	6 873	0,6	1,4	1,8	1,6

¹ Inkl. arbetade timmar i hushållens ideella organisationer.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

I år fortsätter arbetstimmarna att öka i rask takt framför allt i bygg- och tjänstebanschererna, medan de ökar betydligt mer blyg-

samt i industrin. Också i de offentliga myndigheterna fortsätter antalet arbetade timmar att öka snabbt 2007, om än inte lika snabbt som i näringslivet. År 2008 ökar antalet arbetade timmar i näringslivet långsammare till följd av en svagare produktionsutveckling. Samtidigt dämpas även utvecklingen av arbetade timmar i de offentliga myndigheterna.

Efterfrågan på arbetskraft

83 000 FLER SYSSELSATTA 2006

I föl ökade produktionen mycket starkt, vilket bidrog till den högsta sysselsättningsökningen på fem år (se diagram 124 och tabell 27). Både näringslivet och den offentliga sektorn omfattades av sysselsättningsuppgången. Sysselsättningsökningen var särskilt påtaglig inom bygg- och tjänstbranscherna samt inom kommunerna. Sysselsättningen inom industrin fortsatte dock att minska för femte året i rad, om än i en betydligt mindre omfattning än tidigare.

En mindre del av sysselsättningsuppgången 2006, framför allt inom kommunsektorn, berodde på att volymen av de arbetsmarknadspolitiska sysselsättningsåtgärderna ökade starkt (se diagram 125). Jämfört med 2005 ökade sysselsättningsåtgärderna med i genomsnitt nästan 16 000 personer, främst på grund av s.k. plusjobb. Samtidigt som ökade sysselsättningsåtgärder bidrar till en ökad sysselsättning, bedöms de leda till en viss undanträngning av reguljär sysselsättning¹⁷.

Uppgången av antalet sysselsatta 2006 bestod främst av tidsbegränsade anställningar¹⁸. Att det framför allt är tidsbegränsade anställningar som ökar i början av en sysselsättningsuppgång är inget ovanligt konjunkturmönster. Sysselsättningsuppgången i slutet av 1990-talet följde ett liknande förlopp. Tillsvidadreanställningar börjar normalt öka nämnvärt först senare i konjunkturcykeln.

FORTSATT POSITIVA ARBETSMARKNADSINDIKATORER

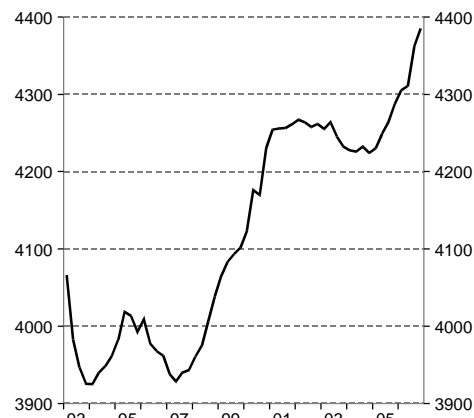
Förutsättningarna för en fortsatt stark utveckling på arbetsmarknaden är goda. Statistik från Arbetsmarknadsstyrelsen (Ams) visar att arbetsmarknaden har utvecklats mycket starkt under 2006 och hittills i år. Till exempel steg antalet nyanmälda lediga platser till Arbetsförmedlingen med ca 48 procent 2006 och de flesta branscher berördes av den ökade efterfrågan på arbetskraft. Denna positiva utveckling har fortsatt i år (se diagram 126).

¹⁷ Reguljär sysselsättning avser sysselsatta exkl. deltagare i arbetsmarknadspolitiska sysselsättningsåtgärder.

¹⁸ Tidsbegränsat anställda omfattar personer med vikariat, anställningsstöd, säsongsarbete, provanställning eller objekts-/projektanställning samt övriga former av tidsbegränsade anställningar.

Diagram 124 Sysselsatta

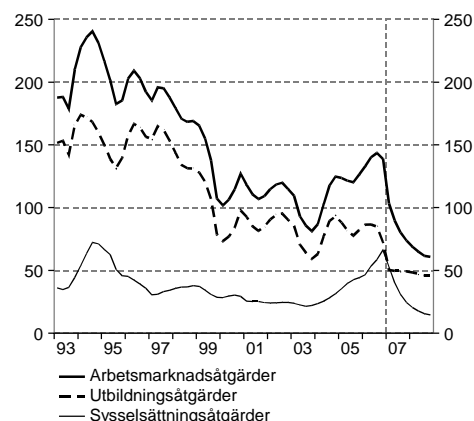
Tusental, säsongrensade kvartalsvärden

Källa: SCB.

Diagram 125 Arbetsmarknadspolitiska åtgärder

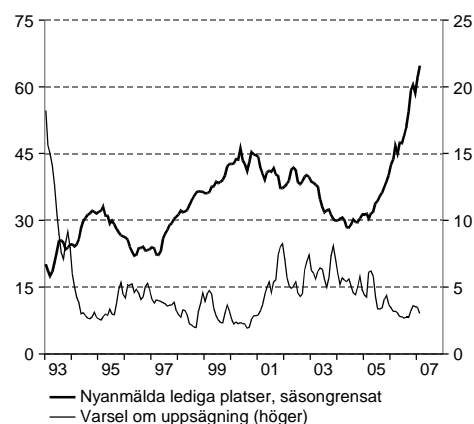
Tusental, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: Ams och Konjunkturinstitutet.

Diagram 126 Nyanmälda lediga platser och varsel om uppsägning

Tusental, 3-månaders glidande medelvärde

Källa: Ams.

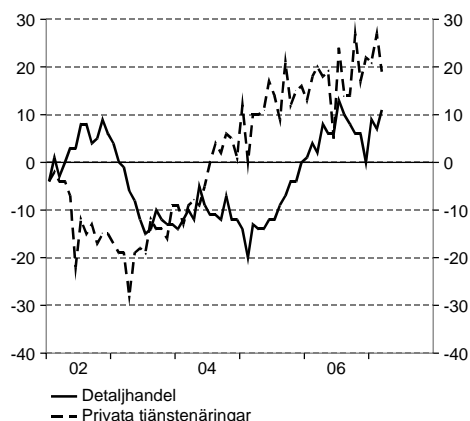
Diagram 127 Nyanmälda lediga platser (tidsförskjuten 8 månader) och antalet sysselsatta

Årlig procentuell förändring, 3-månaders glidande medelvärde

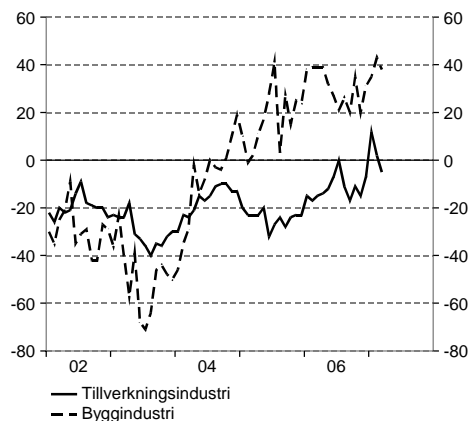
Källor: Ams och SCB.

Diagram 128 Anställningsplaner i detaljhandel och privata tjänstenärings
Nettotal, säsongrensade månadsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 129 Anställningsplaner i byggindustri och tillverkningsindustri
Nettotal, säsongrensade månadsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Den årliga procentuella förändringen av sysselsättningen uppvisar normalt en förhållandevis hög samvariation med årsutvecklingen av antalet nyanmälda platser med en tidsförskjutning på drygt ett halvår (se diagram 127). Den årliga utvecklingen av antalet nyanmälda platser indikerar att sysselsättningen kommer att öka kraftigt 2007, men att tillväxttakten kommer att avta. Statistiken över antalet nyanmälda lediga platser bör dock, av flera skäl, tolkas med försiktighet. Platsstatistiken täcker inte hela arbetsmarknaden eftersom inte alla platser anmäls till Arbetsförmedlingen och andelen som anmäls varierar över tiden och ökar vid konjunkturuppgångar. Det finns även en viss över-skattning av platsstatistiken på grund av dubbelanmälningar.

Samtidigt som det totala antalet nyanmälda lediga platser har ökat inom de flesta branscher, har antalet varsel om uppsägning varit låga (se diagram 126). Ett undantag är emellertid den statliga verksamheten där ett ovanligt högt antal, drygt 1 600 personer, har varsplats om uppsägning under januari och februari. Detta beror främst på riksdagens beslut om avvecklingar och neddragningar inom statliga myndigheter som exempelvis avvecklingarna av Arbetslivsinstitutet, Djurskyddsmyndigheten och Integrationsverket.

Enligt Konjunkturbarometern i mars är företagens anställningsplaner för de närmaste tre månaderna expansiva (se diagram 128 och diagram 129). Inom detaljhandeln väntas nyrekryteringarna fortfarande främst ske inom sällanköpsvaruhandeln. Inom de privata tjänstenäringsarna förväntas sysselsättningen öka i de flesta branscher och särskilt starkt inom uppdragsverksamheten. De mest expansiva anställningsplanerna finns i byggindustrin där drygt 40 procent av företagen planerar att nyrekrytera. Däremot är företagen inom tillverkningsindustrin mer återhållsamma i sina anställningsplaner.

SYSSELSÄTTNINGEN FORTSÄTTER STARKT UPPÅT

I år fortsätter produktionen att öka starkt, vilket medför en fortsatt snabbt stigande efterfrågan på arbetskraft. Antalet arbetade timmar ökar i rask takt 2007, för att 2008 utvecklas långsammare till följd av en svagare produktionsutveckling (se tabell 27).

Medelarbetstiden per sysselsatt bedöms vara oförändrad 2007, men öka svagt 2008 (se tabell 27). Utfasningen av friåret¹⁹ samt en något minskad sjukfrånvaro²⁰ tenderar att öka medelarbetstiden. Den ökande efterfrågan på arbetskraft medför även att det blir lättare för personer som är undersysselsatta att gå upp i arbetstid, vilket också verkar för en högre medelarbetstid. Men samtidigt ökar antalet anställda med mycket låg medelarbetstid,

¹⁹ Friåret infördes 2005 och innebär att en arbetslös anställs som vikarie för den friårsledige. Då både vikarien och den friårsledige räknas som sysselsatt, den sistnämnde dock som frånvarande, påverkas både sysselsättningen och medelarbetstiden av avvecklingen av friåret.

²⁰ Se kapitlet "Offentliga finanser" för mer information om sjukfrånvaron.

såsom personer som i huvudsak studerar men samtidigt arbetar extra, vilket verkar i motsatt riktning.²¹

Den nästintill oförändrade medelarbetstiden innebär att sysselsättningen stiger i nästan samma takt som antalet arbetade timmar (se diagram 130 och tabell 27). Antalet sysselsatta ökar därmed i år med 2,2 procent och med 1,2 procent 2008, vilket sammantaget motsvarar en ökning med 148 000 personer (se tabell 27). Sysselsättningsuppgången omfattar både näringslivet och den offentliga sektorn. Inom bygg- och tjänstebranscherna är sysselsättningsökningen särskilt påtaglig.

De arbetsmarknadspolitiska sysselsättningsåtgärderna minskar markant i år och nästa år (se diagram 125). Det medför att tillväxten av den reguljära sysselsättningen, där personer i åtgärder inte ingår, ökar snabbare än den totala sysselsättningen. Den reguljära sysselsättningsgraden²² ökar från 77,7 procent 2006 till 80,4 procent 2008 (se diagram 131 och tabell 27).

Tabell 27 Nyckeltal för arbetsmarknaden

Tusental personer, nivå respektive årlig procentuell förändring

	2005	2005	2006	2007	2008
Total produktion (baspris) ¹	2 324	2,8	4,9	4,2	3,3
Produktivitet ²	339	2,1	2,9	2,0	2,0
Arbetade timmar ³	6 848	0,6	2,0	2,2	1,3
Medelarbetstid för sysselsatta ⁴	31	-0,1	0,0	0,0	0,1
Sysselsatta	4 258	0,7	1,9	2,2	1,2
Arbetskraften	4 527	0,7	1,3	1,6	0,7
Öppen arbetslöshet ⁵	269	5,9	5,4	4,8	4,3
Personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder ⁵	123	2,7	3,0	1,9	1,4
Reguljär sysselsättningsgrad ⁶	4 101	77,2	77,7	79,3	80,4

¹ Miljarder kronor, kalenderkorrigerad. ² Kronor per timme, kalenderkorrigerad.

³ Miljoner timmar, kalenderkorrigerad. ⁴ Timmar per vecka, kalenderkorrigerad.

⁵ Nivå i procent av arbetskraften. ⁶ Andel sysselsatta av befolkningen i åldern 20-64 år, exkl. deltagare i arbetsmarknadspolitiska sysselsättningsåtgärder.

Källor: SCB, Ams och Konjunkturinstitutet.

Arbetskraftsutbud och arbetslöshet

ARBETSKRAFTEN ÖKAR STARKT 2007

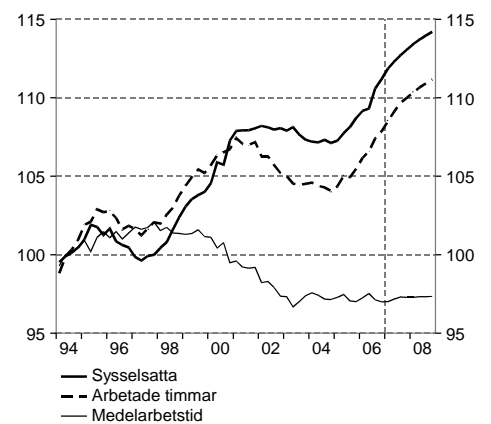
Arbetskraften, dvs. summan av antalet sysselsatta och antalet arbetslösa i arbetsför ålder (16-64 år), har ökat markant sedan början av 2005 (se diagram 132). År 2006 ökade arbetskraften med ca 60 000 personer (se tabell 27).

²¹ Enligt Arbetskraftsundersökningen (AKU) är en person sysselsatt om personen under referensveckan utförde något arbete (minst en timme). Detta innebär att en person som i huvudsak studerar men arbetade minst en timme under referensveckan definieras som sysselsatt.

²² Reguljär sysselsättningsgrad avser andel sysselsatta av befolkningen i åldern 20-64 år, exkl. deltagare i arbetsmarknadspolitiska sysselsättningsåtgärder.

Diagram 130 Sysselsatta, arbetade timmar och medelarbetstid

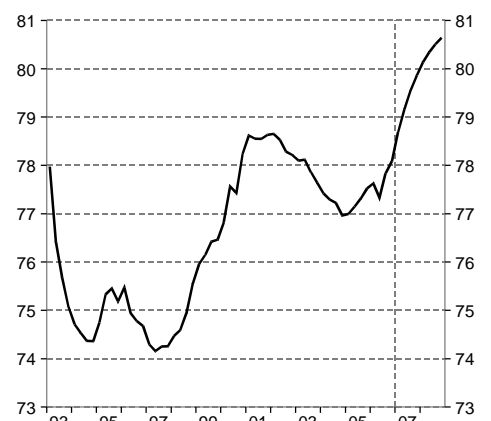
Index 1994=100, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 131 Reguljär sysselsättningsgrad

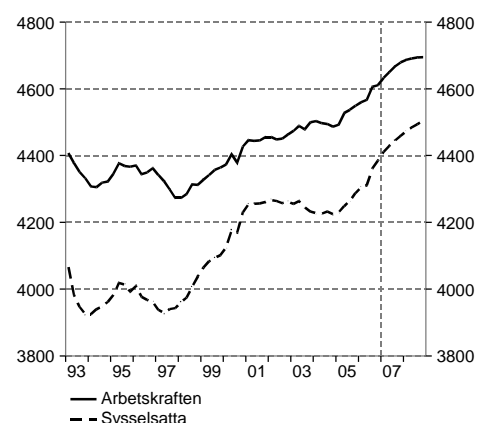
Procent av befolkningen i åldern 20-64 år, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

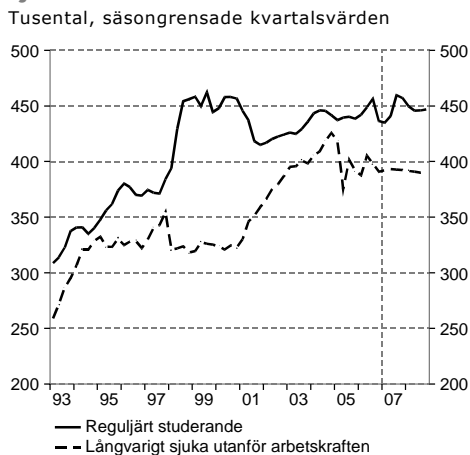
Diagram 132 Arbetskraften och sysselsatta

Tusental, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 133 Reguljärt studerande och sjuka utanför arbetskraften

Anm. Serien reguljärt studerande är utjämnad med 3-månaders glidande medelvärde.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

En viktig anledning till att arbetskraften steg 2006 är att antalet reguljärt studerande²³ som sökte sig till arbetsmarknaden ökade starkt (se diagram 133). Många studerande har under de senaste åren av svag arbetsmarknad förlängt sina studier i väntan på en förbättrad efterfrågan på arbetskraft. Detta är ett vanligt beteende i ett svagt konjunkturläge.

En annan orsak till att arbetskraften steg snabbt förra året är att befolkningen i arbetsför ålder ökade kraftigt. Detta motverkades dock delvis av en sjunkande andel personer i åldern 25–54 år, vilka har ett relativt högt arbetskraftsdeltagande.

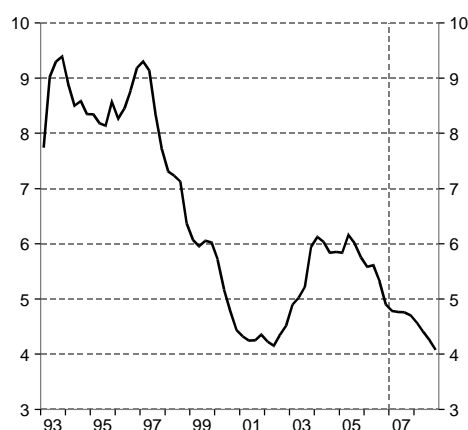
Arbetskraften ökar betydligt även framöver, framför allt i år. En viktig orsak till att arbetskraften växer är att den fortsatt stora efterfrågan på arbetskraft ökar sannolikheten att få ett arbete, vilket får fler att söka sig till arbetsmarknaden. Regeringens ekonomiska politik leder också till att arbetskraften ökar (se faktarutan ”Effekter av regeringens ekonomiska politik”). Bl.a. ökar arbetskraften till följd av att antalet platser i arbetsmarknadspolitiska utbildningsåtgärder minskar, då många av dem som har varit i en utbildningsåtgärd bedöms bli öppett arbetslösa eller sysselsatta. Även antalet personer i den kommunala vuxenutbildningen förväntas minska, vilket är en effekt av att det riktrade statsbidraget upphör. Detta leder också till en viss ökning av arbetskraften. En motverkande faktor är att andelen unga (16–24 år) av befolkningen i arbetsför ålder ökar, eftersom dessa i hög grad studerar och då inte tillhör arbetskraften.

Långvarigt sjuka personer utgör den näst största gruppen i arbetsför ålder som inte tillhör arbetskraften (se diagram 133). Denna grupp utgörs främst av personer som har sjuk- eller aktivitetsersättning. Antalet långvarigt sjuka utanför arbetskraften minskade 2005 och 2006, efter fyra års kraftig ökning. År 2007 och 2008 väntas en fortsatt svag minskning, vilket ger en positiv effekt på arbetskraften.

Sammantaget bedöms arbetskraften öka med ca 71 000 personer 2007 och med ca 35 000 personer 2008.

Diagram 134 Öppen arbetslöshet

Procent av arbetskraften, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

ARBETSLÖSHETEN SJUNKER TILL 4,3 PROCENT 2008

Den starka uppgången i antalet sysselsatta 2006 medförde, trots att arbetskraften samtidigt ökade kraftigt, att den öppna arbetslösheten föll (se tabell 27 och diagram 134). Ungefär 23 000 personer färre var arbetslösa 2006 jämfört med 2005. En del av den minskande arbetslösheten kan förklaras av en ökning av de arbetsmarknadspolitiska sysselsättningsåtgärderna (se diagram 125). Antalet personer i åtgärder kommer att ha halverats 2008 jämfört med 2006. Detta innebär att antalet personer i åtgärder 2008 kommer att vara det lägsta sedan 1990, då arbetslösheten var ca 1,7 procent. Till följd av den kraftiga sänkningen av antalet åtgärdsplatser kommer arbetslösheten att plana ut något un-

²³ Reguljärt studerande avser heltidsstuderande exkl. deltagare i arbetsmarknadspolitiska utbildningsåtgärder.

der 2007, trots att sysselsättningen ökar starkt (se diagram 134). Nästa år är minskningen i antalet personer i åtgärder betydligt mindre än i år, vilket medför att arbetslösheten återigen faller. Den öppna arbetslösheten sjunker från i genomsnitt 5,4 procent 2006 till 4,8 procent i år och till 4,3 procent nästa år (se tabell 27).

FAKTA

EFFEKTER AV REGERINGENS EKONOMISKA POLITIK

I *Konjunkturläget*, december 2006, redovisade Konjunkturinstitutet en bedömning av effekterna av regeringens ekonomiska politik i fördjupningen ”Effekter av den nya regeringens ekonomiska politik”. Denna faktaruta är en kort sammanfattning av de effekter som diskuterades i där.

Utbudet av arbetskraft ökar till följd av jobbavdraget och de neddragna arbetsmarknadspolitiska utbildningsåtgärderna. Jobbavdraget innebär att det lönar sig mer att arbeta, vilket ökar benägenheten att delta i arbetskraften. På lång sikt uppskattas jobbavdraget öka den potentiella arbetskraften med 1,2 procent. De personer som deltar i arbetsmarknadspolitiska utbildningsåtgärder räknas inte som en del av arbetskraften. En del av de personer som i dag deltar i utbildningsåtgärder som dras in, kommer att bli öppet arbetslösa eller finna ett jobb och därmed ingå i arbetskraften. Neddragningen av antalet utbildningsåtgärder bedöms öka den potentiella arbetskraften med ca 0,1 procent. Den potentiella arbetskraften bedöms därmed öka med 1,3 procent på lång sikt som en följd av regeringens reformer. Detta motsvarar ca 59 000 personer.

Även **jämviktsarbetslösheten** påverkas av regeringens reformer. Både jobbavdraget och de sänkta ersättningsnivåerna i a-kassan innebär att det lönar sig mer att arbeta jämfört med tidigare, även när hänsyn tas till de ökade avgifterna till a-kassan för dem som arbetar. Detta väntas få arbetslösa att söka arbete mer intensivt och därmed förbättra matchningen på arbetsmarknaden. Sammantaget bedöms dessa reformer minska jämviktsarbetslösheten med 0,4 procentenheter. Dessutom införs nystartsjobb, nedsatta arbetsgivaravgifter för yngre samt skatteavdrag för hushållsnära tjänster, vilket sammantaget bedöms minska jämviktsarbetslösheten med ytterligare 0,3 procentenheter. Regeringens ekonomiska politik innehåller dock andra reformer som ökar jämviktsarbetslösheten. Den kraftiga neddragningen av antalet deltagare i arbetsmarknadspolitiska åtgärder bedöms öka den öppna jämviktsarbetslösheten med 0,4 procentenheter. Slopandet av de särskilda avdragen vid beräkningen av socialavgifter bedöms höja jämviktsarbetslösheten med 0,1 procent. Sammantaget bedöms jämviktsarbetslösheten minska med 0,2 procentenheter som en följd av regeringens reformer. Detta motsvarar ca 9 000 personer.

Den potentiella **sysselsättningen** bestäms av den potentiella arbetskraften minus jämviktsarbetslösheten. De ovan diskuterade effekterna på den potentiella arbetskraften och jämviktsarbetslösheten innebär därmed att den potentiella sysselsättningen ökar med 1,5 procent på lång sikt, dvs. ca 68 000 personer.

Resursutnyttjande

Resursutnyttjandet på arbetsmarknaden har ökat relativt snabbt. Konjunkturbarometerns frågor om brist på arbetskraft är en viktig indikator för resursutnyttjandet. Bristen på arbetskraft i näringslivet har tilltagit det senaste året (se diagram 135). Ungefär 27 procent av företagen upplever brist på arbetskraft, vilket dock är betydligt lägre än under den senaste konjunkturtoppen 2000. Framför allt är det i byggbranschen och i vissa tjänstebanscher, där sysselsättningsökningen varit särskilt stor, som bristtalen är höga. Andelen företag som uppger brist på efterfrågan på företagets produkter som främsta hindret för utökad verksamhet har minskat det senaste året. Fortfarande anger dock bara 18 procent av företagen i näringslivet att tillgången på arbetskraft utgör det främsta hindret, medan 15 procent anger tillgången på maskiner och lokaler (se diagram 136).

Även den måttliga löneökningstakten och den låga inflationen är tecken på att det fortfarande finns lediga resurser på arbetsmarknaden (se diagram 137). Lönerna i näringslivet har ökat med ca 3 procent årligen de senaste åren, vilket är lägre än den löneökningstakt på drygt 4 procent som på längre sikt bedöms vara förenlig med inflationsmålet. Inflationstakten har under samma tid legat betydligt under inflationsmålet på 2 procent. Under 2007 och 2008 väntas löneökningstakten stiga till följd av det successivt allt stramare resursutnyttjandet.

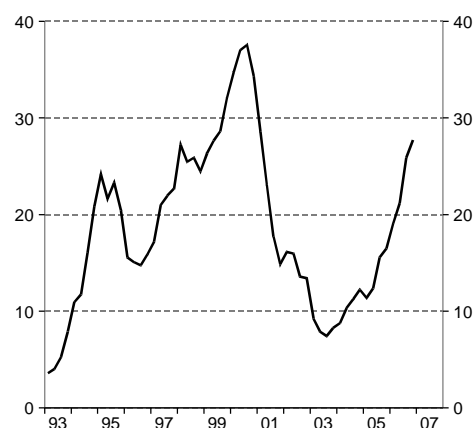
Arbetsmarknadsgapet sammanfattar Konjunkturinstitutets bedömning av resursutnyttjandet på arbetsmarknaden och baseras bl.a. på ovan nämnda indikatorer. Det definieras som de faktiskt arbetade timmarnas procentuella avvikelse från potentiellt arbetade timmar. Potentiellt arbetade timmar bestäms i sin tur i första hand av jämviktsarbetslösheten och potentiell arbetskraft. Jämviktsarbetslösheten är den nivå på arbetslösheten som är förenlig med en inflation i nivå med inflationsmålet. Jämviktsarbetslösheten bestäms i huvudsak av hur väl arbetsmarknaden och lönebildningen fungerar. Potentiell arbetskraft definieras som den nivå där arbetskraften är konjunkturrellt balanserad. Potentiell arbetskraft bestäms i första hand av utbudsfaktorer, så som demografi och antalet sjuka utanför arbetskraften.

Jämviktsarbetslösheten bedöms för närvarande uppgå till 4,6 procent, vilket är 0,3 procentenheter lägre än den faktiska arbetslösheten det fjärde kvartalet 2006 (se tabell 28).

Den potentiella arbetskraften har stigit relativt snabbt de senaste två åren och bedöms fortsätta att öka i god takt även i år och nästa år. Delvis beror detta på en snabb ökning av befolkningen i arbetsför ålder (16–64 år), vilken dock till stor del motverkas av en ogynnsam förändring av ålderssammansättningen. Det är i första hand yngre och äldre åldersgrupper som ökar, vilka har ett relativt lågt arbetskraftsdeltagande. Regeringens politik för att stimulera arbetskraftsdeltagandet bedöms också få

Diagram 135 Brist på arbetskraft i näringslivet

Andel företag, procent, kvartalsvärden

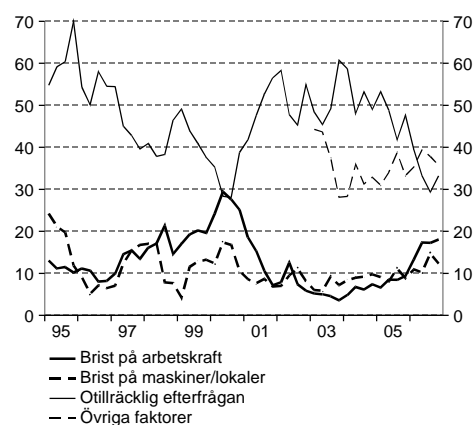

Anm. Sammanvägt mått baserat på branscher i Konjunkturbarometern.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 136 Främsta hindret för företagets verksamhet

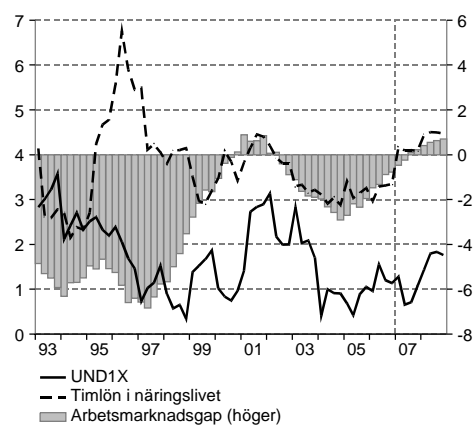
Andel företag, procent, kvartalsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 137 Arbetsmarknadsgap, timlön och UND1X-inflation

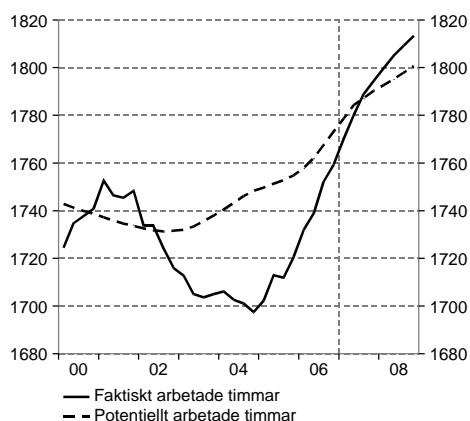
Procent av potentiellt arbetade timmar respektive årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källor: SCB, Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

Diagram 138 Antal arbetade timmar

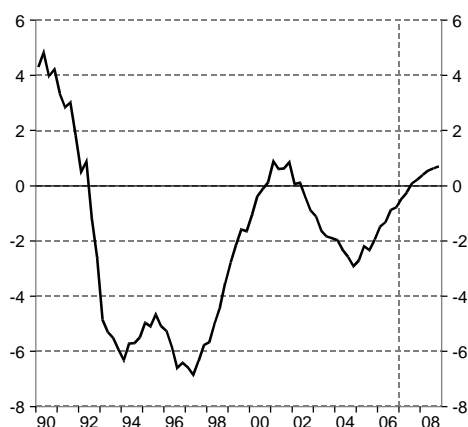
Miljoner timmar, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 139 Arbetsmarknadsgap

Procent av potentiellt arbetade timmar, säsongrensade kvartalsvärden

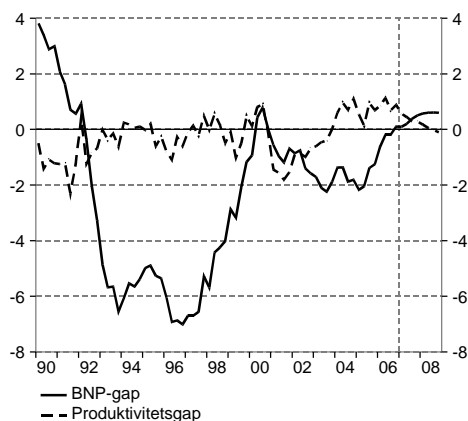

Anm. Arbetsmarknadsgapet är beräknat som arbetade timmars avvikelser från sin potentiella nivå.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 140 BNP-gap och produktivitet

Procent av potentiell BNP respektive potentiell produktivitet, säsongrensade kvartalsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

betydande effekter de närmaste åren (se faktarutan "Effekter av regeringens ekonomiska politik").

Sammantaget bedöms potentiell arbetskraft öka med i genomsnitt 0,8 procent per år 2007 och 2008. Den faktiska arbetskraften ökar betydligt snabbare, på grund av den konjunkturella återhämtningen.

Osäkerheten i Konjunkturinstitutets bedömning av såväl jämviktsarbetslösheten som den potentiella arbetskraften är dock betydande. Konjunkturinstitutets bedömningar omprövas kontinuerligt i ljuset av ny information.

Under 2007 och 2008 ökar de faktiskt arbetade timmarna betydligt snabbare än potentiellt arbetade timmar och arbetsmarknadsgapet sluts under det tredje kvartalet 2007 (se diagram 138). Under 2008 blir arbetsmarknadsgapet något mer positivt, ca 0,6 procent som årsgenomsnitt, vilket innebär att resursutnyttjandet blir något ansträngt (se diagram 139).

BNP-gapet definieras som faktisk BNP:s procentuella avvikelser från potentiell BNP. Medan arbetsmarknadsgapet stiger krymper det nu positiva produktivitetens gap successivt. BNP-gapet slöts det fjärde kvartalet 2006 och stiger till 0,6 procent 2008 (se diagram 140). Från och med 2007 kan därmed BNP i genomsnitt inte öka snabbare än potentiell BNP utan att resursutnyttjandet tenderar att bli ansträngt.

Tabell 28 Resursutnyttjandet

Nivå i miljoner respektive årlig procentuell förändring

	2005	2005	2006	2007	2008
Jämviktsarbetslöshet ¹		4,5	4,6	4,6	4,5
Öppen arbetslöshet ²		5,9	5,4	4,8	4,3
Potentiellt arbetade timmar	7 009	0,4	0,7	1,1	0,6
Faktiskt arbetade timmar	6 848	0,6	2,0	2,2	1,3
Arbetsmarknadsgap³		-2,3	-1,1	-0,1	0,6
Potentiell BNP	2 709	2,9	3,2	3,5	3,0
Faktisk BNP	2 663	2,8	4,8	4,1	3,3
BNP-gap⁴		-1,7	-0,2	0,3	0,6

¹ Nivå i procent av den potentiella arbetskraften. ² Nivå i procent av arbetskraften.³ Faktiskt arbetade timmars avvikelser i procent från potentiellt arbetade timmar.⁴ BNP:s avvikelser från potentiell BNP.

Anm. Beräkningarna är korrigerade för olika antal arbetsdagar.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Löner, vinster och priser

Det förväntade utfallet av den pågående avtalsrörelsen bedöms tillsammans med den starka arbetsmarknaden leda till att löneökningstakten växlar upp. Inflationstakten bedöms dock fortsätta att understiga inflationsmålet även under 2007 och 2008.

De första löneavtalen på arbetsmarknaden är nu klara.²⁴ Inom industrin innebär flera av de större avtalen att de avtalsmässiga arbetskostnaderna ökar med 10,2 procent över en treårsperiod. Avtalen inom industrin har vid de senaste avtalsrörelserna varit normgivande för den övriga arbetsmarknaden.

Timplönerna i näringslivet har de senaste fyra åren ökat med 3,2 procent per år i genomsnitt. Den låga löneökningstakten berodde huvudsakligen på den konjunkturrellt svaga arbetsmarknaden. Den stigande sysselsättningen, och det därmed gradvis stigande resursutnyttjandet på arbetsmarknaden, och de nya avtalen medför successivt stigande löneökningar framöver (se diagram 141). Timplönerna i näringslivet stiger med 4,1 procent 2007 och 4,5 procent 2008, vilket är en upprevidering med 0,3 respektive 0,4 procentenheter jämfört med prognosen i Konjunkturläget i december 2006.

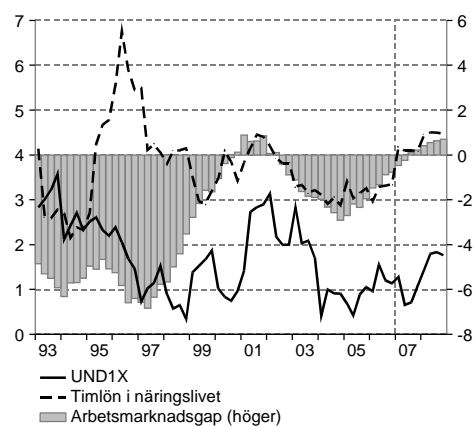
De senaste årens måttliga löneökningstakt och den starka produktivitetstillväxten har medfört att enhetsarbetskostnaden sammantaget fallit de senaste fem åren. En konjunkturrell försvagning av produktivitetstillväxten och en allt snabbare löneökningstakt medför att enhetsarbetskostnaden i genomsnitt ökar med 2,8 procent per år 2007 och 2008. Detta är betydligt högre än den ökningstakt som i ett långsiktigt perspektiv bedöms vara förenlig med 2 procents inflation. Det låga kostnadstrycket i utgångsläget, och näringslivets i nuläget höga vinster, medför dock att den snabba ökningen av enhetsarbetskostnaden får begränsade effekter på inflationen 2007 och 2008. Det är först på lite sikt, efter 2008, som den snabbt stigande enhetsarbetskostnaden bedöms leda till att inflationen överstiger 2 procent (se fördjupning ”Konjunkturinstitutets reporäntebedömning”).

UND1X-inflationen har understigit Riksbankens inflationsmål under flera år, främst beroende på den svaga konjunkturen och den svaga utvecklingen av enhetsarbetskostnaden. Det låga uppdämda kostnadstrycket och sjunkande energipriser innebär att UND1X-inflationen begränsas till 1,7 procent 2008.

UND1X-inflationen exklusive energi beräknas då vara 1,9 procent.

Diagram 141 Arbetsmarknadsgap, timplön och UND1X-inflation

Procent av potentiellt arbetade timmar respektive årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

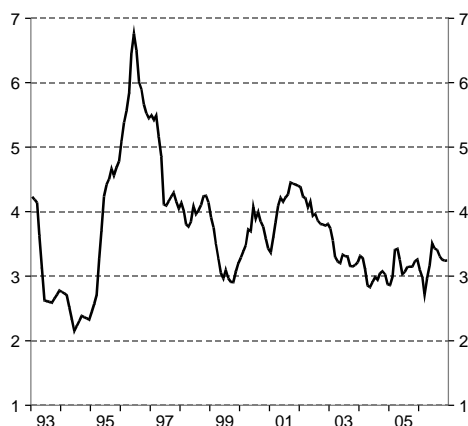

Källor: SCB, Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

²⁴ Konjunkturinstitutet har i denna prognos beaktat avtalsuppgörelser t.o.m. den 21 mars 2007.

Diagram 142 Timlön i näringslivet

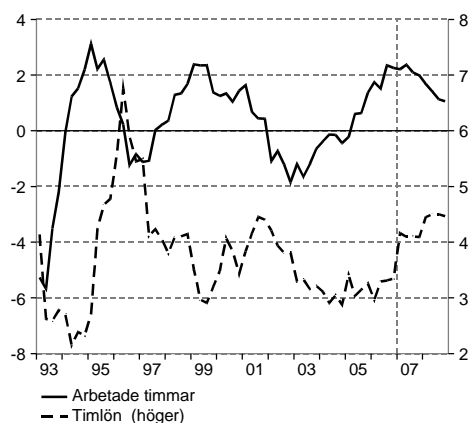
Årlig procentuell förändring, 3-månaders glidande medelvärde

Källa: Medlingsinstitutet.

Diagram 143 Arbetade timmar i hela ekonomin och timlön i näringslivet

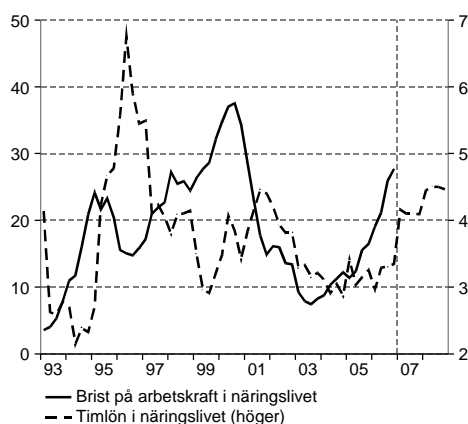
Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 144 Brist på arbetskraft och timlön i näringslivet

Andel företag, procent respektive årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Anm. Sammanvägt mått baserat på branscher i Konjunkturbarometern

Källa: Konjunkturinstitutet.

Löner och arbetskostnader

MÄTLIGA LÖNEÖKNINGAR HITTILLS

Löneökningarna i näringslivet har varit låga sedan 2003, vilket i huvudsak återspeglar den konjunkturrellt svaga arbetsmarknaden. År 2005 uppgick de till 3,2 procent, vilket är marginellt högre än 2004. Löneökningarna blev ungefär lika höga 2006 som 2005 (se diagram 142). Inom handel, hotell och restaurang och kreditinstitut ökade lönerna långsammare medan de ökade snabbare inom byggbranschen och transportsektorn.

TIMLÖNEN I NÄRINGSLIVET ÖKAR SNABBARE FRAMÖVER

Sysselsättningen har stigit sedan det andra kvartalet 2005 och under hösten 2006 har en markant ökning skett. Antalet arbetade timmar ökade snabbt 2006 och fortsätter att öka i rask takt 2007, medan ökningstakten dämpas något 2008 (se diagram 143). Detta medför att resursutnyttjandet på arbetsmarknaden stiger snabbt. Arbetsmarknadsgapet blir därför gradvis mindre negativt och sluts under det tredje kvartalet 2007 för att därefter bli positivt.

Bristtalen för arbetskraft som redovisas i Konjunkturbarometern har ökat sedan 2003 (se diagram 144). Detta är särskilt tydligt i byggbranschen och företagsnära tjänstebranscher. Ännu så länge råder dock ingen generell brist på arbetskraft. Men i takt med att resursutnyttjandet ökar blir det allt svårare för arbetsgivare att hitta arbetskraft med rätt kompetens, vilket tenderar att pressa upp löneökningstakten. Den ekonomiska politiken väntas dock stimulera arbetsutbudet och därmed i viss mån begränsa uppgången i resursutnyttjandet.

Den starka arbetsmarknaden tillsammans med det förväntade utfallet av den pågående avtalsrörelsen leder till att löneökningstakten växlar upp framöver.

AVTALSRORELSEN 2007

Avtalsrörelsen 2007 berör 2,8 miljoner arbetstagare. Den sista mars löper avtalen ut för 1,1 miljoner anställda inom industri-, tjänste- och byggbranscherna. Under våren löper också avtalen ut för ytterligare 420 000 anställda inom bl.a. industri-, handel-, hotell- och restaurangbranscherna. Den 30 juni löper avtalen ut för 1 miljon anställda inom den kommunala sektorn och slutligen löper statens avtal ut den sista september.

Resursutnyttjandet på arbetsmarknaden är högre nu än vid tidpunkten för avtalsrörelsen 2004. Mot denna bakgrund är det inte förvånande att avtalsrörelsen 2007 resulterar i högre avtal än 2004. Enligt Prosperas enkätundersökning förväntar sig såväl arbetsgivar- som löntagargrupperna något högre löneökningar de närmaste tre åren än vad de gjorde inför avtalsrörelsen 2004 (se diagram 145).

De första avtalen inom industrins område har nu slutits. Fle- ra av de större avtalen har resulterat i arbetskostnadsökningar på sammanlagt 10,2 procent över en treårsperiod. Detta är något högre än vad som antogs i Konjunkturläget i december. Innehål- len i avtalen varierar dock mellan olika avtalsområden och mel- lan arbetare och tjänstemän, och innehåller både lönepotter och kostnader för pensionsavtal och höjning av lägstalöner.

De avtal som slutits per den 21 mars innebär att de avtalade arbetskostnadsökningarna blir ca 0,9 procentenheter högre per år än motsvarande avtal 2004. För arbetare inom industrin blev den avtalsmässiga höjningen 2004 totalt 7,3 procent över en treårsperiod. För tjänstemän var den totala avtalade höjningen 2004 mellan 5,8 och 7,3 procent.

Sammantaget bedöms det stigande resursutnyttjandet på ar- betsmarknaden medföra att löneökningstakten stiger framöver. Detta bekräftas också av att de avtal som hittills slutits hamnat på en betydligt högre nivå än avtalen gjorde 2004. Timlönerna i näringslivet ökar 2007 med 4,1 procent och 2008 med 4,5 procent.

HÖGRE LÖNEÖKNINGAR I BYGGBRANSCHEN ÄN I INDUSTRIEN

Sysselsättningen inom industrin har utvecklats svagare än inom näringslivet som helhet under 2000-talet och trenden väntas kvarstå framöver (se diagram 146). Timlönerna i industrin fort- sätter bl.a. därför att öka något långsammare än i näringslivet som helhet (se tabell 29).

Sysselsättningen i byggbranschen har ökat påtagligt under 2005 och under 2006 till följd av den mycket starka byggkon- junkturen. Byggföretagens bristtal för arbetskraft enligt Kon- junkturbarometern är på de högsta nivåerna sedan början av 2000. Den snabbare ökningen i efterfrågan på arbetskraft i byggbranschen jämfört med i näringslivet som helhet väntas avspeglas i en fortsatt högre löneökningstakt i byggsektorn.

Tabell 29 Timlön enligt Konjunkturlönestatistiken

Årlig procentuell förändring

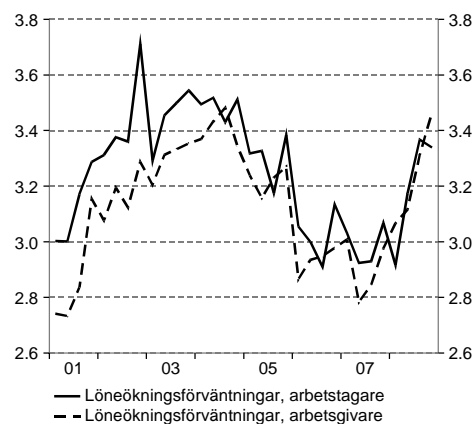
	2005	2006	2007	2008
Industri	3,1	3,2	3,9	4,3
Byggbranschen	3,1	3,3	4,9	4,9
Tjänstebranscher	3,3	3,3	4,2	4,5
Näringsliv	3,2	3,2	4,1	4,5
Kommunal sektor	2,8	3,1	4,0	4,3
Stat	3,3	3,1	4,0	4,3
Totalt	3,1	3,1	4,1	4,4

Källor: Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

Efterfrågan på arbetskraft i tjänstebranscherna har stigit sedan en tid tillbaka (se även kapitlet ”Produktion och arbetsmark- nad”). Den förhållandevis starka efterfrågeökningen har bara

Diagram 145 Löneförväntningar på två års sikt

Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

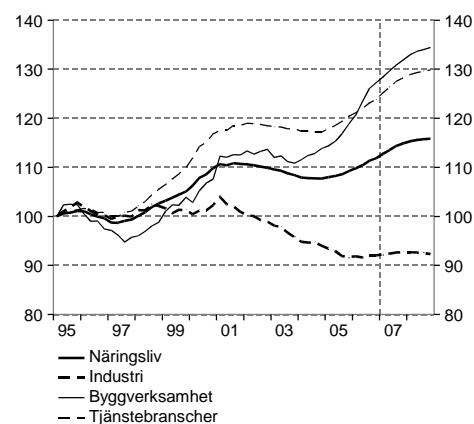

Anm. Löneförväntningarna är tidsförskjutna för att avspegla den tidpunkt löneförväntningarna avser.

Källa: Prospera.

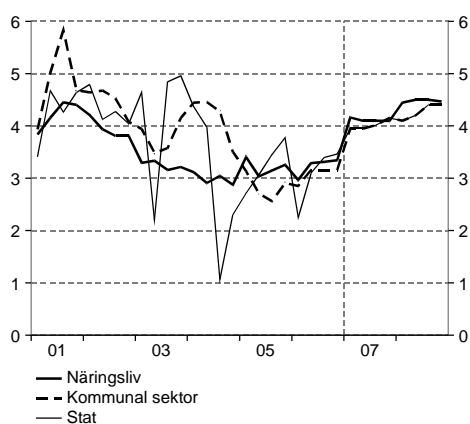
Diagram 146 Sysselsättning i näringslivet

Index 1995 kvartal 1=100

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 147 Timlön i näringsliv, kommunal sektor och stat
Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källor: Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

medfört en marginellt högre löneökningstakt i tjänstebranscherna än i näringslivet som helhet 2006 (se diagram 147 och tabell 29). En snabbt ökande efterfrågan på uppdrags- och konsulttjänster medför att dessa branscher upplever en ökad brist på arbetskraft. Lönerna i tjänstebranscherna bedöms framöver öka i ungefär samma takt som i näringslivet som helhet.

Löneökningstakten såväl i den kommunala sektorn som i staten bedöms hamna på 3,1 procent 2006, dvs. något under genomsnittet för näringslivet. När resursutnyttjandet på arbetsmarknaden blir högre stiger löneökningstakten i den offentliga sektorn vanligen långsammare än i näringslivet. Lönerna i den offentliga sektorn ökar därför något långsammare än i näringslivet även 2007 och 2008.

ENHETSARBETSKOSTNADEN STIGER 2007

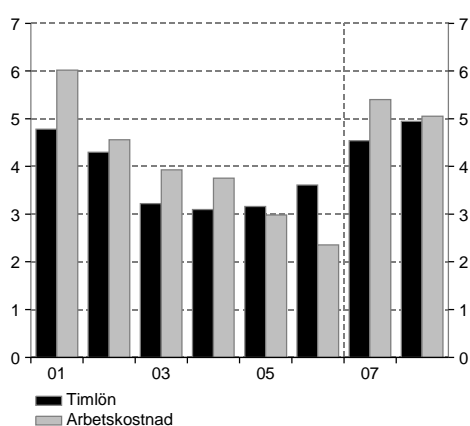
Timlönen enligt nationalräkenskaperna (NR) ökar normalt något snabbare än timlönen enligt Konjunkturlönestatistiken (KL) som en följd av definitions- och metodskillnader. Syftet med NR-statistiken är att redovisa ekonomins samlade inkomster och utgifter medan syftet med KL-statistiken främst är att mäta lön för arbetad tid. Därför inkluderar NR-statistiken alla lönepåslag och andra utgifter som räknas som lönekostnader. Löneökningstakten enligt nationalräkenskaperna prognostiseras att bli 4,5 procent 2007 och 4,9 procent 2008 i näringslivet som helhet (se diagram 148). Skillnaden mellan KL-statistiken och NR-statistiken bedöms till viss del vara procyklisk, dvs. när resursutnyttjandet blir mer ansträngt tenderar också skillnaderna i lönemåttet mellan de två statistikällorna att öka.

År 2006 har företagen i näringslivet fått en tillfällig rabatt på de pensionspremier som ingår i de avtalade kollektiva avgifterna. Detta sänkte arbetskostnadsökningen med 1,13 procentenheter 2006. Även 2007 får företagen i näringslivet en mindre rabatt, vilket håller tillbaka rekylen på arbetskostnadsökningarna 2007 från premiepensionsrabatten 2006. Den tillfälliga pensionspremierabatten bedöms få försumbara effekter på inflationen.

De lagstadgade arbetsgivaravgifterna stiger långsammare än timlönen 2008 bl.a. på grund av de sänkta arbetsgivaravgifterna för personer mellan 18 och 24 år. Förslaget träder i kraft från och med halvårsskiftet 2007 och får därmed full effekt först helåret 2008 (se diagram 148 och tabell 30).

Diagram 148 Timlön och arbetskostnad i näringslivet

Årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 30 Arbetskostnad och lön per timme och per producerad enhet i näringslivet

Kronor per timme respektive årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

	2005	2005	2006	2007	2008
Timlön (KL)		3,2	3,2	4,1	4,5
Timlön (NR)	176	3,2	3,6	4,5	4,9
Arbetsgivaravgifter (NR)	78	2,6	-0,5	7,4	5,3
Arbetskostnad (NR)	253	3,0	2,4	5,4	5,1
Produktivitet ¹		2,7	3,7	2,5	2,3
Enhetsarbetskostnad		0,3	-1,3	2,8	2,7

Anm. I arbetsgivaravgifter ingår kollektiva avgifter och löneskatter. KL avser konjunkturlönestatistiken och NR avser nationalräkenskaperna.

¹ Produktivitetens utvecklingen i denna tabell är beräknad enbart med anställdas arbetade timmar, dvs. företagarnas arbetstimmar beaktas inte.

Källor: SCB, Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

Enhetsarbetskostnaden, dvs. kostnaden per producerad enhet, i näringslivet ökade med 0,3 procent 2005 (se diagram 149). Det var en högre ökning än de närmast föregående åren, främst till följd av en lägre produktivitetsokning. År 2006 minskade enhetsarbetskostnaden på grund av den starka produktivitetstillväxten, de måttliga löneökningarna och den tillfälliga rabatten på pensionspremien. Exklusive premierabatten sjönk enhetsarbetskostnaden med 0,2 procent 2006, medan den stiger med 1,8 procent 2007 och med ytterligare 2,5 procent 2008. Den successivt högre ökningstakten beror delvis på att produktivitetsoökningen gradvis dämpas under konjunkturuppgången men också på att arbetskostnaderna ökar snabbare.

Enhetsarbetskostnaden stiger snabbare både År 2007 och 2008 än den ökningstakt på 1,7 procent som på längre sikt bedöms vara förenlig med stabil inflation om 2 procent.

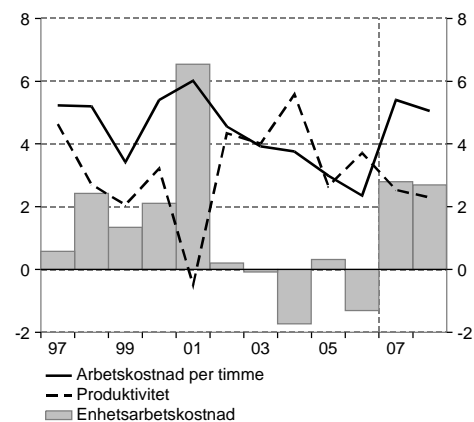
Lönsamhet

NÄRINGSLIVETS LÖNSAMHET HAR FORTSATT ÖKA

Vinstandelen i näringslivet ökade ytterligare 2006 och hamnade därmed, räknat exklusive finans- och fastighetsverksamhet, över genomsnittet för de senaste 25 åren (se diagram 150). 2007 och 2008 minskar vinstandelen något (se tabell 31). Den starka ökningen av vinstandelen 2006, liksom minskningen 2007 och 2008, beror i viss mån på den tillfälliga pensionspremierabatten.

Diagram 149 Enhetsarbetskostnad i näringslivet

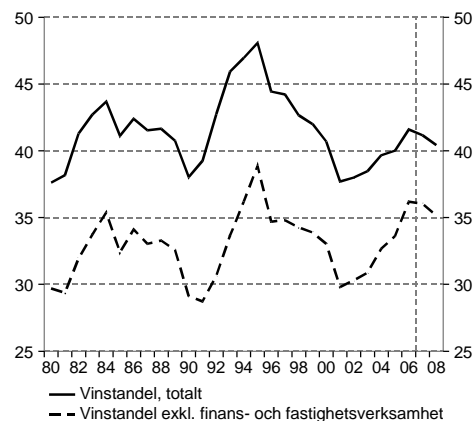
Årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

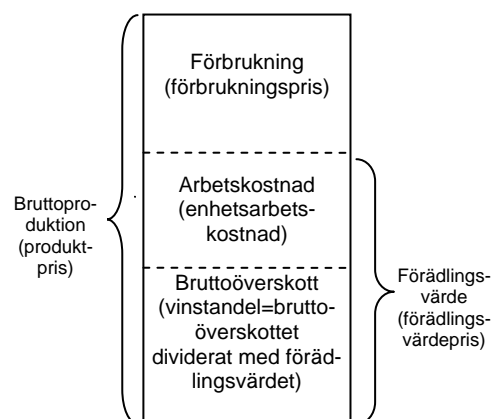
Diagram 150 Vinstandel i näringslivet

Procent

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Figur 1 Bruttoproduktionsvärdet

Anm. Förenklad figur där övriga produktskatter och produktsubventioner ej tagits med.

Tabell 31 Priser, produktionskostnader och vinstandelar i näringslivet

Årlig procentuell förändring

	2004	2005	2006	2007	2008
Ej kalenderkorrigerat					
Förädlingsvärdepris ¹	-0,3	0,9	1,6	2,1	1,3
Produktpris	1,5	2,2	3,1	1,8	1,3
Förbrukningspris	3,1	3,7	4,3	1,5	1,2
Enhetsarbetskostnad (ULC)	-2,2	0,3	-1,0	2,9	2,6
Arbetskostnad per timme	2,7	2,9	2,9	5,7	4,8
Produktivitet ²	5,1	2,6	3,9	2,7	2,2
Vinstandel ³	1,2	0,3	1,6	-0,4	-0,7
Kalenderkorrigerat					
Enhetsarbetskostnad (ULC)	-1,7	0,3	-1,3	2,8	2,7
Arbetskostnad per timme	3,7	3,0	2,4	5,4	5,1
Produktivitet ²	5,6	2,7	3,7	2,5	2,3
Vinstandel ³	0,9	0,3	1,7	-0,4	-0,8

¹ Förädlingsvärdepriset beräknas genom att genomsnittspriset för förbrukade insatsprodukter (förbrukningspriset) räknas av från genomsnittspriset för de producerade produkterna (produktpriset).

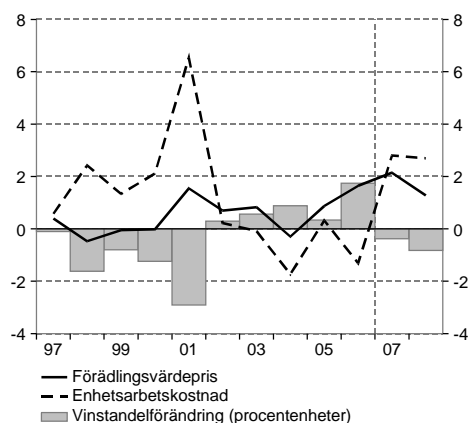
² Produktivitetsutvecklingen i denna tabell är beräknad enbart för anställda, dvs. företagarnas arbetstimmar beaktas inte.

³ Bruttoöverskottet är dividerat med förädlingsvärdet till faktorpris, där produktionsskatter och -subventioner har beaktats. Förändringen är uttryckt i procentenheter.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 151 Förädlingsvärdepris och enhetsarbetskostnad i näringslivet

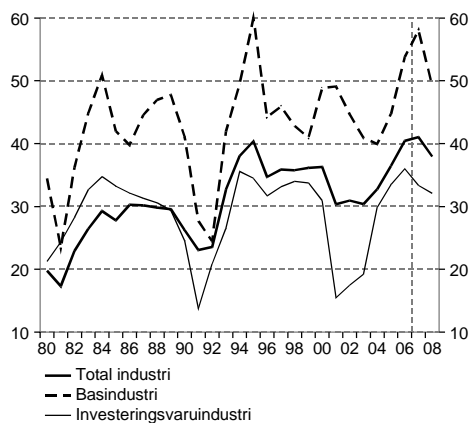
Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 152 Vinstandelar i industrin

Procent

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Det genomsnittliga produktpriset i näringslivet ökade markant 2006 då petroleum- och metallpriserna steg kraftigt. Det genomsnittliga förbrukningspriset för näringslivet steg ännu kraftigare än produktpriset. Ökningen av produktpriset var ändå så pass stark att den mer än kompenserade för det höjda förbrukningspriset. Därmed steg förädlingsvärdepriset betydligt mer än i genomsnitt under den senaste tioårsperioden (se diagram 151 och figur 1). Enhetsarbetskostnaden minskade samtidigt till följd av en god produktivitetstillväxt och låga arbetskostnadsökningar. Sammantaget medförde detta en påtaglig ökning av vinstandelen i näringslivet 2006.

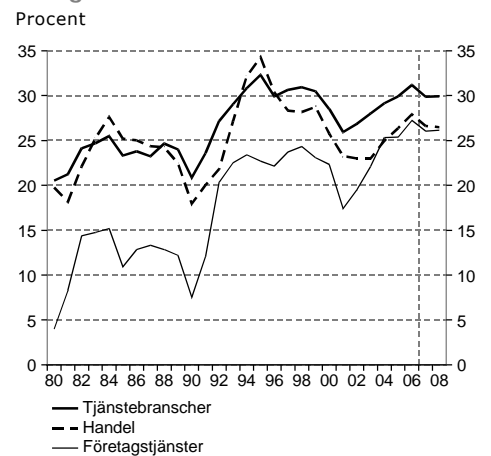
Under 2007 och 2008 stiger enhetsarbetskostnaden i näringslivet ganska snabbt. Produktivitetsökningen dämpas konjunkturrellt, samtidigt som lönerna ökar betydligt snabbare. Dessutom upphör den tillfälliga pensionspremierabatten i huvudsak 2007 och resterande del 2008. Förädlingsvärdepriset fortsätter att stiga, men inte lika snabbt som enhetsarbetskostnaden, varför vinstandelen minskar något både 2007 och 2008.

Vinstandelen i industrin fortsatte att öka 2006, och beräknas öka ytterligare något 2007 (se diagram 152). I år liksom i följande är det främst den gynnsamma prisutvecklingen på världsmarknaden för petroleumprodukter, skogsindustrins produkter och metaller som höjer upp vinstandelen i industrin. Detta gynnar framför allt raffinaderierna samt skogs- och metallindustrin. Vinstandelen i basindustrin hamnar därmed på en mycket hög nivå. Övriga delar av industrin missgynnas av de kraftiga prisökningarna på både hemmaproducerade och importerade insatsvaror som för-

brukas i produktionsprocessen. Den hårda konkurrenssituationen på världsmarknaden, särskilt för investeringsvaror, gör det däremot svårt för många industriföretag att fortsätta höja priserna i takt med kostnadsökningarna. Ett prisfall för metaller 2008 torde dock underlätta för investeringsvaruindustrin att täcka sina kostnadsökningar. En svagare prisutveckling för skogsindustrins produkter och metaller 2008 innebär samtidigt att vinstandelen i industrin totalt sett minskar något.

I tjänstebranscherna har en stark inhemsk efterfrågeutveckling och måttliga arbetskostnadsökningar skapat utrymme för företagen, främst producenter av företagstjänster, att höja vinstmarginalerna till historiskt sett mycket höga nivåer 2006. 2007 och 2008 ökar arbetskostnaden snabbare och vinstandelen sjunker något i tjänstebranscherna som helhet (se diagram 153).

Diagram 153 Vinstandelar i tjänstebranscherna exkl. finans- och fastighetsverksamhet

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

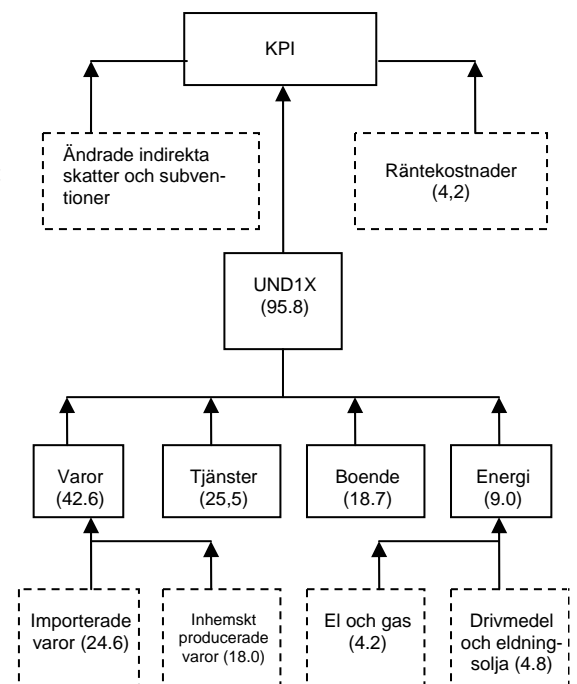
Inflation

Inflationstakten steg gradvis under 2005 och första halvåret 2006. Under hösten och vintern har UND1X-inflationen dock vänt nedåt, främst beroende på att energipriserna fallit. Inflationstakten var i februari 2,0 procent enligt konsumentprisindex (KPI) och 1,3 procent enligt UND1X (se diagram 154). Detta inflationsmått avviker ifrån KPI-inflationen genom att räntekostnader för egna hem samt den direkta effekten av förändrade indirekta skatter och subventioner är borträknade (se figur 2).

Även om Riksbankens inflationsmål avser KPI används normalt UND1X som underlag för Riksbankens penningpolitiska beslut. Sverige har haft en betydligt lägre inflation än merparten av länderna inom t.ex. euroområdet under ett antal år. Eftersom Sverige i stort sett har samma handelspartners som länderna i euroområdet i stort indikerar den förhållandevis låga svenska inflationen att det framför allt är inhemska faktorer som dämpat inflationen. De senaste åren har löneökningstakten varit låg.

Dessutom har produktivitetstillväxten blivit överraskande stark. Detta har medfört att kostnaden för en producerad enhet, enhetsarbetskostnaden, har fallit något under den senaste femårsperioden (se diagram 155). Enhetsarbetskostnaden bestämmer i hög grad prisnivån på lång sikt, men förändringen i enhetsarbetskostnaden påverkar inflationen med en betydande fördröjning. De senaste årens låga enhetsarbetskostnadsökningar dämpar därför fortfarande inflationen.

Figur 2 Inflationsmått

Anm. Parentes anger procentuell vikt i KPI 2007. Ändrade indirekta skatter och subventioner har ingen explicit vikt. Boende avser boende exkl. ränte- och energikostnader.

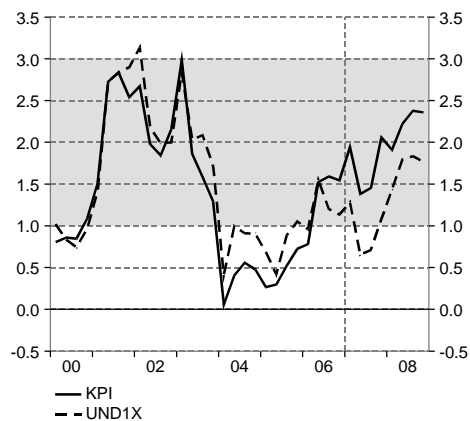
Källa: SCB.

INFLATIONEN STIGER LÅNGSAMT

Inflationstrycket stiger successivt under 2007 och 2008. Den låga inflationen 2007 förklaras främst av enhetsarbetskostnadens svaga utveckling under de senaste åren. Produktiviteten ökade snabbt 2006. Ökningen av produktiviteten bedöms 2006 till viss del vara av tillfällig karaktär och produktivitetstillväxten dämpas

Diagram 154 Inflation

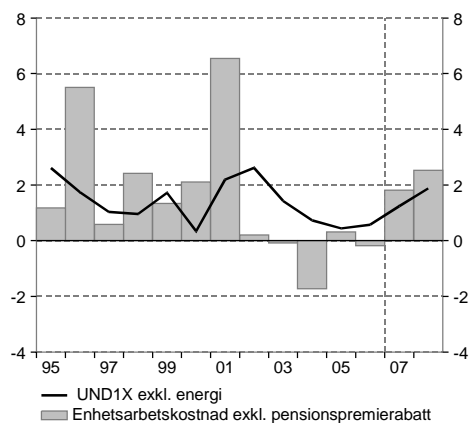
Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 155 Inflation och enhetsarbetskostnad

Årlig procentuell förändring

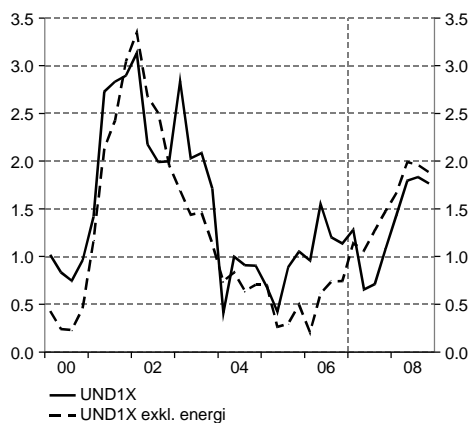

Anm. Enhetsarbetskostnaden i näringslivet, rensad för den tillfälliga pensionspremierabatten för 2006, kalenderkorrigerad.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 156 Underliggande inflation

Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

därför påtagligt framöver. Tillsammans med de högre löneökningarna medför detta att enhetsarbetskostnaden stiger snabbt 2007 och 2008. Kostnadstrycket bedöms dock vara lågt i utgångsläget på grund av senaste årens svaga enhetsarbetskostnadsutveckling. Successivt ökar dock kostnadstrycket och inflationstakten kommer gradvis att närma sig inflationsmålet.

Situationen är annorlunda nu än 2001, då resursutnyttjandet på arbetsmarknaden liknar det nuvarande läget. Enhetsarbetskostnaden hade då stigit snabbt under flera år. Eftersom priserna inte hade ökat lika snabbt som kostnaderna var vinstandelen inom de KPI-relevanta branscherna nedpressad. Företagen hade därför ett stort behov av att kompensera sig för kostnadsökningen och inflationen steg snabbt. Inflationssuppgången 2001 förstärktes också av en kraftig försvagning av kronan. I föl förstärktes kronan något och den väntas även bli något starkare i år och nästa år, vilket har en viss återhållande effekt på importpriserna.

Energipriserna faller under första halvåret 2007 och stiger sedan marginellt, vilket ger en dämpande effekt på inflationen såväl 2007 som 2008. Energipriser varierar ofta mycket och påverkar i hög grad UND1X-inflationen. UND1X exkl. energi är därför ett stabilare mått på den underliggande inflationstakten (se diagram 156). Enhetsarbetskostnadens successiva genomslag blir än tydligare i detta inflationsmått.

Sammantaget bedöms UND1X-inflationen exkl. energi blir 1,9 procent 2008 och UND1X-inflationen 1,7 procent.

Tabell 32 Konsumentpriser

Årlig procentuell förändring

	Vikt	2006	2007	2008	2008 dec
Varor	42,6	-0,1	0,2	0,7	0,9
Tjänster	25,5	1,0	1,9	2,5	2,4
Boende exkl. räntor och energi	18,7	1,6	2,7	3,7	3,6
UND1X exkl. energi	86,8	0,6	1,2	1,9	1,9
Energi	9,0	7,2	-1,5	0,2	0,7
UND1X	95,8	1,2	0,9	1,7	1,8
Räntekostnader ¹	4,2	0,2	0,7	0,6	0,7
Skatter och subventioner ¹		0,0	0,2	-0,1	
KPI	100,0	1,4	1,7	2,2	2,4
HIKP		1,5	1,3	1,6	1,7

¹ Bidrag till KPI-inflationen.

Anm. Alla priser förutom KPI och HIKP är beräknade exkl. direkta effekter av förändrade skatter och subventioner.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

VARUPRISINFLATIONEN ÄR FORTFARANDE LÅG

Varuprisinflationen är fortsatt låg, men stiger successivt under prognosperioden. Varupriserna ökar normalt långsammare än tjänstepriserna. Detta beror främst på att produktivitetstillväxten

inom varuproduktionen och i varuhandeln i genomsnitt är högre än i övriga tjänstebranscher.

En stigande löneinflation och en cykliskt avtagande produktivitetstillväxt medför att enhetsarbetskostnaden inom varubranscher och varuhandeln stiger allt snabbare under prognosperioden. Den stigande enhetsarbetskostnadstillväxten slår dock igenom på varuprisinflationen med betydande eftersläpning.

Även växelkursen påverkar normalt varuprisinflationen med viss eftersläpning. Växelkursen förstärks något de kommande åren. Detta ger en dämpande effekt på varuprisinflationen framöver (se diagram 157). Inflationstakten för varor blir 0,2 procent 2007 och 0,8 procent 2008.

TJÄNSTEPRISERNA STIGER SNABBARE

Den stigande löneökningstakten framöver bidrar till att tjänsteprisinflationen stiger. De senaste årens låga tjänsteprisinflation förklaras främst av den måttliga utvecklingen av enhetsarbetskostnaden inom tjänstebranscherna. Löneökningstakten stiger framöver till följd av det stigande resursutnyttjandet och att högre avtalade löneökningar är att vänta jämfört med de senaste åren. Tillsammans med den konjunkturellt avtagande produktivitetstillväxten medför detta att enhetsarbetskostnaden stiger relativt snabbt. Eftersom tjänstebranscher är arbetsintensiva påverkar detta i hög grad tjänsteprisinflationen, men liksom i varubranscherna med en viss eftersläpning. Tjänsteprisinflationen blir 1,9 procent 2007 och 2,5 procent 2008 (se diagram 158).

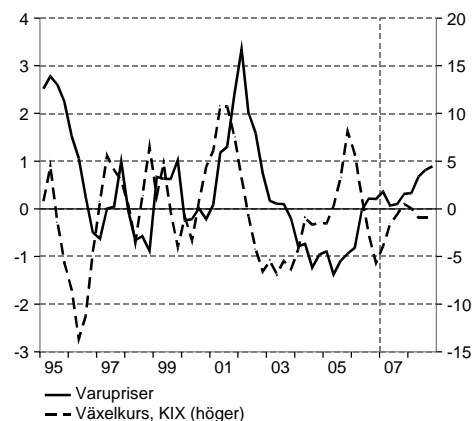
Ett antal regeländringar kommer att ge direkta effekter på tjänsteprisinflationen. Omläggningen av trafikförsäkringen väntas höja prisnivån för tjänster med 0,7 procent fr.o.m. juli 2007. Tandvårdsreformen väntas däremot sänka prisnivån för tjänster med 0,5 procent fr.o.m. juli 2008. Sammantaget bedöms dessa regeländringar höja nivån på såväl UND1X och KPI med knappt 0,1 procent 2008. Skattereduktionen för hushållsnära tjänster sänker nivån på KPI med knappt 0,1 procent fr.o.m. juli 2007.²⁵ Men återinförandet av trängselskatt i Stockholms innerstad höjer nivån på KPI med knappt 0,1 procent fr.o.m. augusti 2007.

ENERGI OCH BOENDE

Under 2005 och 2006 har ett stigande oljepris bidragit till en högre inflation. Det senaste halvåret har dock oljepriset fallit tillbaka. Oljepriset sjunker långsamt under prognosperioden och ger sammantaget ett negativt bidrag till inflationen.

Stigande elpriser har bidragit till en högre inflation under 2006. Sedan slutet av 2006 har dock priset på elbörsen Nordpool (spotpriset) fallit betydligt. Eftersom merparten av elkonsumenterna har kontrakt med tillsvidarepris och andra fasta kontrakt

Diagram 157 Varupriser och växelkurs
Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

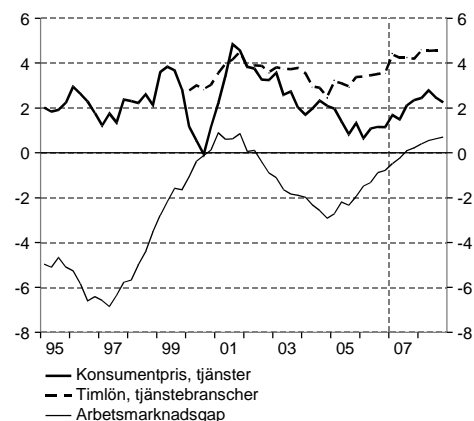

Anm. Varupriserna är beräknade exkl. förändrade indirekta skatter och subventioner. Ett negativt värde för växelkursen motsvarar en starkare krona.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 158 Tjänstepriser

Årlig procentuell förändring respektive procent av potentiellt arbetade timmar, kvartalsvärden

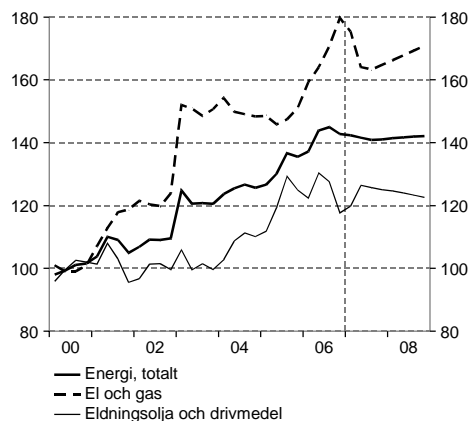
Anm. Konsumentpriset är beräknat exkl. förändrade indirekta skatter och subventioner. Timlön i tjänstebranscher är exkl. finans- och fastighetsverksamhet.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

²⁵ Konjunkturinstitutet antar att skatteavdraget för hushållsnära tjänster införs och beaktas i KPI på liknande sätt som det tidigare ROT-avdraget.

Diagram 159 Energipriser

Index 2000=100, kvartalsvärden

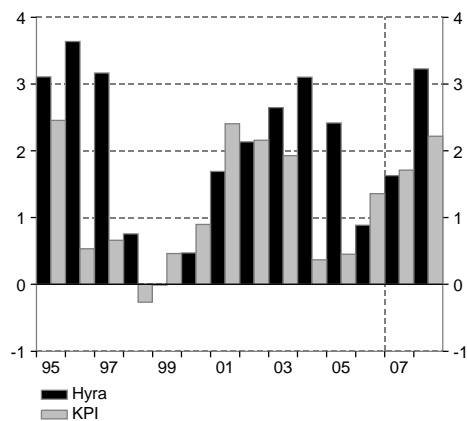
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

påverkas konsumentpriset på el med fördröjning. Än så länge har elpriset i konsumentledet endast påverkats till en mindre del av det lägre spotpriset. Under det närmaste halvåret kommer elpriset till konsument därför successivt att minska, vilket håller tillbaka inflationstakten främst under 2007. Elpriset bedöms sedan att stiga igen i takt med att priset på elbörsen åter börjar stiga fr.o.m. sommaren 2007 (se diagram 159).

Hyreshöjningarna blev 0,9 procent i genomsnitt 2006, vilket är betydligt lägre än det historiska genomsnittet.²⁶ Hyreshöjningarna bedöms bli måttliga även under 2007, men över det historiska genomsnittet under 2008, bl.a. beroende på stigande räntekostnader (se diagram 160).

Diagram 160 Hyror

Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

²⁶ Den genomsnittliga årliga ökningstakten för hyror mellan 1995 och 2006 är 2,0 procent och boende exklusive räntor 2,5 procent.

Offentliga finanser

Den starka konjunkturutvecklingen, den långsamma ökningen av offentliga utgifter och den starka arbetsmarknaden bidrar till starka offentliga finanser 2007 och 2008. Premiepensionssystemets överflyttning från den offentliga sektorn till den privata sektorn minskar det offentliga finansiella sparandet med ca 1 procentenhet.

De offentliga finanserna är fortsatt starka. Det finansiella sparandet i den offentliga sektorn (exklusive premiepensionssystemet) uppgår i år till 2,3 procent och 2008 till 2,7 procent som andel av BNP, vilket är den högsta nivån sedan 2000 (se tabell 33 och diagram 161).

Den starka konjunkturutvecklingen bidrar till att förbättra de offentliga finanserna. Stigande sysselsättning, lägre ersättningsnivåer vid arbetslöshet och en minskad sjukfrånvaro leder till att transfereringarna till hushållen fortsätter att utvecklas långsamt. Gynnsamma demografiska förhållanden under prognosperioden medför att den offentliga konsumtionen utvecklas förhållandevis återhållsamt. Sammantaget bidrar detta till att den offentliga sektorns utgifter som andel av BNP sjunker snabbt (se diagram 162). Den starkare arbetsmarknaden medför dessutom att skatteunderlaget blir större, vilket delvis motverkar skattebortfallet från regeringens reformer. Det höga offentliga finansiella sparandet förstärks således 2007 och 2008 trots kraftigt sänkta inkomstskatter.

Tabell 33 Den offentliga sektorns finansiella sparande (exklusive premiepensionssystemet)

Miljarder kronor, löpande priser respektive procent av BNP

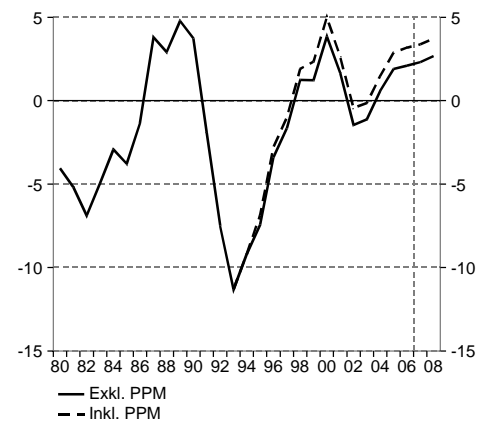
	2004	2005	2006	2007	2008
Inkomster	1 402	1 488	1 556	1 620	1 698
Procent av BNP	54,7	55,7	54,8	53,6	53,3
Utgifter	1 387	1 437	1 496	1 550	1 612
Procent av BNP	54,1	53,8	52,7	51,2	50,6
Finansiellt sparande	15	51	60	70	85
Procent av BNP	0,6	1,9	2,1	2,3	2,7

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Från och med i år redovisas premiepensionssystemet i den privata sektorn i stället för som tidigare i den offentliga sektorn (se fördjupning "Ny klassificering av premiepensionssystemet"). Denna redovisningsförändring minskar det offentliga finansiella sparandet som andel av BNP med ca 1 procentenhet, och såväl det offentliga sparandet som det privata sparandet revideras bakåt i tiden. Regeringen aviserade i samband med regeringsöverläggningarna den 23:e mars att regeringen avser att föreslå riksdagen att finanspolitiken framöver ska inriktas på att upprätthålla ett finansiellt sparande i den offentliga sektorn på motsvarande 1 procent av BNP i genomsnitt över konjunkturcykeln.

Diagram 161 Offentliga sektorns finansiella sparande

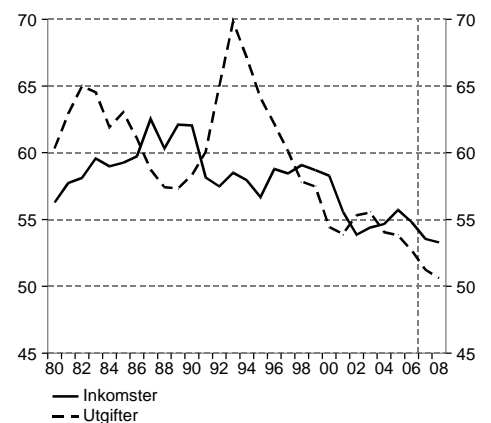
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 162 Inkomster och utgifter i offentlig sektor

Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Det genomsnittliga offentliga sparandet 2000–2007 exklusive premiepensionssystemet beräknas uppgå till 1,2 procent av BNP. Det konjunkturjusterade sparandet exklusive premiepensionssystemet ligger över 2 procent av BNP 2007 och 2008. En rimlig tolkning är därför att regeringens och riksdagens överskottsmål överträffas under prognosperioden.

Utvecklingen av det offentliga finansiella sparandet är dock mer svårbedömd än normalt eftersom den i hög grad beror på hur stora och långvariga de dynamiska effekterna blir av de reformer som regeringen genomfört, t.ex. det s.k. jobbavdraget och förändringarna i arbetslöshetsförsäkringen (se faktarutan ”Effekter av regeringens ekonomiska politik”). Tillkommande åtgärder, i synnerhet sådana som inte stimulerar utbudssidan i ekonomin, bör därför vara fullt ut finansierade i budgeten. Så vitt nu kan bedömas behöver den svenska ekonomin inte heller några ytterligare tillväxstimulanser från en expansiv finanspolitik de kommande åren.

Den ekonomiska politikens mål och inriktning

OFFENTLIGT SPARANDE NÅGOT ÖVER MÅLET – NEUTRAL FINANSPOLITIK

Målet för den offentliga sektorns finansiella sparande: Sparandet inklusive premiepensionssystemet ska uppgå till 2 procent av BNP över en konjunkturcykel.

En oförändrad ambitionsnivå innebär, i nuläget, att målet för det offentliga finansiella sparandet exklusive premiepensionssystemet justeras ner till 1 procent av BNP.

Åren 2000 till och med 2007, som motsvarar en konjunkturcykel, bedöms den offentliga sektorns finansiella sparande exklusive premiepensionssystemet uppgå till i genomsnitt 1,2 procent som andel av BNP. Det offentliga sparandet ligger därför något över målet.

Den starka tillväxten bidrar till att förstärka de offentliga finanserna under prognosperioden. För att bedöma de offentliga finansernas underliggande utveckling beräknar Konjunkturinstitutet ett konjunkturjusterat finansiellt sparande. I det konjunkturjusterade sparandet har konjunkturreffekter, sammansättnings effekter och vissa tillfälliga effekter rensats bort.²⁷ Detta mått visar alltså vilket sparande som skulle ha uppkommit vid ett balanserat resursutnyttjande och en normal sammansättning av BNP. Det konjunkturjusterade sparandet kan därför under en-

²⁷ I beräkningen av det konjunkturjusterade sparandet exkluderas bl.a. de tillfälliga skatteinkomster som uppkom genom extraordinära upplösningar av aktiebolagens skattemässiga periodiseringsfonder 2004 och 2005 när dessa räntebelades.

skilda år användas som en indikation på avvikelser från överskotts målet.

Det konjunkturjusterade sparandet bedöms bli över 2 procent som andel av BNP 2007 och 2008 (se diagram 163 och tabell 34). Det finns således ett underliggande överskott i de offentliga finanserna. I år väntas det konjunkturjusterade sparandet bli något större än det faktiska sparandet trots att BNP-gapet är positivt. Detta förklaras bl.a. av att den privata konsumtionen, som är förhållandevis högt beskattad, är tillfälligt låg i förhållande till BNP. Nästa år, då resursutnyttjandet på arbetsmarknaden blir något ansträngt, är det faktiska sparandet högre än det konjunkturjusterade sparandet.

Tabell 34 Konjunkturjusterat finansiellt sparande

Procent av BNP, potentiell BNP respektive potentiellt arbetade timmar

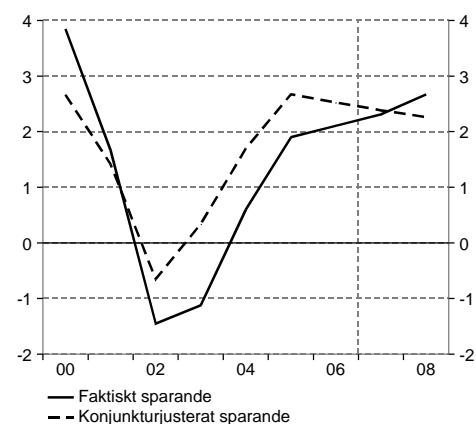
	2004	2005	2006	2007	2008
Konjunkturjusterat sparande	1,7	2,7	2,5	2,4	2,3
Effekt av BNP-gap	-0,9	-0,9	-0,1	0,1	0,3
Effekt av arbetsmarknadsgap	-0,7	-0,6	-0,3	0,0	0,1
BNP-sammansättning	-0,2	0,3	0,0	-0,2	0,0
Engångseffekter	0,5	0,4	0,0	0,0	0,0
Finansiellt sparande	0,6	1,9	2,1	2,3	2,7

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Förändringen av det konjunkturjusterade sparandet kan användas som en indikation på finanspolitikens inriktning (se fördjupning "Är finanspolitiken expansiv?"). En förbättring av det konjunkturjusterade sparandet indikerar att finanspolitiken är åtstramande och en försämring indikerar att finanspolitiken är expansiv. Förändringen i det konjunkturjusterade sparandet är -0,1 procent av potentiell BNP både 2007 och 2008 (se diagram 164). Konjunkturinstitutets bedömning är mot denna bakgrund att finanspolitiken i det närmaste är neutral 2007 och 2008. En förklaring till att finanspolitiken inte är mer expansiv trots att budgeten inte var fullt ut finansierad krona för krona är att regeringens åtgärder också stimulerar utbudssidan i ekonomin. Åtgärdernas utformning medför alltså att potentiell sysselsättning och potentiell BNP stiger snabbare än vad de skulle ha gjort annars. Finanspolitiken leder därför inte till ett mer ansträngt resursutnyttjande.

Diagram 163 Faktiskt och konjunkturjusterat finansiellt sparande

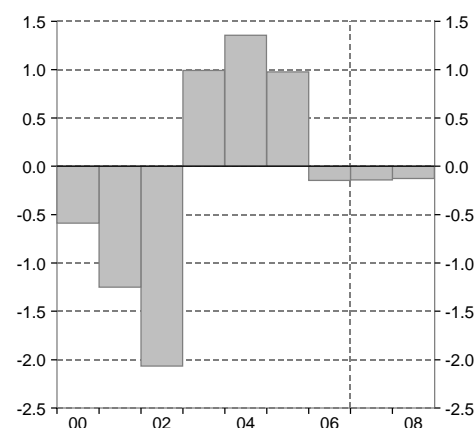
Procent av BNP respektive procent av potentiell BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 164 Förändring i konjunkturjusterat finansiellt sparande

Procent av potentiell BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

FÖRDJUPNING

Är finanspolitiken expansiv?

Budgetpropositionen för 2007 innehöll flera åtgärder som påverkar den ekonomiska utvecklingen i Sverige på kort och på lång sikt. Åtgärderna stimulerar såväl efterfrågesidan som utbudssidan i ekonomin (se fördjupningen ”Effekter av den nya regeringens politik”, *Konjunkturläget* december 2006). Denna fördjupning syftar till att diskutera huruvida den nya finanspolitiska inriktningen är expansiv med avseende på resursutnyttjandet och inflationstrycket. Den finanspolitiska inriktningen mäts med förändringen i det konjunkturjusterade sparandet. Fördjupningen beskriver därför även generellt användningen av konjunkturjusterat sparande som en indikator på finanspolitikens inriktning.

Finanspolitiken är enligt Konjunkturinstitutets definition **expansiv** om den bidrar till ett högre resursutnyttjande och **åtstramande** om den bidrar till ett lägre resursutnyttjande.²⁸ Som framgår i denna fördjupning kan förändringen av konjunkturjusterat sparande mellan två år ge en indikation på i vilken riktning finanspolitiken påverkar resursutnyttjandet.²⁹ Konjunkturinstitutet bedömer att den finanspolitiska inriktningen mätt som förändringen i konjunkturjusterat sparande är i stort sett neutral 2007 och 2008. Detta trots att regeringens åtgärder i budgetpropositionen, som ur ett statistiskt perspektiv är underfinansierade, stimulerar efterfrågan i ekonomin. Orsaken är att åtgärderna bedöms ha stora effekter på utbudssidan i ekonomin.

DET KONJUNKTURJUSTERADE SPARANDET MÄTER DET UNDERLIGGANDE OFFENTLIGA FINANSIELLA SPARANDET

Den offentliga sektorns sparande varierar med konjunkturläget. När resursutnyttjandet är högt är skatteinkomsterna förhållandevis höga och utgifterna för t.ex. arbetslöshet låga, vilket ger ett högt finansiellt sparande. Sparandet påverkas också av s.k. sammansättningseffekter, dvs. effekter på sparandet av att skattebaserna utvecklas på olika sätt i förhållande till BNP vid olika konjunkturstörningar. En uppgång i resursutnyttjandet som drivs av ökade investeringar eller ökad export ger förhållandevis lägre skatteinkomster än om resursutnyttjandet ökar som en följd av starkare konsumtion, eftersom privat konsumtion är en relativt högt beskattad skattebas.

²⁸ Resursutnyttjandet definieras här som avvikelsen mellan faktisk BNP och potentiell BNP, dvs. det s.k. BNP-gapet.

²⁹ Konjunkturinstitutet beräknar även den s.k. finanspolitiska indikatorn. Denna mäter den politikberoende förändringen av offentligt finansiellt sparande och avser att fånga den diskretionära finanspolitiska inriktningen ett visst år. Tolkningen av förändringen i konjunkturjusterat sparande i denna fördjupning överensstämmer i stora drag med tolkningen av den finanspolitiska indikatorn.

I det konjunkturjusterade sparandet har effekter av konjunkturläget och tillfälliga sammansättningseffekter rensats bort.³⁰ Detta mått visar alltså vilket sparande som skulle ha uppkommit givet beslutade regler vid ett balanserat resursutnyttjande och en normal sammansättning av BNP.³¹ Ett positivt konjunkturjusterat sparande indikerar att det finns ett underliggande överskott i de offentliga finanserna oberoende av konjunkturläget, medan ett negativt konjunkturjusterat sparande visar att det finns ett underliggande underskott i det offentliga sparandet. Det konjunkturjusterade sparandet ger således en indikation på den mer långsiktiga hållbarheten i de offentliga finanserna.

Det konjunkturjusterade sparandets utveckling beror bl.a. på finanspolitiken, t.ex. förändringar i skatte- och transfereringssystemen och den offentliga konsumtionen. Det konjunkturjusterade sparandet bestäms även av strukturella förändringar som påverkar potentiell BNP, såsom demografiska trender och betendeförändringar hos hushåll och företag. Diagram 165 visar utvecklingen av det konjunkturjusterade sparandet som andel av potentiell BNP samt det faktiska sparandet som andel av BNP.

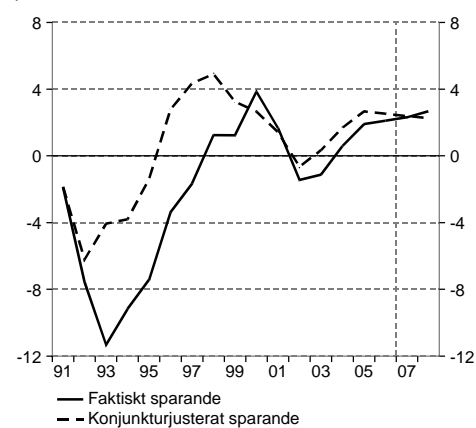
FINANSPOLITIKENS INRIKTNING PÅVERKAR RESURSUUTNYTTJANDET

Finanspolitiska åtgärder påverkar såväl det faktiska offentliga finansiella sparandet som det konjunkturjusterade sparandet. Den statiska effekten av en ofinansierad skattesänkning eller utgiftsökning är att faktiskt sparande och konjunkturjusterat sparande faller.³² Finanspolitiska beslut påverkar även BNP-tillväxten som i sin tur har inverkan på det faktiska finansiella sparandet. Vissa finanspolitiska åtgärder har dessutom effekter på utbudssidan och ekonomins långsiktiga produktionskapacitet, dvs. potentiell BNP, vilket påverkar det underliggande, konjunkturjusterade sparandet.

Om ett finanspolitiskt beslut leder till högre efterfrågan och högre faktisk BNP minskar de lediga resurserna i ekonomin. Leder den finanspolitiska åtgärden även till högre potentiell BNP, genom t.ex. att den potentiella arbetskraften stiger, ökar de samlade resurserna i ekonomin och effekten på resursutnyttjandet blir mindre. Konjunkturinstitutet definierar neutral

Diagram 165 Faktiskt och konjunkturjusterat finansiellt sparande

Procent av BNP respektive procent av potentiell BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

³⁰ Långsiktiga trender i skattebasernas andel av BNP påverkar emellertid det konjunkturjusterade sparandet.

³¹ Finansdepartementet, Sveriges riksbank samt en rad internationella organisationer gör liknande beräkningar med benämningen *strukturellt sparande* respektive *cyclically-adjusted budget balance*.

³² Den statiska effekten är åtgärdens direkta kostnad i statsbudgeten. Den statiska effekten av en skattesänkning är således det direkta inkomstbortfallet från skatten i fråga givet en i övrigt oförändrad ekonomi.

finanspolitik som en finanspolitik som inte påverkar förhållandet mellan faktisk BNP och potentiell BNP. Annorlunda uttryckt är finanspolitiken neutral om politiken inte påverkar resursutnyttjandet och därmed inte heller inflationstrycket i ekonomin.

Förändringen i faktiskt offentligt finansiellt sparande avspeglar förändringar i både konjunkturen och finanspolitiken. Eftersom konjunkturjusteringen rensar bort effekter av konjunkturläget kan beräkningar av förändringen av det konjunkturjusterade sparandet användas som en indikator på i vilken riktning finanspolitiken påverkar resursutnyttjandet.

Ett oförändrat konjunkturjusterat sparande som andel av potentiell BNP indikerar en neutral finanspolitik. Neutral finanspolitik är i allmänhet inte liktydigt med oförändrade skatte- och bidragsregler (se nedan). En förbättring i det konjunkturjusterade sparandet indikerar en åtstramande finanspolitik medan en försämring i det konjunkturjusterade sparandet är en indikation på att finanspolitiken är expansiv.³³

OLIKA FINANSPOLITISKA ÅTGÄRDER PÅVERKAR EKONOMIN OCH KONJUNKTURJUSTERAT SPARANDE PÅ OLIKA SÄTT

Finanspolitiken kan ha direkta och indirekta effekter både på faktisk BNP och potentiell BNP och därmed på resursutnyttjandet. Aggregerad efterfrågan, och därmed faktisk BNP, påverkas direkt av offentlig konsumtion och offentliga investeringar. Skatte- och transfereringssystemets utformning har indirekta effekter på faktisk BNP, t.ex. via hushållens konsumtion, men också på potentiell BNP via t.ex. förändrade drivkrafter för arbete.

Andra förändringar i statsbudgeten har däremot mycket små effekter på resursutnyttjandet. Förändringar i t.ex. offentliga sektorns ränteutgifter eller det internationella biståndet har troligen små eller obetydliga effekter på den inhemska ekonomin. En ofinansierad ökning av det internationella biståndet kommer emellertid att försämma det konjunkturjusterade sparandet. När förändringen i det konjunkturjusterade sparandet används som en indikator på finanspolitikens inriktning kommer detta att tolkas som en expansiv åtgärd, trots att resursutnyttjandet i den svenska ekonomin inte påverkas.

Även avsaknaden av aktiva politiska beslut innebär i vissa fall att finanspolitikens inriktning påverkas. Ett exempel på detta är att vissa transfereringar till hushållen, t.ex. barnbidrag och stu-

³³ Ett annat sätt att mäta finanspolitikens inriktning är att beräkna de statiska budgeteffekterna av alla regeländringar som berör den offentliga sektorns inkomster och utgifter för samtliga år. En sådan ansats tar emellertid inte hänsyn till eventuella strukturella effekter av finanspolitiska åtgärder på potentiell BNP och den långsiktiga BNP-sammansättningen.

diestöd, enligt gällande regler inte automatiskt räknas upp med den ekonomiska utvecklingen. Detta medför att den offentliga sektorns utgifter som andel av BNP gradvis faller när ekonomin växer. I avsaknad av aktiva politiska beslut som höjer transferreringarna innebär detta att både faktiskt sparande som andel av BNP och det konjunkturjusterade sparandet som andel av potentiell BNP ökar och att finanspolitiken blir åtstramande.

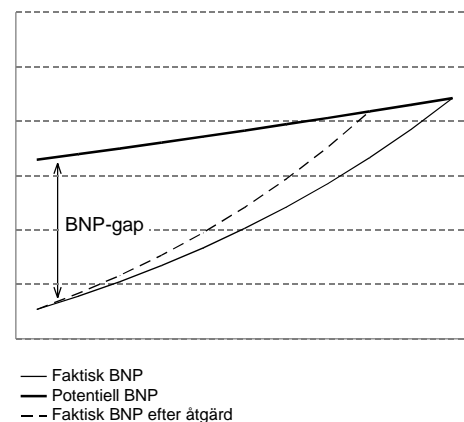
Det konjunkturjusterade sparandet påverkas även av strukturella faktorer som inte nödvändigtvis är resultat av den förda finanspolitiken. Det kan t.ex. vara förändrad arbetskraftinvandring eller beteendeförändringar som en ökad sjukskrivningsbenägenhet. Sådana förändringar i potentiell sysselsättning (och därmed potentiell BNP) påverkar utrymmet för den aktiva finanspolitiken. Om potentiell BNP stiger kan exempelvis offentlig konsumtion öka mer utan att finanspolitiken driver upp resursutnyttjandet och utan att det konjunkturjusterade sparandet minskar. Förändringen av konjunkturjusterat sparande mäter således även i vilken mån finanspolitiken ackommoderar strukturella förändringar i ekonomin. Om t.ex. arbetskraftsutvandringen ökar snabbt kommer konjunkturjusterat sparande indikera en expansiv finanspolitisk inriktning, såvida inte åtgärder tas för att öka de offentliga inkomsterna eller sänka utgifterna.

Sambandet mellan finanspolitiken och den reala ekonomin är således komplicerat och det är därför inte möjligt att med generella indikatorer fånga hur finanspolitiken exakt påverkar resursutnyttjandet. Förändringen i konjunkturjusterat sparande bör därför ses som en grov indikation på i vilken riktning finanspolitiken påverkar resursutnyttjandet.³⁴ I det följande ges stiliserade exempel på hur olika finanspolitiska åtgärder påverkar resursutnyttjandet, det faktiska sparandet och det konjunkturjusterade sparandet.

1) Finanspolitisk åtgärd som endast stimulerar faktisk BNP

Ofinansierade skattesänkningar eller utgiftshöjningar som endast påverkar faktisk BNP (och inte potentiell BNP) bidrar till att det konjunkturjusterade sparandet försämras och betraktas därmed som en expansiv finanspolitisk åtgärd (se figur 3). Exempel på en sådan åtgärd är höjda barnbidrag som, till den del de ökade inkomsterna inte sparas, ökar hushållens konsumtion. Denna finanspolitiska åtgärd bidrar till att tillväxten och resursutnyttjandet kortsiktigt blir högre än vad som skulle ha varit fallet

Figur 3 Finanspolitisk åtgärd som endast stimulerar faktisk BNP

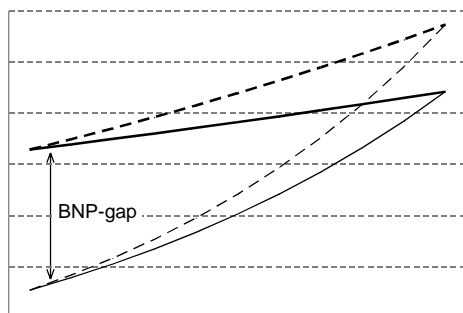
³⁴ Beräkningar av potentiell BNP är förknippade med stor osäkerhet vilket är ett annat skäl till att förändringen av konjunkturjusterat sparande, som påverkas av utvecklingen av potentiell BNP, endast är ett approximativt mått på finanspolitikens inriktning.

annars. Detta medför i sin tur tillfälligt ökade skatteintäkter samt minskade utgifter för arbetslöshet. Försämringen av de offentliga finanserna som den ofinansierade reformen initialt ger upphov till kan därför till viss del komma att motverkas av dessa indirekta effekter. Det faktiska finansiella sparandet kommer således på kort sikt inte att förändras lika mycket som det konjunkturjusterade sparandet. På längre sikt försämras emellertid de offentliga finanserna med hela bidragshöjningen såvida denna inte är fullt ut finansierad i statsbudgeten.

2) Finanspolitisk åtgärd som stimulerar faktisk och potentiell BNP

Om skattesänkningarna eller utgiftsförändringarna däremot även stimulerar utbudssidan i ekonomin och höjer potentiell BNP blir förändringen i konjunkturjusterat sparande mindre och indikerar därmed en mindre expansiv finanspolitik än om utbudssidan inte påverkades av den förda politiken. Exempelvis kan ofinansierade skattesänkningar på arbete som både stimulerar efterfrågan och leder till ökat utbud av arbetskraft ge sådana effekter. Är effekterna på potentiell BNP stora kan åtgärder av detta slag bidra till ett oförändrat resursutnyttjande trots en högre tillväxt (se figur 4). Den finanspolitiska inriktningen mätt som förändringen i konjunkturjusterat sparande blir således mindre expansiv, eller till och med åtstramande, trots att reformerna stimulerar efterfrågan och faktisk BNP.³⁵ Att en finanspolitik som stimulerar faktisk BNP i vissa fall kan betecknas som åtstramande kan vid första anblick förefalla motsägelsefullt. Definitionen av finanspolitisk inriktning blir tydligare vid en jämförelse med det motsvarande penningpolitiska begreppet: om en finanspolitik där utbudseffekterna blir större än efterfrågeeffekterna skulle betecknas som expansiv, skulle det kunna uppstå en situation där Riksbanken möter en expansiv finanspolitik med en expansiv penningpolitik.

Figur 4 Finanspolitisk åtgärd som stimulerar både faktisk BNP och potentiell BNP

- Faktisk BNP
- Potentiell BNP
- - Faktisk BNP efter åtgärd
- - Potentiell BNP efter åtgärd

3) Finanspolitisk åtgärd som endast stimulerar potentiell BNP

Finanspolitik kan även avse strukturella reformer som inte direkt påverkar statsbudgeten men som förstärker ekonomins långsiktiga produktionskapacitet (potentiell BNP). Sådana reformer

³⁵ En regeländring som innebär att de offentlig utgifterna sjunker och som samtidigt bidrar till att öka potentiell BNP får en dubbel effekt på konjunkturjusterat sparande. En sådan åtgärd förbättrar det konjunkturjusterade sparandet dels genom den statiska effekten av lägre utgifter, dels genom att ekonomins långsiktiga produktionskapacitet höjs. Beträktat isolerat medför en sådan åtgärd således att förändringen i det konjunkturjusterade sparandet indikerar en starkt åtstramande finanspolitisk inriktning.

verkar återhållande på resursutnyttjandet (se figur 5). Insatser för en förbättrad integration av invandrare på arbetsmarknaden eller stramare tillämpning av sjukskrivningsregler kan vara exempel på sådana åtgärder. Givet ekonomins utveckling i övrigt kommer konjunkturjusterat sparande att öka till följd av sådana reformer, vilket ger en indikation på att finanspolitiken är åtstramande. De finanspolitiska åtgärder som här avses har alltså ingen direkt effekt på faktisk BNP (som därför inte förändras i figur 5). På sikt innebär dock en högre potentiell BNP att även faktisk BNP stiger (visas inte i figur 5). Detta som en följd av att ekonomins anpassningsmekanismer såsom löner, priser och räntor medför att faktisk BNP på lång sikt anpassar sig mot potentiell BNP. Denna anpassning av faktisk BNP lyfter det faktiska sparandet men påverkar inte det konjunkturjusterade sparandet.

FINANSPOLITIKEN ÄR I DET NÄRMASTE NEUTRAL 2007 OCH 2008

Denna fördjupning har beskrivit användningen av förändringen i konjunkturjusterat sparande som en indikator på finanspolitikens inriktning och dess inverkan på resursutnyttjandet.

Diagram 166 visar förändringen av det konjunkturjusterade sparandet som andel av potentiell BNP jämfört med föregående år för perioden 1993–2008. Mätt som förändringen i konjunkturjusterat sparande var finanspolitiken åtstramande 1993–1998, expansiv 1999–2002, åtstramande 2003–2005 och är i stort sett neutral 2006–2008.

Flera åtgärder i regeringens senaste budgetproposition ökar tillväxten i faktisk BNP. Den i ett statiskt perspektiv underfinansierade budgeten stimulerar indirekt hushållens konsumtion och företagens investeringar. Sammantaget innebär detta att den faktiska BNP-tillväxten 2007–2010 i genomsnitt blir ca 0,3 procentenheter högre per år till följd av regeringens åtgärder (se fördjupning ”Effekter av den nya regeringens politik”, *Konjunkturläget* december 2006). Trots detta är finanspolitikens inriktning mätt som förändringen i konjunkturjusterat sparande i det närmaste neutral 2007 och 2008. Förklaringen ligger i att regeringens åtgärder till stor del är inriktade på att stimulera utbudssidan i ekonomin. Som visades i andra exemplet ovan kan åtgärder som stimulerar både faktisk BNP och potentiell BNP i ekonomin leda till ett oförändrat resursutnyttjande. Jobbavdraget i kombination med den lägre ersättningsnivån i a-kassan ökar benägenheten att delta i arbetskraften samt drivkrafterna att söka arbete och ökar därmed den potentiella arbetskraften och poten-

Figur 5 Finanspolitisk åtgärd som endast stimulerar potentiell BNP

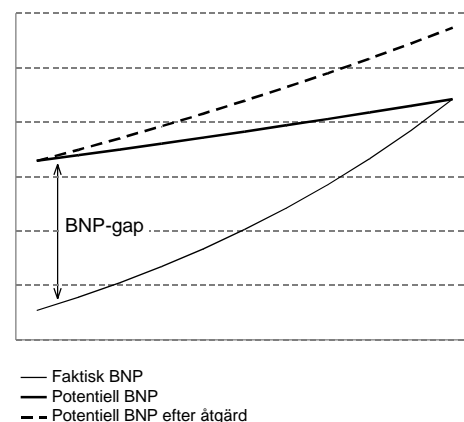
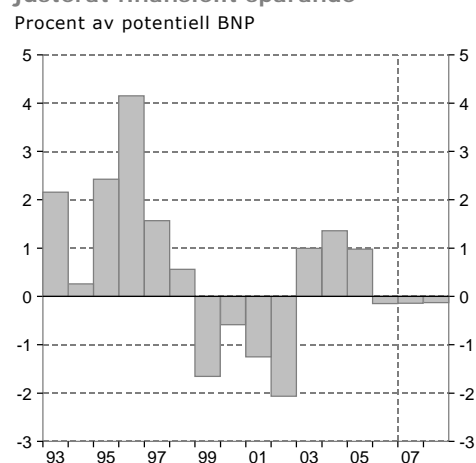

Diagram 166 Förändring i konjunkturjusterat finansiellt sparande

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

tiell BNP.³⁶ Åtgärdernas utformning medför således att potentiell BNP förväntas stiga snabbare än vad den skulle ha gjort annars. Det innebär att den statiska försämringen av det konjunkturjusterade sparandet som följer av att reformerna inte var fullt ut finansierade till stor del uppvägs av de positiva effekterna på potentiell BNP. Förändringen i det konjunkturjusterade sparandet är därmed nära noll 2007 och 2008 (se diagram 166). Mot denna bakgrund är Konjunkturinstitutets bedömning att den finanspolitiska inriktningen i stort sett är neutral 2007 och 2008, trots att regeringens åtgärder stimulerar BNP-tillväxten.

---

³⁶ Osäkerheten i Konjunkturinstitutets bedömning av den potentiella arbetskraften och potentiell BNP är dock betydande. Det är svårt att avgöra hur regeringens ekonomiska politik påverkar potentiell BNP. Konjunkturinstitutets bedömningar kommer att omprövas kontinuerligt i ljuset av ny information.

STORA MARGINALER TILL UTGIFTSTAKET

Mål för statens utgifter: De takbegränsade utgifterna får inte överskrida de av riksdagen beslutade utgiftstaken.

De takbegränsade utgifterna 2006 blev 11,8 miljarder kronor lägre än utgiftstaket för det året enligt uppgifter från Ekonomistyrningsverket (ESV) (se diagram 167). Det är den största marginal till utgiftstaket sedan 1997, då systemet med utgiftstak infördes. Även för 2007 och 2008 är marginalerna till utgiftstaket stora, över 1 procent av utgiftstaket.

Tabell 35 Utgiftstak för staten

Miljarder kronor

	2004	2005	2006	2007	2008
Fastställda utgiftstak för staten	858	870	907	938	971
Summa takbegränsade utgifter	856	864	896	917	949
Marginal till taket	2	6	12	21	22
Skattekrediteringar	8	14	15	8	4

Anm. Till skattekrediteringar medräknas här enbart de som är att likställa med utgifter enligt nationalräkenskapernas definition.

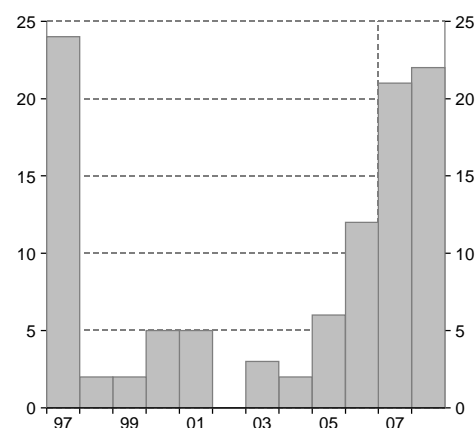
Källor: Ekonomistyrningsverket, Finansdepartementet och Konjunkturinstitutet.

Den höga marginalen till taket både 2007 och 2008 förklaras av att både den statliga konsumtionen och transfereringar till hushållen minskar som andel av BNP. Den allt ljusare arbetsmarknaden medför att utgifterna för arbetslösheten och för de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna minskar. En ytterligare förklaring till de låga utgifterna är de lägre ersättningsnivåerna i både arbetslöshetsförsäkringen och sjukförsäkringen från och med 2007.

Vissa ekonomiska stöd, bl.a. till kommunerna, ges i form av skattekrediteringar på mottagarens skattekonto, och är att likställa med utgifter. Om dessa stöd skulle ha utformats som utgifter under utgiftstaket hade, vid i övrigt oförändrade omständigheter, utgiftstaket överskridits 2006 (se tabell 35). Regeringen avser att minska användningen av skattekrediteringar i syfte att ge utgiftstaket dess avsedda betydelse. Skattekrediteringarna uppgår till 8 miljarder kronor 2007 och till 4 miljarder kronor 2008, vilket är betydligt lägre än marginalen till taken.

Diagram 167 Statens budgeteringsmarginal

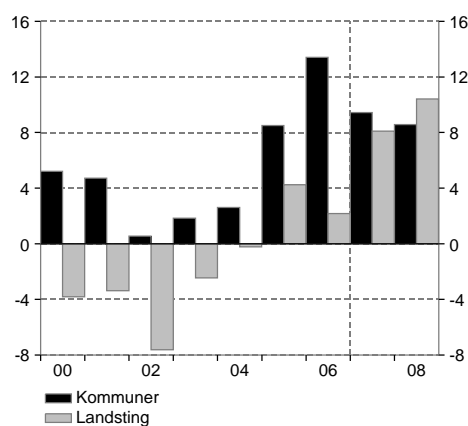
Miljarder kronor

Källor: Ekonomistyrningsverket och Konjunkturinstitutet.

Diagram 168 Resultat i kommunsektorn exkl. extraordinära poster

Miljarder kronor

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

REKORDSTORA ÖVERSKOTT I KOMMUNSEKTORN

Mål för kommuner och landsting – balanskravet: Budgeten för nästa kalenderår ska upprättas så att intäkterna överstiger kostnaderna. Om ett underskott ändå uppstår, ska det negativa resultatet balanseras med motsvarande överskott under de närmast följande tre åren.

År 2006 uppgick det preliminära resultatet för kommuner och landsting till 15,6 miljarder kronor, vilket är en ökning med 2,8 miljarder kronor jämfört med det föregående rekordåret 2005 (se diagram 168). Sektorn som helhet klarar därmed inte bara det lagfästa balanskravet utan även den av Sveriges Kommuner och Landsting föreslagna tumregeln för god ekonomisk hushållning. Denna tumregel säger att resultatet bör ligga runt 2 procent av erhållna skatter och generella statsbidrag. Det starka resultatet beror på den positiva utvecklingen på arbetsmarknaden som leder till ökade skatteinkomster till kommunerna. Därtill kommer kraftigt höjda statsbidrag från och med 2005.

Statsbidragen är fortsatt höga 2007 och 2008. Samtidigt utvecklas skatteinkomsterna i stort sett i takt med BNP. Balanskravet uppfylls med god marginal under såväl 2007 som 2008.

Många kommuner och landsting bör ha en god marginal till balanskravet under de närmaste åren för att klara de framtida demografiska utmaningarna. Åren 2007 och 2008 är de demografiska förhållandena gynnsamma i kommunerna, men redan 2010 börjar kostnaderna för avtalspensionerna att stiga kraftigt. Några år senare stiger även kostnaderna för äldreomsorg.

Skatte- och bidragsfrågor

HÖGRE UTBYTE AV ARBETE FRÅN OCH MED 2007

Ekonomiska drivkrafter för ökat arbetsutbud kan mätas på flera sätt. Den **marginella utbytesgraden** mäter drivkrafterna för att marginellt öka antalet arbetade timmar. Måttet visar hur stor andel av arbetskostnadsökningen som netto tillfaller den som ökar sin arbetsinsats efter ökad skatt, ökade avgifter, minskade bidrag och förändrade framtida socialförsäkringsförmåner. År 2006 uppgick medelvärdet av alla arbetande svenskars marginella utbytesgrad till 39,2 procent (se tabell 36). Från och med 2007 uppgår utbytesgraden till 40,5 procent vilket är en uppgång med 1,3 procentenheter. Uppgången förklaras framför allt av lägre skatt på arbetsinkomster. Vid en arbetskostnadsökning på 10 000 kronor tillfaller således ytterligare 130 kronor den som ökar sin arbetsinsats. I stället för att netto få behålla 3 920 kronor av den högre arbetskostnaden kommer arbetstagaren få behålla 4 050 kronor.

Den **diskretionära utbytesgraden** definieras som den andel av arbetskostnaden som netto tillfaller den som övergår från

arbetslöshet till arbete. Mättet återspeglar drivkrafterna för arbetslösa att söka arbete. I likhet med den marginella utbytesgraden beaktas effekten av arbetsgivaravgifter och indirekta skatter³⁷. År 2006 uppgick den diskretionära utbytesgraden till 14,6 procent (se tabell 36). För ett jobb med en arbetskostnad på 300 000 kronor per år fick därmed den som övergick från arbetslöshet till arbete 43 800 kronor mer per år netto jämfört med att vara arbetslös. Förändrade skatte- och bidragsregler bidrar till att den diskretionära utbytesgraden ökar med 3,0 procentenheter till 17,6 procent 2007. Därmed får den som övergår från arbetslöshet till arbete 52 800 kronor mer per år netto jämfört med att vara arbetslös. Det ekonomiska utbytet är alltså 9 000 kronor högre per år jämfört med 2006.

Tabell 36 Genomsnittliga utbytesgrader 2004–2008

Procent

	2004	2005	2006	2007	2008
Marginell utbytesgrad	39,8	39,5	39,2	40,5	40,5
Exkl. indirekta skatter	59,3	59,2	59,1	61,3	61,1
Marginal-effekt	40,7	40,8	40,9	38,7	38,9
Varav: Inkomstskatter	39,1	39,3	39,2	37,2	37,5
Bidrag	1,6	1,5	1,7	1,5	1,4
Diskretionär utbytesgrad	14,5	14,6	14,6	17,6	18,0
Exkl. indirekta skatter	21,4	21,6	21,8	26,3	27,0
Tröskeffekt	78,6	78,4	78,2	73,7	73,0
Varav: Inkomstskatter	12,3	12,4	12,2	11,3	11,8
Bidrag	66,3	66,0	66,0	62,4	61,2

Anm. Beräkningarna har utförts med SCB:s Fasit-modell på information om hushållens inkomster 2004. Medelvärde för den diskretionära utbytesgraden har vägts med arbetslöshetstidens längd.³⁸

Källa: Konjunkturinstitutet.

Minskningen av den marginella utbytesgraden 2005 och 2006 förklaras av bl.a. höjda indirekta skatter, t.ex. energiskatter och fordonsskatter, till följd av den gröna skatteväxlingen. Motsvarande beloppsmässiga minskning av skatten på arbete påverkade inte den marginella utbytesgraden, eftersom den genomfördes som ett höjt grundavdrag och därmed enbart påverkade den genomsnittliga skatten. Skatteväxlingen hade dock en viss effekt på den diskretionära utbytesgraden, vilket förklaras av att det ökade grundavdraget ökar det ekonomiska utbytet av att gå från arbetslöshet till att arbeta.

³⁷ Indirekta skatter består av mervärdesskatt och punktskatter.

³⁸ Syftet med att väga den genomsnittliga diskretionära utbytesgraden med längden på arbetslöshetsperioden är att på ett bättre sätt återspegla den möjliga ökningen av arbetade timmar. En långtidsarbetslös som blir sysselsatt kommer att bidra med fler arbetade timmar till ekonomin under det aktuella året än en person som varit arbetslös under en kortare tid. Motsvarande beräkning av den marginella utbytesgraden utgår från att alla personer ökar sin arbetsinsats på marginalen. Det innebär att förändringen av antalet arbetade timmar är tämligen lika och därmed behövs ingen vägning.

FAKTA

METOD FÖR BERÄKNING AV SKATTEDELEN

Utgångspunkten vid beräkning av utbytesgraden tas i arbetskostnaden. I arbetskostnaderna ingår bl.a. lön, kollektivavtalade avgifter och lagstadgade arbetsgivaravgifter. Även om arbetsgivaravgifterna i juridisk mening är en skatt, kan de i ekonomisk mening delas upp i en skattedel och en förmånsdel. Det beror på att arbetstagaren i samband med en anställning även får rätt till socialförsäkringsförmåner. I lag finns inget egentligt samband mellan avgiftsinbetalningar och rättigheter. I praktiken stämmer emellertid underlaget för avgifter och de inkomster som ligger till grund för socialförsäkringens förmåner nära överens.

Utbytesgraderna påverkas av storleken på skattedelen i arbetsgivaravgifterna. När skattedelen ökar minskar utbytesgraderna, och vice versa. Om skattedelen ökar med 0,5 procentenheter minskar den marginella utbytesgraden med 0,2 procentenheter och den diskretionära utbytesgraden minskar med 0,1 procentenheter. För att beräkna skattedelen används information om hur stor andel av de extra avgifter som betalas in vid en marginell inkomstökning som inte ger upphov till ytterligare socialförsäkringsförmåner. Beräkningen genomförs för varje enskild socialavgift. Andelarna uppgår till 39–88 procent, med undantag för den allmänna löneavgiften som i sin helhet är att betrakta som skatt. Den sammanvägda genomsnittliga andelen är 59 procent av arbetsgivaravgifterna. Alltså uppgår skattedelen till 19,20 procent ($=32,42 \cdot 0,59$) av lönen (se tabell 37).

Tabell 37 Skattedelen i arbetsgivaravgifterna

Procent av lön och procent av avgift

	Avgift	Andel skatt	Skattedel
Ålderspensionsavgift	10,21	0,39	3,94
Efterlevandepensionsavgift	1,70	0,88	1,49
Sjukförsäkringsavgift	8,78	0,52	4,56
Föräldraförsäkringsavgift	2,20	0,50	1,11
Arbetsskadeavgift	0,68	0,49	0,33
Arbetsmarknadsavgift	4,45	0,76	3,38
Allmän löneavgift	4,40	1,00	4,40
Summa/genomsnitt/summa	32,42	0,59	19,20

Källor: Försäkringskassan och Konjunkturinstitutet.

Ovanstående beräkningar av skattedelen i arbetsgivaravgifterna avser genomsnittet för alla arbetande. Den skiljer sig dock åt mellan olika personer. De som t.ex. har en lön över intjänandetaket för pensionsrätt har en högre skattedel än de som har en lön under taket. I avsaknad av individspecifik information har dessa skillnader inte beaktats i beräkningen av utbytesgraderna.

FÄRRE ÄN 1 MILJON MED SOCIALA ERSÄTTNINGAR

I år kommer antalet personer som försörjs med sociala ersättningar att uppgå till 970 000. Därmed blir antalet personer med sociala ersättningar färre än 1 miljon för första gången sedan 1992 (se diagram 169). Nästa år minskar antalet personer med 43 000 till 927 000. Sammantaget minskar antalet personer som försörjs med sociala ersättningar med 126 000 under 2007 och 2008 (se tabell 38). Minskningen förklaras nästan helt av den goda arbetsmarknadsutvecklingen. Minskningen av antalet personer med arbetsmarknadsersättningar svarar för närmare 90 procent av nedgången.

Tabell 38 Personer försörjda med sociala ersättningar

Helårsekvivalenter 20–64 år, tusental

	2004	2005	2006	2007	2008
Ohälsa	660	652	632	622	620
Sjuk- och rehabiliteringspenning	227	195	172	163	163
Sjuk- och aktivitetsersättning	433	457	460	459	456
Arbetsmarknadsersättningar	319	333	331	263	224
Arbetslöshet	217	218	199	179	164
Arbetsmarknadsprogram	102	115	132	84	60
Socialbidrag	88	91	89	85	83
Summa	1 067	1 076	1 053	970	927
Förändring från föregående år	34	9	-23	-83	-43
Procentuell förändring	3,3	0,8	-2,1	-7,9	-4,4

Anm. En helårsekvivalent motsvarar en person som försörjs med full ersättning ett helt år. Det vill säga två personer som varit arbetslösa i ett halvt år var blir en helårsekvivalent tillsammans. En helårsekvivalent är alltså en statistisk konstruktion och beräknas för att ge ett jämförbart mått över tiden på den outnyttjade arbetskraften.

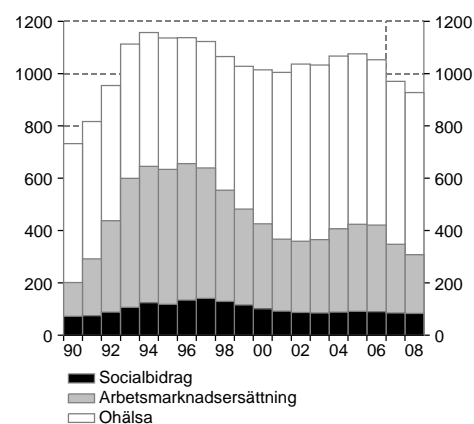
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Antalet personer med sjuk- eller rehabiliteringspenning har minskat sedan 2002 och fortsätter att minska 2007 (se diagram 170). Nedgången förklarades inledningsvis av att många personer med sjuk- eller rehabiliteringspenning i stället beviljades sjuk- eller aktivitetsersättning (tidigare förtidspension). Nedgången i sjuk- eller rehabiliteringspenning dämpas successivt framöver av att färre personer beviljas sjuk- eller aktivitetsersättning. En stigande sysselsättning driver upp sjukskrivningarna något. Antalet personer med sjuk- eller aktivitetsersättning är i stort sett oförändrat mellan 2005 och 2008. Det beror på att antalet nybeviljade ersättningar är ungefär lika många som utflödet till ålderspension, dvs. övrigt utflöde är försumbart.

Kraftigt utökade arbetsmarknadsprogram 2006 i form av plusjobb och utbildningsvikariat medförde att antalet personer med arbetsmarknadsersättningar ökade, trots den starka sysselsättningsuppgången. Åren 2007 och 2008 minskar dock antalet personer i åtgärder snabbt till följd av regeringens neddragning av programvolymerna. Tillsammans med den fortsatt starka utvecklingen på arbetsmarknaden medför detta att arbetsmarknadsersättningarna faller kraftigt 2007 och 2008.

Diagram 169 Sociala ersättningar, 20–64 år: helårsekvivalenter

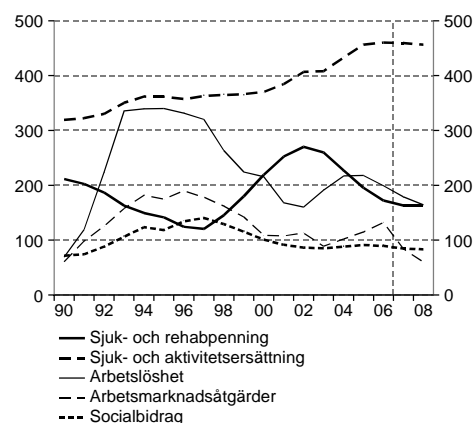
Tusental

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 170 Sociala ersättningar, 20–64 år: helårsekvivalenter i olika ersättningssystem

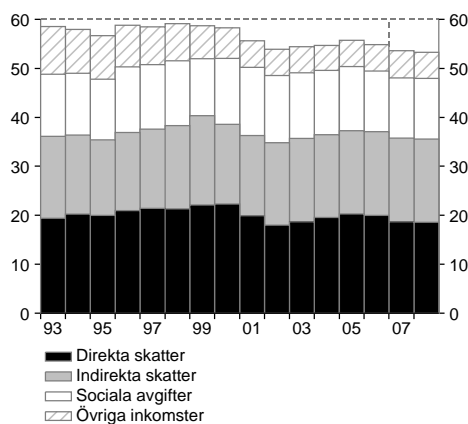
Tusental

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 171 Offentliga sektorns inkomster

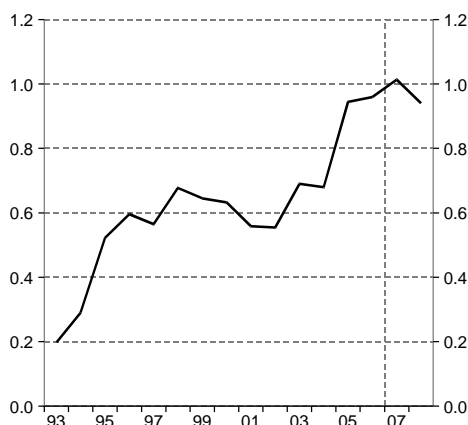
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 172 Offentliga sektorns inkomster från aktieutdelningar

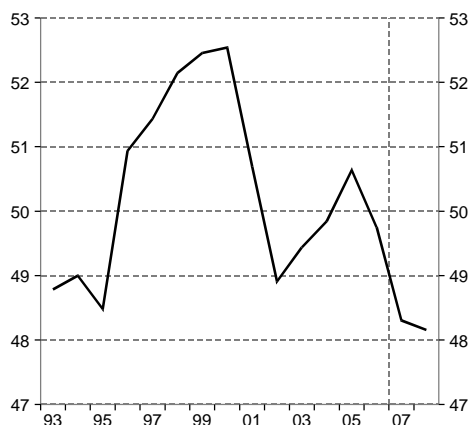
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 173 Skatter och avgifter

Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Offentliga sektorns inkomster och utgifter

INKOMSTER ÄR TILL STÖRSTA DELEN SKATTER OCH AVGIFTER

Den offentliga sektorns inkomster uppgår till motsvarande 53,6 procent av BNP 2007 (se diagram 171). Inkomsterna består till ca 90 procent av skatter och avgifter. Förutom skatter och avgifter ingår även kapitalinkomster i form av räntor och aktieutdelningar. I posten övrigt ingår bl.a. de avgifter som hushållen betalar till arbetslöshetskassorna.

Minskningen av den offentliga sektorns inkomster med 1,2 procentenheter som andel av BNP 2007 förklaras av att skatter och avgifter minskar som andel av BNP (se tabell 39). Nedgången dämpas något av stigande inkomster från aktieutdelningar från statligt ägda bolag, vilka har stigit från motsvarande 0,6 procent av BNP i slutet av 1990-talet till 1,0 procent av BNP i år (se diagram 172).³⁹ Nästa år beräknas dock aktieutdelningarna minska med knappt 0,1 procentenheter. Utförsäljningen av statligt ägda bolag medför att inkomsterna från aktieutdelningarna beräknas sjunka kommande år.

Tabell 39 Offentliga sektorns inkomster

Procent av BNP

	2004	2005	2006	2007	2008
Inkomster	54,7	55,7	54,8	53,6	53,3
Skatter och avgifter	49,6	50,3	49,4	48,1	47,9
Ränteinkomster	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Aktieutdelningar	0,7	0,9	1,0	1,0	0,9
Övrigt	3,4	3,4	3,4	3,5	3,4

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

SKATTEKVOTEN FORTSÄTTER ATT SJUNKA

Skattekvoten, dvs. skatter och avgifter till den offentliga sektorn och till EU som andel av BNP, har sjunkit markant sedan toppnivån 2000 på 52,5 procent (se diagram 173). Skattekvoten uppgår till motsvarande 48,3 procent av BNP i år och sjunker till 48,2 procent av BNP nästa år (se tabell 40).⁴⁰

Minskningen av skattekvoten under de senaste åren förklaras bl.a. av att underlagen för inkomstskatt och mervärdesskatt har sjunkit som andel av BNP (se diagram 174). Minskningen 2007 beror framför allt på lägre direkta skatter från hushållen, vilket är en följd av jobbvdraget som minskar hushållens direkta skatter med närmare 1,3 procent av BNP. Nedgången i skattekvoten 2007 dämpas något av förändringar i regelverket som förstärker

³⁹ Notera att "extrautdelningar" inte ingår i den offentliga sektorns inkomster, och därmed inte påverkar det finansiella sparandet.

⁴⁰ Skattekvoten har reviderats för samtliga år med anledning av att avgifter till premiepensionssystemet inte längre räknas som avgifter till den offentliga sektorn utan till hushållen.

skatteinkomsterna. Till dessa förändringar hör försämrade avdragsregler och slopad skattereduktion för medlemsavgifter till fackföreningar och arbetslöshetskassor. Fortsatt höga kapital-skatter under 2007 bidrar till att hålla uppe skattekvoten. Framför allt är det hushållens skatter på utdelningar och realiserade kapitalvinster och företagens skatt på bolagsvinster som är fortsatt höga som andel av BNP.

Tabell 40 Skatter och avgifter

Procent av BNP

	2004	2005	2006	2007	2008
Skattekvot	49,8	50,6	49,8	48,3	48,2
<i>Skatter från hushåll och företag</i>					
Hushållens direkta skatter	16,5	16,6	16,4	15,0	15,0
Företagens direkta skatter	3,1	3,7	3,6	3,7	3,6
Socialavgifter	13,1	13,1	12,4	12,3	12,4
Mervärdesskatt	9,0	9,2	9,1	9,1	9,2
Energiskatter	2,4	2,4	2,2	2,1	2,0
Övriga skatter	5,7	5,7	6,0	6,0	6,1
<i>Skatter till EU och offentlig sektor</i>					
EU-skatter	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2
Offentliga sektorns skatter	49,6	50,3	49,4	48,1	47,9
Staten	27,5	28,4	27,8	26,6	26,3
AP-fonderna	5,7	5,7	5,6	5,6	5,6
Kommunsektorn	16,4	16,3	16,0	15,9	16,0

Anm. Den momsbaseade EU-avgiften, vilken är en del av EU-skatterna, redovisas tillsammans med övriga skatter.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Företagsskatterna stiger i år med 0,1 procentenheter till 3,7 procent som andel av BNP. Uppgången förklaras nästan uteslutande av högre inkomstskatt till följd av stigande företagsvinster.⁴¹ I takt med att företagens förlustavdrag och andra reserveringsmöjligheter är uttömda stiger nu skatterna kraftigt (se diagram 175). År 2008 beräknas dock skatterna falla tillbaka något till följd av en fallande vinstandel.

Hushållens skatt på realiserade kapitalvinster ingår i hushållens direkta skatter och är i allmänhet höga samtidigt som företagskatterna. Höga kapitalvinster från aktier och bostäder medför att skatten på realiserade kapitalvinster beräknas stiga i år till motsvarande 1,2 procent av BNP (se diagram 176). I likhet med företagskatterna minskar kapitalvinsterna som andel av BNP något under 2008.

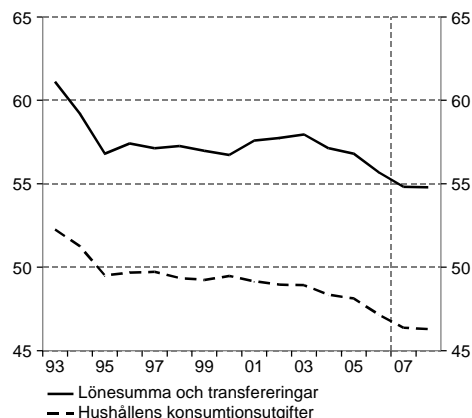
REKORDLÅGA OFFENTLIGA UTGIFTER

Den offentliga sektorns utgifter uppgick till motsvarande 52,7 procent av BNP förra året. Sett ur ett historiskt perspektiv är detta en mycket låg nivå (se diagram 177). Inte sedan den

⁴¹ Företagens direkta skatter består främst av inkomstskatt och avkastningsskatt.

Diagram 174 Viktiga skattebaser

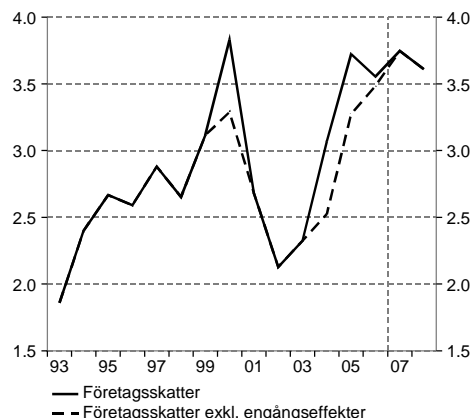
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 175 Företagsskatter

Procent av BNP

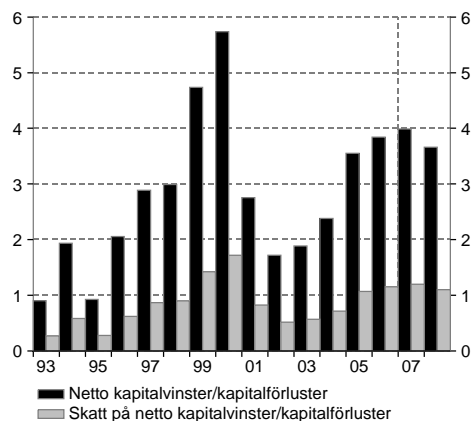

Anm. Till engångseffekter räknas utbetalningarna från Alecta 2000 och de extra upplösta periodiseringsfonderna 2004 och 2005.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 176 Hushållens kapitalvinster och skatt på kapitalvinster

Procent av BNP

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 177 Den offentliga sektorns utgifter

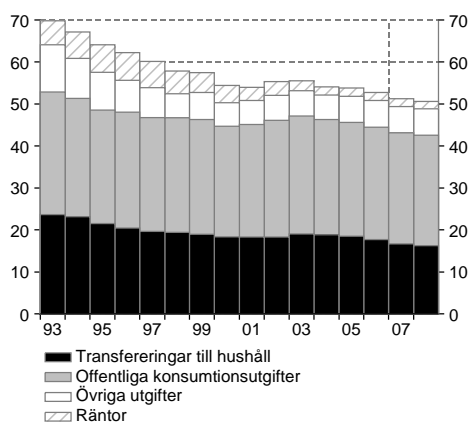
Procent av BNP

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 178 Offentliga sektorns utgifter

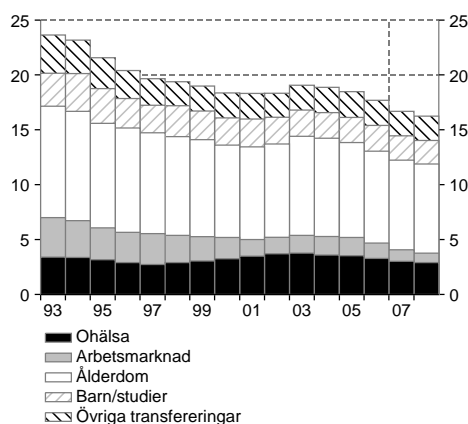
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 179 Transfereringar till hushållen

Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

stora expansionen av den offentliga sektorn under 1970-talet har utgifterna varit så låga i förhållande till BNP. Utgifterna beräknas minska ytterligare till motsvarande 51,2 procent av BNP i år och till 50,6 procent av BNP nästa år (se tabell 41). Därmed fortsätter den offentliga sektorns utgifter att växa långsammare än ekonomin i stort, en trend som har pågått sedan mitten av 1990-talet. Den huvudsakliga förklaringen till den sjunkande utgiftskvoten under de kommande åren är att transfereringar till hushållen minskar som andel av BNP (se diagram 178).

Tabell 41 Offentliga sektorns utgifter

Procent av BNP

	2004	2005	2006	2007	2008
Utgifter	54,1	53,8	52,7	51,2	50,6
Offentlig konsumtion	27,4	27,1	26,7	26,4	26,3
Offentliga investeringar	2,8	2,8	3,0	3,1	3,1
Transfereringar	21,9	21,9	21,1	19,8	19,4
Utlandet	1,4	1,5	1,6	1,5	1,6
Företagen	1,6	1,9	1,7	1,6	1,6
Hushållen	18,9	18,5	17,7	16,7	16,2
Ränteutgifter	1,9	2,0	1,9	1,9	1,8

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Utvecklingen av offentlig konsumtion styrs delvis av demografiska förhållanden. Under prognosperioden utvecklas dessa gynnsamt, vilket bidrar till att den offentliga konsumtionen minskar till 26,3 procent av BNP 2008.

Statliga infrastrukturinvesteringar, en åldrad kapitalstock och goda finanser inom kommunsektorn driver på de offentliga investeringarna. Även nästa år beräknas investeringsandelen uppgå till en nivå motsvarande 3,1 procent av BNP.

Transfereringarna till företagen var tillfälligt höga 2005, främst till följd av statens ersättning till Vattenfall på motsvarande 0,2 procent av BNP för det indragna drifttillståndet för reaktor 2 i Barsebäcksverket. I följd sjönk andelen tillbaka och den fortsätter att falla något i år. År 2008 stabiliseras transfereringarna till företagen kring samma nivå i förhållande till BNP som rårde 2004.

Sedan 1993 har transfereringarna till hushållen stadigt minskat som andel av BNP (se diagram 179). Till största delen förklaras minskningen av att transfereringar för arbetsmarknad och för ålderdom har vuxit långsamt. Även för innevarande år förklaras nedgången i transfereringarna av lägre utgifter inom dessa två områden, men även av att transfereringar för ohälsa minskar som andel av BNP (se tabell 42). Transfereringarna till hushållen utgör ca en tredjedel av de offentliga utgifterna.

Tabell 42 Offentliga transfereringar till hushållen

Procent av BNP

	2004	2005	2006	2007	2008
Transfereringar till hushållen	18,9	18,5	17,7	16,7	16,2
Ålderdom	9,0	8,7	8,4	8,2	8,1
Arbetsmarknad	1,7	1,6	1,4	1,0	0,9
Ohälsa	3,6	3,5	3,3	3,0	2,9
Handikapp	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Barn/studier	2,3	2,3	2,3	2,2	2,2
Socialbidrag	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3
Övrigt	1,0	1,1	1,0	1,0	1,0

Anm. Ålderdom = ålderspensioner, garantipensioner, avtalade pensioner samt bostadstillägg till pensionärer. Arbetsmarknad = ersättning för arbetslöshet, arbetsmarknadspolitiska åtgärder samt lönegaranti. Ohälsa = sjuk- och rehabiliteringspenning, sjuk- och aktivitetsersättning samt från den 1 januari 2005 ingår bostadstillägg till personer med sjuk- eller aktivitetsersättning. Handikapp = arbetsskada, assistansersättning m.m. Barn/studier = barnbidrag, föräldraförsäkring, underhållsstöd samt studiebidrag.

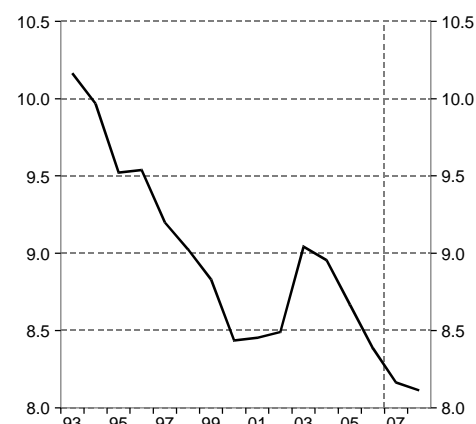
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Ålderdomsrelaterade transfereringar minskar i förhållande till BNP, delvis till följd av gynnsamma demografiska förhållanden, men även till följd av övergången till ett nytt pensionssystem (se diagram 180).⁴² Framför allt har utgifterna för garantipension och efterlevandepension inte ökat i samma takt som BNP de senaste åren, vilket är en trend som håller i sig även under prognosperioden.

Stigande sysselsättning, lägre ersättningsnivåer vid arbetslöshet och neddragningar i de arbetsmarknadspolitiska programmen gör att arbetsmarknadsutgifternas andel av BNP minskar med 0,5 procentenheter från 2006 till 2008 (diagram 181). Under samma period väntas utgifterna för ohälsa falla med 0,4 procentenheter som andel av BNP. Den 1 januari 2007 infördes nya regler i sjukförsäkringen. Inkomsttaket sänktes till 7,5 prisbasbelopp och den sjukpenninggrundade inkomsten sänktes. Även den högsta dagersättningen till arbetslösa som uppbär sjukpenning sänktes. Därför bedöms nedgången i utgifterna för ohälsa vara kraftig 2007 och plana ut 2008. Ytterligare en orsak till nedgången i de samlade utgifterna för ohälsa är att utgifterna för sjuk- och aktivitetsersättning, tidigare förtidspension, minskar som andel av BNP 2007 och 2008.

Diagram 180 Ålderdomsrelaterade transfereringar

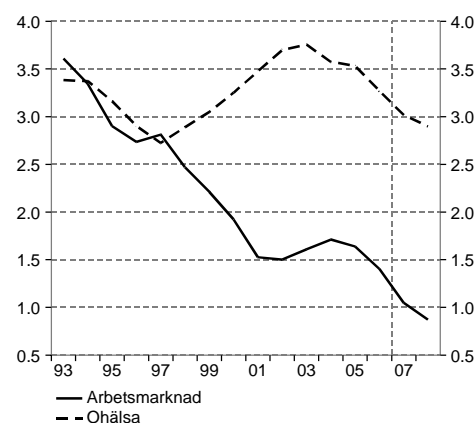
Procent av BNP

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 181 Utgifter för arbetsmarknad respektive ohälsa

Procent av BNP

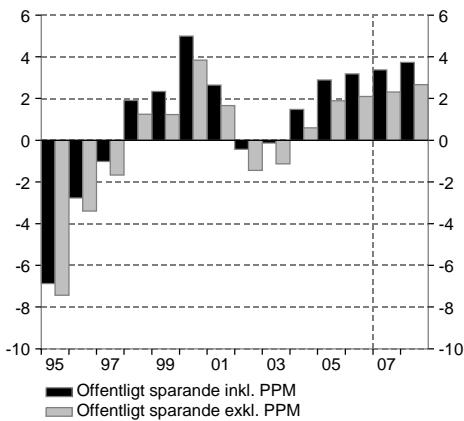
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

⁴² Uppgången som inträffade 2003 beror på omläggningen från ett särskilt grundavdrag till beskattad bruttopension. Således motverkades de högre pensionsutbetalningarna av högre skatt om motsvarande 0,5 procent av BNP.

FÖRDJUPNING

Diagram 182 Finansiellt sparande i offentlig sektor

Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Ny klassificering av premiepensionssystemet

Från och med beräkningarna i mars 2007 redovisar nationalräkenskaperna (NR) premiepensionssystemet (PPM) inom den privata sektorn i stället för som tidigare inom den offentliga sektorn. Därmed reduceras den offentliga sektorns finansiella sparande med ca 1 procentenhet (se tabell 43 och diagram 182).

BAKGRUND

EU:s statistikorgan Eurostat beslutade 1997 att det då nyligen införda svenska pensionssystemet med inkomstpension och premiepension skulle tillhöra den offentliga sektorn. År 2002 startade diskussioner i EU föranlett av att pensionssystem liknande det svenska premiepensionssystemet var på väg att införas i några av de nya EU-länderna. Efter två års diskussioner beslutade Eurostat att avgiftsbestämda och fullt ut fonderade system inte ska ingå i den offentliga sektorn.

Den ändrade klassificeringen i nationalräkenskaperna innebär att endast pensionssystem som är förmånsbestämda⁴³ och ofonderade ska räknas till den offentliga sektorn. Premiepensionssystemet är avgiftsbestämt och fullt ut fonderat och försäkringstagaren bär själv risken för sina placeringar. I enlighet med beslutet flyttas premiepensionssystemet från den offentliga sektorn i samband med att Sverige gör den halvårsvisa rapporteringen till EU av offentligt underskott och skuld. Den ändrade klassificeringen medför omräkningar från och med 1995, vilket var det år premiepensionssystemet infördes.

EFFEKTER PÅ DE OFFENTLIGA RÄKENSKAPERNA

En konsekvens av omräkningen är att den offentliga sektorns skatteintäkter minskar eftersom de lagstadgade kollektiva avgifter som finansierar premiepensionssystemet stannar kvar inom den privata sektorn. Avgifterna går mellan företag och hushåll. Det innebär att skattekvoten, vilken mäts som totala skatteintäkter⁴⁴ som andel av BNP, minskar jämfört med den tidigare redovisningen (se tabell 43). Inkomsterna minskar även till följd av att avkastningen på premiepensionssparandet inte längre tillfaller den offentliga sektorn.

Omräkningen medför också att den offentliga sektorns utgifter ökar, vilket förklaras av att de överförda statliga ålderpen-

⁴³ I ett förmånsbestämt pensionssystem är den utfallande pensionen fastställd till ett visst belopp eller till en viss andel av slutlönen eller medelinkomsten.

⁴⁴ Begreppet "totala skatteintäkter" innefattar de skatter och avgifter som upp bärs i Sverige. Den är summan av "offentliga sektorns skatteintäkter" och "EU-skatter". I "EU-skatter" ingår bl.a. den momsbaseade EU-avgiften och tullmedel.

sionsavgifterna överstiger minskningen av pensionsutbetalningarna. Sedan 1999 har staten betalat avgifter till ålderspensions-systemet för samtliga pensionsgrundande sociala ersättningar. Dessa har varit en överföring inom den offentliga sektorn, dvs. från staten till AP-fonderna och till PPM via Riksgäldskontoret. Den andel som motsvarar pensionsrätt för premiepension förs nu över till hushållens sparande i kollektiva försäkringar. Eftersom pensionsutbetalningarna från premiepensionssystemet för närvarande är mycket låga, minskar de offentliga utgifterna marginellt.

Åren 2004–2008 minskar den offentliga sektorns finansiella sparande med 22–34 miljarder kronor per år, eller med motsvarande 0,9–1,1 procent av BNP till följd av överföringen av PPM till den privata sektorn (se tabell 43).

Tabell 43 Effekter på offentligt sparande av ändrad redovisning av premiepensionssystemet

Miljarder kronor löpande priser och procent av BNP

	2004	2005	2006	2007	2008
Inkomster	-19	-22	-26	-28	-30
Kollektiva avgifter	-18	-20	-22	-24	-26
Avkastning aktier	-1	-2	-3	-4	-4
Utgifter	3	4	5	4	3
Pensioner	0	0	0	-1	-1
Statliga ålderspensionsavgifter	2	3	4	4	3
Räntor	1	1	1	1	1
Sparande	-22	-26	-30	-32	-33
<i>Procent av BNP</i>	<i>-0,9</i>	<i>-1,0</i>	<i>-1,1</i>	<i>-1,1</i>	<i>-1,0</i>
Skattekvot	-0,7	-0,7	-0,8	-0,8	-0,8

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Budgetpolitiken är sedan 1997 inriktad på två övergripande och fleråriga mål, dels utgiftstaket för staten, dels överskottsmålet för den offentliga sektorn. Det innebär att riksdagen har beslutat att den offentliga sektorns finansiella sparande ska uppgå till motsvarande 2 procent av BNP i genomsnitt över en konjunkturcykel. Som en följd av att premiepensionssystemet i nationalräkenskaperna flyttas från den offentliga sektorn har regeringen aviserat, i samband med regeringsöverläggningarna den 23:e mars, att regeringen avser att föreslå riksdagen att finanspolitiken framöver ska inriktas på att upprätthålla ett finansiellt sparande i den offentliga sektorn på motsvarande 1 procent av BNP i genomsnitt över konjunkturcykeln.

EFFEKTER PÅ HUSHÅLLSSPARANDET

Premiepensionssparandet redovisas, i och med den förändrade klassificeringen, som en del av hushållssektorns sparande i kollektiva försäkringar.⁴⁵ Hushållens sparkvot, dvs. hushållens sparande som andel av disponibel inkomst, är därmed i genomsnitt 2,0 procentenheter högre åren 2004–2008 (se tabell 44).

Tabell 44 Effekter på hushållens sparande av ändrad redovisning av premiepensionssystemet

Miljarder kronor, löpande priser och procent av disponibel inkomst

	2004	2005	2006	2007	2008
Sparande i kollektiva försäkringar	23	27	28	30	32
<i>Procent av disponibel inkomst</i>	<i>1,8</i>	<i>2,0</i>	<i>2,0</i>	<i>2,1</i>	<i>2,1</i>

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

⁴⁵ Förändringen av hushållens sparande i kollektiva försäkringar är något lägre än förändringen av hushållens finansiella sparande eftersom räntor och avkastning på aktier inte ingår i sparandet i kollektiva försäkringar.

Finansiellt sparande i delsektorer

Trots att sparandet i premiepensionssystemet i redovisningen har överförs till den privata sektorn (se fördjupning ”Ny klassificering av premiepensionssystemet”) är sparandet i den offentliga sektorn över 2 procent som andel av BNP 2007 och 2008. Kommunsektorns sparande är något lägre än sparandet i staten och AP-fonderna (se tabell 45).

Tabell 45 Finansiellt sparande i delsektorer

Procent av BNP

	2004	2005	2006	2007	2008
Den offentliga sektorn	0,6	1,9	2,1	2,3	2,7
Staten	-0,5	0,3	0,7	0,9	1,4
AP-fonderna	0,9	1,0	1,1	0,9	0,8
Kommunsektorn	0,2	0,6	0,4	0,5	0,5

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

STARKARE BUDGETSALDO 2007 OCH 2008

Statens budgetsaldo⁴⁶ är betydligt starkare än det finansiella sparandet 2007 och 2008. Det beror på att extra aktieutdelningar från statliga bolag och utförsäljningar av statliga bolag räknas in i budgetsaldot, men inte i det finansiella sparandet (se tabell 46 och diagram 183).

Tabell 46 Statens finansiella sparande och budgetsaldo

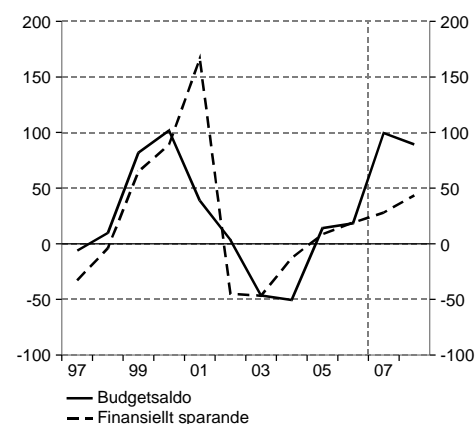
Miljarder kronor respektive procent av BNP

	2004	2005	2006	2007	2008
Finansiellt sparande	-13	9	19	28	44
<i>Procent av BNP</i>	<i>-0,5</i>	<i>0,3</i>	<i>0,7</i>	<i>0,9</i>	<i>1,4</i>
Justeringsposter					
Försäljning av aktiebolag	0	6	8	64	53
Överföring från AP-fonden	4	2	0	0	0
Utlåning, återbetalning, netto	-10	-5	7	-8	-9
Kurs- och valutaförl./vinster	-19	3	-12	-4	0
Periodiseringar	-32	-16	15	5	-12
Övrigt	19	16	-18	14	13
Budgetsaldo	-50	14	18	99	89
<i>Procent av BNP</i>	<i>-2,0</i>	<i>0,5</i>	<i>0,6</i>	<i>3,3</i>	<i>2,8</i>
Värdeförändring, övrigt	23	-63	22	-4	2
Statsskuld, förändring	28	49	-40	-96	-91
Statsskuld (konsoliderad)	1 213	1 262	1 222	1 126	1 035
<i>Procent av BNP</i>	<i>47,3</i>	<i>47,3</i>	<i>43,1</i>	<i>37,2</i>	<i>32,5</i>
Maastrichtskuld	1 351	1 400	1 342	1 231	1 142
<i>Procent av BNP</i>	<i>52,7</i>	<i>52,4</i>	<i>47,3</i>	<i>40,7</i>	<i>35,8</i>

Källor: SCB, Riksgäldskontoret och Konjunkturinstitutet.

Diagram 183 Statens budgetsaldo och finansiella sparande

Miljarder kronor

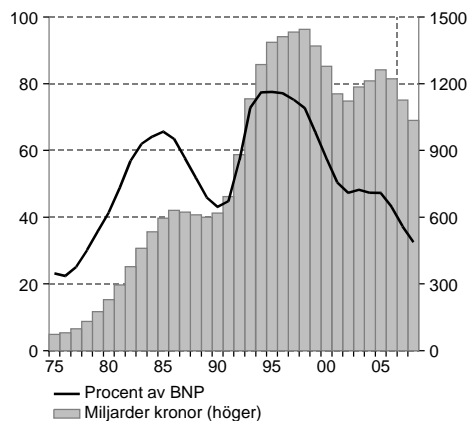

Källor: SCB, Riksgäldskontoret och Konjunkturinstitutet.

⁴⁶ Budgetsaldot motsvarar lånebehovet med motsatt tecken.

Diagram 184 Statsskuld

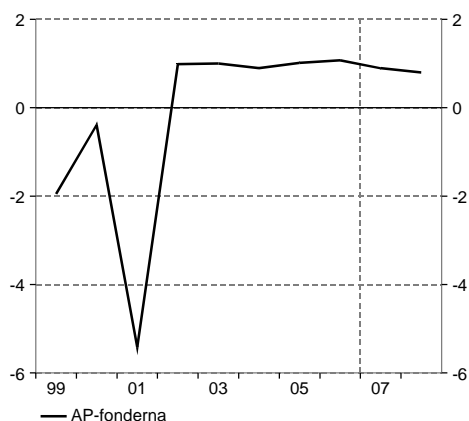
Procent av BNP respektive miljarder kronor

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 185 Finansiellt sparande i ålderspensionssystemet

Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Regeringen har för avsikt att sälja ut statliga tillgångar⁴⁷ för 150 miljarder kronor under tre år. I föreliggande prognos över statens budgetsaldo ingår utförsäljningsinkomster på 50 miljarder kronor per år 2007 och 2008. Det råder dock fortfarande stor osäkerhet kring tidpunkten för försäljningarna och även beloppens storlek.

Som ett resultat av de starka statsfinanserna och utförsäljningsinkomsterna minskar statsskulden kraftigt till motsvarande 32,5 procent av BNP 2008, den lägsta andelen sedan 1978 (se diagram 184).

SPARANDET I AP-FONDERNA MINSKAR

Det offentliga pensionssystemet består numera enbart av AP-fonderna eftersom premiepensionssystemet överförts till den privata sektorn. Därmed har sparandet i pensionssystemet reviderats ner med i genomsnitt 1 procent som andel av BNP för perioden 1995–2006 (se fördjupning ”Ny klassificering av premiepensionssystemet”).

Sparandet i AP-fonderna har sedan 2002 legat stabilt runt motsvarande 1 procent av BNP (se diagram 185). För åren 2007 och 2008 kommer dock sparandet att minska till följd av att pensionsutbetalningarna växer snabbare allt eftersom antalet pensionärer blir fler.

FORTSATT STARKA FINANSER I KOMMUNER OCH LANDSTING

En stark arbetsmarknad tillsammans med förhållandevis höga statsbidrag innebar att finanserna var goda i såväl kommuner som landsting 2006. En stark inkomstutveckling ger i år utrymme för både konsumtions- och investeringsökningar och en sänkning av skattesatsen med i genomsnitt 5 öre.

Den fortsatt positiva sysselsättningsutvecklingen i ekonomin leder till att skatteinkomsterna till kommunsektorn ökar i takt med BNP. Trots att konsumtion och investeringar växer i god takt fortsätter det finansiella sparandet att vara högt och motsvara 0,5 procent av BNP 2007 och 2008.

Många kommuner och landsting bör ha en buffert de närmaste åren för att klara de framtida demografiska utmaningarna. Åren 2007 och 2008 är de demografiska förhållandena gynnsamma i kommunerna, men redan 2010 börjar kostnaderna för avtalspensionerna att stiga kraftigt. Några år senare stiger även kostnaderna för äldreomsorgen.

⁴⁷ Vasakronan AB, Nordea Bank AB, SBAB, TeliaSonera AB och Vin och Sprit AB.

Prognosjämförelse

Prognosrevideringar för 2007 och 2008

I detta kapitel jämförs den nya prognosen med den prognos som Konjunkturinstitutet publicerade i december 2006. Syftet är att tydliggöra de viktigaste förändringarna i prognosen och översiktligt redogöra för de bakomliggande orsakerna till de revideringar som har gjorts.

Den internationella utvecklingen

HÖGRE GLOBAL TILLVÄXT 2007

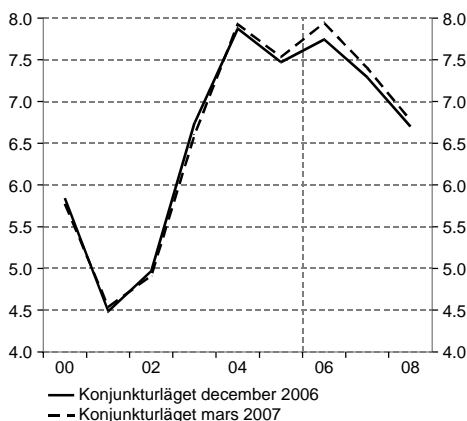
Den nya informationen som kommit in sedan decemberrapporten tyder på att världsekonomin utvecklas något starkare än vad som då förutsågs. Exempelvis uppgick BNP-tillväxten det fjärde kvartalet 2006 till nära 1 procent i OECD-området, vilket är högre än bedömningen i föregående prognos. För helåret 2006 väntas global BNP nu ha ökat med hela 5,3 procent, vilket är 0,2 procentenheter högre jämfört med bedömningen i december. Framför allt var det länderna utanför OECD-området som utvecklades överraskande starkt 2006 (se diagram 186).

I stora drag står sig dock bilden av den internationella utvecklingen från decemberrapporten. Den globala tillväxten fortsätter att vara stark, samtidigt som den breddas geografiskt. Sammantaget är den globala BNP-tillväxten marginellt uppreviderad 2007 men oförändrad 2008 (se tabell 47 och diagram 186 och 187).

Ett positivt inslag i den globala konjunkturen är den oväntat starka utvecklingen i Japan. Företagens och hushållens förtroende är på sin högsta nivå på ca 15 år, och konsumentpriserna har börjat stiga efter sex år med deflation. Även i euroområdet och i våra nordiska grannländer väntas tillväxten bli högre än vad som prognostiserades i december till följd av bl.a. överraskande starka utfall fjärde kvartalet 2006.

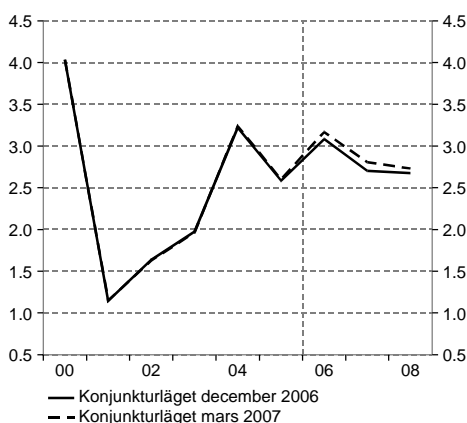
Statistik och indikatorer om den amerikanska ekonomin som inkommit den senaste tiden stämmer dock ganska väl överens med bedömningarna i decemberprognosen. Det finns dock en risk att den svaga bostadsmarknaden får spridningseffekter och dämpar aktiviteten i USA och därmed också den globala ekonomin mer än vad som antagits i denna prognos. Men den mest sannolika utvecklingen är trots allt att den amerikanska ekonomin mjuklandar och utvecklas i linje med bedömningen i december. Tillväxten för den amerikanska ekonomin är därför oförändrad jämfört med prognosen i december.

Diagram 186 BNP i Världen exkl. OECD
Årlig procentuell förändring

Källor: OECD och Konjunkturinstitutet.

Diagram 187 BNP i OECD
Årlig procentuell förändring

Källor: OECD och Konjunkturinstitutet.

EUROOMRÅDET UTVECKLAS OVÄNTAT STARKT

BNP-tillväxten i euroområdet var under det fjärde kvartalet 2006 högre än vad som förutsågs i decemberrapporten. Bakom den överraskande höga tillväxten låg i första hand ett stort bidrag från utrikeshandeln. Utvecklingen av hushållens konsumtion i framför allt Tyskland var dock svagare än väntat. En del av denna nedgång bedöms emellertid vara väderrelaterad och därmed tillfällig, vilket medför att tillväxten bedöms bli starkare i början av 2007.

Den oväntat starka avslutningen på 2006 och indikationer om fortsatta goda tillväxtförutsättningar under den närmaste tiden medför att BNP-tillväxten för euroområdet är uppreviderad med 0,3 procentenheter 2007 (se tabell 47). Vidare har situationen på arbetsmarknaden fortsatt att ljusna och arbetslösheten blir något lägre än vad som prognostiserades i december. Resursutnyttjandet bedöms därför vara något mer ansträngt under 2007–2008, vilket medför att ECB antas höja referäntan i något snabbare takt jämfört med bedömningen i decemberrapporten (se tabell 47).

Tabell 47 Nuvarande prognoser för omvärlden**jämfört med prognosen i december 2006**

Årlig procentuell förändring när annat inte anges

	2007		2008	
	Mars-07	Diff.	Mars-07	Diff.
BNP				
USA	2,6	0,0	2,8	0,0
Japan	2,7	0,4	2,3	0,3
Danmark	2,5	0,2	2,0	0,0
Finland	3,6	0,6	2,8	0,2
Norge	2,7	0,2	2,6	0,1
Euroområdet	2,5	0,3	2,2	0,0
Tyskland	2,3	0,6	2,0	0,1
Frankrike	2,1	0,0	2,2	0,0
Storbritannien	2,8	0,1	2,5	-0,1
Nya EU-länder	4,8	0,0	4,8	0,0
OECD	2,8	0,1	2,7	0,0
Kina	10,0	0,0	9,5	0,0
Världen	4,8	0,1	4,5	0,0
Federal funds target rate ¹	5,25	0,00	4,75	0,00
ECB:s referänta ¹	4,00	0,25	4,25	0,25
Dollar/Euro ²	1,32	-0,01	1,32	-0,01
Oljepris ³	57	-1	54	0

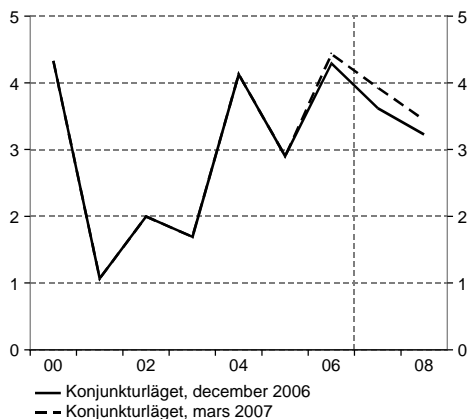
¹ Procent, vid årets slut. ² Nivå, vid årets slut. ³ Dollar per fat.

Anm. Differensen avser skillnaden mellan nuvarande prognos och prognosen i december 2006. Ett positivt värde anger en upprevidering.

Källor: OECD och Konjunkturinstitutet.

Diagram 188 BNP

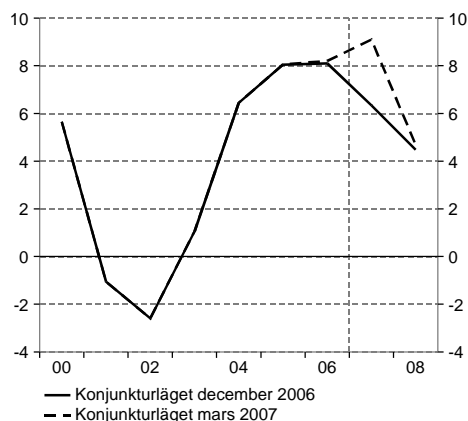
Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 189 Fasta bruttoinvesteringar

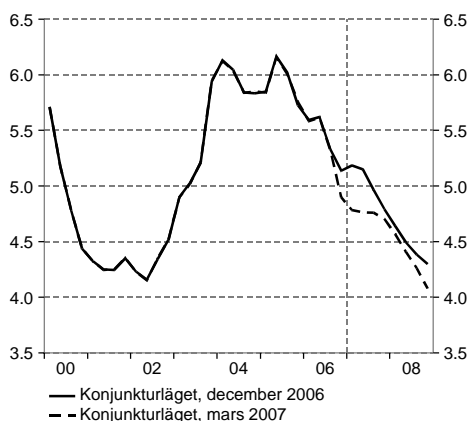
Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 190 Öppen arbetslöshet

Procent av arbetskraften, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Utvecklingen i Sverige

BNP-TILLVÄXTEN REVIDERAS UPP

I år och nästa år bedöms BNP öka snabbare än vad som förutsågs i decemberrapporten (se diagram 188 och 189 samt tabell 48). Framför allt är det investeringarna som utvecklas starkare. Orsaken till upprevideringen beror framför allt på att flertalet branscher i SCB:s senaste investeringsenkät, som publicerades i mars, redovisade oväntat höga investeringsplaner för 2007. Därtill fortsätter bostadsbyggandet att öka snabbare än vad som förutsågs i decemberrapporten. Investeringarna är därför uppreviderade med hela 2,8 procentenheter 2007 och med 0,2 procentenheter 2008 (se diagram 189 och tabell 48).

Vidare har timlönerna reviderats upp 2007 och 2008, bl.a. som en följd av att de nya avtalen som slutits för industrin blivit något högre än väntat. Dessutom växer sysselsättningen något snabbare än vad som förutsågs i decemberrapporten. Sammantaget medför detta en starkare inkomstutveckling för hushållen under 2007 och 2008 jämfört med prognosen i december. Detta bidrar till att hushållens konsumtion är uppreviderad med 0,2 procentenheter 2008. Även exporten är uppreviderad 2007–2008, bl.a. på grund av oväntat starka utfall och en något svagare krona jämfört med prognosen i december.

LÄGRE ARBETSLÖSHET

Den starkare utvecklingen av den svenska ekonomin, jämfört med bedömningen i decemberrapporten, uppkommer genom att både arbetade timmar och arbetsproduktiviteten växer starkare under 2007–2008. För 2007 bedöms den högre produktionen till största delen uppkomma genom en starkare arbetsproduktivitetstillväxt, medan det för 2008 är framför allt antalet arbetade timmar som utvecklas starkare än vad som förutsågs i decemberprognosen (se tabell 48).

Detta medför även att sysselsättningstillväxten utvecklas snabbare och den reguljära sysselsättningsgraden i åldersgruppen 20–64 år ökar därför till 80,4 procent 2008, vilket är en upprevidering med 0,1 procentenheter jämfört med prognosen i december. Den öppna arbetslösheten har reviderats ner mer än ökningen av sysselsättningen under 2007 eftersom arbetsutbudet förutses utvecklas något svagare jämfört med prognosen i december (se diagram 190 och tabell 48).

MER ANSTRÄNGT RESURSNYTTJANDE

Den starkare produktions- och sysselsättningstillväxten under de närmaste åren, jämfört med bedömningen i decemberrapporten, medför att BNP-gapet blir betydligt större än vad som då förutsågs. Detta beror på att upprevideringen av produk-

tionen under 2007–2008 främst bedöms vara en följd av en överraskande hög efterfrågetillväxt. Bedömningen av ekonomins utbudssida, dvs. potentiell BNP, påverkas därför inte i någon större omfattning av upprevideringen av tillväxten. Sammantaget är arbetsmarknadsgapet oförändrat 2007 och uppreviderat med 0,2 procentenheter 2008, medan BNP-gapet är uppreviderats med 0,4 procentenheter 2007 och med 0,6 procentenheter 2008 (se diagram 191 och tabell 48).

HÖGRE LÖNER MEN FORTSATT LÅG INFLATION

De första avtalen inom industrin har slutits och flera av avtalen medför att de avtalsmässiga arbetskostnaderna ökar med 10,2 procent under en treårsperiod. Konjunkturinstitutet justerar mot denna bakgrund upp prognoserna för löneökningarna i jämförelse med den bedömning som gjordes i december. I näringslivet bedöms timlönerna stiga med 4,1 procent 2007 och med 4,5 procent 2008, vilket är en upprevidering med 0,3 procentenheter 2007 och med 0,4 procentenheter 2008.

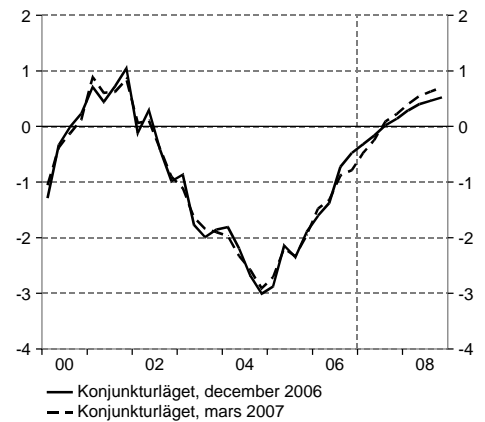
Trots ett mer ansträngt resursutnyttjandet är inflationen nedreviderad 2007 (se diagram 192). Det beror på att energipriserna har utvecklats betydligt svagare jämfört med prognosen i december samt att enhetsarbetskostnaden under 2006 och 2007 är lägre jämfört med prognosen i december, till följd av att arbetsproduktivetstillväxten är uppreviderad 2006 och 2007 (se tabell 48 och diagram 193). De högre löneökningarna medför dock att enhetsarbetskostnaden i näringslivet stiger något snabbare 2008 än vad som förutsågs i decemberrapporten. Vidare driver de högre energipriserna och det större BNP-gapet på inflationen under 2008. Inflationen i termer av UND1X är därför uppreviderad med 0,3 procentenheter 2008.

ÄNNU STARKARE OFFENTLIGA FINANSER

Den offentliga sektorns utgifter har reviderats ner jämfört med decemberprognosen. Förändringarna beror bl.a. på att transfereringarna till hushållen har reviderats ner till följd av en lägre arbetslöshet och högre sysselsättning. I föreliggande prognos ingår även att de aviserade utförsäljningarna av statliga bolag ger utförsäljningsinkomster på 50 miljarder kronor både 2007 och 2008. Som ett resultat av detta minskar statskulden i motsvarande grad, vilket i sin tur medför att statens ränteutgifter har reviderats ned. Samtidigt kommer de offentliga inkomsterna bli högre 2007 än vad som förutsågs i decemberrapporten. Orsaken är bl.a. att kapitalskatterna är uppreviderade. Sammantaget medför de lägre utgifterna 2007–2008 och de högre inkomsterna 2007 att den offentliga sek-

Diagram 191 Arbetsmarknadsgap

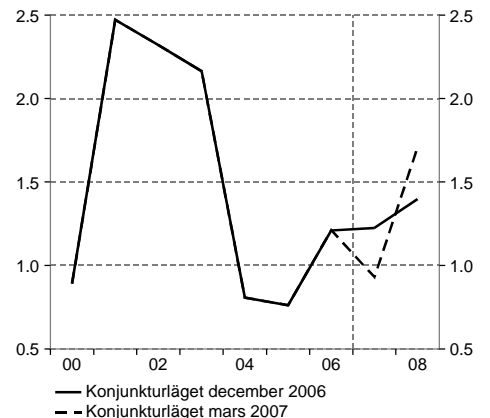
Procent av potentiellt arbetade timmar, säsongrensade kvartalsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 192 UND1X-inflationen

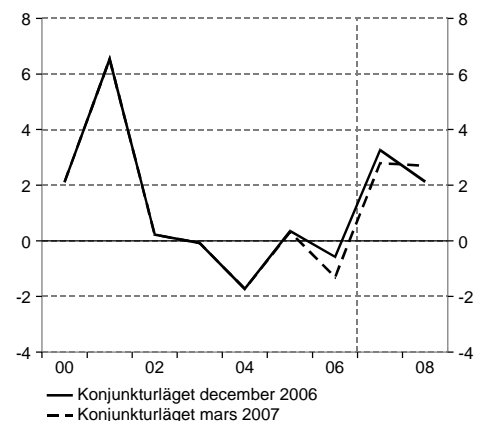
Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 193 Enhetsarbetskostnad i näringslivet

Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

torns finansiella sparande är uppreviderad med 0,5 procentenheter 2007 och med 0,7 procentenheter 2008 (se tabell 48).⁴⁸

Tabell 48 Nuvarande prognos för Sverige jämfört med prognosen i december 2006.

Årlig procentuell förändring när annat inte anges

	2007		2008	
	Mars-07	Diff.	Mars-07	Diff.
Nyckeltal				
KPI, årsgenomsnitt	1,7	-0,2	2,2	0,3
UND1X, årsgenomsnitt	0,9	-0,3	1,7	0,3
Timplön i näringslivet (KL)	4,1	0,3	4,5	0,4
Reporänta ¹	3,50	0,0	4,00	0,0
10-årig statsobligationsränta ¹	4,1	0,0	4,5	0,0
TCW-index ²	125,6	1,6	124,5	0,1
Sysselsättning	2,2	0,1	1,2	0,1
Öppen arbetslöshet ³	4,8	-0,2	4,3	-0,2
Produktivitet i näringslivet ⁶	2,4	0,5	2,3	0,0
Bytesbalans ⁴	7,1	0,3	7,2	0,4
Offentligt finansiellt sparande ^{4,7}	2,3	0,5	2,7	0,7
Försörjningsbalans				
BNP	3,9	0,3	3,4	0,2
Hushållens konsumtion	3,8	-0,1	3,5	0,2
Offentlig konsumtion	1,4	-0,1	1,1	-0,1
Fasta bruttoinvesteringar	9,1	2,8	4,7	0,2
Lagerinvesteringar ⁵	0,2	0,0	0,0	0,0
Export	7,1	0,2	6,4	0,3
Import	8,6	0,4	6,1	0,1
Resursutnyttjande				
Potentiellt arbetade timmar ⁶	1,1	-0,1	0,6	0,0
Faktiskt arbetade timmar ⁶	2,2	0,0	1,3	0,2
Arbetsmarknadsgap⁷	-0,1	0,0	0,6	0,2
Potentiell BNP ⁶	3,5	-0,1	3,0	0,1
Faktisk BNP ⁶	4,1	0,3	3,3	0,2
BNP-gap ⁶	0,3	0,4	0,6	0,6

¹ Procent, vid årets slut. ² Nivå, vid årets slut. ³ Procent av arbetskraften.

⁴ Procent av BNP. ⁵ Förändring i procent av BNP föregående år.

⁶ Kalenderkorrigerad. ⁷ Faktiska arbetade timmars avvikelser från potentiellt arbetade timmar. ⁸ BNP:s avvikelser i procent från potentiell BNP. ⁷ Se fotnot 49 huvudtexten angående förändringar av definitionen av offentligt finansiellt sparande.

Anm. Differensen avser skillnaden mellan nuvarande prognos och prognosen i december 2006. Ett positivt värde anger en upprevidering.

Källa: Konjunkturinstitutet.

⁴⁸ Från och med beräkningarna i mars 2007 redovisas premiepensionssystemet inom den privata sektorn i stället för som tidigare inom den offentliga sektorn. Detta medför att den offentliga sektorns finansiella sparande minskar med ca 1 procentenhet av BNP jämfört med det tidigare redovisningssystemet (se fördjupning "Ny klassificering av premiepensionssystemet"). För att kunna utvärdera prognoserna för offentligt finansiellt sparande är därför prognosen som gjordes i december nedjusterad med den bedömda effekten på offentligt finansiellt sparande av att premiepensionssystemet nu redovisas i den privata sektorn i stället för i den offentliga sektorn.

Utvärdering av prognoserna för 2006

Konjunkturinstitutet har som uppdrag att göra prognoser över den makroekonomiska utvecklingen. Enligt Konjunkturinstitutets direktiv ska prognoserna vara tillförlitliga och väldokumenterade så att de kan användas som beslutsunderlag i såväl offentlig som privat sektor. Hög precision i prognoserna är således av stor betydelse.

Att utvärdera tidigare prognoser är ett viktigt led i att förbättra kommande prognoser samt att skapa en uppfattning om prognosprecisionen. I följande avsnitt görs en utvärdering av Konjunkturinstitutets prognoser för 2006 samt hur dessa prognoser står sig i förhållande till andra prognosmakares prognoser för 2006.

Konjunkturinstitutets prognoser för 2006

BNP växte med 4,4 procent år 2006 enligt det preliminära utfallet från nationalräkenskaperna. Tillväxten var överraskande hög. BNP-tillväxten underskattades i samtliga prognoser som Konjunkturinstitutet publicerade för 2006 (se diagram 194). Den starka tillväxten har drivits av både en starkare samsättningsutveckling och en starkare produktivitetstillväxt än vad som förutsågs i prognoserna (se tabell 49). Trots detta har prognosen för den öppna arbetslösheten varit stabil och träffsäker i samtliga prognoser som publicerats för 2006 (se diagram 195). Även prognosen för inflationen gjorda under 2005 och 2006, mätt som förändring i UND1X, har varit relativt träffsäker (se diagram 196).

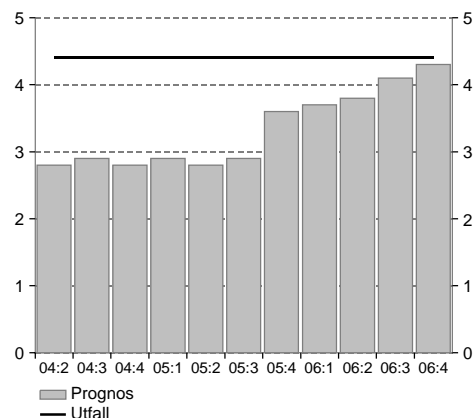
OVÄNTAD HÖG PRODUKTION

I samband med att den första prognosen för 2006 publicerades i juni 2004 fanns det tydliga tecken på att den svenska konjunkturåterhämtningen tagit fart, efter konjunkturedgången 2001–2003. I prognosen förutsågs att tillväxten i Sverige skulle ta fart under 2004 för att sen växa med god fart under 2005–2006, eftersom de underliggande drivkrafterna bedömdes vara starka. De monetära förhållandena bedömdes vara expansiva, företagen bedömdes ha höga vinster och inkomsterna för både offentlig sektor och hushåll utvecklas starkt, samtidigt som den internationella efterfrågetillväxten utvecklades starkt. Detta förutsågs stimulera efterfrågan som förväntades växa relativt snabbt under 2004–2006.

Arbetsmarknaden väntades ta fart under 2005 och såväl arbetade timmar som sysselsättning bedömdes öka relativt starkt under 2006. Den starka efterfrågetillväxten och den allt

Diagram 194 Prognoser för BNP 2006 vid olika tidpunkter

Procentuell förändring

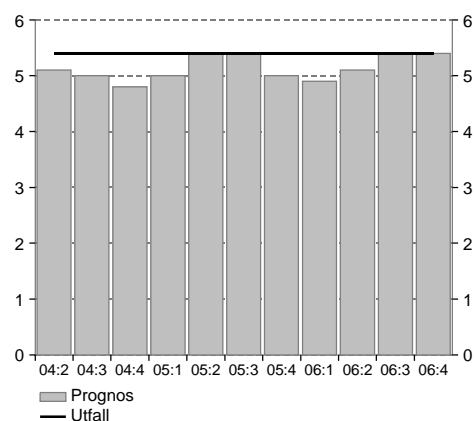

Anm. Diagrammet visar de 11 prognoser som Konjunkturinstitutet har gjort för år 2006. Stapeln benämnd 04:2 avser prognosen som gjordes i juni 2004, 04:3 avser prognosen som gjordes i augusti 2004, o.s.v. t.o.m. 06:4 som avser prognosen som gjordes i december 2006.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 195 Prognoser för öppen arbetslöshet 2006 vid olika tidpunkter

Procent av arbetskraften

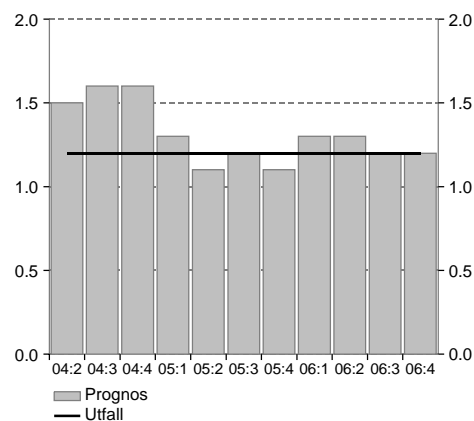

Anm. Se anmärkning i diagram 194.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 196 Prognoser för UND1X 2006 vid olika tidpunkter

Procentuell förändring

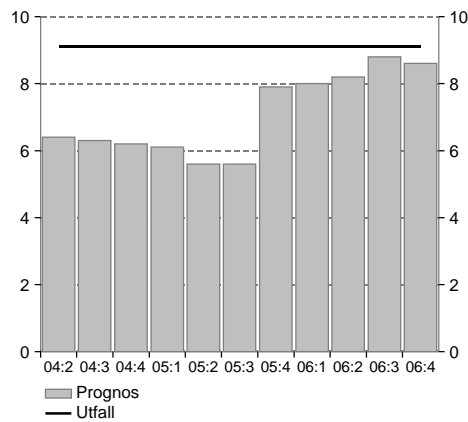

Anm. Se anmärkning i diagram 194.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 197 Prognoser för export av varor och tjänster 2006 vid olika tidpunkter

Procentuell förändring

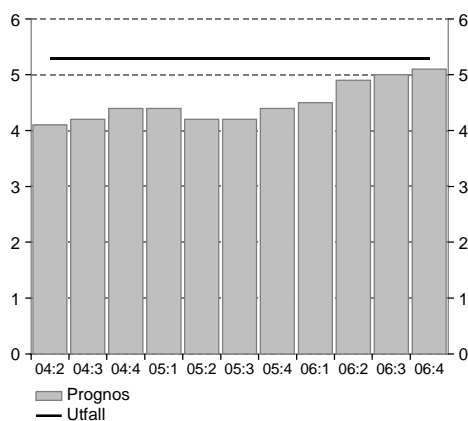

Anm. Se anmärkning i diagram 194.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 198 Prognoser för global BNP 2006 vid olika tidpunkter

Procentuell förändring

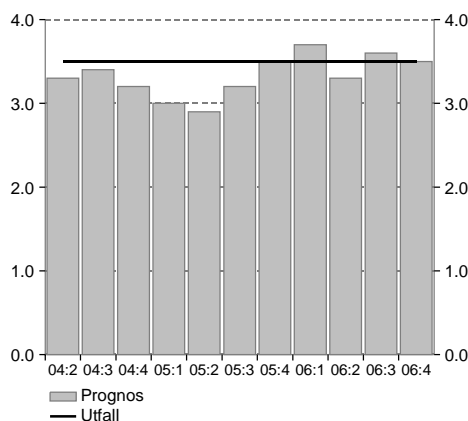

Anm. Se anmärkning i diagram 194.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 199 Prognoser för total inhemsk efterfrågan 2006 vid olika tidpunkter

Procentuell förändring

Anm. Se anmärkning i diagram 194.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

ljusare bilden på arbetsmarknaden medförde att resursutnyttjandet bedömdes stiga under 2004–2006. Under 2006 bedömdes dock resursutnyttjandet och inflationstrycket fortfarande vara relativt lågt. I juni-prognosen 2004, benämnd 04:2 i diagrammen, bedömdes därför BNP öka med 2,8 procent 2006 (se diagram 194).

Under hösten 2004 och det första halvåret 2005 reviderades BNP-tillväxten för 2006 endast marginellt. I samband med konjunkturläget i december 2005 reviderades dock BNP-tillväxten för 2006 upp ganska mycket. Upprevideringen berodde främst på att exporten reviderades upp med drygt 2 procentenheter, till följd av framför allt en starkare internationell efterfrågan och en svagare krona (se diagram 197 och diagram 198). I samtliga Konjunkturinstitutets prognoser under 2006 fortsatte tillväxten för 2006 successivt att revideras upp. Revideringarna berodde främst på att den globala ekonomin utvecklades oväntat starkt, vilket medförde att prognoserna över den globala tillväxten och följaktligen den svenska exporttillväxten för 2006 successivt reviderades upp (se diagram 198 och 199). Konjunkturinstitutet prognoser över den inhemska efterfrågan har dock varit i linje med utfallet i samtliga prognoser som gjordes under 2006 (se diagram 199). I decemberprognosen 2006 bedömde Konjunkturinstitutet BNP-tillväxten till 4,3 procent vilket var 0,1 procentenheter lägre än det preliminära utfallet från nationalräkenskaperna.

SMÅ REVIDERINGAR AV RESURSUUTNYTTJANDET

Konjunkturbilden, dvs. bedömningen av resursutnyttjandet, för 2006 har i stort sett varit densamma i samtliga prognoser som Konjunkturinstitutet publicerat för 2006. Konjunkturinstitutet prognoser över resursutnyttjandet på arbetsmarknaden och inflationen har därför endast reviderats marginellt (se prognoserna avseende öppen arbetslöshet och inflation i tabell 49). BNP-tillväxten har dock reviderats upp ganska mycket. Orsaken till denna utveckling är att den potentiella tillväxttakten i ekonomin också har reviderats, dvs. synen på hur fort svensk ekonomin kan växa utan att resursutnyttjandet blir ansträngt och inflationen tar fart har höjts. Framför allt är det synen på det potentiella arbetsutbudet som har reviderats upp, men även den potentiella produktiviteten har reviderats upp.

TRÄFFSÄKRA ARBETSLÖSHETSPROGNOSER TROTS ÖVERRASKANDE STARK SYSSELSÄTTNING

I den första prognosen från juni 2004 bedöms att arbetslösheten skulle bli 5,1 procent år 2006.⁴⁹ Prognosen har därefter endast reviderats marginellt (se tabell 49 och diagram 195). Som framgår av tabell 49 och diagram 10 underskattades emellertid sysselsättningstillväxten i samtliga prognoser som Konjunkturinstitutet publicerade förutom i decemberprognosen 2006, trots att den öppna arbetslösheten blev något högre än vad som prognostiserades. Det beror framför allt på att arbetsutbudet har utvecklats oväntat starkt.

Tabell 49 Konjunkturinstitutets prognoser för 2006

Årlig procentuell förändring och årsgenomsnitt

	Mars 2005	Juni 2005	Aug. 2005	Dec. 2005	Mars 2006	Juni 2006	Aug. 2006	Dec. 2006	Utfall
BNP	2,9	2,8	2,9	3,6	3,7	3,8	4,1	4,3	4,4
Hushållens konsumtion	3,1	2,7	2,8	3,3	3,3	2,8	3,1	2,9	2,8
Offentlig konsumtion	0,4	0,9	0,8	1,2	1,6	1,6	1,8	1,5	1,8
Fasta bruttoinvesteringar	6,7	6,0	6,9	6,7	7,0	7,3	8,3	8,1	8,2
Lagerinvesteringar ¹	0,0	0,1	0,2	0,1	0,2	0,0	-0,1	0,0	0,0
Export	6,1	5,6	5,6	7,9	8,0	8,2	8,8	8,6	9,1
Import	6,9	6,4	6,9	8,5	9,0	7,8	8,4	7,5	7,8
Total inhemsk efterfrågan	3,0	2,9	3,2	3,5	3,7	3,3	3,6	3,5	3,5
Produktivitet i näringslivet	2,4	2,9	3,0	3,1	3,1	3,1	3,6	3,1	3,7
Sysselsättning	1,0	0,6	0,7	1,3	1,7	1,7	1,5	2,0	1,9
Öppen arbetslöshet ²	5,0	5,4	5,4	5,0	4,9	5,1	5,4	5,4	5,4
KPI-inflation, årsgenomsnitt	1,7	1,0	1,0	1,2	1,4	1,4	1,5	1,4	1,4
UND1X-inflation, årsgenomsnitt	1,3	1,1	1,2	1,1	1,3	1,3	1,2	1,2	1,2
Reporänta ^{3,6}	2,75	2,25	2,25	2,25	2,25	2,25	2,50	3,00	3,00
10-årig statsobligationsränta ³	4,9	4,4	4,3	4,3	4,1	4,2	4,2	3,6	3,8
Bytesbalans ⁴	6,3	5,3	4,9	5,9	6,1	6,6	6,3	7,1	7,0
Offentligt finansiellt sparande ⁴	0,4	-0,1	0,6	1,2	2,5	2,8	2,8	3,0	3,0
BNP, Världen ⁵	4,4	4,2	4,2	4,4	4,5	4,9	5,0	5,1	5,3

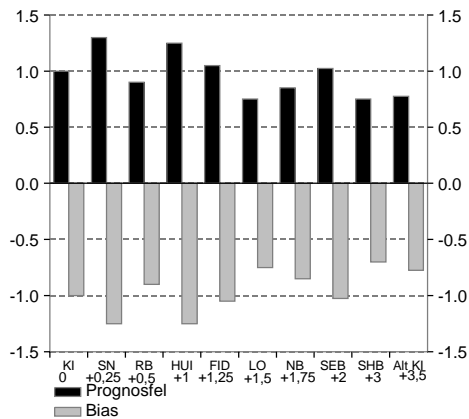
¹ Förändring i procent av BNP föregående år. ² Procent av arbetskraften enligt nya AKU. Prognosen t.o.m. marsprognosen 2005 är uppjusterad med den av SCB uppskattade omläggningseffekten på 0,4 procentenheter. ³ Procent, vid årets slut. ⁴ Procent av BNP. ⁵ För vissa länder är utfallet prognoserat. ⁶ För alla prognoser förutom i december 2006 är reporäntan som publicerades av Konjunkturinstitutet en rekommendation av vad som bedöms vara en lämplig reopränta och inte en prognos på hur Riksbanken sätter räntan.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

⁴⁹ På grund av omläggningen av Arbetskraftsundersökningen (AKU) är det svårt att utvärdera arbetslöshetsprognoserna för 2005. Statistikomläggningen bedöms av SCB ha höjt den uppmätta arbetslösheten med 0,4 procentenheter. För att kunna utvärdera arbetslöshetsprognoserna som är gjorda innan våren 2005 är därför dessa prognoser uppjusterade med 0,4 procentenheter.

Diagram 200 BNP-tillväxt 2006

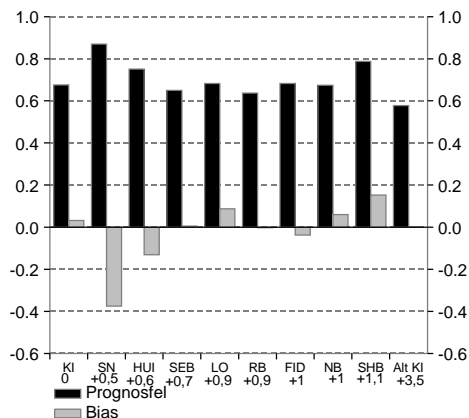
Procentenheter

Anm. Prognosfelet avser de fel, i absoluta tal, som gjordes i genomsnitt i fyra prognoser avseende 2006, dvs. på våren och hösten 2005 och 2006. Siffrorna visar när respektive prognosinstituts prognoser i genomsnitt publicerades i förhållande till KI:s prognoser mätt i månader, där ett positivt tecken betyder att prognoserna har publicerats senare än KI:s prognoser. För Konjunkturinstitutet ingår mars- och augustiprognoserna. För att undersöka hur stor betydelse publiceringstillfället har för skillnader i prognosprecisionen mellan olika prognosmakare analyseras även en alternativ prognos för Konjunkturinstitutet där juni- och decemberprognoserna används istället för mars- och augustiprognoserna (benämns "Alt KI"). Instituterna är Finansdepartementet (FID), Handelns utredningsinstitut (HUI), Konjunkturinstitutet (KI), Landsorganisationen (LO), Nordea (NB), Riksbanken (RB), SEB, Handelsbanken (SHB) och Svenskt näringsliv (SN).
Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 201 BNP-tillväxt, 1997–2006

Procentenheter

Anm. Prognosfelet avser de fel, i absoluta tal, som har gjorts i genomsnitt under 1997–2006, dvs. våren och höst innevarande år samt vår och höst föregående år. Biasen är genomsnittlig överskattning, dvs. medelavvikelsen vilket indikerar systematiska under- eller överskattningar av variabeln. Siffrorna visar när respektive prognosinstituts prognoser i genomsnitt publicerades i förhållande till KI:s prognoser mätt i månader.
Källa: Konjunkturinstitutet.

Jämförelse med andra prognosmakare

Ekonomi utsätts hela tiden för oväntade händelser, som t.ex. naturkatastrofer, vilka är omöjliga att förutse. Dessutom revideras statistiken i efterhand. Prognosfelen för ett enskilt år är därför en dålig indikator på om prognosen har varit "bra" eller "dålig" med hänsyn till den information som fanns vid prognostillfället. Ett sätt att utvärdera Konjunkturinstitutets prognoser är därför att jämföra prognosfelen för ett antal nyckelvariabler mellan olika prognosmakare.

En sådan prognosjämförelse är emellertid förknippad med flera begränsningar och blir lätt missvisande. Till exempel publiceras prognoserna vid olika tidpunkter vilket innebär att prognosmakarna inte har tillgång till samma information. Det blir särskilt viktigt när vissa prognosmakare har tillgång till speciellt viktig information såsom ett nytt utfall från nationalräkenskapsdata. I denna jämförelse görs ett försök att reducera detta problem genom att jämföra prognoser som publiceras vid så likartade tidpunkter som möjligt.

Utöver skillnader i tillgång till information kan olika prognosantaganden försvåra jämförbarheten mellan olika prognosinstitut. Konjunkturinstitutet gör exempelvis ingen prognos på finanspolitiken utan utgår från redan beslutade åtgärder och regler. Det innebär att prognosen inte enbart är inriktad på att minimera prognosfelen.

Ett annat problem är vilket utfall prognosen ska jämföras med. Nationalräkenskapsdata revideras ofta i efterhand, vilket medför att prognosprecisionen skiljer vid jämförelse med olika utfall. Exempelvis kan prognosen jämföras med det första utfallet framstå som träffsäker, men när utfallet senare revideras visar det sig att prognosen var betydligt sämre jämfört med det senaste utfallet. I följande utvärdering jämförs prognoserna med det första preliminära utfallet.

Slutligen är det svårt att utifrån en prognosjämförelse som analyserar prognosprecisionen för ett antal nyckelvariabler avgöra vilket prognosinstitut som är "bäst" respektive "sämst". För att avgöra detta måste också andra faktorer beaktas som detaljkedomen i prognosen, konsistensen i de olika delarna i prognosen samt förmågan att förutse vändpunkter i ekonomin. Trots dessa begränsningar kan en prognosjämförelse ge en viss uppfattning om hur väl Konjunkturinstitutets prognoser står sig i förhållande till andra konjunkturbedömares prognoser.

De mått som har använts för utvärderingen är prognosernas medelavvikelse och absoluta medelavvikelse gentemot utfall. Medelavvikelsen indikerar systematisk under- eller överskattning av variabelns förändringstakt, och benämns hädanefter **bias**, där en positiv bias innebär att variabeln i genomsnitt har överskattats. För att inte prognoser på variabler som kraftigt över- och underskattas olika år ska framstå som träffsäkra, mäts prognosfelen som den genomsnittliga absolu-

ta avvikelser. Det är de absoluta felen som nedan benämns **prognosfel**.

BNP-TILLVÄXTEN 2006 UNDERSKATTADES

I likhet med Konjunkturinstitutet underskattade övriga prognosmakare BNP-tillväxten för 2006 i prognoserna som gjordes under 2005 och våren 2006. I genomsnitt underskattades BNP-tillväxten för 2006 med 0,9 procentenheter i prognoserna som gjordes under 2005 och 2006 (se diagram 200). Det kan jämföras med att det under perioden 1997–2006 i genomsnitt inte finns någon systematisk tendens till att över- eller underskatta BNP-tillväxten (se diagram 201). Senast BNP-tillväxten underskattades i samma utsträckning var i de prognoser som gjordes för 1999. Även prognosfelen för 2006 var större än det historiska genomsnittet för samtliga prognosmakare. Handelsbanken och LO hade de lägsta prognosfelen 2006 och Konjunkturinstitutet hade något högre prognosfel jämfört med genomsnittsprognosen (se diagram 200). Om man i stället för Konjunkturinstitutets mars- och augustiprognoserna använder juni- och decemberprognoserna blir emellertid Konjunkturinstitutets prognosfel lika små som för LO och Handelsbanken (se ”Alt KI” i diagram 200). Detta illustrerar att publiceringstillfället har stor betydelse för prognosprecisionen.

I likhet med prognoserna för BNP gör de olika prognosmakarna mycket likartade prognosfel avseende enskilda poster i försörjningsbalansen. Det beror troligen på att de flesta prognosmakare har tillgång till samma information, tolkar informationen på ett likartat sätt samt kanske vill undvika stora avvikelser från andra prognosmakare. Exempelvis överskattade alla prognosmakarna hushållens konsumtion trots att BNP-tillväxten som helhet underskattades relativt mycket. Som framgår av diagram 202 och 203 har Konjunkturinstitutet, trots tidigare publiceringar, relativt träffsäkra prognoser för investeringar men har relativt stora prognosfel för offentlig konsumtion.

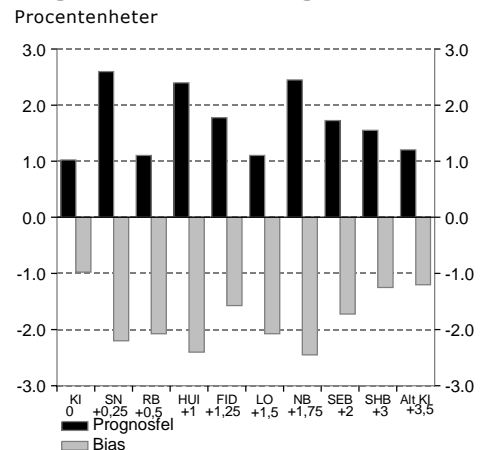
ARBETSLÖSHETEN VAR ÖVERRASKANDE HÖG

Trots den oväntat starka produktions- och sysselsättningstillväxten har samtliga prognosmakare underskattat arbetslösheten 2006 (se diagram 204). Detta indikerar att även övriga prognosmakare underskattade den kraftiga arbetsutbudsökningen under 2006. Undersöks en längre period har de flesta prognosinstitut dock ingen systematisk tendens att över- eller att underskatta arbetslösheten (se diagram 205). SEB hade de lägsta prognosfelen 2006 följt av Konjunkturinstitutet.

TRÄFFSÄKRA INFLATIONSPROGNOSE

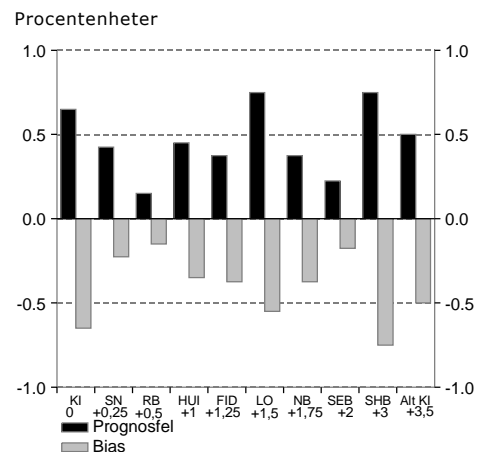
Som framgår av diagram 206 har de flesta prognosmakare små prognosfel för KPI 2006, trots att KPI-inflationen blev betydligt lägre än Riksbankens inflationsmål på 2 procent. För 2006 finns

Diagram 202 Investeringar 2006

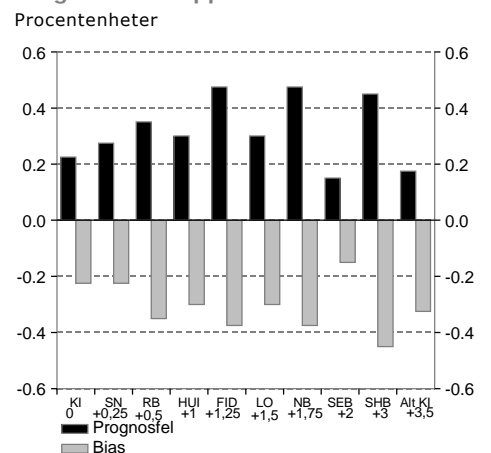
Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 203 Offentlig konsumtion 2006

Källa: Konjunkturinstitutet.

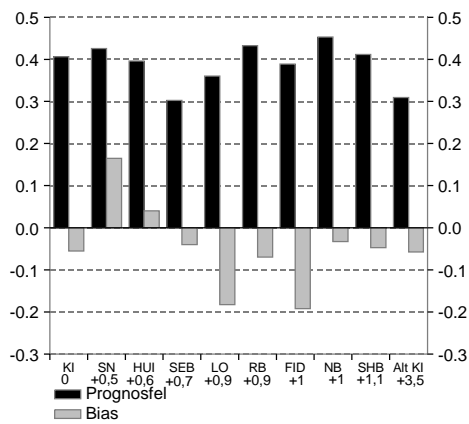
Diagram 204 Öppen arbetslöshet 2006

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 205 Öppen arbetslöshet, 1997–2006

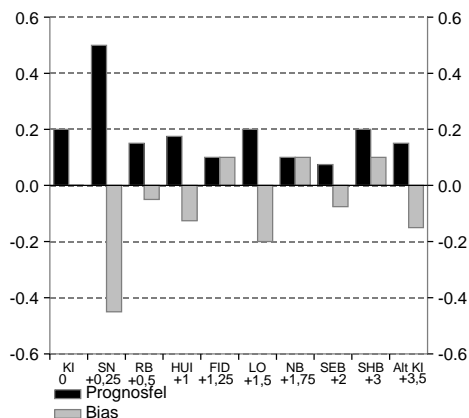
Procentenheter

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 206 KPI-inflation 2006

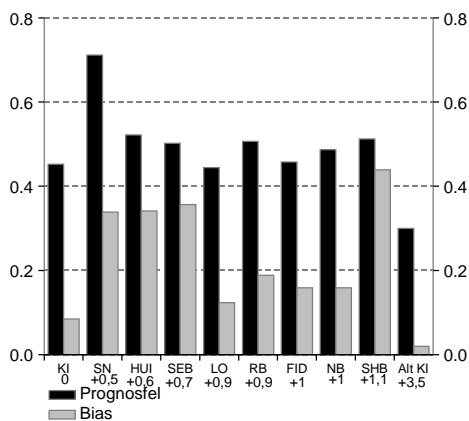
Procentenheter

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 207 KPI-inflation, 1997–2006

Procentenheter

Källa: Konjunkturinstitutet.

det inte heller någon tendens till överskattning av inflationsprognosen, vilket var fallet under perioden 1997–2006 för alla prognosmakare (se diagram 207). Även för KPI hade SEB de mest träffsäkra prognoserna 2006 följt av Finansdepartementet. Konjunkturinstitutets prognosfel för KPI 2006 var ungefär lika stort som det genomsnittliga prognosfelet.

BNP:S KOMPONENTER OCH BNP-NIVÅ

Det finns många olika sätt att utvärdera prognosprecisionen. Förutom att undersöka prognosprecisionen för ett antal centrala variabler som BNP, KPI och arbetslöshet kan det bl.a. vara intressant att undersöka prognosprecisionen för delkomponenterna i BNP och den ackumulerade BNP-tillväxten under två år ("BNP-nivå").

En BNP-prognos kan framstå som träffsäker trots att det är stora prognosfel på försörjningsbalansens delkomponenter. Om t.ex. hushållens konsumtion underskattas och exporten samtidigt överskattas kan BNP prognosen ändå framstå som träffsäker. Att summera prognosfelen för försörjningsbalansens enskilda komponenter ger därmed en indikation på hur väl prognosmakarna förutsett vilka drivkrafter som ligger bakom BNP-tillväxten.

Den metod som använts vid utvärderingen nedan utgår från sådana summerade prognosfel, men dessutom har prognosfelen viktats med respektive variablers andel av BNP. Viktningen har gjorts eftersom det är relativt sett viktigare att göra goda bedömningar av de poster i försörjningsbalansen som utgör en större del av BNP. Ett prognosfel av en given storlek på hushållens konsumtionstillväxt är t.ex. av större betydelse för felet på BNP-tillväxten än ett lika stort fel för offentlig konsumtion eller investeringar.

I tabell 50 visas prognosfelen för summan av försörjningsbalansens poster för 2006 och i tabell 51 visas de genomsnittliga prognosfelen under de senaste 10 åren. Jämfört med de andra prognosmakarna har Konjunkturinstitutet för 2006 gjort bättre prognoser på försörjningsbalansens delkomponenter än för BNP (se tabell 50). En orsak till detta är att Konjunkturinstitutet har förhållandevis stort prognosfel för nettoexporten, dvs. prognosfelen i export och import tar ut varandra i större utsträckning för de andra prognosmakarna.

Tabell 50 Prognosfel 2006

	BNP-tillväxt	Försörjningsbalansens poster ¹	"BNP-nivå" ²
KI (0)	1,00	1,03	2,00
SN (+0,25)	1,30	1,62	2,60
RB (+0,5)	0,90	1,18	1,80
HUI (+1,0)	1,25	1,81	1,50
FID (+1,25)	1,05	1,13	2,10
LO (+1,5)	0,75	1,14	1,50
NB (+1,75)	0,85	1,08	1,70
SEB (+2,0)	1,02	1,23	2,05
SHB (+3,0)	0,75	0,91	1,50
Medelvärde	0,96	1,20	1,92
Alt. KI ³ (+3,5)	0,75	0,94	1,55

¹ Avser prognosfel för summan av försörjningsbalansens komponenter. ² Avser prognosfelet för summan av prognoserna gjorda under innevarande år samt föregående år för BNP-tillväxten. ³ Alt. KI avser KI:s juni- och decemberprognos jämfört med KI där mars och augustiprognosen användes.

Anm. Prognosfelet avser de fel, i absoluta tal, som har gjort i genomsnitt under 2006. Siffrorna inom parantesen visar när respektive prognosinstituts prognoser i genomsnitt publicerades i förhållande till KI:s prognoser mätt i månader.

När prognoserna används som underlag för en bedömning av penning- och finanspolitikens inriktning är det tillväxtutsikterna under de närmaste två åren som är relevanta, snarare än tillväxten under ett år. Ett annat utvärderingsmått är därför bias och prognosfel för den ackumulerade BNP-tillväxten de två kommande åren ("BNP-nivå").

Med detta mått beräknas prognosfelen för summan av prognoserna gjorda för innevarande och nästa år. Om BNP-tillväxten överskattas för innevarande år, men underskattas för nästa år kan den prognostiserade nivån på BNP hamna rätt mot slutet av nästa år även om träffsäkerheten är låg för tillväxten ett enskilt år. Riksbanken har i genomsnitt bäst prognosprecision för "BNP-nivån" under perioden 1997–2006 (se tabell 51), dvs. prognosfelen för innevarande år och nästa år har tagit ut varandra i större utsträckning än för de andra prognosinstituten.

Tabell 51 Genomsnittligt prognosfel för perioden 1997–2006

	BNP-tillväxt	Försörjningsbalansens poster ¹	"BNP-nivå" ²
KI (0)	0,68	2,28	1,35
SN (+0,5)	0,87	2,56	1,74
HUI (+0,6)	0,75	2,60	1,55
SEB (+0,7)	0,65	2,36	1,30
LO (+0,9)	0,68	2,29	1,37
RB (+0,9)	0,64	2,45	1,27
FID (+1,0)	0,68	2,29	1,37
NB (+1,0)	0,69	2,28	1,35
SHB (+1,1)	0,79	2,16	1,57
Medelvärde	0,71	2,37	1,41
Alt. KI ³ (+3,5)	0,58	2,14	1,15

¹ Avser prognosfel för summan av försörjningsbalansens komponenter. ² Avser prognosfelet för summan av prognoserna gjorda under innevarande år samt föregående år för BNP-tillväxten. ³ Alt. KI avser KI:s juni- och decemberprognos jämfört med KI där mars och augustiprognosen användes.

Anm. Prognosfelet avser de fel, i absoluta tal, som har gjort i genomsnitt under perioden 1997–2006. Siffrorna inom parantesen visar när respektive prognosinstituts prognoser i genomsnitt publicerades i förhållande till KI:s prognoser mätt i månader.